

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Universitas Nationalis Odessae

Записки
з ономастики
Збірник наукових праць
Випуск 28

Opera
in onomastica
Fasciculum XXVIII

Видавничий дім
«Гельветика»
Одеса
2025

УДК 801.311/.313(066)

Засновник: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Видання започаткував доктор філологічних наук, професор, член-кореспондент НАН України Юрій Олександрович Карпенко у 1999 році

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

Карпенко Олена Юріївна,

доктор філологічних наук, професор,
Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова (Одеса, Україна)

EDITOR-IN-CHIEF

Olena Karpenko,

Doctor of Philology, Professor,
Odesa I. I. Mechnikov National University
(Odesa, Ukraine)

ЗАСТУПНИК ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА

Неклесова Валерія Юріївна,

доктор філологічних наук, професор,
Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова (Одеса, Україна)

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF

Valeriia Neklesova,

Doctor of Philology, Professor,
Odesa I. I. Mechnikov National University
(Odesa, Ukraine)

ЧЛЕНИ РЕДКОЛЕГІЇ

Ткаченко Ганна Володимирівна,

кандидат філологічних наук, доцент,
Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова (Одеса, Україна) –
відповідальний редактор

EDITORIAL BOARD MEMBERS

Hanna Tkachenko,

PhD in Philology, Associate Professor,
Odesa I. I. Mechnikov National University
(Odesa, Ukraine) – *Managing Editor*

Біла Євгенія Сергіївна,

кандидат філологічних наук, доцент,
Національний університет “Одеська
морська академія” (Одеса, Україна)

Yevheniia Bila,

PhD in Philology, Associate Professor,
National University “Odesa Maritime
Academy” (Odesa, Ukraine)

Братель Олена Миколаївна,

кандидат філологічних наук, доцент,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)

Olena Bratel,

PhD in Philology, Associate Professor,
Taras Shevchenko National
University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)

Вербич Святослав Олексійович,

доктор філологічних наук,
старший науковий співробітник,
Інститут української мови НАН України
(Київ, Україна)

Sviatoslav Verbych,

Doctor of Philology, Senior Researcher,
Institute of the Ukrainian Language of the
National Academy of Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)

Колесник Наталія Степанівна,

доктор філологічних наук, професор,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича (Чернівці, Україна)

Nataliia Kolesnyk,

Doctor of Philology, Professor,
Chernivtsi Yuriy Fedkovych National
University (Chernivtsi, Ukraine)

© Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова, 2025

Кравченко Ніна Олександрівна,
доктор філологічних наук, професор,
Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова (Одеса, Україна)

Nina Kravchenko,
Doctor of Philology, Professor,
Odesa I. I. Mechnikov National University
(Odesa, Ukraine)

Крупеньова Тетяна Іванівна,
кандидат філологічних наук, доцент,
Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського (Одеса, Україна)

Tetiana Krupenova,
PhD in Philology, Associate Professor,
South Ukrainian National Pedagogical
University named after K. D. Ushynsky
(Odesa, Ukraine)

Кузьменко Олександра Миколаївна,
дослідник, Університет Мюнстера
(Мюнстер, Німеччина)

Oleksandra Kuzmenko,
Researcher, University of Münster
(Münster, Germany)

Купчинська Зоряна Олегівна,
доктор філологічних наук, професор,
Львівський національний університет
імені Івана Франка (Львів, Україна)

Zoriana Kupchynska,
Doctor of Philology, Professor,
Ivan Franko National University of Lviv
(Lviv, Ukraine)

Лимаренко Олена Анатоліївна,
кандидат філологічних наук, доцент,
Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова (Одеса, Україна)

Olena Lymarenko,
PhD in Philology, Associate Professor,
Odesa I. I. Mechnikov National University
(Odesa, Ukraine)

Лукаш Галина Павлівна,
доктор філологічних наук, професор,
Донецький національний університет
імені Василя Стуса (Винниця, Україна)

Halyna Lukash,
Doctor of Philology, Professor,
Donetsk Vasyl' Stus National University
(Vinnytsia, Ukraine)

Морозова Ірина Борисівна,
доктор філологічних наук, професор,
Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова (Одеса, Україна)

Iryna Morozova,
Doctor of Philology, Professor,
Odesa I. I. Mechnikov National University
(Odesa, Ukraine)

Парзулова Маріяна,
доктор філологічних наук, професор,
Університет „Проф. д-р Асен Златаров“
(Бургас, Болгарія)

Mariana Parzulova,
Doctor of Philology, Professor,
“Prof. d-r Assen Zlatarov” University
(Burgas, Bulgaria)

Пахомова Світлана Миколаївна,
доктор філологічних наук, професор,
Пряшівський університет
(Пряшів, Словаччина)

Svitlana Pakhomova,
Doctor of Philology, Professor,
University of Prešov
(Prešov, Slovakia)

Петкова Гєргана,
кандидат філологічних наук,
Медичний університет (Пловдив, Болгарія)

Gergana Petkova,
PhD in Philology,
Medical University (Plovdiv, Bulgaria)

Пожарицька Олена Олександрівна,
кандидат філологічних наук, доцент,
Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова (Одеса, Україна)

Сидоренко Олена Миколаївна,
кандидат філологічних наук, доцент,
Приватний інститут з питань комунікації,
економіки та мов (Падерборн, Німеччина)

Степанов Євгеній Миколайович,
доктор філологічних наук, професор,
Хунанський педагогічний університет
(Чанша, провінція Хунань, Китай)

Торчинський Михайло Миколайович,
доктор філологічних наук, професор,
Хмельницький національний університет
(Хмельницький, Україна)

Olena Pozharytska,
PhD in Philology, Associate Professor,
Odesa I. I. Mechnikov National University
(Odesa, Ukraine)

Olena Sydorenko,
PhD in Philology, Associate Professor, Private
Institute of Communication, Economics and
Languages (Paderborn, Germany)

Yevhenii Stepanov,
Doctor of Philology, Professor,
Hunan Normal University
(Changsha, Hunan Province, China)

Mykhailo Torchynskyi,
Doctor of Philology, Professor,
Khmelnyskyi National University
(Khmelnyskyi, Ukraine)

УДК 81'373.2:629.78-027.563

DOI <https://doi.org/10.18524/2410-3373.2025.28.343046>**Сергій БАСІК***Конестога Коледж,
Кітченер, Онтаріо, Канада***Siarhei BASIK***Conestoga College,
Kitchener, Ontario, Canada***НАЗВИ КОМЕРЦІЙНИХ
КОСМІЧНИХ АПАРАТІВ****NAMES OF THE COMMERCIAL
SPACECRAFTS****ABSTRACT**

Introduction. Over the past decade, the modalities of space exploration and the space business have undergone significant evolution. Importantly, there is a gap in interdisciplinary research related to the onomastic dimension of latter processes due to the insufficient number of studies of the current spacecraft names. Following the calls for a broader connection of onomastics with extra-onomastic methodologies, and in order to expand the onomastic terminological system, to understand the types of names, their taxonomy, and larger socio-political interactions between these names and the world, the paper explores spacecraft names (cosmoporeionyms) as a specific onomastic (sub)class from an interdisciplinary lens of onomastics and other fields of study.

Purpose of study. The goal of the study is to analyze the understudied in the literature, emerging names of contemporary commercial spacecrafts as a specific component of the onomastic system. The object of research is the names of contemporary commercial spacecrafts that are operational or in the development stage. To reach the primary goal of the study, two key research questions should be answered: 1. What kind of names exist in the contemporary evolving onomastic ecosystem of “New Space,” and how does this landscape look from the standpoint of onomastic classification and taxonomy? 2. Which ongoing extra-onomastic socio-political and technological features affected and motivated the emergence of these names?

Data and methods. Due to the interdisciplinary essence of research and the nature of the empirical material, in this paper, we use the mixed-method approach. To analyze the official names of commercial spacecraft, the traditional onomastic approach of thematic classification from the standpoint of naming motivations was implemented together with a method of mini-cases, where the onomaturgy of one of the most powerful companies, Blue Origin, was analyzed in more detail. The primary empirical material is presented by data from the websites of leading global commercial space technology companies, as well as governmental organizations, and other information resources regarding the New Space economy. Though not all the companies specialized in spacecrafts, the information from 106 current private space technology companies was collected and analyzed.

Results and conclusion. Enhanced onomastic taxonomy of spacecrafts is proposed, where we can distinguish the following seven types of spacecrafts and related technological devices: space vehicles (including launch system vehicles, space cargo vehicles, crewed space vehicles), space probes (including interplanetary spacecrafts, orbiters, landers, rovers, asteroid-mining vehicles), rocket engines, artificial satellites (including satellites and satellite constellations), modular space stations, space telescopes, and other space vehicles and related technological tools.

The naming patterns and thematic scope of cosmoporeionyms are wide, considering the range of options and motivations for the spacecrafts' onomaturgs. Six most visible thematic groups of current cosmoporeionyms can be distilled, including memorial, mythological, astronymic, zoonymic (mostly ornithonyms, the names of birds), and letters from the Greek alphabet. Other groups of cosmoporeionyms might also be distinguished, but their role now is marginal (e.g., toponymic, ideological, and other names). The mini-case study of the onomastic system of Blue Origin company reveals the techno-utopian "blue planet" and nationalistic American new frontier thematic clusters.

The study also reveals that for multi-billionaire techno-capitalist entrepreneurs, the naming of spacecrafts and related elements of "New Space" is a symbolic instrument to express their power, their visions of space nationalism, and for the accelerated privatization of space exploration.

Keywords: spacecraft naming, cosmoporeionym, onomaturgy, "New Space," techno-capitalism

INTRODUCTION

Over the past decade, the modalities of space exploration and the space business have undergone significant evolution (Peeters, 2021). In 2010, 131 objects were launched into Earth orbit or beyond, whereas in 2024, there were 2849 objects, such as satellites, probes, landers, crewed spacecrafts, and space station flight elements¹. Currently, we can observe an ongoing rapid shift from a state-centric to a commercialized and privatized space age, or "New Space" (Eriksson & Newlove-Eriksson, 2023, p. 49). The "New Space" entrepreneurs, such as Elon Musk and Jeff Bezos, with rapidly emerging new technological solutions (such as 3D printing and reusable rockets) and business models, have been the key drivers of these processes, which involve cost reduction and demand growth. Consequently, the new and upcoming wave of reusable rocket services, including companies such as SpaceX, Virgin Galactic, Blue Origin, iSpace, Deep Blue Aerospace, and others, has transformed the space sector (Baber & Ojala, 2024).

Intriguingly, all these new political-economic processes have reflected in the emerged modalities of the spacecraft *onomaturgy* ("the art of naming"; see e.g., Vuolteenaho & Basik, 2023). Importantly, there is a gap in interdisciplinary research related to the onomastic dimension of latter processes due to the insufficient number of studies of the current spacecraft names despite the recent call "to place the names

¹ <https://ourworldindata.org/grapher/yearly-number-of-objects-launched-into-outer-space>

of vehicles increasingly at the heart of onomastic endeavors” (Kovács, 2023, p. 379). Furthermore, there is also a call for a broader connection of onomastics with extra-onomastic methodologies, including new fields of research related to new technologies, artificial intelligence, robotics, and natural sciences (Gałkowski, 2022, p. 65). Following this call, and in order to expand the onomastic terminological system, to understand the types of names, their taxonomy, and larger socio-political interactions between these names and the world, there is a need to explore spacecraft names as a specific onomastic (sub)class from an interdisciplinary lens of onomastics and other fields of study.

THEORETICAL BACKGROUND

The vehicle names are considered an under-researched area in contemporary onomastics (Kovács, 2023). Notably, as a proper name of a vehicle, *poreionym* (from Greek πορείον – “transportation means”), is an internationally known term, which has been used by onomasticians worldwide (see Подольская, 1978, p.112; Room, 1996, p. 84; Flatz, 2008, p. 76; Gałkowski, 2022, p. 58; Karpenko & Neklesova, 2024, p. 74). Historically, the names of the objects of aerospace have been discussed since the emergence of the first spacecraft (Pearce, 1962; Wells et al., 1976). For the names of spacecraft, the term *cosmoporeionym*, a subclass of *poreionyms*, was proposed (see Торчинський, 2008, pp. 208–209), while the term *cosmonym* was also suggested (Ткаченко, 2015, p. 646).

Taxonomically, Zelinsky (2002, p. 257) classified all vehicles in the *Artifacts* category, and spacecrafts were mentioned as a separate type together with other types of vehicles (ships and boats, trains, etc.). The most recent spacecraft names taxonomy, proposed by Kovács (2023, p. 376), includes the following types: ***spaceship names*** (e.g., Enterprise; SpaceX, provided as an example by Kovács, is, in fact, the name of the company, not a spacecraft), ***names of probes*** (*Pioneer*), ***names of satellites*** (*Astra*, *Thor*), and ***other spacecraft names*** (former *Mir* space station). Importantly, despite a particular analogy, Torchynskyi (2008, pp. 184–185) distinguishes between *cosmoporeionyms*, the vehicles used for space flights and involving a return to Earth, and *techno-satellitonyms* (the names of the artificial

satellites), the technical means intended for long-term flights around various space bodies without returning to Earth.

Considering the empirical base of this work, the theoretical political-economic and geographical literature on New Space economies served as a crucial theoretical-conceptual basis of research (e.g., Gudmundsson, 2018; Denis et al., 2020; Peeters, 2021; Bennett, 2022; Eriksson & Newlove-Eriksson, 2023; Baber & Ojala, 2024; Bernstein, 2024).

Despite the above-mentioned theoretical foundation of this paper, the analysis of the emerging contemporary onomastic landscape of the spacecraft names has remained outside the scope of recent studies. Hence, this paper partially eliminates this existing research gap.

PURPOSE OF STUDY

The purpose of the study is to analyze the understudied in the literature, emerging names of contemporary commercial spacecrafts as a specific component of the onomastic system. **The object of research** is the names of contemporary commercial spacecrafts that are operational or in the development stage. Although in this paper we sometimes use the names of the government-led spacecrafts as examples only, we will not focus on them.

To reach the primary goal of the study, two key research questions should be answered:

1. What kind of names exist in the contemporary evolving onomastic ecosystem of “New Space,” and how does this landscape look from the standpoint of onomastic classification and taxonomy?
2. Which ongoing extra-onomastic socio-political and technological features affected and motivated the emergence of these names?

DATA AND METHODS

In this paper, due to the interdisciplinary essence of research and the nature of the empirical material, we use the mixed-method approach. To analyze the official names of commercial spacecraft, the traditional onomastic approach of thematic classification from the standpoint of naming motivations was implemented together

with a method of mini-cases, where the onomaturgy of one of the most powerful (for now) companies, Blue Origin, was analyzed in more detail.

The primary empirical material is presented by data from the websites of leading global commercial space technology companies, governmental organizations, and other information resources regarding the New Space economy². Though not all the companies specialized in spacecrafts, the information from 106 current private space technology companies was collected and analyzed³.

One of the shortcomings of this research is that despite the small number of names as a result of the specific objects – spacecrafts (in comparison with other vehicles, for example, the names of the cars or ships), not all the onomastic samples were collected due to the dynamic essence of the contemporary private space industry (for example, some projects were closed, others have not yet emerged, some projects were merged, some are not disclosed the information due to the competition, etc.) The second aspect is that we analyze the names of civilian spacecrafts (see similar approach and the comments in Kovács, 2023, p. 365). However, we believe the collected empirics provide an opportunity to reach the goal of this study and elucidate the general picture of the “New Space” onomastic ecosystem.

RESULTS AND DISCUSSION

Taxonomy of the spacecraft names

First, we should discuss the current taxonomic system of *cosmporeionyms*, the term we consider the core in this segment of onomastic classification. Referring to the taxonomy proposed by Kovács (2023), he states that it “may be extended further in every category by dividing, for example, ship types” (Kovács, 2023, p. 376). Inevitably, due to the current technological innovations in the “New Space era”

² The sources include the following list: <https://www.axiomspace.com/>; <https://www.virgingalactic.com/>; <https://www.blueorigin.com/>; <https://www.spacex.com/>; <https://www.vastspace.com/>; <https://skyrora.com/>; <https://www.nasa.gov/humans-in-space/commercial-space/commercial-space-stations/>; <https://www.factoriesinspace.com/>; <https://spaceinsider.tech/>; <https://spaceflightnow.com/>;

³ <https://spacecrew.com/space-companies>

(Baber & Ojala, 2024), not only have different types of spacecrafts emerged, but also their various elements and tools. As a result, *any* taxonomy of spacecraft names will eventually require modification.

We can distinguish the following types of spacecrafts and related technological devices.

1. Space vehicles.

1.1. Launch system vehicles.

There are many types of launch system vehicles currently worldwide. Among them, the leading are American systems, such as *Falcon 1*, *Falcon 9*, and *Falcon Heavy* (SpaceX), *Minotaur 6* and *Antares* (Northrop Grumman Innovation Systems), and *New Glenn* (Blue Origin).

1.2. Space cargo vehicles.

The former examples of the cargo vehicles include the Soviet *Progress-M* and the American *Cygnus*. Some current examples of the developed or developing commercial space cargo vehicles are *Dragon2* and *Dragon XL* (SpaceX), *Enhanced Cygnus* (Northrop Grumman Innovation Systems), and *Dream Chaser* (Sierra Space).

1.3. Crewed space vehicles.

For this type, the well-known in the past were the names of the Soviet *Vostok* and *Soyuz orbital* vehicles, as well as the orbital American Space Shuttle Orbiter and the *interplanetary Apollo* vehicles. Currently, commercial crewed space vehicles are represented by *Crew Dragon* and *Starship* (SpaceX), *Dream Chaser* (Sierra Space), and *Nyx Earth* (The Exploration Company). ***Suborbital*** examples include *New Shepard* (Blue Origin), *SpaceShip Two* (The Spaceship Company), and *Tycho Deep Space* (Copenhagen Suborbitals).

2. Space probes.

These types include the unpiloted devices sent to explore space and collect scientific information about the Universe, represented mainly by government-led agencies (NASA, CMSA, or ESA). Among them, there are various types: ***interplanetary spacecrafts*** (e.g., *Voyager*), ***orbiters*** (e.g., *Magellan*), ***landers*** (e.g.,

Chang'e), and **rovers** (e.g., *Yutu*). Some recent commercial examples are represented by a variety of lunar landers, such as *Blue Ghost M1* (Firefly Aerospace), *IM-1 Odysseus*, and *IM-2 Athena* (Intuitive Machines), and **asteroid-mining vehicles**, such as *Brokkr* and *Odin* (AstroForge).

3. Rocket engines.

This is a new taxonomic group that reflects the growing number of named commercial rocket engines. Some current examples include *Merlin* and *Raptor* (SpaceX), *Ripley* (Ursa Major), *Miranda* (Firefly Aerospace), *RocketMotor Two* (Virgin Galactic), *Archimedes* (Rocket Lab), and *BE-4*, or *Blue Engine-4* (Blue Origin).

4. Artificial satellites.

In this taxonomic group, two subgroups should be distinguished: **artificial satellites** and **satellite constellations**. At the turn of the 21st Century, only 14 countries operated satellites, but now satellites from 91 countries, including Rwanda, Botswana, and Zimbabwe, have reached orbit. In May 2025, there were more than 11700 active satellites.⁴ However, commercial artificial satellites and satellite constellations, such as the internet constellation *Starlink* (SpaceX), with 7,875 satellites in June 2025⁵, or *Kuiper* (Amazon), with planned 3236 satellites (Peeters, p. 2021), have overwhelmed Earth orbit in recent years. Due to the large number of satellites, there are many *techno-satellitonyms* (Торчинський, 2008), though not every satellite has a name.

5. Modular space stations.

This taxonomic group required separation due to the important role of such elements in space exploration in the past and their growing current role in the “New Space” technological ecosystem. The Soviet *Salyut* and the American *Skylab* were the first space stations that operated in the 1970s. Currently, there are only two operational space stations, the *International Space Station (ISS)* and China’s

⁴ <https://www.livescience.com/space/space-exploration/how-many-satellites-could-fit-in-earth-orbit-and-how-many-do-we-really-need>

⁵ <https://www.space.com/spacex-starlink-satellites.html>

Tiangong Space Station. Among the planned private stations are *Haven-1* and *Haven-2* (VAST), *Axiom Station* (Axiom Space), *Orbital Reef* (Blue Origin), and *Starlab* (Starlab Space).

6. Space telescopes.

Space telescopes can also be considered as a taxonomic group. Most of them are operated by government-led agencies, such as *Hubble* (NASA) or the projected giant space telescope *Xuntian* (“Survey the Heavens,” Chinese Manned Space Agency⁶). However, some of them developed in universities and other independent labs, such as *SPARCS*, or *Star-Planet Activity Research CubeSat* (University of Arizona), and *ASTERIA*, or *Arcsecond Space Telescope Enabling Research In Astrophysics* (MIT).

7. Other space vehicles and related technological tools.

This last group includes miscellaneous types of named space vehicles and related technological devices, such as remote robotic tele-manipulators (*Canadarm 2* and *Dextre* by Canadian company MDA), satellite buses (*Photon* by Rocket Lab Corporation), lunar modules (*Starship HLS/Human Landing System* by SpaceX), spacecraft logistical platforms (*Blue Ring* by Blue Origin) the components of orbital manufacturing, and many others. In the future, some of them can also be considered as a specific taxonomic group; however, at the moment, their role and nomenclature are marginal.

Thematic variegation of the cosmoporeionyms

The naming patterns and thematic scope of cosmoporeionyms are broad, considering the range of options and motivations for the spacecrafts’ onomatourgs, the creators of the names. Several most visible thematic groups of current cosmoporeionyms that can be distilled (see Table 1).

⁶ <https://www.scientificamerican.com/article/china-delays-launch-of-its-xuntian-space-telescope/>

Table 1.

The most typical thematic groups of current cosmoporeionyms

Some thematic groups of cosmoporeionyms	Examples
Memorial	<i>Archimedes</i> (Rocket Lab), <i>New Shepard</i> (Blue Origin), <i>Hadley</i> (Ursa Major)
Zoonymic	<i>Falcon</i> (SpaceX), <i>Merlin</i> (SpaceX), <i>Lemur</i> (Spire)
Mythological	<i>IM-2 Athena</i> (Intuitive Machines), <i>Nyx</i> <i>Earth</i> (The Exploration Company), <i>Odin</i> (AstroForge),
Astronymic	<i>Antares</i> (Northrop Grumman Innovation Systems), <i>Spica</i> (Copenhagen Suborbitals), <i>Enhanced Cygnus</i> (Northrop Grumman Innovation Systems)
Earth's natural phenomena	<i>Orbital Reef</i> (Blue Origin), <i>Lightning</i> (Firefly Aerospace), <i>Photon</i> (Rocket Lab Corporation)
Greek letters	<i>Epsilon</i> (IHI Corporation), <i>Firefly Alpha</i> (Firefly Aerospace), <i>Virgin Galactic Delta-Class</i> (Virgin Galactic)

Since the early stages of the Space Age, some categories, such as **memorial**, **mythological**, **zoonymic** (first of all, ornithonyms, the names of birds), and the names of **the letters from the Greek alphabet** (see Pearce, 1962), have remained popular in space vehicle nomenclature for now. Furthermore, **memorial** (mostly anthroponymic) and mythological themes are still dominant. Anthroponymic memorial names played the key role in naming state-led space projects in the past – from *Galileo*, *Da Vinci*, and *Magellan* to *Amundsen*, *Einstein*, and *Lem* – so the names of famous people practically invaded space. Some cosmoporeionyms also commemorate **nautonyms** (the names of the ships, Karpenko & Neklesova, 2024, p. 59). For example, the shuttle *Atlantis* honored the oceanographic research vessel *Atlantis*.

Interestingly, the mythological onomaturgic theme, traditionally represented in Ancient Greek mythology, has been shifted to other mythological traditions. For example, Nordic mythological names of spacecraft are also popular (e.g., gods Odin and Thor, or dwarf-blacksmith Brokkr). Intriguingly, mythology (not the ideologically motivated names, like in the past) is now a typical theme for the state-owned Chinese Manned Space Agency (CMSA) program's cosmoporeinonyms⁷: the spacecraft *Shenzhou* ("Divine Vessel"), the multimodule space station *Tiangong* ("Heavenly Palace"), the core module *Tianhe* ("The Harmony of Heavens"), the cargo transport spacecraft *Tianzhou* ("Heavenly Ship"), the two space labs *Wentian* ("The Quest for Heavens") and *Mengtian* ("Dreaming of Heavens"), and lunar rovers *Yutu* ("Jade Rabbit", a mythological companion of the Goddess of Moon, Chang'e). These names, rooted in Chinese mythology and ancient traditions, create a new national identity, driven by the cultural heritage brand of China as a technologically advanced space nation.

Zoonyms (basically, **ornithonyms**) are typical for new commercial and state-led space projects. Sometimes, the clusters of the "bird's names" are invented by onomaturgs in one company. For example, *Merlin* (the name of a small falcon, *Falco columbarius* species) is now a rocket engine developed by Elon Musk's SpaceX company for use on its *Falcon 1*, *Falcon 9*, and *Falcon Heavy* launch vehicles. According to some sources, the name *Falcon* can also have only a tangential relationship to the bird, as it was given after the fictional starship "Millennium Falcon" from the now classic *Star Wars* movie⁸.

Various **astronymic names** reflect different celestial bodies and space phenomena, such as stars, satellites, planets, constellations, and nebulae, which are also elements of the spacecraft nomenclature. Notably, the morphemes *star* and

⁷ <https://www.chinadaily.com.cn/a/201804/26/WS5ae12347a3105cdcf651a87b.html>;
<https://theconversation.com/china-is-using-mythology-and-sci-fi-to-sell-its-space-programme-to-the-world-162973>

⁸ <https://www.space.com/40547-spacex-rocket-evolution.html>

space are very popular elements for the cosmoporeionyms-composites (e.g., *Starlink*, *Starship*, *SpaceShip Two*).

A variety of **Earth's natural phenomena**, including physical, geochemical, mineralogical, and meteorological features, have been used in the past (*Proton*, *Energiya* – “energy”, *Iridium*, *Buran* - “snowstorm”) and continue to be a motivation source for contemporary commercial spacecrafts nomenclature (e.g., *Neutrino*, *Electron*, *Spectrum*, *Kinetica*).

Though **ideological names** thematic category was popular in the past for the Soviet (*Soyuz* – “Union,” *Mir* – “peace”) and Chinese (*Dong Fang Hong* - “The East is Red,” *Shuguang* – “Dawn,” meaning “the dawn of communism”) spacecrafts, it is basically unrelated to the current commercial spacecrafts. However, the nationalistic ideology aspects still can be seen for some state-led developing projects (e.g., the projected Russian spacecraft *Oryol* - “Eagle” can have both a zoonymic motivation and nationalistic connection to the Russian coat of arms). The nationalistic sentiments can also be visible in new commercial projects, as discussed later in this paper in a **Blue Origin** mini-case.

Indeed, the discussed thematic groups represent only the most typical onomastic segment of the commercial spacecrafts' nomenclature. For example, **toponymic** names of spacecrafts, such as light rocket *Taymyr1A* developed by Lin Industrial company (Yost & Fishman, 2018), are much less visible in the onomastic landscape of the contemporary commercial “New Space” than in the past (for example, the previous period satellites and launch vehicles *Amazonas*, *Anatolia 1*, *Dnieper*, *Tigris*). There is also a wide variety of unexpected thematic motivations for contemporary onomatuturges that can be found in the miscellaneous spectrum of unique exemplars of the commercial cosmoporeionyms. For example, SpaceX company founder, techno-billionaire Elon Musk, named his spacecraft *Dragon* (first version was *Magic Dragon*) after the 1960th hit song “Puff, the Magic Dragon,” by music group *Peter, Paul and Mary*⁹.

⁹ <https://www.space.com/15799-spacex-dragon-capsule-fun-facts.html>

Mini-Case Study: Blue Origin.

We will consider the contemporary onomastic landscape of the “New Space” through the prism of the commercial space company Blue Origin’s onomaturgy. The company was established in 2000 by Jeff Bezos, one of the wealthiest people in the world, the owner of the world’s largest American online shopping retailer, “Amazon.” Unlike Elon Musk’s SpaceX, Blue Origin is funded mainly by Bezos’ own money, which makes the company all the more important in space history” (Gudmundsson, 2018, p. 13).

Jeff Bezos named the company Blue Origin, which means “Earth.”¹⁰ The name emphasizes the Earth as the origin point for all humanity’s endeavors. Thus, this *ergonym* (a business organization name, see Karpenko & Neklesova, 2024, p. 37) established the “blue” onomastic thematic cluster for the spacecrafts and other tools, later developed in this space enterprise.

Significantly, there is “a strong element of techno-utopianism” in the New Space when technology is seen as “the solution to both the survival and betterment of humanity” (Eriksson & Newlove-Eriksson, 2023, p. 37). All these aspects are reflected in the onomastic landscape of Blue Origin’s commercial spacecrafts.

Blue Origin has designed and produced the reusable *BE-4*, *BE-3U*, and *BE-7* engines, where the *BE* abbreviation means “Blue Engine,” continuing the “blue Earth” onomaturgic theme.

In 2023, Blue Origin unveiled a new spacecraft platform for in-space logistics and delivery, such as span hosting, transportation, refueling, data relay, etc. According to the company website, this platform should support a variety of space missions in medium Earth orbit out to the cislunar area (meaning between the Earth’s orbit and the Moon). The name of this platform is *Blue Ring*.

The next “blue” component in the company’s onomastic cluster is *Blue Moon Mark 1* and *Blue Moon Mark 2* spacecraft-landers. They provide access to the

¹⁰ <https://www.blueorigin.com/about-blue>

Moon for both cargo and crew spacecrafts and subsequently can land up to 3 tons and 20 tons on the lunar surface.¹¹

The last example related to the “blue” onomastic cluster is a commercial destination, a floating mixed-use business park, in low Earth orbit (LEO) about 400 km above Earth. It is called *Orbital Reef*, generally continuing the theme of the blue planet and referring to the new “ecosystem” (such as a reef in the ocean) in space. The absence of the term “blue” in the name can be explained by the fact that several other companies are involved in this project, led by Blue Origin (Sierra Space, Boeing, Arizona State University, etc.).

The second onomastic theme in Blue Origin’s cosmoporeionyms is related to the concept of “space as new frontier” and American nationalism. Notably, the “new frontier” theme as the American nation’s identity element was incorporated by NASA into the American space program, and most Americans still accepted the symbolic frontier legacy and its connections to space (Mangus, 1999). New “space barons,” such as Jeff Bezos, used this well-known and symbolic theme for the American general public in their onomastic experiments, using the names of the famous American astronauts as the object of national honor.

Blue Origin’s *New Shepard* is a reusable suborbital crewed spacecraft system, oriented on space tourists, which flies 10-12 minutes before touchdown. It was named after astronaut Alan Shepard, the first American in space. A heavy lift launch space vehicle, *New Glenn*, is named after John Glenn, the first American to orbit Earth.

The ongoing race for extraterrestrial resources through their exploitation is reflected in the company’s mission: to “harness the vast resources of space”. Ultimately, the onomastic system of Blue Origin company reflects techno-utopian “blue planet” and nationalistic American new frontier thematic clusters.

¹¹ <https://www.space.com/astronomy/moon/lunar-landers-and-transporter-tankers-blue-origin-unveils-its-blueprint-for-the-moon>

CONCLUSIONS

In conclusion, this paper is the first attempt to study the multifaceted onomastic system of commercial “New Space,” which is represented in the names of different types of spacecrafts and other vehicles and devices. At the moment, we can distinguish the seven largest taxonomic groups, including the names of *space vehicles*, *space probes*, *rocket engines*, *artificial satellites*, *modular space stations*, *space telescopes*, and *other space vehicles and related technological tools*. In addition, the main thematic onomastic clusters of names can be distilled, including *memorial*, *zoonymic*, *astronymic*, *related to the Earth’s natural phenomena*, and *the letters of the Greek alphabet*. Other groups of cosmoporeionyms might also be distinguished, but their role now is marginal (e.g., *toponymic*, *ideological*, and *other names*).

The study revealed that for multi-billionaire techno-capitalist entrepreneurs, the naming of spacecrafts and related elements of “New Space” is a symbolic instrument to express their power, their visions of space nationalism, and for the accelerated privatization of the space exploration and the potential cislunar activities such as extraterrestrial mining, in-orbit manufacturing, lunar bases, etc., (see Peeters, 2021, p. 217). This symbolic technology is correlated with the techno-toponymic clusters in urban areas, which include various classes of urbanonyms, which are used by “hi-tech corporate business elites in the neoliberal production of futuristic dehumanized urban places” (Басік, 2024, p. 16).

Some **prospects for further research** on the cosmoporeionyms lie at the intersection between onomastics, political geography, and techno-humanities. Several potential directions for future scientific explorations on this topic are related to the unofficial names of spacecrafts (not analyzed in this work), political-economic dimension of onomastic landscape in space, and a more detailed classification of names based on the potential merger of the “Old Space” and “New Space” names. Finally, it would be crucial to continue analyzing the constantly evolving and ever-changing onomastic system of the new commercial space economy, including ergonymic segment.

REFERENCES

- Басік, С. (2024). Назвы гарадскіх інавацыйных раёнаў. *Acta Onomastica*, 65(1), 16–26. [Basik, S. (2024). Names of the Urban Innovation Districts. *Acta Onomastica*, 65(1), 16–26.]
- Подольская, Н. В. (1978). Словарь русской ономастической терминологии. Наука. [Podolskaya, N. V. (1978). *A Dictionary of Russian Onomastic Terminology*. Nauka.]
- Ткаченко, Г. В. (2015). Своєрідність та унікальність назв засобів пересувань. *Записки з ономастики*, 18, 643–649. [Tkachenko A.B. (2015). Poreyonims: The Peculiarity and Uniqueness of the Names of Means of Transportation. *Opera in Onomastica*, 18, 643–649.]
- Торчинський, М. М. (2008). Структура онімного простору української мови. Авіст. [Torchynskyi, M. M. (2008). *The Structure of the Onymic Space of the Ukrainian Language*. Avist.]
- Baber, W.W., & Ojala, A. (2024). New Space Era: Characteristics of the New Space Industry Landscape. In Ojala, A., Baber, W.W. (Eds.), *Space Business*, pp. 3–26. Palgrave Macmillan.
- Bennett, M. M. (2022). Uncanny Frontiers: Amazon in Outer Space. *Dialogues in Human Geography*, 12(2), 181–185.
- Bernstein, J. D. (2024). The Billionaire Space Race: Internet Memes and the Netizen Response to Space Tourism. *Annals of Tourism Research Empirical Insights*, 5(1), 100122.
- Denis, G., Alary, D., Pasco, X., Pisot, N., Texier, D., & Toulza, S. (2020). From New Space to Big Space: How Commercial Space Dream is Becoming a Reality. *Acta Astronautica*, 166, 431–443.
- Gałkowski, A. (2022). Research on Chrematonyms in Poland: Background, Conceptions, Development, Achievements, Perspectives. *Onoma*, 57, 53–72.
- Gudmundsson, S. V. (2018). Blue Origin: Riding the Wave of Disruption in the Space Industry. *SSRN Electronic Journal*. URL: <https://doi.org/10.2139/ssrn.3179135>
- Eriksson, J., & Newlove-Eriksson, L. M. (2023). Outsourcing the American Space Dream: SpaceX and the Race to the Stars. *Astropolitics*, 21(1), 46–62.
- Karpenko O., & Neklesova, V. (2024). *A Dictionary of Ukrainian Onomastic Terminology*. University Book.
- Kovács, L. (2023). A Beemer, Queen Elizabeth and The Steaming Elephant – A Comprehensive Overview of Vehicle Names in Onomastics. *Onomastica*, 67, 365–382.
- Pearce, T. M. (1962). The Names of Objects in Aerospace. *Names*, 10(1), 1–10.
- Peeters, W. (2021). Evolution of the Space Economy: Government Space to Commercial Space and New Space. *Astropolitics*, 19(3), 206–222.
- Room, A. (1996). *An Alphabetical Guide to the Language of Name Studies*. Scarecrow Press.
- Vuolteenaho, J., & Basik, S. (2022). Onomaturgies of Toponymic Commodification in Minsk, Belarus. In S. Basik (Ed.), *Encountering Toponymic Geopolitics: Place-Names as a Political Instrument in the Post-Soviet States*, pp. 153–172. Routledge.
- Wells, H. T., Whiteley, S. H., & Karegeannes, C. E. (1976). *Origins of NASA Names*. NASA. Accessed July 21, 2025: <https://ntrs.nasa.gov/api/citations/20180007075/downloads/20180007075.pdf>
- Yost, B. D., & Fishman, J. L. (2018). The Small Spacecraft Systems Virtual Institute (S3VI) and NASA's Small Spacecraft Enterprise. *The 4S Symposium 2018*, 1–12.
- Zelinsky, W. (2002). Slouching Toward a Theory of Names: A Tentative Taxonomic Fix. *Names*, 50(4), 243–262.

АНОТАЦІЯ

Вступ. Протягом останнього десятиліття способи дослідження космосу та космічний бізнес зазнали значної еволюції. Важливо зазначити, що існує прогалина в міждисциплінарних дослідженнях, пов'язаних з ономастичним виміром останніх процесів,

через недостатню кількість досліджень сучасних назв космічних апаратів. Слідуючи закликам до ширшого зв'язку ономастики з позаономастичними методологіями, з метою розширення ономастичної термінологічної системи, розуміння типів назв, їх таксономії та ширших соціально-політичних взаємодій між цими назвами та світом, у статті досліджуються назви космічних апаратів (космопорейоніми) як специфічний ономастичний (під)клас з міждисциплінарної точки зору ономастики та інших галузей дослідження.

Мета дослідження. Метою дослідження є аналіз маловивчених у літературі, нових назв сучасних комерційних космічних апаратів як специфічного компонента ономастичної системи. Об'єктом дослідження є назви сучасних комерційних космічних апаратів, що перебувають у експлуатації або на стадії розробки. Для досягнення основної мети дослідження необхідно відповісти на два ключові дослідницькі питання: 1. Які типи імен існують у сучасній ономастичній екосистемі «Нового Космосу», що розвивається, і як цей ландшафт виглядає з точки зору ономастичної класифікації та таксономії? 2. Які поточні позаономастичні соціально-політичні та технологічні особливості вплинули та мотивували появу цих імен?

Дані та методи. З огляду на міждисциплінарну сутність дослідження та характер емпіричного матеріалу, у цій роботі ми використовуємо змішаний методологічний підхід. Для аналізу офіційних назв комерційних космічних апаратів було застосовано традиційний ономастичний підхід тематичної класифікації з позиції мотивації найменування разом із методом міні-кейсів, де детальніше проаналізовано ономатургію однієї з найпотужніших компаній – Blue Origin. Основний емпіричний матеріал представлений даними з веб-сайтів провідних світових комерційних компаній космічних технологій, а також урядових організацій та інших інформаційних ресурсів щодо економіки «Нового Космосу». Бо не всі компанії спеціалізуються на космічних апаратах, було зібрано та проаналізовано інформацію від 106 чинних приватних компаній космічних технологій.

Результати та висновки. Запропоновано розширену ономастичну таксономію космічних апаратів, де можна виділити наступні сім типів космічних апаратів та пов'язаних з ними технологічних пристроїв: космічні апарати (включаючи ракети-носії систем запуску, космічні вантажні апарати, космічні апарати з пілотом), космічні зонди (включаючи міжпланетні космічні апарати, орбітальні апарати, посадочні модулі, марсоходи, апарати для видобутку астероїдів), ракетні двигуни, штучні супутники (включаючи супутники та супутникові сузір'я), модульні космічні станції, космічні телескопи та інші космічні апарати та пов'язані з ними технологічні інструменти.

Моделі найменувань та тематичний охоплення космопорейонімів є широкими, враховуючи діапазон варіантів та мотивацій для ономатургів космічних апаратів. Існує шість найпомітніших тематичних груп сучасних космопорейонімів, які можна виділити, включаючи меморіальні, міфологічні, астронімічні, зоонімічні (переважно орнітоніми, назви птахів) та літери грецького алфавіту. Також можна виділити інші групи космопорейонімів, але їхня роль зараз незначна (наприклад, топонімічні, ідеологічні та інші назви). Міні-тематичне дослідження ономастичної системи компанії Blue Origin розкриває техноутопічну «блакитну планету» та націоналістичні тематичні кластери американських нових фронтірів.

Дослідження також показує, що для мультимільярдерів-підприємців-технокапіталістів назви космічних кораблів та пов'язаних з ними елементів «Нового космосу» є символічним інструментом для вираження їхньої влади, їхнього бачення космічного націоналізму та прискореної приватизації космічних досліджень.

Ключові слова: найменування космічних кораблів, космопорейонім, ономатургія, «Новий космос», технокапіталізм

Інформація про автора

Siarhei BASIK

кандидат географічних наук, професор

Школа міждисциплінарних досліджень, Конестога Коледж

Кітченер, Онтаріо, Канада

e-mail: sbasik@hotmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-5952-7515>

Note on Contributor

Сергій БАСІК

PhD in Geography, Professor

School of Interdisciplinary Studies, Conestoga College

Kitchener, Ontario, Canada

e-mail: sbasik@hotmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-5952-7515>

УДК 81'373.21:81'373.611

DOI <https://doi.org/10.18524/2410-3373.2025.28.343047>**Святослав ВЕРБИЧ***Інститут української мови НАН України
Київ, Україна***Sviatoslav VERBYCH***Institute of Ukrainian Language of the
National Academy of Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine*

**АНТИОФІЛАС (АНТИФІЛА) –
СМІЛ – СІНІЛ – ІСМАЇЛ –
ІЗМАЇЛ:
ЕТНІЧНА ІСТОРІЯ РЕГІОНУ,
ВІДОБРАЖЕНА У
ВАРІАНТНИХ НАЗВАХ МІСТА**

**ANTIOFILAS (ANTIFILA) – SMIL
– SINIL – ISMAIL – IZMAIL:
ETHNIC HISTORY OF THE
REGION AND OPTIONS OF CITY
NAMES**

ABSTRACT

Introduction. The article offers a historical-linguistic analysis of all known historical variants of the modern *oikonym* *Izmail* of the Odesa region: *Antiophilas* / *Antiphila*, *Smil*, *Sinil*, *Simil*, *Ishmasl*, *Ismail Gechidi*, *Ismail* / *Ismael*, *Smail*, *Tuchkov*. The connection of each name with the corresponding period of the history of this region has been traced – Ancient Greek, Old Slavic, Eastern Romance (Moldavian), Turkic (Turkish and Tatar) and Russian.

Purpose. The author carried out a structural-semantic and etymological analysis of the creative bases of the historical variants of the modern *oikonym* *Izmail* – *Antiophilas* (*Antiphila*), *Smil*, *Sinil*, *Simil*, *Ishmasl*, *Ismail* (*Ismail Gechidi*, *Ismael*, *Smail*), *Tuchkov*. Finds out the origin of the modern name *Izmail*. And also traced the connection of the internal form of the specified names with the corresponding stages of the history of the studied region.

Object of study. Historical variants of the modern *oikonym* *Izmail* – *Antiophilas* (*Antiphila*), *Smil*, *Sinil*, *Simil*, *Ishmasl*, *Ismail*, *Tuchkov*, as well as its modern form.

Research methods. To analyze the mentioned historical variants of the *oikonym* *Izmail* a descriptive method was applied (the structure and word-formation structure of the given names were characterized); comparative-historical method, which analyzes the creative foundations of the corresponding names in a diachronic aspect; the method of etymological analysis (the etymons of the studied *oikonymic* variants were established; the protoforms were reconstructed and the original semantics of the motivating basis was restored).

Research results. The structure of the oldest name of the *Izmail* region – *Antiophilas* / *Antiphila* – has been analyzed, and its components have been identified – ancient Greek α'ντι 'opposite; hostile' and φίλ- < φιλέω 'love', the pre-onymic semantics of the *oikonym* has been restored – *'unloved, unfriendly area'; the Slavic version of the origin of the name *Smil* is clarified (based on new material), and an assumption is made about its connection with the appellative not preserved in modern Slavic languages *smilь (< *smīlus) 'pointed' to indicate the features of the local forest landscape; the name *Sinil* is etymologized as a phonetically adapted form of the Slavic *oikonym* *Smil* on Eastern Romanian soil; it was found that the names *Ishmasl*, *Ismail* / *Ismael* were formed in the Turkic-speaking environment after the Ottoman conquest of the studied region; it

has been proven that the oikonymic variant Ismail is the result of a phonetic adaptation of the ancient Slavic name Smil on the basis of the Turkish language; the memorial nature of the name Tuchkov, which is associated with the surname of the Russian general S.O. Tuchkov, commandant of the Izmail fortress, was established; it is well-founded that the modern name Izmail (Russian: Измаил) originated on East Slavic soil from the Turkish Ismail.

Conclusions. *The historical and etymological analysis of the oikonym Izmail and its historical variants Antiophilas / Antiphila, Smil, Sinil, Simil, Ishmasl, Ismail Gechydi, Ismail / Ismael, Smail, Tuchkov provides grounds for the statement about the formation of these names in the ancient Greek, ancient Slavic, Eastern Romanian, Turkic (Turkic-Tatar) and Russian linguistic environment in the corresponding periods of the ethnic history of the studied region.*

Keywords: *Dniester-Danube interfluve, ethnic history, historical-etymological analysis, historical oikonym variants, oikonym*

ВСТУП

Одещина – один із тих давно заселених регіонів України, в освоєнні якого брали участь різні народи. Це територія, залюднення якої відбувалося на перетині різнонаціональних культур. Початки заселення цього терену сягають давніх часів. Привертає увагу чітко задокументований античний період історії краю, коли тут у VI–IV ст. до н. е. оселялися вихідці з материкової Греції, засновуючи свої міста-колонії в межах тих історичних процесів, що були характерні загалом для Північно-Західного Надчорномор'я того часу (Редина 2013: 571). У наступні періоди тут перебували дако-фракійські та іранські племена, давні слов'яни, зокрема анти, склавіни, уличі, тиверці, давні тюрки, середньовічні італійці (генуезці), волохи (протомолдавани), татари, турки, а згодом українці, молдавани, болгари, росіяни, німці. Сьогодні в Одеській області також проживають представники різних народів як слов'янських (українці, болгари, росіяни), так і неслов'янських (гагаузи, євреї, молдавани, татари). А колись їх було ще більше. Нині про етнічну історію цього регіону дізнаємося з різних історичних джерел. Однак не менш важливими пам'ятками, які свідчать про минуле Одещини, є назви поселень, або ойконіми, та їхні варіанти, які, за умови їх докладного історико-етимологічного аналізу, можуть розкрити багато цікавого як про історію краю, так і про народи, що проживали тут у різні періоди й залишили свої назви того чи того міста. До

таких давніх ойконімів сучасної Одеської області, безумовно, належать *Білгород-Дністровський*¹, *Ізмаїл*, *Кілія* і власне *Одеса*².

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ. Здійснити структурно-семантичний та етимологічний аналіз твірних основ історичних варіантів сучасного ойконіма *Ізмаїл*: *Антиофілас* (*Антифіла*), *Сміл*, *Сініл*, *Сіміл*, *Ишмасль*, *Ісмаїл*, *Тучков*. Простежити зв'язок внутрішньої форми вказаних назв із відповідними етапами історії досліджуваного регіону.

ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ. Історичні варіанти ойконіма *Ізмаїл* – *Антиофілас* (*Антифіла*), *Сміл*, *Сініл*, *Сіміл*, *Ишмасль*, *Ісмаїл*, *Тучков* – та його теперішня форма.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для аналізу зазначених історичних варіантів ойконіма *Ізмаїл* застосовано описовий метод (схарактеризовано будову і словотвірну структуру наведених назв); порівняльно-історичний метод, за допомогою якого проаналізовано твірні основи зазначених назв у діяхронному аспекті; прийом етимологічного аналізу (встановлено етимони досліджуваних ойконімних варіантів; реконструйовано праформи й відновлено первісну семантику мотивувальної основи).

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Історичні варіанти ойконіма *Ізмаїл*: V–IV ст. до н. е. – *Антиофілас* (ЕІУ 3: 423–424), *Антифіла* (Верменич 2010: 118); поч. IV ст. – *Сміл* (Верменич 2010: 118); X ст. – *Сміл* (Чебан 2009: 119); поч. XIII ст. – *Синил* (Сериков 2010: 5); 1484 р. – *Ишмасль* (Чебан 2009: 125–126); поч. XVI ст. – *Синиль* (Россия: 504); 1542 р. – село *Ismail Geçidi* (Тютюнджи 2019: 19), 1560 р. – *Ismail* (Середа 2009б: 62), 1583 р. – переправа *Ismail geçidi* (Тютюнджи 2019: 24), кін. XVI ст. – *Измаиль* (Россия: 504); 1648 р. – *Simil* (Паламарчук 2008: 167); 1758 р. – до

¹ Див. спеціальну статтю автора: *Тіра – Білгород – Аспрокастро...: етнічна історія регіону, відображена в назвах міста* // Записки з ономастики: зб. наук. праць / відп. ред. О.Ю. Карпенко. Одеса, 2023. Вип. 26. С. 5–22.

² Див. спеціальну статтю автора: *Качубеїв – Качибей – Гаджибей – Одеса: етнічна історія регіону, відображена в назвах міста* // Записки з ономастики: зб. наук. праць / відп. ред. О.Ю. Карпенко. Одеса, 2024. Вип. 27. С. 5–20.

Съмаилова (АКНЗС: 353), 1774 р. – *Ismail* (Середа 2009а: 251), *Ismael* (Carte), 1781 р. – в ... *Смайлове* (Джерела 2004: 358); 1812 р. – *Тучков* (Середа 2009б: 63), 1829 р. – в *Тучкове-Измаиле* (Волонтирова 2018: 96), 1877 р. – в *Измаил* (Джерела 2013: 174); 1946 р. – *Измаїл* (АТП 1947: 211).

Згідно, з історичними джерелами, на місці теперішнього *Измаїлу* в V–IV ст. до н. е. була грецька колонія *Антиофілас* / *Антифіла* (див. вище). Формальний аналіз цієї назви дає підстави виокремлювати в її складі морфеми: гр. α'ντι – префікс зі значення протилежності; протидії; ворожості та корінь φιλ- < φιλέω 'любити' (ДРС I: 162; II: 1746). З огляду на відповідну семантику цих складників можна відновити ймовірне значення, яке мотивувало основу ойконіма *Антиофілас* (*Антифіла*) – *‘неулюблена, недружня місцевість’.

Наступна назва цього поселення, зафіксована в історичних джерелах, – *Сміл*, датована IV ст. н. е. (див. вище). Топонім *Сміл* близько 360 р. н. е. позначив на своїй карті римський географ Касторій (Георгієв, 2023: 157). Це означає, що назви *Антиофілас* / *Антифіла* й *Сміл* відокремлює період тисячу років. Упродовж цього часу в регіоні, де розташоване м. *Измаїл*, перебували різні народи, зокрема фракійці та іранці (скіфи, сармати). Історики зазначають, що в I ст. до н. е. фракійські племена проживали на території Південно-Східної Європи: від Егейського моря й Малоазійського півострова на півдні до Дністра на півночі, від Вардаро-Моравського басейну і Трансильванії на заході до Чорного моря на сході (Никулиць, 1987: 3). Відомо, що після IV ст. до н. е. фракійські племена гетів заселяли прибережну смугу Дунаю і терени Нижньої Наддністрянщини, увійшовши в межі античних поселень (Паламарчук, 1997: 13). Також із кінця V і в IV ст. до н. е. в цей регіон прийшли іранські племена скіфів, які вели кочовий спосіб життя. Взаємодія фракійської, скіфської та грецької (еллінської) культур у межиріччі Дністра та Дунаю дала підстави історикам говорити про часткове змішування в цій місцевості гетського, скіфського і грецького населення (Там само: 14–15). З огляду на це логічно було б очікувати і фракомовну назву відповідного поселення, якщо, звісно, воно існувало в цей час, оскільки його могли зруйнувати під час воєнних дій.

За свідченням істориків, з поч. I тис. н. е. на місці Великої Скіфії в Північному Надчорномор'ї відбувається становлення Європейської Сарматії. Споріднені зі скіфами сарматські племена аорсів, язигів і роксоланів у цей період нападали на землі гетів і даків (Там само: 19).

Цілком можливо, що ойконім *Сміл* пов'язаний із молдавським гідронімом *Смила* в бас. Дунаю (1436 р. – на *смиль*; ССУМ 2: 36), адже сучасне м. Ізмаїл розташоване на лівому березі Дунаю. Однак назви *Сміл* і *Смил* не вдається пояснити на східнороманському ґрунті. Зважаючи на те, що ойконім *Сміл* уперше відзначено в IV ст. н. е., можна припускати, що своєю появою він завдячує давнім слов'янам – антам і склавинам, які в IV–V ст. під час так званого Великого переселення народів рухалися зі своєї прабатьківщини в різних напрямках, освоюючи нові території (Трачук, 2023: 94). Один із таких маршрутів пролягав на південь до кордонів Візантійської імперії (Баран, 2005: 245). На думку К. Мошинського, це був один із напрямів слов'янської експансії (Moszyński, 1961: 34). Письмові та археологічні джерела свідчать про остаточну слов'янізацію регіону Північного Надчорномор'я, зокрема Прутсько-Дністровського (Дунайсько-Дністровського) межиріччя з кінця V–VI ст. (Федоров, 1960: 179).

В.В. Лучик, укладач «Етимологічного словника топонімів України», пов'язував назву *Сміл* із основою псл. **smol-*: **smola* з пізнішим укр. рефлексом [і] на місці етимологічного [о] в новозакритому складі (Лучик, 2014: 231). Таке припущення хибне з огляду на те, що фонетичний процес подовження етимологічних голосних [о], [е] з дальшою їх рефlekсацією в [і] в давньоукраїнських діалектах відбувався вже після занепаду редукованих [ь] та [ѣ], тобто вже після XI ст. (ІУМ: 195–197), а назву *Сміл* із голосним [і] в основі відзначено в IV ст. Сумнівний також зв'язок цього ойконіма з псл. **sъmělъ* 'сміливий' (ЕСУМ 5: 323) чи з основою **měl-*: **mĕla*, **mĕlo*, **mĕľ*, **mĕľ* на позначення мілини або піщаного ґрунту (ЭССЯ 19: 160, 162–163), адже характерний укр. рефлекс псл. [*ě] – [і] – пізнє фонетичне явище. Як зауважував Ю. В. Шевельов, псл. [*ě] наприкінці протоукраїнського періоду

(тобто вже після розпаду праслов'янської мови в VI ст. – *С.В.*) не вимовляли як [i] (Шевельов, 2001: 260). Історики української мови вважають, що еволюція псл. [*ě] відбувалася в давньоукраїнський період і належала до пізніших звукових змін (ІУМ: 232).

Назву *Сміл* можна порівнювати з формальними відповідниками в інших індоєвропейських мовах. Пор., наприклад, лит. *smilùs* 'гострий', *smėilis* 'т. с.' < *(s)meil- 'гострий' (ЕССЯ 19: 49). І.-є. основа *(s)meil-, очевидно, постала внаслідок розширення формантом -l- кореня *smēi-: *smī- 'різьбити' (Pokorny: 968). У такому разі в основі назви *Сміл* можна вбачати незбережений у сучасних слов'янських мовах апелятив *smilь (< *smīlus) 'гострий', що характеризував, напевно, особливості місцевого тополандшафту.

Назва *Сміл*, згідно з історичними відомостями, функціонувала до X ст. (див. вище відповідну фіксацію). З поч. XIII і до XVI ст. за цим поселення закріпилася назва *Сініл*. Важливо відзначити, що до XIII ст. регіон Дністерсько-Дунайського межиріччя перебував під впливом слов'ян. На думку М.А. Мохова, з багатьох племен, які в III–XIII ст. побували в Нижньому Наддунав'ї, найбільший вплив на формування етнічного характеру цього регіону здійснювали слов'яни (Мохов, 1978: 35). А впродовж IX–XIII ст. тут відбувається становлення східнороманського етносу, відомого в пам'ятках зазначеного періоду як волохи. Історики вважають, що предки волохів прийшли в Молдавію з Трансильванії (Бырня, 1965: 148–149). Імовірно, назва *Сініл* виникла саме на східнороманському ґрунті як результат звукової адаптації слов'янського ойконіма *Сміл*. Опосередковано на це вказує пізніший (XVII ст.) варіант *Simil* (див. вище). Цілком можливо, що ойконім *Сініл* постав на основі зближення слов'янської назви *Сміл* із молд. основою *синил-*, представленою в дієслові *синили́* 'синити', дієприкметникові *синилі́т* 'підсинений' (МРС: 575), що вказувало, напевно, на характерний відтінок води р. Дунай. Пропонована версія тлумачення назви *Сініл* як фонетично адаптованої слов'янської назви *Сміл* спирається на історичне підґрунтя, адже молдавська людність, що протягом XIII–XIV ст. розселилася в центрі й на

півдні Дністерсько-Дунайського межиріччя, асимілювала тутешніх слов'ян (Зеленчук, 1979: 51).

У середині XIII ст. регіон між Дністром і Дунаєм (Південна Бессарабія, Буджак) увійшов до складу Золотої Орди (Кривцова, 1999: 163). А наприкінці XV ст. Північно-Західне Надчорномор'я підкорила Османська імперія (Кривцова, 1999: 163; Скиба, 1992: 47). Досліджуваний регіон перейшов до володінь тодішньої Туреччини в період правління султана Баязида II після захоплення його військами в 1484 р. Кілії та Аккерману (Сакалы, 2024: 40; Тютюнджи, 2019: 18). Тому наступна назва *Ізмаїлу* – *Ишмасль*, датована 1484 р. (див. вище), пов'язана саме з початком османської доби в історії цього терену. Її пов'язують із турецьким *Ishmasl*, що в перекладі українською означає 'послухай Аллах' (Георгієв, 2023: 157). У цьому контексті заслуговує на увагу думка М.Т. Янка, що турки таким чином переінакшили на свій лад (*Šmael* – 'почуй Боже') слов'янську назву *Сміл* (Янко, 1998: 153). На мою думку, варіант *Ишмасль* (*Ishmasl*) відображає помилковий запис форми генетично арабського імені *Ismā'il* < д.-євр. *Jiśmā'el* 'почуй Боже' (Тупиков: 189).

Наступні історичні форми ойконіма *Ізмаїл* – *Ismail*, *Ismael* – підтверджують таке припущення. З огляду на це постає важливе питання про походження ойконімного варіанта *Ісмаїл*, адже відомі різні думки із цього приводу. Турецький географ, мандрівник і письменник Евлія Челебі у своїй «Книзі мандрів» зазначив, що місто *Ізмаїл* названо на честь капітана *Ісмаїла*, який командував флотом султана Баязида II і захопив місто в 1484 р. (Челебі, 1997: 6). Натомість знаний український ономаст і дослідник топонімікону Одещини Ю.О. Карпенко вважав, що турецька назва *Ismail* – це результат фонетичного перетворення давньої слов'янської назви *Сміл* (Карпенко, 1977: 190). Аналогічну думку висловлює й історик О.Г. Середа (Середа, 2009б: 62). Версія Е. Челебі, попри формальну тотожність імені *Ісмаїл* та ойконіма *Ісмаїл*, хибна з огляду на такі аргументи: 1) як зауважують історики, місцевість, де згодом турки спорудили фортецю й заснували однойменне місто, до 1590 р. була безлюдною. У цьому районі проживали татарські племена й була

переправа через Дунай. У письмових джерелах цю переправу з назвою *Ismail Geçidi* вперше зафіксовано в 1518–1519 рр. (Тютюнджи, 2019: 18–19); 2) турецька назва *Ismail Geçidi* містить другий складник *Geçidi* < турецьк. *geçit* ‘брі́д, переправа; місце переправи’ (НТРС: 160). Засновником міста був головний наглядач султанського гарему Мехмед-ага. Відомо, що короткий проміжок часу місто *Ізмаїл* навіть мало назву на його честь (Тютюнджи, 2019: 47). Отже, назвою *Ісмаїл* місто завдячує назві переправи *Ismail Geçidi*, а не капітанові *Ісмаїлу*. Зважаючи на викладене, заслуговує на увагу версія Ю.О. Карпенка та О.Г. Середи про те, що ойконім *Ісмаїл* – це видозмінена на тюркськомовному ґрунті форма давньої слов’янської назви *Сміл*. На мою думку, трансформація слов’янської назви *Сміл* у турецький ойконім *Ismail* відбувалася двома етапами: 1-й: *Сміл* > *Смаїл*, на що вказують історичні форми *Смаїл*, *Смайл* (див. вище); 2-й: *Смаїл* > *Ісмаїл*. У турецькій мові слово зазвичай не починається зі збігу приголосних. Щоб уникнути такого збігу, використовують приставний голосний. Схожий випадок демонструє ойконім *Ізмір* у Туреччині, що походить від давньої грецької назви *Смирна* (Никонов, 1966: 152–153). Пізніша назва *Ізмаїл* (рос. *Измаил*) фонетично вторинна до *Ісмаїл*, оскільки відображає одзвінчення глухого приголосного [с] перед наступним сонорним [м].

У 1-й пол. XIX ст. побутувала ще одна назва цього міста – *Тучков*, або *Тучков-Измаил* (див. вище). Це меморіальна назва – на честь коменданта Ізмаїльської фортеці (1809–1812 рр.) російського генерала С.О. Тучкова (Измаил: 23). Історик О.Г. Середєва зазначає, що спочатку таку назву мало передмістя фортеці Ізмаїл, яке згодом стало окремим поселенням (Середєва, 2009б: 63). З 2-ї пол. XIX ст. за відповідним нп закріпилася назва *Измаил* (у російськомовній транскрипції), що відповідає укр. *Ізмаїл*. Формально сучасний ойконім *Ізмаїл* збігається з особовим ім’ям укр. *Ізмаїл* (рос. *Измаил*), що відоме саме в такій формі вже в давньоруський період. Ім’я *Измаиль* постало з давнішого *Исмаиль* (ЕСУМ 2: 292) внаслідок одзвінчення глухого приголосного [с].

ВИСНОВКИ

Історико-етимологічний аналіз ойконіма *Ізмаїл* та його історичних варіантів *Антиофілас* / *Антифіла*, *Сміл*, *Сініл*, *Сіміл*, *Ишмасль*, *Ісмаїл Гечиді*, *Ісмаїл* / *Ісмаель*, *Смаїл*, *Тучков* у контексті етнічної історії досліджуваного регіону дає підстави для таких висновків:

1. Засвідчені в історичних джерелах варіанти сучасного ойконіма *Ізмаїл* формувалися в різні періоди історії цього регіону в межах Дністерсько-Дунайського межиріччя, починаючи від періоду грецької колонізації Північно-Західного Надчорномор'я до остаточного утвердження на цій території Російської імперії в 2-й пол. XIX ст. після чергової російсько-турецької війни 1877–1878 рр.

2. Найдавнішу назву поселення на місці сучасного *Ізмаїлу* – *Антиофілас* / *Антифілу*, за свідченням істориків, заснували грецькі переселенці з Мілету в V–IV ст. до н. е. Вона сформувалася в грецькомовному середовищі й має відповідну етимологію. За будовою, це складений ойконім із компонентами гр. α'ντι 'протилежний; ворожий' та φίλ- < φίλέω 'любити': *'неулюблена, недружня місцевість'.

3. Тривалий період – майже тисяча років – розмежовує в часі грецьку назву *Антиофілас* / *Антифіла* й ойконім *Сміл*, формальна структура якого уможливлює припущення про його становлення в слов'янську добу історії Дністерсько-Дунайського межиріччя і зв'язок із реконструйованою праформою **smilь* (< **smīlus*) 'гострий' на позначення особливостей місцевого тополандшафту.

4. Назва *Сініл* постала на східнороманському мовному ґрунті з форми *Сіміл*, яка, своєю чергою, відображає фонетичну трансформацію слов'янської назви *Сміл*.

5. Наступні назви *Ишмасль*, *Ісмаїл* / *Ісмаель* з'явилися після османського завоювання досліджуваного регіону й сформувалися в тюркськомовному середовищі: 1) *Ишмасль* – унаслідок неправильного запису імені *Ісмаїл* < арабського *Ismā'il* < д.-євр. *Jištā'el* 'почуй Боже'; 2) *Ісмаїл* – результат

фонетичної адаптації давньої слов'янської назви *Сміл* на ґрунті турецької мови, напевно через проміжну форму *Смаїл*, із закономірною появою приставного голосного *І-* перед збігом приголосних.

6. Назва *Ісмаїл Гечиді*, що первісно позначала переправу на Дунаї, містить два складники: *Ісмаїл* і *Гечиді* < турецьк. *geçit* 'брі́д, переправа; місце переправи'.

7. Назва *Тучков* меморіальна, в її основі – прізвище російського генерала С.О. Тучкова, коменданта Ізмаїльської фортеці впродовж 1809–1812 рр.

8. Сучасна назва *Ізмаїл* < рос. *Измаил* виникла на східнослов'янському ґрунті з турецьк. *Ismail*. Формально збігається з особовим ім'ям *Ізмаїл*, давньоєврейського походження, поширеного в арабів, турків і євреїв.

ЛІТЕРАТУРА, ДЖЕРЕЛА

- АКНЗС (2024). *Архів Коша Нової Запорозької Січі. Корпус документів 1734–1775. Т. 9.* Рута. [AKNZS (2024). *Kosh Archives of the New Zaporozhian Sich. Corpus of Documents 1734–1775. Vol. 9.* Ruta.]
- АТП (1947). *Українська РСР. Адміністративно-територіальний поділ на 1 вересня 1946 року.* Видання перше. Укрполітвидав. [ATP (1947). *Ukrainian SSR. Administrative-territorial division on September 1, 1946.* The first edition. Ukrpolitydav.]
- Баран, В.Д. (2005). Велике розселення слов'ян і початок зародження слов'янських народів. *Етнічна та етнокультурна історія України: у 3-х т. Т. 1.* Наукова думка. С. 243–250. [Baran, V.D. (2005). The Great Migration of the Slavs and the Beginning of the Origin of Slavic Peoples. *Ethnic and Ethnocultural History of Ukraine: in 3 Volumes. Vol. I.* Naukova dumka. pp. 243–250.]
- Быря, П.П. (1965). Данные топонимики о заселении территории Молдавии восточнороманским населением. *Тезисы докл. и сообщ. Всесоюзной конференции по топонимике СССР (28 января – 2 февраля 1965 г.).* Ленинград. С. 147–150. [Byrnja, P.P. (1965). Toponymic data on the settlement of the territory of Moldova by the Eastern Romanian population. *Abstracts of reports and communications of the All-Union Conference on Toponymy of the USSR (January 28 – February 2, 1965).* Leningrad. pp. 147–150.]
- Верменич, Я., Дмитрук, В.І., Архипова, С.І. (2010). *Міська історія України: проблеми початкового датування. Науково-довідкове видання.* Ін-т історії України НАН України. [Vermenych, Ya., Dmytruk, V.I., Arkhypova, S.I. (2010). *Urban history of Ukraine: problems of initial dating. Scientific reference publication.* Institute of Ukrainian History of National Academy of Sciences of Ukraine]
- Волонтирова, Л.В. (2018). Измаил – Тучков: наименование города по документам КУ «Измайльский архив». *Краеведческий вестник Придунавья / отв. ред. О.М. Тиرون. Вып. 3. Ирбис. С. 94–97.* [Volontirova, L.V. (2018). Izmail-Tuchkov: name of the city according to the documents of the “Izmail Archive”. *Local History Bulletin of the Danube Region / ed. O.M. Tiron. Issue 3.* Irbis. pp. 94–97.]
- Георгієв, М., Дяченко, В. (2023). Встановлення істинної дати заснування міста Ізмаїл як протидія російському фейку у сфері інформаційної гігієни. *Національна безпека*

- України в умовах воєнного стану: проблеми та шляхи їх вирішення: м-ли VIII Всеукр. курсант.-студент. наук.-практ. конференції (24 березня 2023 р.). Одеса. С. 156–158. [Heorhiiev, M., Diachenko, V. (2023). Establishing the true date of the foundation of the city of Izmail as a countermeasure to Russian fakes in the field of information hygiene. *National security of Ukraine under martial law: problems and ways to solve them: Proceedings of the VIII All-Ukrainian cadet-student scientific-practical conference* (March 24, 2023). Odessa. pp. 156–158.]
- Джерела (2004). *Православна церква на півдні України (1775–1781)* / упоряд. І. Лиман; наук. ред. А. Бойко. РА «Тандем-У» (Джерела з історії Південної України; т. 4). [Dzherela (2004). *The Orthodox Church in Southern Ukraine (1775–1781)* / edited by I. Lyman; scientific editor A. Boyko. RA «Tandem-U» (Dzherela from the history of Pivdennoi Ukraine; vol. 4).]
- Джерела (2013). *Джерела історії Південної Бессарабії (з давніх часів до кінця XIX ст.)* / упоряд. О.М. Лебеденко, Л.Ф. Циганенко, Г.В. Вєтрова та ін. РВВ ІДГУ. [Dzherela (2013). *Sources of the history of Southern Bessarabia (from ancient times to the end of the 19th century)* / edited by O.M. Lebedenko, L.F. Tsyganenko, G.V. Vetrova and others]. RVV IDHU.]
- ДРС (1958). *Древнегреческо-русский словарь* / И.Х. Дворецкий. Т. I–II. Государственное издательство иностранных и национальных словарей. [DRS (1958). *Ancient Greek-Russian Dictionary* / I.Kh. Dvoretzky. Vol. I–II. State Publishing House of Foreign and National Dictionaries.]
- ЕІУ (2003–2019). *Енциклопедія історії України* / Голова редкол. В.А. Смолій. Наукова думка. Т. 1–10. [EIU (2003–2019). *Encyclopedia of the History of Ukraine* / Chief Editor. V.A. Smoliy]. Naukova dumka. T. 1–10.]
- ЕСУМ (1982–2012). *Етимологічний словник української мови: У 7 т.* / За ред. О.С. Мельничука. Наукова думка. Т. 1–6. [ESUM (1982–2012). *Etymological dictionary of the Ukrainian language: In the 7th volume* / Ed. O.S. Melnychuk]. Naukova dumka. T. 1–6.]
- Зеленчук, В.С. (1979). *Население Бессарабии и Поднепровья в XIX в. (Этнические и социально-демографические процессы)*. Штиинца. [Zelenchuk, V.S. (1979). *Population of Bessarabia and the Dniester region in the 19th century (Ethnic and socio-demographic processes)*]. Shtiinca.]
- Измаил (2021). *Измаил в исторических очерках и документах* / под общ. ред. С.В. Шморг. Папуга. [Izmail (2021). *Izmail in historical essays and documents* / edited by S.V. Shmorch]. Papuha.]
- ІУМ (1979). *Історія української мови. Фонетика* / М.А. Жовтобрюх, В.М. Русанівський, В.Г. Скляренко. Наукова думка. [IUM (1979). *History of the Ukrainian language. Phonetics* / M.A. Zhovtobryukh, V.M. Rusanivskiy, V.G. Sklyarenko]. Naukova dumka.]
- Карпенко, Ю.А. (1977). Топонимы болгарских сел Одесской области (вопросы топонимического взаимодействия языков). *Историческая ономастика* / отв. ред. А.В. Суперанская. Наука. С. 189–208. [Karpenko, Ju.A. (1977). Toponyms of Bulgarian villages in the Odessa region (toponymic interactions between languages). *Historical onomastics* / ed. A.V. Superanskaya. Nauka. pp. 189–208.]
- Кривцова, В.М. (1999). Міграційні та етномовні процеси в українському Подунав'ї. *Наша школа*. №2–3. С. 162–164. [Kryvtsova, V.M. (1999). Migration and ethnolinguistic processes in the Ukrainian Danube region. *Our school*. № 2–3. pp. 162–164.]
- Лучик, В.В. (2014). *Етимологічний словник топонімів України*. ВІЦ «Академія». [Luchyk, V.V. (2014). *Etymological dictionary of toponyms of Ukraine*. PC «Akademiiia».]
- Мохов, Н.А. (1978). *Очерк истории формирования молдавского народа*. Картя Молдовеняскэ. [Mohov, N.A. (1978). *An essay on the history of the formation of the Moldovan people*. Kartja Moldovenjaskje.]

- МРС (1961). *Молдавско-русский словарь* / ред. кол. А.Т. Борщ, М.В. Подико, В.П. Соловьев. Изд-во иностранной литературы. [MRS (1961). *Moldovan-Russian Dictionary* / ed. A. T. Borsch, M. V. Podiko, V. P. Soloviev. Publishing House of Foreign Literature.]
- Никонов, В.А. (1966). *Краткий топонимический словарь*. Мысль. [Nikonov, V.A. (1966). *Brief Toponymic Dictionary*. Mysl'.]
- Никулицэ, И.Т. (1987). *Северные фракийцы в VI–I вв. до н. э.* Штиинца. [Nikulicje, I.T. (1987). *Northern Thracians in the 6th–1st centuries BC*. Shtiinca.]
- НТПС (2017). *Новый турецко-русский и русско-турецкий словарь, 50000 слов и словосочетаний*. ООО «Дом Славянской книги». [NTRS (2017). *New Turkish-Russian and Russian-Turkish dictionary, 50,000 words and phrases*. ООО «Dom Slavjanskoj knigi».]
- Паламарчук, С.В. (1997). *Древняя и средневековая история населения междуречья Днестра и Дуная. Краткий историко-археологический очерк*. Одесса. [Palamarchuk, S.V. (1997). *Ancient and Medieval History of the Population of the Dniester-Danube Interfluve. A Brief Historical and Archaeological Essay*. Odessa.]
- Паламарчук, С.В. (2008). *Забываемая земля: историческая область Бессарабия*. Астропринт. [Palamarchuk, S.V. (2008). *Forgotten Land: The Historical Region of Bessarabia*. Astroprint.]
- Редина, Е.Ф. (2013). *Поселения Одесского залива. Древние культуры Северно-Западного Причерноморья (К 95-летию Национальной академии наук Украины)* / отв. ред. И.В. Бруяко, Т.Л. Самойлова. Смил. С. 571–583. [Redina, E.F. (2013). *Settlements of the Odessa Gulf. Ancient cultures of the Northwestern Black Sea region (On the 95th anniversary of the National Academy of Sciences of Ukraine)* / eds. I.V. Bruyako, T.L. Samoylova. Smil. pp. 571–583.]
- Россия (2011). *Россия. Полное географическое описание нашего Отечества. Т. 14. Новороссия и Крым. Природа. Население. Замечательные населенные места и местности* / под ред. В.П. Семенова-Тянь-Шанского. Репринтное изд. Харьков. [Rossija (2011). *Russia. A Complete Geographical Description of Our Fatherland. Vol. 14. Novorossiya and Crimea. Nature. Population. Remarkable Settlements and Localities* / edited by V.P. Semenov-Tyan-Shansky. Reprint edition. Har'kov.]
- Сакалы, М. (2024). *Кубей – частица души моей: очерки об истории болгаро-гагаузского села и его людях*. Астропринт. [Sakaly, M. (2024). *Kubey – a piece of my soul: essays on the history of a Bulgarian-Gagauz village and its people*. Astroprint.]
- Серета, А. (2009а). *Силистренско-очаковският еялет през XVIII – нач. на XIX в.: Административно-териториално устройство, селища и население в Северозападното Причерноморие*. Дио Мира. [Sereda, A. (2009a). *The Silistra-Ochakov Eyalet in the 18th – early 19th centuries: Administrative-territorial organization, settlements and population in the Northwestern Black Sea Region*. Dio Mira.]
- Серета, О. (2009б). *Населені пункти Північно-Західного Причорномор'я за османськими джерелами: проблема датування та історичного розвитку. Чорноморська минушина. Записки Відділу історії козацтва на півдні України* / відп. ред. О.А. Бачинська. Вип. 4. С. 55–72. [Sereda, O. (2009b). *Settlements of the North-Western Black Sea Region according to Ottoman sources: the problem of dating and historical development. The Black Sea past. Notes of the Department of the History of Cossacks in Southern Ukraine Scientific-Research Institute of Cossacks Institute of History of Ukraine NAS of Ukraine: collection of scientific works* / editor-in-chief O.A. Bachynska. Issue 4. pp. 55–72.]
- Сериков, А. (2010). *История крепости Измаил. Изд. 2-е, испр. и дополн.* Измаил. [Serikov, A. (2010). *History of the Izmail Fortress. 2nd edition, corrected and supplemented*. Izmail.]
- Скиба, Ю.В. (1992). *Походи Українського козацтва на Акерман у XVI–XVII ст. Сборник материалов по историческому краеведению Одесщины* / отв. ред. А.Д. Бачинский. Вып. I. С. 47–48. [Skyba, Yu.V. (1992). *Campaigns of the Ukrainian Cossacks on*

- Akerman in the XVI–XVII centuries. *A collection of materials on historical regional studies of the Odesa region* / op. ed. A.D. Bachinsky. Issue I. pp. 47–48.]
- ССУМ (1977–1978). *Словник староукраїнської мови XIV–XV ст.* / Ред. кол.: Д.Г. Гринчишин, Л.Л. Гумецька (голова), І.М. Керницький. Наукова думка. Т. 1–2. [SSUM (1977–1978). *Dictionary of the Old Ukrainian Language of the 14th–15th Centuries* / Editors: D.G. Hrynchyshyn, L.L. Gumetska (chair), I.M. Kernytskyi. Naukova dumka. T. 1–2.]
- Трачук, О. (2023). Анти і склавини черняхівської культури – предки слов'янських народів Європи. *Українознавство*. №3 (88). С. 85–124. [Trachuk, O. (2023). Antes and Sklavins of the Chernyakhiv culture – ancestors of the Slavic peoples of Europe. *Ukrainian Studies*. № 3 (88). pp. 85–124]
- Тупиков, Н.М. (1903). *Словарь древнерусских личных собственных имен*. Типография Н.Н. Скороходова. [Tupikov, N.M. (1903). *Dictionary of Old Russian personal proper names*. N.N. Skorohodova Typography.]
- Тютюнджи, М., Красножон, А. (2019). *Місто Ізмаїл та його фортифікація (за джерелами XVI–XIX ст.)*. Чорномор'я. [Tiutiundzhy, M., Krasnozhon, A. (2019). *The city of Izmil and its fortification (according to sources from the 16th–19th centuries)*. Chornomoria.]
- Федоров, Г.Б. (1960). *Население Прутско-Днестровского междуречья в I тысячелетии н. э.* Изд-во АН СССР. [Fedorov, G.B. (1960). *The population of the Prut-Dniester interfluvium in the 1st millennium AD*. AN SSSR Publishing House.]
- Чебан, І.Н. (2009). *Краткая история Бессарабии и бессарабских болгар (Пустая Сихитика, Онглос, Онгыл, Буджак и с 1813 г. – Бессарабия)*. СМІЛ. [Cheban, I.N. (2009). *A Brief History of Bessarabia and the Bessarabian Bulgarians (Pustaya Sihitika, Onglos, Ongyl, Budzhak and since 1813 – Bessarabia)*. SMIL.]
- Челебі, Е. (1997). *Книга подорожі. Північне Причорномор'я*. Гермес. [Chelebi, E. (1997). *Travel book. Northern Black Sea Region*. Hermes.]
- Шевельов, Ю. (2001). *Історична фонологія української мови* / перекл. з англ. С. Вакуленко, А. Даниленко. Акта. [Shevelov, Yu. (2001). *Historical phonology of the Ukrainian language* / translated from English by S. Vakulenko, A. Danylenko. Akta.]
- ЭССЯ (1974–2021). *Этимологический словарь славянских языков: Праславянский лексический фонд* / Под ред. О.Н. Трубачева, А.Ф. Журавлева, Ж.Ж. Варбот. Наука. Вып. 1–42. [JeSSJa (1974–2021). *Etymological Dictionary of Slavic Languages: Proto-Slavic Lexical Fund* / Edited by O.N. Trubachev, A.F. Zhuravlev, J.J. Warbot. Nauka. Issue. 1–42.]
- Янко, М.Т. (1998). *Топонімічний словник України. Словник-довідник. Знання*. [Yanko, M.T. (1998). *Toponymic Dictionary of Ukraine. Glossary and Reference Guide*. Znannia.]
- Carte (1774). *Carte de la Moldavie pour servir a l'Histoire militaire de la guerre entre les Russes et les Turcs* / F.G. Bawr.
- Moszyński, K. (1961). Przyczynek do tzw. etnogenezy słowian. *Slavia antiqua*. T. VIII. S. 25–35.
- Pokorny, J. (1959). *Indogermanisches etymologisches Wörterbuch*. Bd I. Francke.

АНОТАЦІЯ

Вступ. У статті запропоновано історико-етимологічне дослідження відомих історичних варіантів сучасного ойконіма Ізмаїл Одеської області: Антиофілас / Антифіла, Сміл, Сініл, Сіміл, Ишмасль, Ісмаїл Гечиді, Ісмаїл / Ісмаель, Смаїл, Тучков. Простежено зв'язок кожної назви з відповідним періодом історії цього регіону – давньогрецьким, давньослов'янським, східнороманським (молдавським), тюркським (турецьким і татарським) і російським.

Мета дослідження. Здійснити структурно-семантичний та етимологічний аналіз твірних основ історичних варіантів сучасного ойконіма Ізмаїл – Антиофілас (Антифіла), Сміл, Сініл, Сіміл, Ишмасль, Ісмаїл (Ісмаїл Гечиді, Ісмаель, Смаїл), Тучков. З'ясувати

походження сучасної назви Ізмаїл. Простежити зв'язок внутрішньої форми вказаних назв із відповідними етапами історії досліджуваного регіону.

Об'єкт дослідження. Історичні варіанти ойконіма Ізмаїл – Антиофілас (Антифіла), Сміл, Сініл, Сіміл, Ишмасль, Исмаїл, Тучков, а також його сучасна форма.

Методи дослідження. Для аналізу зазначених історичних варіантів ойконіма Ізмаїл застосовано описовий метод (схарактеризовано будову і словотвірну структуру наведених назв); порівняльно-історичний метод, за допомогою якого проаналізовано твірні основи відповідних назв у діяхронному аспекті; прийом етимологічного аналізу (встановлено етимони досліджуваних ойконімних варіантів; реконструйовано праформи й відновлено первісну семантику мотивувальної основи).

Результати дослідження. Проаналізовано структуру найдавнішої назви нп Ізмаїл – Антиофілас / Антифіла, визначено її складники – гр. α'ντι 'протилежний; ворожий' і φίλ- < φίλω 'любити', відновлено доонімну семантику ойконіма – *'неулюблена, недружня місцевість'; удокладнено (на основі нового матеріалу) слов'янську версію походження назви Сміл, висловлено припущення про її зв'язок із незбереженням у сучасних слов'янських мовах апелятивом *smilь (< *smīlus) 'гострий', що характеризував, імовірно, особливості місцевого тополандшафту; назву Сініл потрактовано як фонетично адаптовану форму слов'янського ойконіма Сміл на східнороманському ґрунті; з'ясовано, що назви Ишмасль, Исмаїл / Исмаель сформувалися в тюркськомовному середовищі після османського завоювання досліджуваного регіону; доведено, що ойконімний варіант Исмаїл – результат фонетичної адаптації давньої слов'янської назви Сміл на ґрунті турецької мови; встановлено меморіальний характер назви Тучков, що пов'язана з прізвищем російського генерала С.О. Тучкова, коменданта Ізмаїльської фортеці; обґрунтовано, що сучасна назва Ізмаїл (< рос. Измаил) виникла на східнослов'янському ґрунті з турецьк. Ismail.

Висновки. Історико-етимологічний аналіз ойконіма Ізмаїл та його історичних варіантів Антиофілас / Антифіла, Сміл, Сініл, Сіміл, Ишмасль, Исмаїл Гечиді, Исмаїл / Исмаель, Смаїл, Тучков дає підстави для твердження про формування цих назв у давньогрецькому, давньослов'янському, східнороманському, тюркському (турецько-татарському) і російському мовному середовищі у відповідні періоди етнічної історії досліджуваного регіону.

Ключові слова: Дністерсько-Дунайське межиріччя, етнічна історія, історико-етимологічний аналіз, історичні ойконімні варіанти, ойконім

Стаття надійшла 3 листопада 2025 р.

Інформація про автора

Святослав ВЕРБИЧ

доктор філологічних наук, старший науковий співробітник

НАН України

Київ, Україна

e-mail: sviatoverb@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-4671-1898>

Note on Contributor

Sviatoslav VERBYCH

Doctor of Philology, Senior Researcher

National Academy of Sciences of Ukraine

Kyiv, Ukraine

e-mail: sviatoverb@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-4671-1898>

УДК 811.161.2'373.232

DOI <https://doi.org/10.18524/2410-3373.2025.28.343048>**Наталія КОЛЕСНИК**

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
Чернівці, Україна

Nataliia KOLESNYK

Chernivtsi Yuriy Fedkovych National
University
Chernivtsi, Ukraine

ДО ПРОБЛЕМИ СТАТУСУ ІМЕНІ ПО БАТЬКОВІ В УКРАЇНСЬКІЙ СИСТЕМІ НАЗИВАННЯ

TOWARDS THE PROBLEM OF THE STATUS OF THE PATRONYMIC IN THE UKRAINIAN NAMING SYSTEM

ABSTRACT

Introduction. The article dwells on one of the most discussed issues in Ukrainian linguistics – the status of patronymic in the official Ukrainian system of naming. Different scholars' approaches were analysed on the origins and evolution of these types of anthroponyms, in particular, coinages in -ych, -ovych, -evych, and their place in the Ukrainian anthroponymic system. We would like to emphasize that the complexity of the issue is stipulated by the fact that it encompasses not only linguistic aspects, but also historical, social, and legal ones.

Purpose. The purpose of the study is an analysis of the historical development and changes that the linguistic status and sociocultural significance of patronymics in the Ukrainian anthroponymic system gained over a lengthy period of its functioning. The study focuses on establishing the reasons why the peculiarities of use of these types of anthroponyms are debatable in modern use and specifying factors influencing modern use of patronymic names.

Object of study. The object of study is patronymic names as an element of the Ukrainian anthroponymic system, their genesis, functioning and correlation with other anthroponymic components in diachrony.

Research methods. A large number of research papers, monographs and dissertations discussing the history of the Ukrainian anthroponymy were examined with the application of analysis and synthesis, induction, deduction, and observation. A descriptive method was applied for the systematisation and classification of material, and also some elements of diachronic analysis were used to present the evolution of patronymic names from the Old Rus period to the present time. A comparative method was used to analyse the differences in the formation of Ukrainian and russian anthroponymic traditions in view of the considerable administrative pressure that the Ukrainian system had to undergo from different russian administrations.

Research results. The analysis of numerous papers of Ukrainian onomasts proves that patronymic names ending in -ych, -ych, -ovych, -evych are ancient and organic elements of the Ukrainian anthroponymic system. They were formed by means of patronymic suffixes beginning in the Old Rus period and served different functions: from substitutes for a name, specifying elements for a proto-surname and patronym proper. They were used in three-element anthroponymic formulas in the modern function of patronymic names ending in -ych, -ovych/-evych, along with other patronymic names.

The use of a three-element anthroponymic formula (name + patronymic + surname (AE last name) in Ukrainian does not coincide with its analogue in the russian language, as its legalisation took place later and under the influence of outer factors.

Conclusions. *The article proves that a three-element anthroponymic formula in Ukrainian is not a calque from russian, but a result of independent development and has a lasting history of its use. However, its final adoption as an official naming took place due to the influence of the russian administrative system.*

Keywords: *onomastics, anthroponymic system, patronymic, patronymic name, sociocultural aspect*

ВСТУП

Пропонована тема розвідки належить до дражливих тем в українському мовознавстві. І належить, на нашу думку, безпідставно, бо джерелом розбіжностей під час її обговорення стає не сам факт питомості чи непитомості, «нашості» чи «ненашості», статусу цього антропонімного компонента в національному іменнику, а питання обов'язковості чи необов'язковості його вживання в нинішній офіційній формулі називання українців. Ті науковці, що наполягають на обов'язковості, наводять беззаперечні факти безперервного використання патронімів на *-ич, -ович/-евич* з давньоруської доби до наших днів, появу трилексемних антропонімоформул ще в староукраїнський період як факт буття української системи найменування. Їхні опоненти натомість пояснюють легалізацію тричленної антропонімійної формули впливом «ворожої» російській ономастики на українську антропонімійну систему і т. д. Гадаємо, причиною такої ситуації не в останню чергу є те, що, власне, розгляд цього різновиду власних назв, який є елементом офіційної формули називання, має, окрім лінгвістичного, ще й правничо-суспільний і соціокультурний аспекти.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою дослідження є аналіз історичного розвитку та змін, яких зазнавали лінгвістичний статус і соціокультурне значення імен по батькові в українській антропонімійній системі впродовж тривалого періоду свого функціонування. Розвідка спрямована на виявлення причин розбіжностей в поглядах ономастів на особливості побутування цього розряду антропонімів у сучасному узусі, а також присвячена аналізу чинників, що впливають на його сучасне вживання. Поставлена мета спонукає залучити в пропонованій

публікації відповідні **методи дослідження**. Опрацьовано значну кількість наукових праць, монографій та дисертацій, що висвітлюють історію української антропонімії із залученням загальнонаукових методів, таких як аналіз і синтез, дедукція та індукція, спостереження та узагальнення. З лінгвістичних методів основним є дескриптивний, який допомагає систематизувати та інтерпретувати мовні факти, описуючи їхні властивості та особливості, зокрема проаналізувати імена по батькові як елемент української антропонімії системи, їхній генезис, специфіку функціонування та особливості взаємодії з іншими антропонімічними компонентами в діяхронії. Відповідно такий опис вимагає застосування елементів діяхронного аналізу для представлення еволюції патронімів від давньоруської доби до сучасності. Зіставний метод використано для порівняння шляхів формування української та інших антропонімічних систем слов'ян, зокрема російської.

ЗДОБУТКИ

Коли йдеться про цей різновид власних назв, пам'ятаймо, що маємо насамперед справу з одним із компонентів української антропонімії системи. За Словником української ономастичної термінології Д. Бучка і Н. Ткачової, «антропонімічна система – організована сукупність антропонімів певного етносу» (СУОТ, 2012, с. 42); за М. Худашем, монографія якого «З історії української антропонімії» стала настільною книгою для кожного українського ономаста, «внутрішньо організована сукупність засобів і моделей мовної ідентифікації особи, властивих тому чи іншому народові» (Худаш, 1977, с. 7). Обидві дефініції наголошують на тому, що кожен із різновидів антропонімів є елементом цілісної структури із визначеною внутрішньою організацією. Отже, включений у складну систему її взаємостосунків і взаємозв'язків, обіймає певну позицію, має певний статус. Розгляд будь-якого її компонента необхідно здійснювати з огляду на цей факт. Саме такий підхід демонструють наявні в українській ономастиці праці дослідників, які займалися вивченням антропонімії (зокрема в діяхронії). Патроніми (і сьогоденні імена по батькові) ставали об'єктом зацікавлення

насамперед тих із них, хто зосереджував увагу на історії становлення прізвищевої системи українців, а відповідно і на складі та структурі антропонімної формули. Йдеться передовсім про одні з перших досліджень: праці Л. Гумецької «Нарис словотворчої системи української актової мови XIV–XV ст.» (1958), І. Сухомлина «Основи Полтавської ономастики (за матеріалами Полтавських актових книг XVII ст.)» (1964), А. Залеського «Спостереження над українськими прізвищами XVII ст.» (1964), Ю. Редька «Сучасні українські прізвища» (1966)), О. Неділько «Антропонімія північної частини Лівобережної України (друга половина XVII–XVIII ст.)» (1969), П. Чучки «Антропонімія Закарпаття» (1969).

Продовжуючи традицію, запроваджену згаданими науковцями в 50-60-х роках ХХ ст., українські ономасти з кінця 70-х і донині більшою чи меншою мірою торкалися проблеми входження протопрізвищ¹ до антропонімних формул, дво- чи трилексемної, а це автоматично зобов'язувало висловлювати певні міркування щодо історичного матеріалу, в якому патронім на *-ич*, *-ович*/*-евич* у низці прикладів був ужитий як один із її компонентів на місці сучасного імені по батькові. Маємо на увазі праці: В. Шевцової «Антропонімія Середньодніпровського Лівобережжя України (на матеріалі середньодніпровських лівобережних пам'яток другої половини XVII – першої половини XVIII ст.)» (1978), Р. Керсти «Українська антропонімія XVI ст. Чоловічі іменування» (1984), М. Сенів «Основні способи і засоби ідентифікації жінки в писемних пам'ятках української мови XIV–XVII ст.)» (1986), Г. Бучко «Прізвища Бойківщини в період їх становлення і в наші дні» (1986), Р. Осташа «Українська антропонімія I половини XVII ст. Чоловічі особові імена (на матеріалі Реєстру Війська Запорозького 1649 р.)» (1986), С. Панцьо «Антропонімія давньої Лемківщини» (1985), Л. Тарновецької «Становлення українських прізвищ Буковинського Подністров'я (на матеріалі ревізських сказок XIX ст)» (1990), О. Добровольської «Лексична база прізвищ Війська

¹ На нашу думку, цей, запропонований Д. Бучком термін вдаліший, ніж попередній – прізвищева назва (СУОТ, с. 157).

Запорозького, за «Реєстрами» 1649 р.» (1995), І. Фаріон «Антропонімійна система Верхньої Надніпрянщини кінця XVIII – поч. XIX ст. (прізвищеві назви)» (1996), Б. Близнюк «Сучасні гуцульські прізвища в історичному розвитку» (1997), Г. Панчук «Антропонімія Опілля» (1999), Г. Бачинської «Антропонімія переселенців з Польщі на Тернопільщину» (2001), І. Єфименко «Українські прізвищеві назви XVI ст.» (2001), Л. Кравченко «Антропонімія Лубенщини» (2002), С. Шеремети «Антропонімія північної Тернопільщини» (2002). С. Глущика «Українська антропонімія у Генеральному описі Лівобережної України 1765-1769 рр.: словотвірна і морфологічна структура (на матеріалі Київської сотні Київського полку)» (2003), Н. Рульової «Антропонімія Західного Поділля кінця XVIII–XX ст.» (2004), І. Ільченко «Антропонімія Нижньої Надніпрянщини в її історичному розвитку (надвеликолузький регіон)» (2003), І. Корнієнко «Прізвища Дніпровського Припоріжжя (граматична структура, морфемна структура, лексико-семантична база, походження)» (2004), Ю. Фернос «Антропонімія Уманщини XVII – початку XXI ст.» (2008), Ю. Блажчук «Антропонімія Уманщини XVII – початку XXI ст.» (2008). О. Марочкіної «Формування прізвищевої системи Розточчя» (2011), Р. Падалки «Динаміка прізвищ Слов'янського р-ну Донецької області (кінець XIX – початок XXI ст.)» (2009), Н. Вирсти «Становлення та розвиток антропонімії Покуття» (2012). О. Ющишиної «Прізвищеві назви і прізвища Центральної Хмельниччини XVII – XXI ст.» (2019) тощо.²

Згадані дисертаційні дослідження та монографії, нагромаджені упродовж останніх десятиліть, містять приклади та міркування, присвячені вивченню власних особових назв, зокрема прізвищ та утворених за їхньою допомогою антропонімних формул на матеріалі як усієї української етнічної території, так і окремих її регіонів.

² Див. детальний огляд згаданих вище праць у статтях О. Дзири «До історії вивчення української антропоніміки» та О.Ющишиної «Історія вивчення української антропонімії та перспективи досліджень антропонімів Хмельниччини» (Дзира, 2013; Ющишина, 2019).

Важливими, звичайно, є також засадничі для українських дослідників думки й спостереження І. Франка, висловлені в праці «Причинки до української ономастики» (1906), у якій наведено міркування про історичну зумовленість виникнення й функціонування українських прізвищ. Розвідка Л. Масенко «Українські імена і прізвища» (1990) – одна з небагатьох праць, у якій йдеться саме про українські імена по батькові як ономастичну категорію. Надважливими є також узагальнювальні фундаментальні дослідження: монографія М. Худаша «З історії української антропонімії» (1977), про що вже йшлося вище, словник П. Чучки «Прізвища закарпатських українців: Історико-етимологічний словник» (2005) та передмова до нього і, звичайно, найновіші монографії С. Медвідь-Пахомової «Еволюція антропонімних формул у слов'янських мовах» (2012) та І. Митник і С. Пахомової «Антропонімікон українського привілейованого прошарку Х-XVIII ст.» (2024). Власне, на ці праці ми надалі найчастіше покликатимемося.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Опрацювавши згадані вище праці, вивіливши позиції їхніх авторів щодо лінгвістичного статусу імені по батькові в українській онімічній системі, можемо з упевненістю сказати, що суттєвих розбіжностей між позиціями українських дослідників не спостерігаємо.

У сучасній українській офіційній системі називництва ім'я по батькові – це вид антропоніма поряд із особовим іменем, прізвищем, прізвиськом, псевдонімом, криптонімом, кличкою, андронімом, гінеконімом, патронімом; іменування чоловіка або жінки крім імені ще й за іменем батька; таке іменування утворюють за допомогою патронімних суфіксів: *-ич*, *-ович*, *-евич* (для іменування чоловіків), суфікса *-івна*, *-ївна* (для жінок)... (СУОТ, 2012, с. 40, 100), а також різновид патроніма, «найменування людини, утворене від імені, прізвища чи прізвиська батька або предка по батьківській лінії» (СУОТ, 2012, с. 147). За енциклопедією «Українська мова», вид антропоніма поряд із особовим іменем, прізвищем, прізвиськом, псевдонімом (с. 29), ім'я по батькові разом із прізвиськом, прізвищем, що є власними назвами сина чи

дочки, утвореними від батькового іменування (його особового імені, прізвища чи прізвиська) є патронімами (УМ, 2007, с. 462).

Серед згаданих ономастів існує повний консенсус щодо того, що ім'я по батькові є за своєю суттю патронімом і що його присутність в українській антропонімічній системі цілком «законна». А також повна згода панує і в тому, що патроніми – давній і органічний компонент української системи найменування.

Відомо, що поява особових назв була зумовлена певними суспільними потребами, а необхідність відтворення кровно-сімейного ланцюга увагомила присутність в ній патронімів. Ідею патронімічності ономасти взагалі кваліфікують як ономастичну універсалію для індоєвропейських, семіто-хамітських, тюркських та деяких інших мов, хоча, зрозуміло, її національна реалізація в кожного народу є специфічною (Чучка, 2005, с. XII). На думку М. Худаша, «антропонімічна категорія патронімів уже існувала в праслов'янській мові» (Худаш, 1977, с. 84). І очевидно, що впродовж тривалого розвитку як кожна із мовних сімей, так і кожна зі слов'янських мов випрацювала свої, властиві насамперед їй засоби реалізації категорії патронімічності.

Очевидно, патронім в українській антропонімічній системі має багату історію. М. Худаш вважав, що на початках функційно патронім нерідко виступав заміником імені, а не додатковим компонентом і лише з переходом до родового ладу почав перебирати на себе функцію уточнювального елемента найменування сина за батьком, щоб, перебравши на себе функцію протопрізвища, пов'язати «між собою різні генерації одного й того ж роду» (Худаш, 1977, с. 84), і, серед іншого, щоб точніше ідентифікувати поймаєного.

Українська патронімія завжди відзначалася багатим репертуаром патронімічних компонентів. П. Чучка вважає, що родичівських формантів, спроможних утворювати синівські іменування з батьківських, на українських землях упродовж останніх століть діяло близько трьох десятків і з-поміж усіх

згаданих називає також утворення на *-ич*, *-ович/-евич*, питомість яких для української антропонімійної системи, їхня органічність, на думку дослідника, поза сумнівами (Чучка, 2005, с. XXVII). Загалом використання патронімів на *-ич*, *-ович/-евич* як антропонімних знаків, за спостереженнями багатьох слов'янських ономастів, має давню традицію у всіх слов'ян.

Досліджуючи антропонімікон українського привілейованого пошарку X–XVIII ст., І. Митник та С. Пахомова залучили матеріали з усіх регіонів України. На пребагатому фактичному матеріалі³ науковиці виявили, що «давню українську антропонімію XI–XIV ст. відрізняє багатство граматичних засобів і відсутність усталених норм у їх вживанні» (Митник & Пахомова, 2024, с. 197). Серед додаткових антропонімних одиниць, за їхніми спостереженнями, вирізняються патроніми як найбільш універсальні ідентифікатори особи; серед представників князівства і шляхти субстантивні патроніми на *-ич*, *-ович/-евич* не мали жодних обмежень у своєму функціонуванні і з XII ст. утворювали найчисельнішу групу післяіменних антропонімних одиниць (Митник & Пахомова, 2024, с. 196). У XV–XVIII ст., на думку дослідниць, патронімні утворення становили другу щодо частотності (після відтопонімних найменувань) групу післяіменних означень, найчисельнішу групу серед яких складали найменування на *-ич*, *-ович/-евич* (Митник & Пахомова, 2024, с. 164).

Л. Гумецька суфікси *-ич*, *-ович/-евич* з первісним значенням приналежності кваліфікувала як такі, що належали до найпоширеніших суфіксів особових назв української актової мови XIV–XV ст. (Гумецька, 1958, с. 9). П. Чучка, розглядаючи проблему прізвища як одиниці мови і його правового статусу, зауважив: «Сьогоднішнє ім'я по батькові за походженням – це, безперечно, один із найдавніших патронімів» і суфікси *-ич*, *-ович/-евич*, поряд із *-ят*, *-юк*, *-енко*, *-инець*, *-ів*, *-ин* відносить до спеціальних

³ Вражає хронологія, кількість залучених рукописних та опублікованих джерел X–XVIII ст. та опрацьованих антропонімів – понад 8000 (3500 – X–XIV і 4600 – XV–XVIII) (Митник & Пахомова, 2024)).

т. зв. родичівських (тобто патронімних у найширшому значенні цього терміна) формантів, генесіонімних суфіксів, які були покликані «указувати, що поіменований новоствореним антропонімом денотат є нащадком особи, згаданої у твірній основі» (Чучка, 2005, с. XXVII).

Однак мусимо констатувати: у сучасному узусі, для сучасного українського мовця ім'я по батькові не цілком тотожне колишньому патронімові на *-ич*, *-ович/-евич* (що переконливо довела свого часу С. Пахомова (Пахомова, 2012)). Так, для цих обох розрядів деривативними показниками є субстантивні суфікси: *-ич*, *-ович/-евич*; так, за морфологічною належністю вони є субстантивами; але ім'я по батькові утворюється лише від повного офіційного особового імені батька; і завжди приєднується до повного офіційного імені особи. Натомість давні патроніми на *-ич*, *-ович/-евич* творилися від різних основ і поєднувалися не лише з офіційною формою особового імені. Р. Керста, вивчаючи українську антропонімію (чоловічі іменування) за писемними пам'ятками XVI ст., наводить приклади найбільш типових для того часу в адміністративно-юридичній практиці двочленних іменувань, і серед трьох названих груп виокремлює ті, у яких до християнського імені (рідше відапелятивної особової назви) додано другий компонент у формі патроніма на *-ович/-евич*, утворений від скороченого або демінутивного варіанта християнського імені (*Федко Артимовичь*, *Waśko Łukułowicz*, *Sien Karpusticz*), назв занять батька (*Ивашко Поповичь*), прізвища батька (*Ониско Бохоновичь*), назв, які вказують на етнічну приналежність (*Федорь Сербиновичь*) або територіальне походження (*Процко Пинчуковичь*), значно рідше від матронімів на *-ич*, *-ович/-евич*, в основі з адаптованими українською мовою християнськими іменами (Керста, 1984, с. 18, 21). Тобто опрацьований дослідницею матеріал демонструє, що як сполучуваність суфіксів *-ич*, *-ович/-евич* з різними основами, так і поєднання патронімної назви з іншим компонентом у складі антропонімної формули в XVI ст. були значно ширшими.

Ще однією з ознак сучасного імені по батькові є неможливість інверсії компонентів та обов'язкова постпозиція стосовно особового імені. Натомість місце давніх патронімів на *-ич*, *-ович/-евич* в національній антропонімній формулі не було стабільним: вони переважно були в постпозиції (виконували функцію протопрізвища, у тодішньому антропонімному словосполученні ім'я було стрижнем і всі інші антропоніми виступали як пояснювальні до імені (Чучка, 2008, с. 521)), але могли й передувати особовому імені (*Мозолевич Левко*, *Панасович Вашко*) (Керста, 1984, с. 21).

Стосовно суфіксів *-ич*, *-ович/-евич* в сьогоденній українській народно-розмовній антропонімній системі, то дослідники зауважують, що вони як живомовні патронімні форманти вже майже не функціонують і нині закріплені тільки за одним різновидом антропонімів – ім'ям по батькові (Кравченко, 2012, с. 326). З-поміж багатої, різмаїтої української патронімійної палітри (нагадаємо, П. Чучка нарахував близько трьох десятків родичівських формантів, які діяли на українських землях упродовж останніх століть і були спроможні утворювати синівські найменування з батьківських (Чучка, 2005, XXVII)), для офіційного найменування в національному називництві як оптимальний спосіб ідентифікації особи було обрано саме їх. Гадаємо, власне, такий вибір було зроблено, тому що згаданий різновид патронімів був «плоть від плоті» української системи називання. Але водночас не можна ігнорувати і можливість впливу російської антропонімійної системи, бо трилексемна формула офіційного найменування утвердилася на тих українських землях, які входили до складу російської імперії. Натомість на західноукраїнських теренах усталилося дволексемне офіційне називання.

Отож можемо підсумувати: аналізований різновид патроніма – ім'я по батькові – з'явився в результаті тривалого розвитку української антропонімійної системи, за походженням є давнім, органічним, функційно багатим елементом, від початків вплетеним у її структуру і здатним упродовж тривалої присутності в її межах виконувати різні функції: замітника особового

імені, протопрізвища і, звичайно, патроніма в багатоконпонентних найменуваннях.

Щодо правничо-соціального аспекту патронімів на *-ич*, *-ович/-евич*, то впродовж багатьох століть українська антропонімійна система мала можливість розвиватися природно, кожна її зміна була зумовлена цивілізаційними (екстралінгвальними), етнокультурними, релігійними та іншими зовнішніми чинниками. Наприклад, занепад давньої іменної асинхронності (кілька імен упродовж життя у межах однойменності), її заміну на християнсько-слов'янську двоіменність дослідники пояснюють жорсткою церковною політикою, що стало однією з причин чи підстав формування не лише дволексемної антропонімної формули, розшарування іменника, але й формування в антропонімії такої категорії як офіційність/неофіційність (Митник & Пахомова, 2024, с. 149). Потреба зафіксувати право на землеволодіння, вказати на кровну спорідненість стала причиною появи родових прізвищевих назв, патронімів і т.д. На думку С. Пахомової, розвиток української антропонімійної системи значною мірою визначила християнсько-автохтонна двоіменність, що тривала впродовж усього староукраїнського періоду. Власне, саме вона зумовила цілковите переважання дволексемного способу ідентифікації особи і високу активність антропонімних формул особове ім'я+прізвище і особове ім'я+патронім від батьківського прізвища (Пахомова, 2012, с. 176, с. 179).

Виконуючи функцію протопрізвища в XV-XVI ст., як і в три наступні століття, патроніми на *-ич*, *-ович/-евич* входили переважно до складу дволексемних формул, які, на думку дослідників, були панівними в українській антропонімії і не мали станового обмеження. Однак значно рідше ставали компонентами три- і багатолексемних найменувань, у яких поряд з іншими патронімами містилися і назви на *-ич*, *-ович/-евич*. І. Митник і С. Пахомова, говорячи про трилексемні іменування князів і шляхти (а, власне, у складі триконпонентних антропонімоформул про них можна говорити як про повноцінний патронім, максимально наближений до сучасного імені по

батькові), наголошують на їхній рідковживаності в IX–XIV ст. для називання шляхти і майже повній відсутності в середовищі шляхетському (Митник & Пахомова, 2024, с. 278). У наступні століття в шляхетському середовищі і далі переважають двокомпонентні назви, а отже, наявні в них патронімні назви на *-ич*, *-ович/-евич* функціонують в них як протопрізвища. І лише для найменування князів зафіксовано переважання трикомпонентних назв, які не тотально, але «найчастіше містили актуальні патроніми на *-ович/-евич* і були відомі в цілому привілейованому прошарку в різних регіонах України» (Митник & Пахомова, 2024, с. 279).

Інші дослідники української антропонімії теж відзначають відсутність упродовж згаданого часу чіткого станового і територіального обмеження побутування патронімів на *-ич*, *-ович/-евич*. Матеріали XVI ст., опрацьовані І. Єфименко, фіксують ці протопрізвища на позначення не лише представників соціальних верхів, а й купців, челяді: Митковичі, Татариновичі, Гирмановичі, Олехновичі, Курцевичі) ([Єфименко, 2003, с. 16, 19). Інші дослідники історичної антропонімії різних регіонів України теж відзначають, що до другої половини XVII ст. ці суфікси не мали станового обмеження і були найпоширенішими, чи належали до поширених на всіх етнічних українських територіях (Фаріон, 2001, с. 53). Наприклад, С. Бевзенко за матеріалами козацьких реєстрів XVII ст. ареалом найбільшого їх поширення називає східні райони Черкаської і Київської областей та західні Полтавської і Чернігівської (с. 151-153). У різних регіонах упродовж цього часу поширеність патронімів на *-ич*, *-ович/-евич* зазнає змін: наприклад, на Закарпатті у XVI–XVII ст. вони сягали 40-50 % (Чучка, 2005, с. XXXVI), а на Гуцульщині вже в XVII ст., на противагу XV–XVI ст., коли патроніми на *-ич*, *-ович/-евич* були найпопулярнішими, на перше місце виходять форми із *-ов*, *-ин*, а у XVIII *-ук*, *-ак* (Близнюк, 2007, с. 128).

Оскільки на кінець XVIII ст. дослідники фіксують велике різноманіття способів найменування, процес розвитку української антропонімійної системи не був повністю завершеним (Митник & Пахомова, 2024, с. 280), остаточно

усталеним. І Митник та С. Пахомова, підсумовуючи дослідження процесу розвитку антропонімійної системи впродовж X–XVIII, а саме антропонімікону українського привілейованого прошарку (князів та шляхти) – проаналізовано понад 8 тисяч антропонімів із понад 90 друкованих і рукописних джерел того часу – наголошують на його неоднорідності та багатогранності, що було зумовлено екстралінгвальними, цивілізаційними, етнічно-культурними та релігійними чинниками. Цей процес супроводжувала трансформація іменника, виникнення післяіменних означень, згодом – звичаєвих історичних протопрізвищ, а також еволюція способів номінації та наявність різнокомпонентних антропонімних формул (Митник & Пахомова, 2024, с. 277).

І. Фаріон, здійснивши зіставний аналіз «функціювання найпоширеніших в українській мові патронімних моделей -ович (-евич)/-енко в історичному розрізі XIV–XVIII століття на різнолокалізованих і вибіркових пам'ятках питомого діловодства», доходить висновку, що в часи козацької національно-визвольної війни формується «пріоритетність вживання первісно демінутивної моделі -енк-о на противагу до давнішої, «родичівської», «міщанської» моделі -ович (-евич) (Фаріон, 2021, с. 456-460). І, що найважливіше, неодноразово наголошує на тому, що «дослідження історичного антропонімікону не тільки неможливе поза соціальним контекстом, – воно саме ним і формоване» (Фаріон, 2021, с. 460).

Однак, попри все сказане вище, ми не можемо ігнорувати чужу за своєю природою соціальну зумовленість тенденцій розвитку української антропонімійної системи в часи остаточного становлення офіційної формули називання українців у межах російській імперії.

Ще перші дослідники українських власних особових назв, зокрема В. Охримович, І. Франко, звертали увагу на вплив державних інституцій, світської та духовної адміністрації на унормування способів адміністративно-правничої ідентифікації особи (цит. за (Худаш, 1977, с. 11, 15, 26)). Зіставивши

характеристики еволюції антропонімоформул в українській і російській мовах за С. Пахомовою (Пахомова, 2012), хочемо звернути увагу на кілька моментів.

По-перше, у допрізвищеву епоху патроніми на *-ич, -ович/-евич* тривалий час, що засвідчено численними розвідками, були широко вживаними в українському соціумі, відзначалися широкою сполучуваністю. Натомість в російській антропонімії вони були соціально обмеженими і утворювалися переважно від християнських імен.

По-друге, в українській антропонімії тривалий час (М. Худаш вважає, що вже з XIV ст. (Худаш, 1977, с. 109)) побутували різноманітні способи ідентифікації особи, але до XVIII ст. переважали дволексемні антропонімні формули, панівними моделями для яких були *особове ім'я+прізвище*, *особове ім'я +патронім* і які усталилися на два століття раніше за подібні російські. У росіян же вже в другій половині XVII ст. переважали трилексемні найменування (Пахомова, 2012, 179, 171).

По-третє, українські трилексемні найменування, попри їхню непоширеність упродовж багатьох століть, дуже розмаїті на різних територіях. Використання трилексемних антропонімних формул фіксують ще документи XVI ст. За Р. Керстою, найбільше серед них тих, що нагадують сучасну трилексемну антропонімну формулу (*Григорей Василевичъ Чапля, Лука Григоровичъ Губа*), але зафіксовано і чимало найменувань, у яких після особового християнського імені було вжито давньослов'янську особову скорочену назву і патронім (*Sawka Bohdan Dubinenko, Trochym Tomilo Huszczenko*) та поєднання християнського імені з двома апелятивними назвами (*Иоанъ Коваль Когут*), поєднання двох християнських імен з відапелятивною або відтопонімною назвою (*Семень Василь Риболовъ, Семень Дениско Матфеевскии*). Іменували ці трилексемні іменування переважно представників соціальної верхівки (Керста, 1984, с. 37). Проте трапляється, що в одному випадку ужито трикомпонентну формулу, а в іншому для найменування тієї ж особи – двокомпонентну. І пропускався саме патронім, на думку дослідниці, як менш істотний елемент. Тричленні антропонімні

формули мали в ті часи строкату неусталену граматичну структуру: С. Пахомова наводить більше 10 видів третього компонента, який приєднувався до дволексемної антропонімної формули особове ім'я + патронім (Пахомова, 2012, с. 190).

Натомість у росіян одразу одноосібно усталилася антропонімна формула: особове ім'я + патронім (від християнського імені) + патронім (від прізвища) – по суті, прототип сучасної трилексемної антропонімної формули. І вже в середині XIX ст. «офіційні матеріали Російської імперії (метрики, паспорти, списки тощо) включають назву по батькові як обов'язкову для всіх верств суспільства» (Пахомова, 2012, с. 157).

Отож цілком погоджуємося із твердженням С. Пахомової про те, що доля трилексемної антропонімної формули *особове ім'я + по батькові + прізвище* в українській антропонімії не збігається з історією аналогічної антропонімної структури в російській мові. Шляхи становлення вказаної антропонімоформули в українській та білоруській мовах, з одного боку, і в російській, з іншого боку, на її думку, помітно відрізняються. Це стосується і умов, і причин, і часу, і території її поширення (Пахомова, 2012, с. 197).

М. Худаш, описуючи тричленні іменування, засвідчені документами XIV–XVIII ст., по-перше, наголошує, що вони представлені не лише сучасною моделлю, але й різними видозмінами вказаної моделі (інший порядок елементів, інші патронімні суфікси, відсутність імені по батькові тощо). По-друге, досліджуваний тип іменувань «представлений нечітко, хронологічно нерівномірно, але з яскраво вираженим фоном», уживання цього способу ідентифікації особи йде по низхідній лінії, на західноукраїнських землях зводиться до раритетів, зате (увага!) «поступово відроджується у кінці досліджуваного періоду на українських землях, що входили до складу росії» і далі цитуємо: «Офіційно трийменна антропонімійна система в Україні була відновлена ще в умовах дореволюційної росії...», «в умовах спільної державності, моделі російської офіційної ідентифікації особи...в документах державного значення, цілком природно, поширюються і на Україну, а з

моменту появи урядових настанов щодо їх нормалізації, набирають прав адміністративно-юридичної норми» (Худащ, 1977, с. 132-133).

Окрім того, розглядаючи проблему питомості трилексемної антропонімної формули для української антропонімійної системи, мабуть, варто взяти до уваги застереження П. Чучки щодо нехтування фактами народної системи називання на противагу офіційній: «...дослідник антропонімії не сміє нехтувати жодною із систем, але вихідним пунктом для нього завжди мусить бути народно-розмовна система, оскільки вона є першоосновою всього. Офіційна ж система великою мірою штучна, особливо в тих випадках, коли вона перенесена з одного діалекту на інший чи, тим паче, з одної мови на іншу. Факти народно-розмовної системи є незрівнянно авторитетнішими як для прикладної, так і для теоретичної ономастики» (Чучка, 2008, с. 14).

ВИСНОВКИ

Визнаючи органічність і давність імені по батькові на *-ич*, *-ович/-евич*, його майже тисячолітню присутність в українській антропонімійній системі, функційне багатство, напрацьоване впродовж усієї історії існування, мусимо все-таки констатувати, що офіційну трилексемну формулу найменування, до складу якої увійшов цей антропонімний компонент, не можна кваліфікувати як таку, що з'явилася винятково в результаті органічного розвитку нашої антропонімійної системи, без чужомовного адміністративного втручання. Проведений аналіз із опертям на численні дослідження української антропонімії засвідчує, що остаточний вигляд офіційної формули називання українців усталився, як і в білорусів, на теренах російської імперії в період формування офіційних антропонімічних стандартів під чужомовним адміністративним тиском, зокрема зазнав впливу вже практично сформованої на той час трилексемної формули офіційного називання в росіян.

І насамкінець про подальшу долю імені по батькові в сучасній офіційній формулі називання українців. Наразі виокремилися два підходи, які до певного часу співіснуюватимуть, але з часом один із них через законодавчо закріплені

офіційні правила та в результаті повсякденної практики неминуче рано чи пізно візьме гору.

Отже, за яких умов може бути збережена як офіційна трилексемна формула йменування українців?

По-перше, сприятимуть її збереженню закріплені законодавчо норми вживання, активне використання в офіційних документах, в інших сферах професійного спілкування, зокрема в державних установах, навчальних закладах тощо.

По-друге, якщо держава візьме на себе місію виховання бережливого ставлення до офіційної трилексемної антропонімоформули, культивуватиме ставлення до неї як до культурного спадку, пропагуватиме і підтримуватиме її вживання в офіційній сфері спілкування, активно пропагуючи певні соціальні норми комунікації.

Що, на нашу думку, може завадити збереженню трилексемної формули?

По-перше, в онлайн-середовищі та в міжнародній комунікації сьогодні частіше використовується спрощена дволексемна формула найменування, що складається лише з імені та прізвища. Це пов'язано зі зручністю, лаконічністю та універсальністю такого варіанта для різних культур.

По-друге, глобалізація сприяє поширенню західних моделей спілкування, особливо серед молоді та в бізнес-середовищі.

По-третє, соціальні мережі, месенджери та інші онлайн-платформи часто заохочують неформальне спілкування, під час якого використання повного імені, зокрема імені по батькові, може здаватися надмірним. Р. Осташ, аналізуючи антропонімікон Реєстру Війська Запорозького 1649 року, звернув увагу на соціальну зумовленість функціонування в українській мові патронімічних моделей на *-ович/-евич*. Зокрема дослідник наголосив: «...прізвищевими назвами на *-ич*, *-ович/-евич* могли ідентифікувати людей або старших за віком (яких у давніх полках порівняно з новоствореними було, звичайно, більше), або тих, хто мав особливі заслуги у козацькому війську, або, зрештою, більш заможних козаків – адже соціальна диференціація у

козацькому війську була досить значною. Тому, гадаємо, суфікс *-ич*, *-ович/-евич* надавав патронімічним утворенням відтінок пошани» (Осташ 1995, с. 518). Ця ієрархічно вища, давня за походженням маркованість суспільних ролей патронімів на *-ич*, *-ович/-евич*, як засвідчує практика, збережена донині і тому для віртуальної спільноти, яка толерує неофіційне, дружнє спілкування, може видаватися недоречною.

По-четверте, з огляду на швидкий темп сучасного життя та специфіку онлайн-комунікації, уживання коротшої форми найменування стає, на думку сучасних мовців більш практичним та таким, що заощаджує час.

ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Перспективи подальших студій передбачають поглиблене вивчення соціально-правового та соціокультурного аспектів проблеми, а саме:

1. Детальний аналіз особливостей адміністративно-правового унормування вживання імені по батькові в різні історичні періоди та на різних українських територіях (зокрема, порівняння російського адміністративного впливу на східних землях та дволексемного називання на західноукраїнських).

2. Вивчення актуального функціонування імені по батькові в сучасній українській мові, зокрема:

- дослідження частотності та варіативності його вживання у різних стилях мовлення (офіційний, публіцистичний, розмовний) та в різних регіонах України;
- вивчення того, як соціальний контекст і сучасні тенденції (як-от відмова від патроніма) формують нинішній український іменник, впливають на творення модерної офіційної антропонімоформули.

ЛІТЕРАТУРА

Бевзенко, С.П., Волочанська, Л.Є, Мефодовський, С.І., Олійникова, В.П. (1976). Українські прізвища правобережної Середньої Наддніпрянщини в XVII ст. (Чигиринський. Черкаський, Корсунський, Канівський полки). *Питання сучасної ономастики*. Наукова думка, С. 151–153. [Bevzenko, S. P., Volochans'ka, L. Ye., Mefodovs'kyi, S. I., & Oliinykova, V. P. (1976). Ukrainian Surnames of the Right-Bank Middle Dnieper

- Region in the 17th Century (Chyhyryn, Cherkasy, Korsun, Kaniv Regiments). *Issues of Modern Onomastics*. Naukova dumka, pp. 151–153.]
- Близнюк, Б. (2007). Нормалізація й кодифікація особових назв на Гуцульщині. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Мовознавство*, 1(16), 123-129. [Blyznyuk, B. (2007). Normalization and Codification of Personal Names in Hutsulshchyna. *Scientific Notes of Ternopil National Pedagogical University. Series: Linguistics*, 1(16), 123-129.]
- Гумецька, Л. Л. (1958). *Нарис словотворчої системи української актової мови XIV-XV ст.* Вид-во АН УРСР. [Humetska, L. L. (1958). *An Outline of the Word-Formational System of the Ukrainian Chancellery Language of the 14th–15th Centuries*. Vyd-vo AN URSSR.]
- Дзира, О. (2013). До історії вивчення української антропоніміки. *Гілея: науковий вісник*, 72, 13-20. [Dzyra, O. (2013). Towards the history of the study of Ukrainian anthroponymy. *Hileya: Scientific Bulletin*, 72, 13-20.]
- Єфименко, І. В. (2003). *Українські прізвищеві назви XVI ст.* Київ. [Yefymenko, I. V. (2003). *Ukrainian family names of the 16th century*. Kyiv.]
- Керста, Р. Й. (1984). *Українська антропонімія XVI ст. Чоловічі іменування.* Ін-т мовознавства імені О. О. Потебні, Наук. думка. [Kersta, R. I. (1984). *Ukrainian Anthroponymy of the 16th Century. Male Naming*. Institute of Linguistics named after O. O. Potebnya, Nauk. Dumka.]
- Кравченко, Л. (2012). Патроніми в українських говірках (іменування синів). *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*, 56 (1), 322-332. Kravchenko, L. (2012). Patronyms in Ukrainian Dialects (Naming of Sons). *Visnyk of Lviv University. Series Philology*, 56 (1), 322-332.]
- Митник, І. & Пахомова, С. (2024). *Антропонімікон українського привілейованого прошарку X-XVIII ст.* Warszawa-Siedlce. [Mytnyk, I. & Pakhomova, S. (2024). *The Anthroponymicon of the Ukrainian Privileged Stratum of the 10th–18th Centuries*. Warszawa–Siedlce.]
- Пахомова, С. М. (2012). *Еволюція антропонімічних формул у слов'янських мовах.* Вид-во Олександри Гаркуші. Pakhomova, S. M. (2012). *Evolution of Anthroponymic Formulas in Slavic Languages*. Oleksandra Harkusha Publishing House.]
- Осташ, Р. (1995) *До походження прізвищевих назв Реєстру (спроба етимологічного словника).* Реєстр Війська Запорозького 1649 року. Наукова думка, С. 517–519. [Ostash, R. (1995) *On the origin of the surname names in the Register (an attempt at an etymological dictionary).* The Register of the Zaporozhian Host of 1649. Naukova Dumka, pp. 517-519]
- СУОТ (2012). *Словник української ономастичної термінології.* Харків. SUOT (2012). *Dictionary of Ukrainian onomastic terminology*. Kharkiv. [in Ukrainian]
- УМ (2007). *Українська мова: енциклопедія.* Київ: Вид-во „Українська енциклопедія” імені М. П. Бажана. [UM (2007). *Ukrainian Language: Encyclopedia*. Kyiv: Vyd-vo "Ukrainska entsyklopediia" imeni M. P. Bazhana.]
- Фаріон, І. (2021). Соціальні передумови динаміки функціонування прізвищевих моделей -ич, -ович (-евич)/-енко: діахронний аспект. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*, 1(45), 456-462. [Farion, I. (2021). Social Preconditions for the Dynamics of Functioning of Surname Models -ych, -ovych (-evych) / -enko: Diachronic Aspect. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Philology*, 1(45), 456-462.]
- Фаріон, І. (2001). *Українські прізвищеві назви Прикарпатської Львівщини кін. XVIII – поч. XIX ст. (з етимологічним словником).* Літопис. [Farion, I. (2001). *Ukrainian Surnames of the Carpathian Lviv Region, Late 18th – Early 19th Centuries (with an Etymological Dictionary)*. Litopys.]
- Худаш, М. Л. (1977). *З історії української антропонімії.* Наукова думка. [Khudash, M. L. (1977). *From the History of Ukrainian Anthroponymy*. Naukova Dumka.]

- Чучка, П.П. (2005). *Прізвища закарпатських українців: історико-етимологічний словник*. Львів: Світ. Chuchka, P.P. (2005). *Surnames of Transcarpathian Ukrainians: historical and etymological dictionary*. Lviv: World.]
- Чучка, П.П. (2008). *Антропонімія Закарпаття : монографія*. Ужгород. [Chuchka, P.P. (2008). *Anthroponymy of Transcarpathia*. Uzhhorod.]
- Ющишина, О. (2019). Історія вивчення української антропонімії та перспективи досліджень антропонімів Хмельниччини. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*, 71(2), 130-145. [Yushchyshyna, O. (2019). The History of the Study of Ukrainian Anthroponymy and Research Prospects for Anthroponyms of Khmelnytskyi Region. *Visnyk of Lviv University. Series Philology*, 71(2), 130-145.]

АНОТАЦІЯ

Вступ. Статтю присвячено одному з найдискутованіших питань в українському мовознавстві – статусу імен по батькові в офіційній українській системі називання. Проаналізовано позиції різних дослідників щодо походження та еволюції цього розряду антропонімів, зокрема утворень на -ич, -ович, -евич та їхнього місця в українській антропонімії системі. Наголошено: складність проблеми зумовлена зокрема й тим, що вона охоплює не лише лінгвістичні аспекти, а й історичні, соціальні та правничі.

Мета дослідження. Метою дослідження є аналіз історичного розвитку та змін, яких зазнавали лінгвістичний статус і соціокультурне значення імен по батькові в українській антропонімії системі впродовж тривалого періоду свого функціонування. Розвідка спрямована на виявлення причин дискусійності особливостей вживання цього розряду антропонімів у сучасному узусі та окреслення чинників, що впливають на сучасне побутування імен по батькові.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є імена по батькові як елемент української антропонімії системи, їх генезис, функціонування та взаємодія з іншими антропонімічними компонентами в діяхронії.

Методи дослідження. Опрацьовано значну кількість наукових праць, монографій та дисертацій, що висвітлюють історію української антропонімії, із залученням аналізу й синтезу, індукції, дедукції, спостереження. Застосовано описовий метод для систематизації та класифікації матеріалу, а також елементи діяхронного аналізу для представлення еволюції патронімів від давньоруської доби до сучасності. Зіставний метод використано для аналізу відмінностей у формуванні української та російської антропонімічних традицій, з огляду на значний адміністративний тиск, якого зазнала наша система називання з боку російської.

Результати дослідження. Аналіз численних праць українських ономастів засвідчує, що патроніми на -ич, -ович, -евич є давнім та органічним елементом української антропонімії системи. Вони утворювалися за допомогою патронічних суфіксів ще починаючи з давньоруської доби і виконували різноманітні функції: від заміни імені, уточнювального елемента до протопрізвища та власне патроніма. У трилексемних антропонімічних формулах були вживані в сучасній функції імен по батькові на -ич, -ович/-евич поряд з іншими патронічними назвами.

Використання трилексемної формули (ім'я + по батькові + прізвище) в українській мові не збігається з її аналогом в російській, оскільки її легалізація відбулася пізніше і під впливом зовнішніх чинників.

Висновки. Стаття доводить, що трилексемна антропонімічна формула в українській мові не калькована з російської, а є результатом самостійного розвитку і має тривалу історію побутування. Однак її остаточне утвердження як офіційного іменування було пов'язане із впливом російської адміністративної системи.

Ключові слова: ономастика, антропонімія система, патронім, ім'я по батькові, соціокультурний аспект

Стаття надійшла 2 жовтня 2025 р.

Інформація про автора

Наталія КОЛЕСНИК

доктор філологічних наук, професор

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Чернівці, Україна

e-mail: n.kolesnyk@chnu.edu.ua;

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-4056-6653>

Note on Contributor

Nataliia KOLESNYK

Doctor of Philology, Professor

Chernivtsi Yuriy Fedkovych National University

Chernivtsi, Ukraine

e-mail: n.kolesnyk@chnu.edu.ua;

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-4056-6653>

УДК 811.161.2'373.23

DOI <https://doi.org/10.18524/2410-3373.2025.28.343049>**Тетяна КРУПЕНЬОВА**

Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського
Одеса, Україна

Tetiana KRUPENOVA

South Ukrainian National Pedagogical
University named after K. D. Ushynsky
Odesa, Ukraine

ОНОМАСТИКОН РОМАНУ «НОВІ ТЕМНІ ВІКИ» МАКСА КІДРУКА

ONOMASTICON OF MAX KIDRUK'S NOVEL "NEW DARK AGES"

ABSTRACT

Introduction. Literary onomastics is one of the areas of linguistics that responds most sensitively to changes in society's worldview orientations. A proper name in a literary text is not only a means of nomination but also an indicator of the author's conceptual vision allowing us to understand how the writer interprets space, time, and the human being. In the prose of Max Kidruk, one of the most prominent Ukrainian authors in the science-fiction genre, onomastics carries a worldview-oriented character.

Research aim. To identify the structure, semantics, origin, and functions of proper names in Max Kidruk's novel *New Dark Ages: Colony*.

Research object. The onomastics of the literary text of the novel.

Research methods. This analysis of the novel's onomastics employs descriptive, structural-semantic, and contextual-interpretative methods, along with elements of linguistic-stylistic statistical analysis.

Research results. The article analyzes the onomasticon of Max Kidruk's novel "New Dark Ages: Colony" as a complex linguistic and artistic system reflecting the philosophy of a technocratic future. The study focuses on the functioning of anthroponyms, toponyms, technonyms, and cultonyms, determining their origin, semantic structure, and stylistic function. It is established that proper names in the novel perform not only nominative but also characterological, ideological, symbolic, and aesthetic roles, forming a unified semantic field of a post-human world. Special attention is paid to anthroponyms reflecting the national identity of the characters and toponyms structuring the space of Earth and Mars. The study highlights the coexistence of global (English, German, Scandinavian) and Ukrainian proper names that preserve the ethno-cultural dimension. Through this system of names, Kidruk rethinks the boundary between humanity and technology, empathy and control, the real and the virtual.

Conclusion. The onomasticon of Max Kidruk's novel *New Dark Ages: Colony* represents a systematically organized set of more than 230 proper names that reflect the following: the globalization of twenty-second-century culture; the loss of national identity; the technocratic worldview of the future; and the attempt to preserve humanity through names that remember their roots (the Ukrainian diaspora). Anthroponyms form the psychological portrait of humankind, toponyms outline the geography of catastrophe, technonyms define the system of technological power, and cultonyms embody the philosophy of the post-human era.

Keywords: *onomasticon, anthroponym, toponym, technonym, cultonym, proper name, science fiction*

ВСТУП

Дослідження ідіостилю письменників постмодерної доби нині належить до пріоритетних векторів лінгвістичної науки. Цю проблематику розробляють такі дослідники, як Ю.Артемова (аналіз мовної особистості Уласа Самчука), І.Мамчич (особливості мовотворчості С.Жадана), О.Переломова (специфіка мовної картини світу В.Шевчука) та інші. Протягом останніх років у вітчизняному мовознавстві спостерігається помітний інтерес до індивідуального стилю, зокрема мовно-естетичної практики, Макса Кідрука. Вивчаючи мовну структуру його прози, науковці зосереджувалися на окремих аспектах лексичного (Т.Бондаренко), ономастичного (О.Мороз), словотвірного (І.Демешко) та синтаксичного (Г.Бачинська, І.Бабій, Н.Свистун) рівнів художнього тексту. Творчість Макса Кідрука посідає особливе місце в сучасній українській літературі, поєднуючи жанри фантастики, трилера та соціальної прози (Пасько, 2022: 18). Ономастикон його творів – це не лише засіб ідентифікації персонажів та локацій, але й потужний інструмент створення художньої реальності, що відображає як архетипні, так і специфічно українські культурні коди (Мороз, 2015: 168). Власні назви у прозі Кідрука виконують багатофункційну роль: характеризують персонажів, маркують часопростір, створюють алюзії та підтексти, формують ідейно-тематичний каркас творів.

Художня ономастика – одна з тих сфер мовознавства, що найбільш чутливо реагує на зміни світоглядних орієнтирів у суспільстві. Власна назва в художньому тексті – це не лише засіб номінації, а й індикатор авторської концепції, що дозволяє зрозуміти, як письменник осмислює простір, час, людину. У прозі Макса Кідрука, одного з найвідоміших українських авторів науково-фантастичного напрямку, онімія має світоглядний характер.

Роман «Нові Темні Віки. Колонія» відкриває однойменний цикл, у якому автор моделює майбутній світ після Ери Розпаду – доби, коли людство

втратило контроль над природою, екологією й технологіями. Власні назви у цьому тексті творять особливу семіотичну систему, що поєднує глобальні та локальні елементи, реалістичність і символізм. Сучасна українська фантастика активно формує власний ономастичний простір, у якому власні назви стають засобом не лише ідентифікації, а й філософського моделювання світу. У прозі Макса Кідрука, зокрема в романі «Нові Темні Віки. Колонія», ономастика набуває концептуального виміру, оскільки через імена, топоніми та техноніми автор розкриває структуру майбутнього суспільства – технократичного, глобалізованого, але глибоко роз'єданого.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ – виявити структуру, семантику, походження та функції власних назв у романі Макса Кідрука «Нові Темні Віки. Колонія».

ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ – онімія художнього тексту роману.

ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ – особливості семантико-функційного навантаження антропонімів, топонімів, технонімів і культуронімів у художній системі твору.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для аналізу онімії роману застосовано описовий, структурно-семантичний, контекстуально-інтерпретаційний, елементи лінгвостилістичного аналізу та кількісного підрахунку.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Роман «Нові Темні Віки. Колонія» – перша частина однойменного циклу Макса Кідрука, яка створює модель людства ХХІІ століття. Автор вибудовує цілісну ономастичну систему з понад 230 власних назв, які можна поділити за такими групами:

– антропоніми (150 назв) *Фелікс Куторай, Нера Франків, Зоя (ZoeOfMars), Аріана Зоммерфельд, Джейлін Гонкала, Г'юго Бессель, Павло Загарія, Еландон Торндайк;*

– топоніми (40 назв) *Ньюборн, Тіньовий Курган, Антарктична станція Амундсена-Скотта, Гея, Земля, Марс, Берлінська стіна (назва урядового сектору;*

– техноніми (25) *Deep Space Resources, Trustline Security, IceCube 2.0, Mars Positioning System, Planetary Solutions, UniCredit Mars*;

– культуроніми та хрононіми (20) *Нові Темні Віки, Ера Розпаду, Глобальна Екологічна Організація, Пакт Тихих Океанів, Ренесанс-2*.

Антропоніми можна поділити на три групи: персонажі Землі – з іменами англо-, німецько-, слов'янського походження (*Фелікс Куторай, Нера Франків, Тайрон і Кіана Кроудер, Дагмара Дробна, Аріальдо Бенцоні, Марія Настаченко (президентка України), Ілья Сечін, Доріан Болден, Донна Доусон*); персонажі Марса (колонії) – мають змішані імена, часто подвійні або фонетично гібридні (*Зоя (ZoeOfMars), Еландон Торндайк, Аріана Зоммерфельд, Йорг Флоріан, Ерна Гіммельблау, Мейв О'Нілл, Ріона Фіцджеральд, Башир ель-Нурані, Устим Марич, Григор і Павло Загарія*); українська діаспора на Марсі – повністю збережена етнічна ономастика (*Ольга Караман, Павло, Григій, Данило, Лук'ян Загарії, Лесь і Гая Кордас, Іван Вайда, Потан Дзеза, Дарій і Фіона Брайки*).

Антропонімічна система роману налічує понад півтори сотні власних імен, що представляють різні культурні традиції. Автор подає глобалізовану картину майбутнього, де поряд співіснують представники різних націй і рас.

Ім'я *Нера Франків* поєднує латинське *niger* («темна») з українським прізвищем *Франків*, що зберігає національну приналежність героїні. Вона лікарка, гуманістка, яка прагне зберегти людяність у світі насильства. Її характеристика розкривається через внутрішні монологи: «*Нера не вірила у спасіння, але не могла зупинитися – у кожному пацієнті вона бачила себе*» (Кідрук, 2025: 128). Ім'я символічне: темрява – не зло, а тінь людського співчуття в епоху дегуманізації.

Ім'я *Фелікс Куторай* (від лат. *felix* – «щасливий») має іронічне забарвлення: герой діє у світі, де щастя недосяжне. Його функція – раціонально пояснювати катастрофи, водночас залишаючись частиною системи. Автор підкреслює: «*Фелікс розумів усе до найменших деталей – і тому ніколи не спав спокійно*» (Кідрук, 2025: 154).

Глобалізований вимір антропонімії виявляється у іменах *Джейлін Гонкала, Аріальдо Бенцоні, Камілла Штольц, Башир ель-Нурані, Йорт Флоріан, Ерна Гіммельблау, Аріана Зоммерфельд*. Вони позначають мультикультурний світ, де національні межі втрачено, але зберігається фонетична індивідуальність кожного імені. Ім'я *Аріана* (лат. «повітряна») підкреслює ідею духовного прагнення до висоти, але водночас – відрив від реальності: «*Аріана любила дивитися в небо, якого ніколи не бачила – на Марсі не було небес*» (Кідрук, 2025: 302).

Важливою є група українських імен у марсіанській діаспорі: *Павло Загарія, Григій Загарія, Ольга Караман, Іван Вайда, Потап Дзєга*. Їхня морфологія збережена без адаптацій, що демонструє тяглість культурної пам'яті. Українські імена у космосі – це код національної ідентичності, що протистоїть глобальній стандартизації.

Особливе місце посідає *Зоя*, відома під ніком *ZoeOfMars* – блогерка, яка втілює культ віртуальної самопрезентації. Ім'я *Zoe* («життя») тут набуває антонімічного значення: героїня живе лише у цифровому просторі: «*Зоя говорила з камерою, ніби з Богом, і кожен лайк був її сповіддю*» (Кідрук, 2025: 319), антропонім стає філософським знаком епохи: життя як симулякр.

За морфологічною та семантичною структурою можна виділити: однокомпонентні антропоніми (60%) – *Нєра, Зоя, Еландон, Аріана, Мейв, Веремій*; двокомпонентні (35%) – *Нєра Франків, Тайрон Кроудер, Павло Загарія, Аріальдо Бенцоні*; псевдоніми, нікнейми, криптоніми (5%) – *ZoeOfMars, Тарган (Луїджі Бріццолара), Бенджі (Устим Марич)*.

Виявлено понад 40 топонімів, серед яких: реальні земні назви – *Київ, Копєнгаген, Вашингтон, Антарктида, Амундсєна-Скотта, Донбаська демілітаризована зона*; фантастичні або перетворєні – *Ньюборн (столиця Марса), Тіньовий Курган, Гєя, Берлінська стіна (урядовий сектор), Зона Затоплення*; космічні / позаземні – *Марс, Церєра, Олімп (Mons Olymprus), Deєr Space Habitat*. За походженням переважають англємовні назви (60%), що імітують глобалізацію світу майбутнього; європейські (німецькі,

скандинавські, слов'янські) – 25%; українські – 15% (Кам'янська АЕС, Дніпровський регіон, Червоноярський підрозділ, “Томуто”).

Топонімічна система роману поєднує реальні та вигадані назви, що формують контраст двох світів – Землі й Марса. Земні топоніми (*Київ, Копенгаген, Вашингтон, Антарктична станція Амундсена-Скотта, Донбаська демілітаризована зона*) закріплюють реалістичне тло, тоді як вигадані (*Ньюборн, Гея, Тіньовий Курган, Зона Затоплення*) конструюють модель майбутнього. Назва *Ньюборн* (англ. *newborn* – «новонароджений») має подвійне значення: вона позначає першу марсіанську столицю й водночас метафоризує «нове народження» людства. Проте в авторському контексті назва звучить іронічно: «*Ньюборн був новонародженим світом, який уже встиг постаріти*» (Кідрук, 2025: 286). *Гея*, названа на честь грецької богині Землі, символізує втрату дому: «*Гея мала нагадувати людству про дім, але стала нагадуванням про втрату дому*» (Кідрук, 2025: 289). Топонімічна інверсія (Земля на Марсі) створює ефект духовного відчуження. Назви *Тіньовий Курган, Сімудські долини, Зона Затоплення* виконують функцію хронотопних маркерів, що визначають географію катастрофи. Топоніми у письменника – це не лише просторові координати, а й філософські категорії: Земля – минуле, Марс – майбутнє без людини.

Світ «*Колонії*» технологізований; тому значну частину ономастикону становлять техноніми – назви наукових і промислових систем, корпорацій, проєктів: *IceCube 2.0, Deep Space Resources, Trustline Security, Planetary Solutions, UniCredit Mars, Mars Positioning System*. Кожен із цих онімів відображає документальну достовірність наукової фантастики. Проте в контексті роману техноніми набувають символічного змісту. Наприклад, *IceCube 2.0* – це не лише назва нейтринного детектора в Антарктиді, а й «точка нуль» сюжету, звідки починається ланцюг катастроф. Кідрук пише: «*Детектор IceCube 2.0 зловив щось, чого не мав би ловити – сигнал, який не належав жодній зорі*» (Кідрук, 2025: 45). Назва *Trustline Security* – компанії, що контролює цифрову безпеку колоній, – містить іронічний семантичний

зсув: довіра (*trust*) перетворюється на тотальний нагляд. «*Trustline бачила все – навіть те, чого не існувало*» (Кідрук, 2025: 278).

Топоніми виконують у тексті такі функції: локалізаційна – створює просторову багатоплановість між Землею і Марсом; символічна – Марс – «новий світ», Земля – «старий світ»; ідеологічна – топоніми на кшталт *Ґея* або *Ньюборн* символізують ілюзію нового початку: «*Ґея мала нагадувати людству про дім, але стала нагадуванням про втрату дому*» (Кідрук, 2025: 403).

Культуроніми – *Нові Темні Віки*, *Ера Розпаду*, *Ренесанс-2*, *Пакт Тихих Океанів* – задають історичне обрамлення твору, відтворюючи циклічність людського буття. Сам вираз *Нові Темні Віки* функціонує як символ доби інформаційної темряви, коли надлишок знань призводить до втрати мудрості.

Мовне походження онімів у романі багатозначне. Переважають англомовні назви (близько половини), що пояснюється домінуванням англійської як мови глобального майбутнього. Приблизно п'ята частина антропонімів має німецьке або скандинавське коріння (*Йорг*, *Ерна*, *Камілла*, *Зоммерфельд*). Українські оніми становлять окремий пласт, репрезентуючи національну пам'ять і духовну опору серед космополітичного хаосу. Так, прізвища *Загарія*, *Караман*, *Дзєга*, *Вайда* зберігають фонетичну й морфологічну автентичність, не піддаючись іншомовній адаптації. Їхня присутність у контексті Марса є актом культурного опору, нагадуванням про зв'язок людини з коренем, землею, традицією.

Звукова організація онімів у письменника відповідає фонетичним нормам української мови. Автор уникає важковимовних поєднань, надає перевагу євфонічним варіантам, що полегшує сприйняття тексту. Письменник послідовно дотримується норм українського правопису при відтворенні онімів. Особливої уваги заслуговує передача іншомовних назв, де автор часто обирає адаптовані варіанти, що відповідають сучасній практиці. Ономастична система Макса Кідрука вписується в загальні тенденції сучасної української літератури, проте має свої особливості. Порівняно з іншими авторами

жанрової літератури, автор демонструє більшу увагу до реалістичності та детальності ономастикону. На відміну від постмодерністської прози, де оніми часто деконструюються та піддаються іронічному переосмисленню, у М.Кідрука вони зберігають відносну стабільність та функціональність. Водночас автор не чужий експериментам, особливо у фантастичних творах. Аналіз ономастикону ранніх та пізніших творів М.Кідрука дозволяє простежити еволюцію авторської стратегії. У ранніх творах спостерігається більша умовність назв, тяжіння до жанрових кліше. Пізніша проза демонструє посилення реалістичних тенденцій, увагу до деталей, розширення ономастичного репертуару. Особливо помітна динаміка у використанні топонімів: від загальних, малоконкретних географічних вказівок до детального відтворення міського простору з усіма його ономастичними нюансами. Це свідчить про зростання майстерності автора та його прагнення до більшої художньої достовірності.

ВИСНОВКИ

Ономастикон творів Макса Кідрука є складною, багатофункціональною системою, що відображає як загальні тенденції сучасної української прози, так й індивідуальні авторські стратегії. Власні назви у його творах виконують широкий спектр функцій – від базової ідентифікаційної до складних символічних та алюзійних.

Основними характеристиками ономастичної системи письменника є: поєднання реалістичних та вигаданих онімів з перевагою реалістичних у соціальній прозі та більшою часткою вигаданих у фантастиці; увага до деталей міського простору, детальне відтворення топонімікону українських міст; використання типових українських антропонімів з етнічним маркуванням; активне залучення ергонімів, хрематонімів, брендів як маркерів сучасності; функціональна різноманітність онімів: від простої ідентифікації до символічного навантаження.

Система власних назв у романі реалізує комплекс функцій: номінативна – позначення об'єктів, осіб, територій, організацій; ідентифікаційна (*Фелікс*

Куторай, Джейлін Гонкала) – назви чітко фіксують національне чи професійне походження персонажів; характерологічна (Зоя (життя – але віртуальне), Нера (темна, трагічна), Фелікс (іронічний контраст – “щасливий” у трагічному світі) – виявлення психологічних рис персонажів через семантику імені; ідеологічна – репрезентація соціальних відносин та політичної структури майбутнього; символічна – відображення світоглядних антиномій (Земля – Марс, Людина – Машина, Життя – Імітація); естетична – створення ефекту реалістичності й наукової достовірності.

Кідруківські оніми – це ключі до розуміння світогляду автора: вони не лише описують, а й прогнозують, не лише фіксують, а й пояснюють. У назвах концентрується моральна суть епохи: коли людина втрачає здатність називати речі своїми іменами, вона втрачає контроль над реальністю.

Результати дослідження свідчать, що ономастикон роману «Нові Темні Віки. Колонія» становить цілісну систему, у якій кожен онім має семантичну і світоглядну вагу. Антропоніми формують психологічний портрет персонажів і соціальну типологію майбутнього; топоніми структурують простір між Землею і Марсом; техноніми та культуроніми фіксують постлюдську добу, де технологія підмінює духовність. Український пласт ономастикону засвідчує присутність національного голосу у глобальному космосі.

Отже, власні назви у Макса Кідрука не просто засіб реалістичного відтворення, а художній інструмент філософської рефлексії про долю людини в технократичному майбутньому. Творчість Макса Кідрука демонструє, що ономастика є не периферійним, а центральним елементом поетики сучасної прози, що власні назви можуть бути потужним інструментом створення художніх світів та донесення авторських інтенцій до читача.

ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Подальше вивчення ономастикону циклу «Нові Темні Віки» може охопити порівняльний аналіз трьох романів серії, виявлення еволюції семантики імен у контексті авторської картини світу, а також зіставлення онімів Макса Кідрука з онімними системами світової наукової фантастики

(зокрема І. Асімова, Ф. Герберта, А. Веєра). Перспективним напрямом є також дослідження функціонування українських онімів у контексті космічної тематики як прояву культурної пам'яті у глобалізованому художньому просторі.

ЛІТЕРАТУРА

- Кідрук, М. (2025). *Нові Темні Віки. Колонія. Книга 1*. Видавництво: Бородатий Тамарин. [Kidruk, M. (2025). *New Dark Ages. Colony*. Publishing House: Borodatyi Tamaryn.]
- Мороз, О. А. (2015). Оніми в художньому дискурсі Макса Кідрука (на матеріалі роману "Твердиня"). *Вісник Донецького національного університету. Гуманітарні науки*, 1-2, 167–172. [Moroz, O. A. (2015). Onyms in the artistic discourse of Max Kidruk (based on the novel "The Stronghold"). *Visnyk Donetskoho natsionalnoho universytetu. Humanitarni nauky*, 1-2, 167–172.]
- Пасько, І. В. (2022). *Жанрово-стильова специфіка технотрилерів Макса Кудрука*. URL: <http://litstudies.chdu.edu.ua/article/view/84594/80142> [Pasko, I. V. (2022). *Genre and stylistic specificity of Max Kudruk's techno-thrillers*. URL: <http://litstudies.chdu.edu.ua/article/view/84594/80142>]

АНОТАЦІЯ

Вступ. Художня ономастика – одна з тих сфер мовознавства, що найбільш чутливо реагує на зміни світоглядних орієнтирів у суспільстві. Власна назва в художньому тексті – це не лише засіб номінації, а й індикатор авторської концепції, що дозволяє зрозуміти, як письменник осмислює простір, час, людину. У прозі Макса Кідрука, одного з найвідоміших українських авторів науково-фантастичного напрямку, онімія має світоглядний характер.

Мета дослідження. Виявити структуру, семантику, походження та функції власних назв у романі Макса Кідрука «Нові Темні Віки. Колонія».

Об'єкт дослідження. Онімія художнього тексту роману.

Методи дослідження. Для аналізу онімії роману застосовано описовий, структурно-семантичний, контекстуально-інтерпретаційний, елементи лінгвостилістичного та статистичного аналізу.

Результати дослідження. У статті досліджено ономастикон роману Макса Кідрука «Нові темні віки. Колонія» як складну мовно-художню систему, що відображає філософію технократичного світу майбутнього. Простежено функціонування антропонімів, топонімів, технонімів і культуронімів, визначено їхнє походження, семантичну структуру та стилістичне навантаження. Встановлено, що власні назви в романі виконують не лише номінативну, а й характерологічну, ідеологічну, символічну та естетичну функції, формуючи єдине семантичне поле постлюдського світу. Особливу увагу приділено антропонімам, що відтворюють національну ідентичність героїв, і топонімам, які структурують простір Землі та Марса. Зазначено, що у творі поєднано глобальні назви (англомовні, німецькі, скандинавські) з українськими онімами, що зберігають етнокультурний компонент. Через систему власних назв письменник осмислює межу між гуманізмом і технологією, людяністю і системністю, реальністю та віртуальністю.

Висновки. Ономастикон роману Макса Кідрука «Нові Темні Віки. Колонія» становить системно організовану сукупність понад 230 онімів, які відображають: глобалізацію культури ХХІІ століття; втрату національної ідентичності; технократичний світогляд майбутнього; спробу зберегти людяність через імена, що пам'ятають своє коріння (українська діаспора). Антропоніми формують психологічний

портрет людства, топоніми – географію катастрофи, техноніми – систему влади технологій, а культуроніми – філософію постлюдської епохи.

Ключові слова: ономастикон, антропонім, топонім, технонім, культуронім, власна назва, фантастика

Стаття надійшла 2 листопада 2025 р.

Інформація про автора

Тетяна КРУПЕНЬОВА

кандидат філологічних наук, доцент

Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського
Одеса, Україна

e-mail: taniakrupenev@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-8616-4713>

Note on Contributor

Tetiana KRUPENOVA

PhD in Philology, Associate Professor

South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky
Odesa, Ukraine

e-mail: taniakrupenev@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-8616-4713>

УДК 811.161.2'373.2

DOI <https://doi.org/10.18524/2410-3373.2025.28.343050>**Зоряна КУПЧИНСЬКА***Львівський національний університет
імені Івана Франка
Львів, Україна***Zoriana KUPCHYNSKA***Ivan Franko National University of Lviv
Lviv, Ukraine***УКРАЇНСЬКА АНТРОПОНІМІЯ
XVII СТ. У МАЛОВІДОМОМУ
ТУРЕЦЬКОМУ
ІСТОРИЧНОМУ ДЖЕРЕЛІ. XI****UKRAINIAN ANTHROPONYMS
OF THE 17TH CENTURY IN A
LITTLE-KNOWN TURKISH
HISTORICAL SOURCE. XI****ABSTRACT**

Introduction. This study is devoted to the research of Ukrainian anthroponyms of the 17th century, which are attested in the little-known Turkish historical source “Defter Mufassal 1681”. Proper names of people within the range **P – Peturus** have been studied.

Purpose. The aim of the study is to analyze proper names attested in “Defter Mufassal 1681”. To achieve this aim, a number of tasks have been set: 1) to identify Ukrainian anthroponyms of the 17th century from the “Defter Mufassal 1681”; 2) to analyze personal names and compare them with the modern Ukrainian anthroponymicon; 3) identify suffixes used to form derivative names/nicknames/surnames; 4) identify onyms that are still in use today as personal names and surnames; 5) identify partially preserved proper names; 6) to establish onyms that have not been identified at the present stage; 7) to analyze a fragment of the anthroponymy of the “Defter Mufassal 1681” and attempt to draw partial conclusions about the all-Ukrainian system of proper names.

Research methods. The article uses descriptive methods and methods of analysis, systematization, and comparison. We can say that out of more than 150 names beginning with **P – Peturus**, the following have been identified: those that are still common today as first names and surnames; those that have been partially preserved, with some variants still in use today; and those that have not been found at the present stage.

Research results. The practical value of the article lies in the fact that the identified and analyzed personal names have enriched the common Slavic anthroponymicon. The research revealed the peculiarities of anthroponymy identified in the Turkish monument “Defter Mufassal 1681”. In particular, this historical source attests to the use of surnames in Ukraine at the end of the 17th century. The list of anthroponyms represented within the range **P – Peturus** confirms that in the 17th century there was an extensive register of borrowed proper names that were adapted to the Ukrainian language; A wide range of suffixes (-ак, -ан, -ар, -ас, -ау, -енк(о), -ець, -ук, -ил(о), -ин, -ич, -иш, -ій, -к(о), -ук, -ун, -ур, -ус, уш, -ух(а) та інші), which were used to form derivative names/nicknames/surnames; The analyzed fragment of anthroponymy from the “Deftera Mufassala 1681” indicates that the system of Ukrainian proper names is historically and territorially unified.

Keywords: anthroponymy, borrowed names, productive bases, proper names of people, “Defter Mufassal 1681”

ВСТУП

Упродовж багатьох століть формувався український онімікон. Важливим на сьогодні є створення банку даних власних назв різного типу в діяхронії. Саме таким способом зможемо констатувати тяглість у формуванні української онімної системи. Джерельною базою для онімікону є історичні пам'ятки. Такою стала маловідома турецька історична пам'ятка «Дефтер Муфассал 1681 року», що сприяє репрезентації та студіюванню антропонімів, засвідчених у XVII ст.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Ця стаття є продовженням низки студій автора: Українська антропонімія XVII ст. у маловідомому турецькому історичному джерелі // Науковий вісник Ужгородського університету. Філологія. Ужгород, 2021. Вип. 1(45). С. 281–289; Українська антропонімія XVII ст. у маловідомому турецькому історичному джерелі. II // Мовознавча комісія НТШ. З історії людей та ідей. Львів; Варшава; Альберта, 2023. С. 221–242; Українська антропонімія XVII ст. у маловідомому турецькому історичному джерелі. III // Студії з ономастики та етимології. 2021–2022 / Відп. ред. В. П. Шульгач. К., 2022. С. 118–132; Українська антропонімія XVII ст. у маловідомому турецькому історичному джерелі. IV // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Вип.1(47). 2022. С. 167–179; Українська антропонімія XVII ст. у маловідомому турецькому історичному джерелі. VI // Студії з ономастики та етимології. 2023–2024 / Відп. ред. В.П. Шульгач. К., 2024. С. 68 –87; Українська антропонімія XVII ст. у маловідомому турецькому історичному джерелі. VII// Записки НТШ. Праці філологічної секції. Том 276. Львів, 2024. С. 387–397; Українська антропонімія XVII ст. у маловідомому турецькому історичному джерелі. IX// Рідне слово в етнокультурному вимірі. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2024. Вип. 9. С. 47–56. Українська антропонімія XVII ст. у маловідомому турецькому історичному джерелі. X. Мовні і концептуальні картини світу. К., 2025. 2(78). С. 223–251.

Крім цього, є статті, які представляють онімікон «Дефтера Муфассала 1681 року»: Власні назви мартологів «Дефтера Муфассала 1681 року»: характеристика твірних основ // Вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Вип.2(50). 2023. С. 272–279. Дефтер Муфассал 1681 року – унікальне джерело українського онімікону// Студії з ономастики та етимології. 2019–2020 / Відп. ред. В. П. Шульгач. К., 2021. С. 124 –144.

Матеріал статей зможемо використати для укладання «Словника антропонімів Поділля XVII ст.», необхідність якого очевидна, хоч українська лексикографія має значні напрацювання в царині антропонімії (Редько, 2007; Скрипник, Дзятківська, 2005; Словник прізвищ, 2002; Слюсар, 2005; Трійняк, 2005; Фаріон, 2001; Чучка, 2005; Чучка, 2011). Вагомим внеском у вирішенні проблеми формування повного переліку антропонімів є праці В.П. Шульгача (Шульгач, 2008–2023), однак значний масив власних назв людей на сучасному етапі ще не доступний, адже в маловідомих пам'ятках, до яких належить «Дефтер Муфассал 1681 року», приховано цікавий онімний матеріал.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою статті є аналіз власних назв, засвідчених у «Дефтері Муфассалі 1681 року», лише в таких межах: **Р – Peturus**. Для досягнення мети визначено низку завдань: 1) виокремити українські антропоніми XVII ст. з «Дефтера Муфассала 1681 року»; 2) провести аналіз власних назв людей і порівняти їх із сучасним українським антропоніміконом; 3) виявити суфікси, за допомогою яких творилися похідні імена/прізвиська/прізвищеві назви; 4) засвідчити оніми, поширені й сьогодні на рівні власних імен людей і прізвищ; 5) виявити власні назви, що частково збереглися; 6) законстатувати не виявлені на сучасному етапі оніми; 7) проаналізувати фрагмент антропонімії «Дефтера Муфассала 1681 року» і спробувати зробити часткові висновки щодо загальноукраїнської системи власних назв.

ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ

Об'єктом цієї студії є антропонімія «Дефтера Муфассала 1681 року» – турецької історичної пам'ятки, яка репрезентує детальні переписи населення

провінцій Османсько́ї імперії. Цю пам'ятку оприлюднив відомий польський історик Даріуш Колодзейчик (Dariusz Kołodziejczyk. *The Ottoman Survey Register of Podolia* (ca. 1681). *Defter-i Mufasssal-i Eyalet-i Kamanice*. Part I: Text, Translation, and Commentary / Dariusz Kołodziejczyk. Kyiv – Cambridge, Massachusetts : Harvard University Press for the Harvard Ukrainian Research Institute, 2004. 672 p., 6 maps). Цей учений є укладачем і автором коментарів цього видання, він наводить текст Муфассала сучасною турецькою мовою, транслітеруючи латинкою.

«Дефтер Муфассал 1681року» складається з двох частин. Перша репрезентує річні доходи султана і кам'янецького бейлербея з аялету, кількість промислів та наявність дозволів на підприємницьку діяльність, перелік володінь великого візиря Ахмеда-паші Кюпрюлю-заде (ДМ, с. 73–78).

У другу частину входить перелік назв усіх зареєстрованих поселень (844) і поіменний реєстр дворів та їх господарів (ДМ, с. 79–277, 300–453). Саме ці переліки власних назв і приваблюють ономастів, бо завдяки цьому маємо можливість проаналізувати оприлюднений антропонімікон українського населення Поділля XVII ст., Власні назви у пам'ятці транслітеровані, передаються наближено до українського звучання (Mihaylo, Ulas, Yurko).

Текст Дефтера Муфассала – це описи міст та сіл Кам'янецького, Меджибізького, Барського та Язловецького санджаків. Особливої наукової ваги має довідковий апарат цього видання. Представлено десять таблиць (1. Османські намісники Кам'янецького аялету; 2. Ідентифіковані та невідомі місцевості, зареєстровані у муфассалі; 3. Населені та безлюдні місцевості на Османському Поділлі; 4. Християнське та єврейське населення Османського Поділля; 5. Найпопулярніші населені пункти Поділля; 6. Реальні та майбутні доходи в Османському Поділлі. тощо), карти (1. Територія навколо Сатанова (із вставкою: Кучманський шлях в межах Поділля); 2. Місцевість навколо Чорного Острова та Плоскирова; 3. Місцевість навколо Меджибіжа та Константинова; 4. Місцевість навколо Язловця; 5. Місцевість навколо Кам'янця; 6. Місцевість навколо Бару), глосарій, індекси антропонімів

(Українські (руські) та деякі польські імена (крім поляків у Кам'янці); Імена поляків, зареєстрованих у Кам'янці (лише християнські імена); єврейські імена; вірменські імена; грецькі, болгарські та південнослов'янські імена), ойконімів та інших географічних та етнічних назв. Дуже інформативним серед додатків є конкорданс турецьких відповідників українських власних назв. В «Індексі власних назв» подано чотири позиції: 1) транслітерація (запис латинкою того, як звучала назва); 2) арабське написання; 3) інтерпретація власної назви; 4) сторінка в Дефтері.

У статті опускаємо арабський запис та потрактування цієї назви Д. Колодзейчиком, для нас дуже важливим є транслітерований український антропонім. Ми не можемо бути абсолютно впевненими в тому, що цей запис української власної назви правильний, але ми переконані, що затранслітеровані форми антропонімів максимально наближаються до реального звучання цих онімів у XVII ст. Доказом цього є: 1) сучасні відповідники-пропріативи; 2) похідні форми від зафіксованих у Дефтері антропонімів. Тому, аналізуючи український антропонімікон цього історичного турецького джерела, будемо обов'язково зважати на цих два аспекти (Купчинська 2021, 282–283).

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

У статті використано описовий метод і методи аналізу, систематизації та порівняння.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для аналізу обрано понад 150 антропонімів.

Paḥolḥ [101]¹ (Пахолік/Пахолик (пор. Пахолок (СПЧ, 268) < ап. пахолок – хлопчик, підліток, слуга (Ред.ІІ, 799)). Обидва варіанти на сьогодні функціонують <https://ridni.org/karta>.

Paḥomiḥ [313] (Пахомій < Пахом/Пахомій (Тр., 290)). На сучасній мапі України зафіксовано омонімні імена і прізвища <https://ridni.org/karta>.

¹ Тут і далі цифра вказує на сторінку в «Дефтері *Муфассалі* 1681 року», де засвідчено антропонім.

Paladiy [168, 298] (Паладій < Палладій (Тр., 281)). Такий антропонім функціонує і на рівні імені, і як прізвище (1005 од.) на сучасному етапі <https://ridni.org/karta>.

Palafimenku-leйко [108] (*Палафіменку-лейко/*Палафименку-лейко < визначити твірну основу цієї власної назви складно через те, що, очевидно, спотворений запис/транслітерація/тощо, однак чітко прослідковуємо суфікси, характерні для українського антропонімікону (-енко, -ей, -к(о)).

Palgoriy [110] (*Палігорій/*Палигорій < очевидно, від Паригорій (Тр., 288)

Palnik [145, 151] (*Палінік/*Палиник (пор. Паленик) < дієприкметник палений (погорілий, спалений, запальний (Ред. II, 785) + -ик/-ік (пор. Опаленик, Світлик (Редько 2023, 270)). Обидва фонетичні варіанти на сьогодні втрачено.

Palisakciy [268] (*Палісакчій/*Палисакчій < важко визначити твірну основу цієї назви, очевидно, через некоректний запис у джерелі, однак можемо догадуватися, що це назва двокомпонентна, репрезентовано суфікс -ій, перед яким відбулася палаталізація задньоязикового -к, який, очевидно, теж є суфіксом.

Paliy [28, 94, 104, 107, 124, 198, 358] (Палій < 1) Палій (Тр., 281) < Пантелеймон; 2) Палій < Павло, Фалалей (Тр., 281); 3) Палій < палити + -ій (пор. Гладій, Завалій (Редько 2023, 282)). На сьогодні зареєстровано майже 9 тис. носіїв такого прізвища <https://ridni.org/karta>.

Paliyenko [168] (Палієнко < Палій + -енко (пор. Самусенко, Тимошенко (Редько 2023, 255) < 1) Палій (Тр., 281) < Пантелеймон; 2) Палій < Павло, Фалалей (Тр., 281); 3) Палій < палити + -ій (пор. Гладій, Завалій (Редько 2023, 282)). Сучасний український антропонімікон репрезентує прізвище Палієнко (СПЧ, 263).

Paliyko [308] (Палійко < Палій + -к(о) (пор. Андрушко, Бенько (Редько 2023, 288) < 1) Палій (Тр., 281) < Пантелеймон; 2) Палій < Павло, Фалалей

(Тр., 281); 3) Палій < палити + -ій (пор. Гладій, Завалій (Редько 2023, 282)).

На сучасному етапі таке прізвище зафіксовано <https://ridni.org/karta>.

Panafij [188] (*Панафій < можливо, Панаф/Панах (Тр., 283) + -ій (пор. Карпій, Кузій (Редько 2023, 282)). Такий антропонім на сьогодні не засвідчено.

Panalenko [102] (*Паналенко < Панал? + -енко (пор. Самусенко, Тимошенко (Редько 2023, 255)). Такий антропонім не зафіксовано.

Panas [46, 91, 94, 96, 126, 128, 169, 186, 239, 254, 258, 265, 285, 301, 313, 328] (Панас < Панас (Тр., 282)). На сьогодні цей антропонім функціонує і як ім'я, і як прізвище (1547 од.) <https://ridni.org/karta>.

Panasec [131] (*Панасець/*Панасеч < Панас + -ець/-еч? (пор. Макарець, Максимець (Редько 2023, 264)). Обидва варіанти антропоніма втрачено.

Panasenko [40] (Панасенко < Панас + -енко (пор. Романенко, Степаненко (Редько 2023, 255)). Прізвище Панасенко поширене в сучасній Україні, маємо близько 9 тисяч його носіїв <https://ridni.org/karta>.

Panasiy [19, 56, 337] (Панасій < Панас/Панасій (Тр., 283)). Такий антропонім функціонує і як ім'я, і як прізвище <https://ridni.org/karta>.

Зафіксовано його похідні (Панасійчук (СПЧ, 264)).

Panaska [169] (*Панаска < можливо, антропонім появився внаслідок трансформації форми родового належності від Панаско < Панас + -к(о) (пор. Данилко, Демко (Редько 2023, 288)). Така форма антропоніма не збереглася.

Panasko [128] (Панаско < Панас + -к(о) (пор. Гринько, Демко (Редько 2023, 288) < Панас). Такий антропонім на сьогодні функціонує і на рівні власного імені, і як прізвище <https://ridni.org/karta>.

Panasuc [237] (*Панасуч/*Панасуц < Панас + -уч/-уц (пор. Юркуц, Пархуць (Редько 2023, 318)). Щодо суфікса -уч, то нам не вдалося зафіксувати на сучасному етапі прізвищ з таким формантом, можливо, йдеться про суфікс -ук, кінцевий приголосний якого палаталізувався. < Панас). Однак є засвідчення XIX ст. : Lawrenty Panasuch (США, 1884) <https://ridni.org/karta>. На сучасному етапі нам не вдалося зафіксувати такі антропоніми.

Panasyenko [169] (Панасенко < Панась (Тр., 283) -енко (пор. Романенко, Степаненко (Редько 2023, 255))). Такий варіант прізвища функціонує і в сучасному українському антропоніміконі <https://ridni.org/karta>.

Panaş [102] (Панаш < Пань/ Паня (Тр., 283) + аш (пор. Осташ, Петраш (Редько 2023, 241) < Панас). Таке прізвище зафіксоване в сучасному антропоніміконі <https://ridni.org/karta>.

Panaşiy [17, 88, 92] (Панашій < Панаш + ій (пор. Дахній, Стасій (Редько 2023, 282) < Пань/ Паня (Тр., 283) + аш (пор. Осташ, Петраш (Редько 2023, 241) < Панас). На сьогодні є прізвище Панашій (СПЧ, 264).

Panaşko [99] (Панашко < Панаш + -к(о) (пор. Гришко, Дацко (Редько 2023, 288) < Пан (Тр., 285) / Паня (Тр., 283) + аш (пор. Климаш, Лукаш (Редько 2023, 241) < Пантелеймон, Панас). На сьогодні таке прізвище не фіксуємо, але є воно в ХХ ст. (Гаврил Степанович Панашко (Радянський Союз, 1941) <https://ridni.org/karta>.

Panatır [313] (*Панатір/*Панатир < Панат + -ір/-ир (пор. Коцупир, Сондир (Редько 2023, 275) < Пан(я/ьо) (Тр., 283) + -ат (пор. Конат, Щурат (Редько 2023, 239) < Панас). Такі антропоніми втрачено на сьогодні, але зафіксовано прізвище Панат <https://ridni.org/karta>.

Panatiy [94, 298] (Панатій < Панат + -ій (пор. Дахній, Веремій (Редько 2023, 282) < Пан(я/ьо) (Тр., 283) + -ат (пор. Процев'ят, Конат (Редько 2023, 239) < Панас). На сучасному етапі маємо одного носія такого прізвища <https://ridni.org/karta>.

Pançık [103] (Панчік/Панчик (Тр., 286) < Панко (Тр., 285) + -ик/-ік (пор. Юрчик, Юхимик (Редько 2023, 269) < Пан (Тр., 285) + -к(о) (пор. Архипко, Василько (Редько 2023, 288) < Пантелеймон). Таке прізвище засвідчене сьогодні (СПЧ, 265).

Pançuh [232] (*Панчух < Панч (Тр., 286)/Панчо (СПЧ, 265) + -ух (пор. Петрух, Яцух (Редько 2023, 317) < Пантелеймон). Такий антропонім втрачено.

Pançura [53] (Панчура < Панч (Тр., 286)/Панчо (СПЧ, 265) + -ур(а) (пор. Стефура, Яцура (Редько 2023, 313) < Пантелеймон). На сучасному етапі такого прізвище не зафіксовано, але є в ХХ ст.: Anna Panchura (США, 1929) <https://ridni.org/karta>.

Pandom [303] (*Пандом < можливо, zdeформована назва. Основу Панд (а/о) можна пов'язувати із Панта – розмовний варіант від Пантелей (Чучка, 428), щодо -ом, то в сучасній українській антропонімії маємо лише кілька аналогічних прізвищ (Максьом, Оксьом (Редько 2023, 1366). Такий антропонім втрачено.

Paneç [96, 125, 143, 145, 169, 253, 264] (Панець/*Панеч (пор. Паниць (СПЧ, 264) < Пан (Тр., 285) + -ець/-еч? (пор. Михайлець, Мусієць (Редько 2023, 264) < Пантелеймон). До сьогодні зберігся лише варіант антропоніма Панець <https://ridni.org/karta>.

Panfil [298] (Панфіл/Панфил < Панфіл (Тр., 282)). І прізвище, й ім'я засвідчені в сучасному українському антропоніміконі <https://ridni.org/karta>.

Panfimon [367] (*Панфімон/*Панфимон < очевидно, від Панфіл. Щодо фінального -он, то могла розвинутися відповідна аналогія: Памфалон, Панфанон (Тр., 282)). Обидва варіанти антропоніма втрачені.

Panita [95] (*Паніта/*Панита < Пан (Тр., 285) + -іт(а)/-ит(а) (пор. Курпіта, Малита (Редько 2023, 285, 276) < Пантелеймон). Такі антропоніми втрачено.

Pankirad [102] (*Панкірад/*Панкирад (пор. Панікрат (Тр., 284) < очевидно, від Панкрат). Така форма антропоніма не збереглася.

Panko [201, 206] (Панко (Тр., 285) < Пан (Тр., 285) + -к(о) (пор. Андрейко, Архипко (Редько 2023, 288) < Пантелеймон). І прізвище, й ім'я функціонують у сучасному українському антропоніміконі.

Pankul [215, 218, 357] (Панкул < Панко + -ул (пор. Стецула, Савула (Редько 2023, 309) < Пан (Тр., 285) + -к(о) (пор. Данилко, Данко (Редько 2023, 288) < Пантелеймон). На сьогодні є 69 носіїв прізвища Панкул <https://ridni.org/karta>.

Pankun [264] (*Панкун < Панко + -ун (пор. Павлун, Яцун (Редько 2023, 311) < Пан (Тр., 285) + -к(о) (пор. Васько, Гнатко (Редько 2023, 288) < Пантелеймон). Такий антропонім на сьогодні нам не вдалося зафіксувати.

Pantarak [320] (*Пантарак < Пантар + -ак (пор. Федорчак, Юрчак (Редько 2023, 226) < Панта (Чучка, 428) + -ар (пор. Губар, Куцар (Редько 2023, 235) < Пантелей). У сучасному українському антропоніміконі така власна назва не виявлена, є історичне засвідчення: Erzsébet Pantarak (Угорщина, 1884) <https://ridni.org/karta>.

Pantefil [188] (*Пантефіл/*Пантефил < очевидно, Панфіл/Памфіл (Тр., 282)). Такий антропонім втрачено.

Pantel [134] (*Пантел (пор. Пантело, Пантеля (Тр., 285) < Пантелеймон). На сьогодні не вдалося виявити такий антропонім.

Panteley [33, 62, 215, 218, 227] (Пантелей < 1) Пантело (Тр., 285) + -ей (пор. Пилипей, Микитей (Редько 2023, 250); 2) Пантелей < Пантелеймон/Пантелей). Така власна назва є в сучасному антропоніміконі України.

Pantelko [153] (*Пантелко < Пантело (Тр., 285) + -к(о) (пор. Гордійко, Гришко (Редько 2023, 288) < Пантелеймон). Такого антропоніма нам не вдалося виявити на сучасному етапі.

Pantenenko [303] (*Пантененко < Пантеня (пор. Хотеня, Ярошеня (Чучка СлОІ, 426)) + -енко (пор. Остапенко, Степаненко (Редько 2023, 255) < Пантелеймон). Такий антропонім не зберігся до сьогодні.

Pantey [99] (*Пантей < Пантелеймон). Власна назва втрачена.

Panteyko [168, 262] (*Пантейко < Пантей + -к(о) (пор. Васько, Демко (Редько 2023, 288) < Пантелеймон). В сучасному українському антропоніміконі цієї назви нема.

Pantum [303] (*Пантім/*Пантим < Пант? + -ім/-им (пор. Гудим, Сулим (Редько 2023, 274) < Пантелеймон). Обидва варіанти занепали.

Pantus [363] (Пантус < Пант? + -ус (пор. Гринус, Климус (Редько 2023, 314) < Пантелеймон). На сьогодні засвідчено 556 носіїв прізвища Пантус <https://ridni.org/karta>.

Panus [101] (Панус < Пан (Тр., 285) + -ус (пор. Дмитрус, Федус (Редько 2023, 314) < Пантелеймон). На сучасному етапі маємо 30 носіїв такого прізвища <https://ridni.org/karta>.

Panușeș [39] (*Панушець/*Панушеч < Пануш + -ець/-еч? (пор. Макарець, Мусієць (Редько 2023, 264) < Пан (Тр., 285) + -уш (пор. Гринуш, Демуш (Редько 2023, 318) < Пантелеймон). Обидва варіанти антропоніма втрачено, однак на сучасному етапі функціонує прізвище Пануш <https://ridni.org/karta>.

Papasko [233, 234] (Папаско < Папас (гр. pappas – батько) + -к(о) (пор. Власко, Гаврилко (Редько 2023, 288) < Папій (Тр., 286). В сучасному антропоніміконі такого прізвища не засвідчено, однак є фіксація ХХ ст.: Троф. Сем. Папаско (Полтавська губернія, 1914) <https://ridni.org/karta>.

Papciy [363] (*Папчій < Папко + -ій (пор. Пилипчій, Яцій (Редько 2023, 288) < Пап + -к(о) (пор. Олешко, Онисько (Редько 2023, 289) < Папій (Тр., 286). Такий антропонім втрачено.

Papstin [171] (*Папстін/*Папстин < очевидно, пов'язано з перелицьованим пол. Faustyn (ДМ, 573). Обидва варіанти втрачені на сьогодні, однак функціонує прізвище Папст (39 носіїв) <https://ridni.org/karta>.

Paretuk [233] (*Паретук < Парета + -ук (пор. Бобрук, Даденчук (Редько 2023, 306) < Парета? На сьогодні засвідчено 66 носіїв такого прізвища <https://ridni.org/karta>). Антропонім Паретук нам не вдалося засвідчити на сучасному етапі.

Parhim [316] (Пархім/Пархим (Тр., 289) < Пархім (Тр., 288)). Як імена обидва варіанти антропоніма зафіксовано на сучасному етапі.

Parhven [172] (Пархвен (Тр., 289) < Парфен/Пархім (Тр., 288)).

Parhom [249] (Пархом < Пархом (Тр., 288)). В сучасному українському антропоніміконі функціонує і прізвище, й ім'я Пархом <https://ridni.org/karta>.

Parnuk [366] (Парнук < Парний + -ук (пор. Палійчук, Шерстюк (Редько 2023, 307) < ап. парний). Сьогодні такого прізвища не зафіксовано, є Парнюк. Засвідчено у XX ст.: Петро Григорьевич Парнук (СРСР, 1915–1950) <https://ridni.org/karta>.

Parsim [273] (*Парсім/*Парсим < Парс + -ім/-им (пор. Гудим, Сулим (Редько 2023, 274) < можливо, від Парфеній, Пархим, Парасковія? Ці антропоніми занепали.

Parşin [135] (Паршін/Паршин < 1) Парша + -ін/-ин (пор. Микитин, Хомин (Редько 2023, 193) < ап. парша – заразне шкірне захворювання; 2) від Парфеній (Чучка, 431)). Обидва варіанти прізвища функціонують в сучасному українському антропоніміконі <https://ridni.org/karta>.

Pasaranenko [94](*Пасараненко < Пасаран + -енко (пор. Титенко, Тищенко (Редько 2023, 255) < Пасар + -ан (пор. Лозан, Ярован (Редько 2023, 233) < Пас + -ар (пор. Ліпар, Писар (Редько 2023, 235) < пасти). На сьогодні такий антропонім втрачено.

Pasdinko [47] (*Пасдінко/*Пасдинко < Пасда + -інк(о)/-инк(о) (пор. Лехмінка, Семінка (Редько 2023, 286) < Пас(ь) (Тр., 289) + -д(а) (пор. Гринда, Кинда (Редько 2023, 242–243) < Пасикрат, Пас тощо. Обидва варіанти антропоніма втрачено.

Paskal [172] (Паскаль < Paskal – румунське власне ім'я (Ред.ІІ, 796). На сьогодні засвідчено майже 500 носіїв такого прізвища <https://ridni.org/karta>.

Paskanik [180] (Пасканік/Пасканик < Паскан + -ік/-ик (пор. Адамик, Бартошик (Редько 2023, 268) < Паска + -ан (пор. Будзан, Лозан (Редько 2023, 233) < Паска < ап. паска). На сьогодні в Україні не зафіксовано такого прізвища, однак є споріднені: Паскан, Пасканова, Пасканюк. Зафіксовано й таке: Andrew Paskanik (США, 1951, 2016) <https://ridni.org/karta>.

Paslatvin [233] (*Паслатвін/*Паслатвин < Паслатва + -ін/-ин (пор. Олексин, Томин (Редько 2023, 193) < 1) Пасла + -тв(а) (пор. Солотва (Редько 2023, 298); 2) Паслатва < ап. паслатва? (пор. дратва, гонитва (Редько

2023, 298). Можливо, назва спотворена. В українському сучасному антропоніміконі нам не вдалося виявити цієї назви.

Raşan [138, 308] (Пашан < Паш (Тр., 279) + -ан (пор. Процан, Сидоран (Редько 2023, 233) < Павло). На сьогодні є 46 носіїв такого прізвища <https://ridni.org/karta>.

Raşenko [175] (Пашенко < Паш (Тр., 279) + -енко (пор. Антоненко, Борисенко (Редько 2023, 253) < Павло). Таке прізвище присутнє на карті України <https://ridni.org/karta>.

Raşko [36, 39, 48, 98, 149, 167–68, 175, 227, 310–11, 314, 318, 365] (Пашко < Паш (Тр., 279) + -к(о) (пор. Янко, Яремко (Редько 2023, 289) < Павло).

Таке прізвище поширене в сучасній Україні (3634 носії) <https://ridni.org/karta>.

Patımuk [110] (*Патімул/*Патимул < Патім/Патим + -ук (пор. Ясінчук, Яцірук (Редько 2023, 307) < Пат + -ім/-им (пор. Кудим, Сулим (Редько 2023, 274) < Патрикій, Патерн (Тр., 289), Фадей, Фатян тощо. Обидва варіанти антропоніма втрачено.

Patrik [280] (Патрік/Патрик (Тр., 290) < Патрикій). Обидва варіанти поширені на території сучасної України <https://ridni.org/karta>.

Patrikanenko [168] (*Патріканенко/*Патриканенко < Патрікан/Патрикан + -енко (пор. Гавриленко, Борисенко (Редько 2023, 253) < Патрік/Патрик + -ан (пор. Федан, Юрцан (Редько 2023, 233) < Патрикій). Обидва варіанти антропоніма втрачено.

Pavel [42] (Павел (Тр., 278) < Павло). На сьогодні зафіксовано цей антропонім і як ім'я, і як прізвище (620 од.) <https://ridni.org/karta>.

Pavik [330, 361] (Павік/Павик (Тр., 278) < Павло). Обидва варіанти збереглися дотепер <https://ridni.org/karta>.

Pavil [27, 71, 73–74, 141, 143, 148–50, 157, 159, 162, 188, 332, 347, 354, 361, 367] (Павіл (пор. Павіль (Тр., 278)/Павил (Тр., 278) < Павло).

Варіанти цього антропоніма зафіксовано й на сучасному етапі.

Pavko [77, 88, 163, 171] (Павко (Тр., 278) < Павло). На сьогодні маємо 68 носіїв такого прізвища <https://ridni.org/karta>.

Pavlenko [98, 103–04, 179] (Павленко < Павло + -енко (пор. Адаменко, Борисенко (Редько 2023, 253) < Павло). Таке прізвище в Україні дуже поширене (більше 38 тис. носіїв) <https://ridni.org/karta>.

Pavlik [77, 109, 303] (Павлік/Павлик < Павло + -ик/-ік (пор. Федик, Філик (Редько 2023, 269) < Павло). Обидва варіанти прізвища функціонують в Україні. Значно переважає форма Павлик <https://ridni.org/karta>.

Pavlina [172] (Павліна/Павлина < Павлина – жіноче від Павлин (Тр., 278)). Обидва варіанти антропоніма є на сучасному рівні і серед імен, і серед прізвищ <https://ridni.org/karta>.

Pavlinofce [122] (Павліновче/Павлиновце < очевидно, ця назва стосується родини (Павлинівці), можливо, йдеться про мікротопонім – назву хутора, присілка тощо. Назви на -івці вказують на голову родини/роду – Павла.

Pavlinčenko [239] (*Павлінченко/Павлинченко < Павлінко/Павлинко + -енко (пор. Потапенко, Прокопенко (Редько 2023, 255) < Павлін/Павлин + -к(о) (пор. Пасько, Пашко (Редько 2023, 289)) < Павлін/Павлин – присвійний прикметник від Павло (Тр., 278)). На сучасному етапі ці прізвища не зафіксовані, однак в ХХ ст. є: Юрко Климович Павлинченко (Україна, втрати в Другій світовій) <https://ridni.org/karta>.

Pavlo [17–20, 28, 35, 37–39, 43, 46–48, 52–54, 59–64, 66–67, 75–76, 82, 93–95, 101–02, 104–05, 108, 110, 115–16, 118–19, 125, 131, 139, 152, 156, 158, 164, 168, 185–86, 190, 210, 227–29, 234, 236–38, 240, 245, 248–49, 255–56, 258, 262–63, 265, 272, 277–78, 298, 309–10, 313–14, 316, 318, 327, 340, 344, 349–51, 353, 358, 360] (Павло < Павло (Тр., 278)). Крім імені, функціонує й прізвище Павло (35 од.) <https://ridni.org/karta>.

Pavloviča [59, 314] (*Павловіча/*Павловича – правдоподібно, це форма родового належності від Павловіч/Павлович < Павло + -ович (пор. Тимкович, Тодорович (Редько 2023, 247)) < Павло). Як пізвища, ці форми на сьогодні втрачені.

Pavlučenko [174] (Павлученко < Павлуч/Павлук + -енко (пор. Архипенко, Василенко (Редько 2023, 253) < Павло + -уч/-ук (пор. Абрамчук, Адамчук

(Редько 2023, 301)) < Павло). Таке прізвище зафіксовано в Україні й сьогодні <https://ridni.org/karta>.

Pavluh [40, 349] (Павлух (Тр., 279) < Павло + -ух (пор. Петрух, Яцух (Редько 2023, 317)) < Павло). Й ім'я, і прізвище існують в сучасному антропоніміці.

Pavlunçuçuk [33] (*Павлунчучук < Павлунчук + -ук (пор. Гарасимчук, Данишук (Редько 2023, 301)) < Павлунко + -ук (пор. Данчук, Демчук (Редько 2023, 301)) < Павлун + -к(о) (пор. Андрушко, Бенько (Редько 2023, 288)) < Павло + -ун (пор. Грицун, Павлун (Редько 2023, 311)) < Павло). Такий атропонім втрачено.

Pavlus [16, 66, 97, 253, 342?] (Павлус < Павло + -ус (пор. Гринус, Дмитрус (Редько 2023, 314)) < Павло). Таке прізвище зафіксоване і сьогодні <https://ridni.org/karta>.

Pavlusko [311] (Павлуско (Тр., 279) < Павлус + -к(о) (пор. Євтушко, Занько (Редько 2023, 289)) < Павло + -ус (пор. Климус, Матус (Редько 2023, 314)) < Павло). На сьогодні таке прізвище втрачено, є засвідчення ХХ-ХІХ ст.: Annie Pavlusko (США, 1882, 1902) <https://ridni.org/karta>. Як варіант імені цей атропонім функціонує.

Pavluşenko [40] (Павлушенко < Павлуш + -енко (пор. Власенко, Вакуленко (Редько 2023, 253) < Павло + -уш (пор. Гринуш, Демуш (Редько 2023, 318)) < Павло). На сьогодні в Україні є понад 600 носіїв такого прізвища <https://ridni.org/karta>.

Pavo [179] (Паво (Тр., 279) < Павло). І прізвище, й ім'я на сьогодні функціонують <https://ridni.org/karta>.

Pavreznik [276] (*Паврезнік/*Паврезник < очевидно, власна назва походить від апелятива поврозник (запозичення з пол. rowroznik) – майстер, що плете шнури <https://www.familysearch.org/en/surname?surname=Powroznik>. Варіант

Паврезник на мапі сучасної України занепав, а прізвище Поврозник функціонує <https://ridni.org/karta>.

Pedchenko [301] (Педченко < Педко + -енко (пор. Панченко, Романенко (Редько 2023, 255) < Пед(') (Тр., 375) + -к(о) (пор. Янко, Юрко (Редько 2023, 289)) < Федір). На сьогодні в Україні майже три тисячі носіїв такого прізвища <https://ridni.org/karta>.

Pedinec [146] (*Педінець/*Педінеч/*Пединець/*Пединеч < Педін/Педин + -ець/-еч? (пор. Стасинець, Томинець (Редько 2023, 264) < Пед(') (Тр., 375) + -ін/-ин (пор. Вакулин, Васютин (Редько 2023, 193)) < Федір). Саме такі антропоніми втрачено.

Pedko [146] (Педко < Пед(') (Тр., 375) + -к(о) (пор. Химко, Шимко (Редько 2023, 289)) < Федір). Варіант Педко на території України на сучасному етапі не засвідчений, а є лише Педько. Однак зафіксовано Stanislav Pedko (США, 1983, 2007) <https://ridni.org/karta>.

Pelegrynuk [351] (*Пелегрінік/*Пелегриник < Пелегрін/Пелегрин + -ик/-ік (пор. Адамик, Влодик (Редько 2023, 268)) < Пелегрін/Пелегрин – очевидно, Перегрин (Тр., 292). Такий антропонім втрачено.

Peličyan [245] (*Пелічян/*Пеличан < Пелік/Пелик + -ян/-ан (пор. Федан, Юрцан (Редько 2023, 233) < Пель(о) (Ред. II, 803) + -ік/-ик (пор. Тимчик, Хомик (Редько 2023, 269) < Петро). Обидва варіанти антропоніма втрачено, але функціонують споріднені: Пелик, Пеліков, Пеликась <https://ridni.org/karta>

Pereboruk [240] (*Переборук < Перебор <https://ridni.org/karta> + -ук (пор. Дмитрук, Дорошук (Редько 2023, 301)) < Перебор < можливо, від перебороти). Антропонім Переборук на сучасному етапі втрачено, хоч Перебор функціонує.

Peredenko [94] (Переденко < Перед + -енко (пор. Самійленко, Самусенко (Редько 2023, 255) < Перед – ап. перед?). На сучасній мапі України є 19 носіїв такого прізвища <https://ridni.org/karta>.

Peredrec [169] (*Передреч/*Передрець < Передро <https://ridni.org/karta> + -еч?/-ець (пор. Лизанець, Мазанець (Редько 2023, 265)) < Передро – можливо, від передрати). Обидва варіанти антропоніма втрачено.

Peregrinko [91] (*Переґрінко/*Переґринко < Переґрін/Переґрин + -к(о) (пор. Семко, Сенько (Редько 2023, 289)) < Переґрін/Переґрин (Тр., 292). Ні один із варіантів цього антропоніма на сучасному етапі не зафіксовано.

Perehodenko [154] (*Переґоде́нко/Переґоде́нко < Переґо́д(а)/Переґо́д(а) <https://ridni.org/karta> (пор. Переґо́д (Ред. II, 807) + -енко (пор. Супруненко, Тарасенко (Редько 2023, 255) < Переґо́д(а)/Переґо́д(а) – переґо́дити, переґо́дити, переґо́д (Ред. II, 807)). На сучасному етапі засвідчений лише варіант прізвища Переґоде́нко <https://ridni.org/karta>.

Peresada [210, 215, 218, 363] (Переґсада < ап. переґсада – переґбі́льшення (Ред. II, 806)). Це прізвище є на сучасній мапі України <https://ridni.org/karta>.

Peterçık [308] (*Петерчі́к/*Петерчі́к < Петерко (Тр., 292) + -і́к/-і́к (пор. Гнатик, Гриґі́рчик (Редько 2023, 268)) < Петер + -к(о) (пор. Олешко, Онисько (Редько 2023, 289)) < Петро). Обидва варіанти прізвища втрачено.

Peterço [16, 18, 20, 28–29, 33, 76, 81, 298](*Петерчо < Петерко + *-jo – посесивний суфікс, який палаталізував задньоязиковий **к** < Петер + -к(о) (пор. Семко, Сташко (Редько 2023, 289)) < Петро). На сучасному етапі прізвище Петерчо втрачене, але є Петерчук, Петерко, Петерків <https://ridni.org/karta>.

Petereç [322] (Петере́ць/*Петере́ч < Петер + -е́ць/-е́ч (пор. Даниле́ць, Макаре́ць (Редько 2023, 264)) < Петро). Варіант антропоніма Петере́ць функціонує і сьогодні <https://ridni.org/karta>.

Peterko [20, 120, 283, 300] (Петерко < Петер + -к(о) (пор. Фе́дьорко, Фе́нько (Редько 2023, 289)) < Петро). Сьогодні в Україні засвідчено 14 носіїв цього прізвища <https://ridni.org/karta>.

Petir [264] (*Петі́р (пор. Петі́рко (Тр., 293)) < Петро). Такий варіант атропоніма на сучасному етапі втрачено, але є похідні: Петі́ров, Петі́рко.

Petirçuk [268] (*Петі́рчук/Петі́рчук < Петі́рко/Петі́рко + -у́к (пор. Горді́йчук, Гриґорі́йчук (Редько 2023, 301)) < Петі́р/Петі́р + -к(о) (пор. Я́нко, Я́ремко (Редько 2023, 289)) < Петро). На сьогодні зафіксовано лише варіант прізвища Петі́рчук <https://ridni.org/karta>.

Petiradis [113] (*Петірадіс/*Петирадис < Петірад/Петирад + -іс/-ис (пор. Годис, Малис (Редько 2023, 276)) < Петір/Петир + -ад (пор. ап. бравада, попадя), можливо, -ат (пор. Конат, Миков'ят (Редько 2023, 239)) < Петро). Обидва варіанти антропоніма втрачено.

Petrakostas [237](*Петрако́стас < очевидно, zdeформована назва, виглядає, що маємо справу з композитом Петро + Кост + -ас (пор. Юрас, Федас (Редько 2023, 236)). Цей назва втрачена.

Petran [133, 247, 260, 263, 323] (Петран (Тр., 293) < Петро + -ан (пор. Климан, Федан (Редько 2023, 233)) < Петро). Зафіксовано лише два носії такого прізвища <https://ridni.org/karta>.

Petranik [268] (Петранік/Петраник < Петран (Тр., 293) + -ік/-ик (пор. Макарик, Прокопик (Редько 2023, 268)) < Петро + -ан (пор. Грицан, Процан (Редько 2023, 233)) < Петро). Обидва варіанти антропоніма збереглися до сьогодні <https://ridni.org/karta>.

Petras [17, 20, 26, 91, 118–19, 127, 155–56, 158, 164, 345, 350] (Петрас (пор. Петрась (Тр., 293)) < Петро + -ас (пор. Федас, Юрас (Редько 2023, 236)) < Петро). Таке прізвище є на сучасній мапі України, засвідчено багато похідних: Петрасюк, Петрасов, Петрасевич тощо <https://ridni.org/karta>.

Petrasko [20] (Петраско < Петрас (пор. Петрась (Тр., 293)) + -к(о) (пор. Семко, Сенько (Редько 2023, 289)) < Петро + -ас (пор. Федас, Юрас (Редько 2023, 236)) < Петро). На сьогодні таке прізвище не зафіксовано, але є свідчення ХХ ст.: Maria Petrasko (США, 1907) <https://ridni.org/karta>.

Petraş [20, 33?, 47–48, 53, 72, 96, 102–03, 135, 151–52, 160, 162, 169, 359] (Петраш (Тр., 293) < Петро + -аш (пор. Лукаш, Михаш (Редько 2023, 241)) < Петро). Майже три тисячі носіїв такого прізвища засвідчено в Україні <https://ridni.org/karta>.

Petraşenko [88] (Петрашенко < Петраш (Тр., 293) + -енко (пор. Тимченко, Титенко (Редько 2023, 255)) < Петро + -аш (пор. Дмитраш, Карлаш (Редько 2023, 241)) < Петро). Таке прізвище функціонує в сучасному українському антропоніміконі <https://ridni.org/karta>.

Petraşik [113] (*Петрашік/Петрашик (Тр., 293) < Петраш (Тр., 293) + -ік/-ик (пор. Лукашик, Луцик (Редько 2023, 268)) < Петро + -аш (пор. Кінаш, Климаш (Редько 2023, 241)) < Петро). У сучасному антропоніміконі зафіксовано лише варіант Петрашик (94 од.) <https://ridni.org/karta>.

Petre [66] (*Петре < 1) кличний відмінок від Петро; 2) форма, утворена під впливом болгарської мови (ДМ, 575). Такий варіант антропоніма втрачено.

Petrenenko [117] (Петрененко < Петреня + -енко (пор. Івченко, Іваненко (Редько 2023, 254) < Петро + -ен(я) (пор. Хотеня, Ярошеня (Чучка СлОІ, 426)) < Петро). На сучасному етапі є три носії такого прізвища <https://ridni.org/karta>.

Petrenko [102, 118, 126, 185, 237] (Петренко < Петро + -енко (пор. Прокопенко, Прохоренко (Редько 2023, 255)) < Петро). Це прізвище дуже популярне на сучасному етапі (більше 42 тис. носіїв) <https://ridni.org/karta>.

Petriçam [133] (Петрічам/Петричам < Петрік/Петрик (Тр., 293) + -ам?, очевидно, спотворений запис у джерелі < Петро + ік/-ик (пор. Левчик, Лесик (Редько 2023, 268)) < Петро). В Україні таке прізвище на сьогодні не функціонує, але маємо засвідчення ХХ ст.: Katie Petricham (США, 1920) <https://ridni.org/karta>.

Petriçenko [94, 125, 154, 249] (Петріченко/Петриченко < Петрік/Петрик (Тр., 293) + -енко (пор. Проценко, Радченко (Редько 2023, 255) < Петр + -ік/-ик (пор. Ілик, Йосик (Редько 2023, 268)) < Петро). Обидві форми прізвища функціонують на сучасному етапі, однак превалює прізвище Петриченко <https://ridni.org/karta>.

Petriçina [61] (Петрічіна/*Петричина < Петрік/Петрик (Тр., 293) + -ина (пор. Грицина, Демчина (Редько 2023, 275)) < Петр + -ік/-ик (пор. Ілик, Йосик (Редько 2023, 268)) < Петро). До сьогодні збереглась лише форма Петрічіна (два носії) <https://ridni.org/karta>.

Petriçyan [67] (*Петрічян/*Петричян < Петрік/Петрик (Тр., 293) + -'ан (пор. Климан, Орлян (Редько 2023, 233)) < Петр + -ік/-ик (пор. Макарик, Онисик (Редько 2023, 268)) < Петро). Обидва варіанти антропоніма втрачено.

Petrik [154, 236, 358] (Петрік/Петрик (Тр., 293) < Петр + -ік/-ик (пор. Сеник, Стецик (Редько 2023, 268)) < Петро). Ці антропоніми на сучасному рівні функціонують і як імена, і як прізвища <https://ridni.org/karta>.

Petrilun [235] (*Петрілун/*Петрилун < Петріло/Петрило (Тр., 293) + -ун (пор.Павлун, Федун (Редько 2023, 311)) < Петро + -іл(о)/-ил(о) (пор. Іванило, Марчило (Редько 2023, 273)) < Петро). Нам не вдалося на сучасному етапі засвідчити такі антропоніми.

Petriluș [63] (*Петрілуш/*Петрилуш < Петріло/Петрило (Тр., 293) + -уш (пор. Гавруш, Демуш (Редько 2023, 318)) < Петро + -іл(о)/-ил(о) (пор. Пуцило, Марчило (Редько 2023, 273)) < Петро). Обидва варіанти втрачено.

Petrin [138, 285] (Петрін/Петрин < Петро + -ін/-ин (пор. Томин, Хомин (Редько 2023, 193) < Петро). Ці антропоніми засвідчені в Україні на сучасному етапі <https://ridni.org/karta>.

Petrinenko [49, 282] (*Петріненко/Петриненко < Петрін/Петрин + -енко < (пор. Степаненко, Стеценко (Редько 2023, 255)) < Петро + -ін/-ин (пор. Кузьмин, Микитин (Редько 2023, 193)) < Петро). До сьогодні зберігся лише антропонім Петриненко <https://ridni.org/karta>.

Petrișenko [137] (Петрішенко/Петришенко < Петріш/Петриш (Тр., 293) + -енко (пор. Сенченко, Сергієнко (Редько 2023, 255)) < Петро + -іш/-иш (пор. Павлиш, Станиш (Редько 2023, 280)) < Петро). Обидва варіанти збережені <https://ridni.org/karta>.

Petrișin [234] (Петрішін/Петришин < Петріш/Петриш (Тр., 293) + -ін/-ин (пор. Вакулин, Васютин (Редько 2023, 193) < Петро + -іш/-иш (пор. Гавриш, Даниш (Редько 2023, 280)) < Петро). Збереглися обидва прізвища, однак превалює Петришин <https://ridni.org/karta>.

Petriy [118, 122, 342?, 349] (Петрій (Тр., 293) < Петро + -ій (пор. Дацій, Карпій (Редько 2023, 282)) < Петро). Антропонім зберігся <https://ridni.org/karta>.

Petro [16–20, 27–28, 33, 35–36, 42–43, 46–49, 53–54, 66–67, 71–72, 77, 84, 90, 92, 94, 97, 107, 110, 113, 118, 124, 129, 142, 149, 152, 156–58, 161, 168–69, 171,

186, 188, 198, 201, 206, 210, 225, 232, 235, 245, 249, 254, 256, 259?, 263–64, 268, 272–73, 277–79, 285–86, 295, 298, 300, 308, 312–14, 322, 327, 331–32, 334–35, 346–47, 349, 351, 358–59, 363–64] (Петро < Петро (Тр., 292)). На сучасному етапі фіксуємо й ім'я, й прізвище Петро (97 од.) <https://ridni.org/karta>.

Petroçık [235] (*Петрочік/*Петрочик < Петрок (Тр., 293) + -ік/-ик (пор. Наумчик, Онисик (Редько 2023, 268)) < Петро + -ок (пор. Петручок, Федючок (Редько 2023, 293)) < Петро). Обидва варіанти антропоніма втрачено.

Petrovas [328] (*Петровас < Петров + -ас (пор. Федас, Юрас (Редько 2023, 236)) < Петро + -ов (пор. Івашків, Ільків (Редько 2023, 189)) < Петро). Такий антропонім занепав.

Petrovin [33] (Петровін/Петровин < Петров + -ін/-ин (пор. Олексин, Томин (Редько 2023, 193)) < Петро + -ов (пор. Васьків, Павлів (Редько 2023, 189)) < Петро). Обидва варіанти збереглися <https://ridni.org/karta>.

Petrovinko [322] (*Петровінко/*Петровинко < Петровін/Петровин + -к(о) (пор. Процько, Янко (Редько 2023, 289)) < Петров + -ін/-ин (пор. Кузьмин, Хомин (Редько 2023, 193)) < Петро + -ов (пор. Сташків, Терешків (Редько 2023, 189)) < Петро). Не вдалося ці антропоніми виявити на сучасному етапі <https://ridni.org/karta>.

Petrudenko [121] (*Петруденко < Петруда + -енко (пор. Симоненко, Супруненко (Редько 2023, 255)) < Петро + -уд(а) (пор. Хомуда, Пашкуда (Редько 2023, 255)) < Петро). Такий антропонім втрачено, але зафіксовано три носії прізвища Петрудчик, що свідчить про існування рідкісного імені Петруда <https://ridni.org/karta>.

Petruha [32] (Петруха (Тр., 293) < Петро + -ух(а) (пор. Макаруха, Семенуха (Редько 2023, 317)) < Петро). Такий антропонім функціонує в сучасній Україні <https://ridni.org/karta>.

Petruhna [310] (*Петрухна (пор. Петрашно (Тр., 293)) < Петруха (Тр., 293) + -н(а) (пор. Дільний, Калюжний (Редько 2023, 183)) < Петро + -ух(а) (пор. Івануха, Матюха (Редько 2023, 317)) < Петро). Саме така форма

антропоніма не збереглася, але засвідчено більше 200 носіїв прізвища Петрухно в сучасній Україні <https://ridni.org/karta>.

Petruk [186, 267, 359] (Петрук (Тр., 293) < Петро + -ук (пор. Сидорук, Степчук (Редько 2023, 317)) < Петро). На сьогодні таке прізвище в Україні дуже поширене <https://ridni.org/karta>.

Petruka [127] (Петрука < Петро + -ук(а) (пор. Сидорук, Степчук (Редько 2023, 317)) < Петро). На сьогодні таке прізвище не зафіксовано, однак є засвідчення історичні: Peter Petruska (Канада, 1832–1921) <https://ridni.org/karta>.

Petrun [61, 122, 143, 145, 151, 157, 168, 170, 172, 179, 239, 274, 363] (Петрун (Тр., 293) < Петро + -ун (пор. Левун, Сакун (Редько 2023, 311)) < Петро). Такий антропонім зберігся до сьогодні <https://ridni.org/karta>.

Petruneč [230, 299, 322] (Петрунець/*Петрунеч < Петрун (Тр., 293) + -ець/-еч? (пор. Богданець, Василець (Редько 2023, 264)) < Петро + -ун (пор. Павлун, Яцун (Редько 2023, 311)) < Петро). Прізвище та ім'я Петрунець (Тр., 293) функціонують і сьогодні, Петрунеч – не збереглося.

Petrunenکو [167, 273] (Петруненко < Петрун (Тр., 293) + -енکو (пор. Максименко, Марченко (Редько 2023, 254) < Петро + -ун (пор. Грицун, Тишкун (Редько 2023, 311)) < Петро). У сучасному українському антропоніміконі таке прізвище існує <https://ridni.org/karta>.

Petruneno [277] (*Петрунено < Петрун + -ен(о) (пор. Пелиньо (Редько 2023, 292)) < Петр + -ун (пор. Яцун, Катрун (Редько 2023, 311)) < Петро). Такий антропонім занепав.

Petrunko [117] (Петрунко < Петрун (Тр., 293) + -к(о) (пор. Фесько, Філько (Редько 2023, 289)) < Петро + -ун (пор. Павлун, Сакун (Редько 2023, 311)) < Петро). На сьогодні зафіксовано лише одного носія такого прізвища <https://ridni.org/karta>.

Petrunya [34] (Петруня (Тр., 295) < Петрунеля). На мапі сучасної України є і таке прізвище, й ім'я <https://ridni.org/karta>.

Petrus [16] (Петрус (пор. Петрусь (Тр., 293) < Петро + -ус (пор. Гринус, Климус (Редько 2023, 314)) < Петро). Цей антропонім на сьогодні функціонує <https://ridni.org/karta>.

Petrusomiy [185] (*Петрусомій < Петрусом + -ій (пор. Блажій, Хомцій (Редько 2023, 282) < Петрус(ь) + -ом?, можливо, некоректно записано в джерелі < Петро + -ус(ь) (пор. Гринус, Макарусь (Редько 2023, 314–315)) < Петро). Антропонім втрачено.

Petruş [276] (Петруш (Тр., 293) < Петро + -уш (пор. Микуш, Януш (Редько 2023, 318)) < Петро). Такий антропонім функціонує і як ім'я, і як прізвище <https://ridni.org/karta>.

Petruşin [323] (Петрушін/Петрушин < Петруш (Тр., 293) + -ін/-ин (пор. Микитчин, Миколин (Редько 2023, 193) < Петро + -уш (пор. Гавруш, Матуш (Редько 2023, 318)) < Петро). Обидва антропоніми на сьогодні засвідчено <https://ridni.org/karta>.

Petryan [125] (Петрян (Тр., 293) < Петро + -ян (пор. Климан, Орлян (Редько 2023, 233)) < Петро). Й ім'я, і прізвище на сучасному етапі функціонують <https://ridni.org/karta>.

Peturenko [175] (Петуренко < Петур (пор. Петюр (Тр., 294)) + -енко (пор. Лавренко, Левенко (Редько 2023, 254) < Петь(о) (Тр., 294) + -ур (пор. Стефура, Яцур (Редько 2023, 313)) < Петро). На сьогодні таке прізвище втрачено, але є засвідчення: Сергей Петуренко (Україна, 1913), функціонує прізвище Петура <https://ridni.org/karta>.

Peturka [237] (*Петурка < Петур (пор. Петюр (Тр., 294)) + -к(а) (пор. Мисютка, Микитка (Редько 2023, 286) < Петь(о) (Тр., 294) + -ур (пор. Стахура, Федюра (Редько 2023, 313)) < Петро). Цей антропонім втрачено.

Peturus [285] (*Петурус < Петур + -ус (пор. Матус, Микус (Редько 2023, 314)) < Петь(о) (Тр., 294) + -ур (пор. Іванюра, Мисюра (Редько 2023, 313)) < Петро). Нам не вдалося зафіксувати цей антропонім на сучасному етапі.

ДИСКУСІЯ

На сьогодні важко коментувати засвідчені антропоніми XVII ст. однозначно через те, що, очевидно, не завжди коректна транслітерація первинних записів у Дефтері, це стосується головно різночитання **h**, **ç**, **ş**, **i** тощо. Дискусійним є транслітерований варіант переліку антропонімів, бо ми часто хочемо «пристосувати» ці записи до сучасного звучання, однак у розвідці послідовно дотримуємося того, що репрезентовано в Дефтері. Тому часто представлено варіантні назви. Однак часто дискусійний запис власних назв не може заперечити, що це українські антропоніми, адже оприявлені різноманітні суфікси підтверджують їхню належність до українського антропонімікону. Крім того, великий відсоток цих власних назв функціонує і сьогодні.

ВИСНОВКИ

- Турецька пам'ятка «Дефтер Муфассал 1681 року» засвідчує, що в Україні на кінець XVII ст. функціонували прізвищеві назви, які не завжди можемо чітко розмежувати з іменами чи прізвищами.
- Репрезентований список антропонімів в межах **P – Peturus** підтверджує, що у XVII ст. існував обширний реєстр запозичених власних імен, які адаптувалися на українському мовному ґрунті.
- Законстатовано великий спектр різноманітних суфіксів, за допомогою яких творилися імена/прізвиська/прізвищеві назви (-ак, -ан, -ар, -ас, -аш, -енк(о), -ець, -ик, -ил(о), -ин, -ич, -иш, -ій, -к(о), -ук, -ун, -ур, -ус, уш, -ух(а) та інші).
- Більшість антропонімії належить до загальнослов'янського канонічного іменника́, хоч засвідчено й відапелятивні назви (Paholík (Пахолік/Пахолик), Peresada (Пересада)).
- Виявлено антропоніми із затемненим походженням твірних основ: Palafimenku-leuko (*Палафіменку-лейко/*Палафименку-лейко), Petıradıs (*Петірадіс/*Петирадис), Petrakostas (*Петракостас). Тут,

звичайно, можемо аргументувати помилковими записами, адже це пам'ятка XVII ст. написана турецькою мовою, але арабською графікою.

- Проаналізувавши фрагмент антропонімії «Дефтера Муфассала 1681 року» свідчить про те, що система українських власних назв історично і територіально об'єднана.
- Із 154 назв на **P – Peturus** засвідчено такі, які:

- поширені й сьогодні на рівні власних імен людей і прізвищ (84 антропоніми):

Raholık (Пахолік/Пахолик), Rahomiу (Пахомій), Paladiу (Паладій), Paliу (Палій), Paliуenko (Палієнко), Paliуko (Палійко), Panas (Панас), Panasenko (Панасенко), Panasiу (Панасій), Panasko (Панаско), Panasyuеnko (Панасєнко), Pаnаş (Панаш), Pаnаşіу (Панашій), Pаnаşko (Панашко), Panatiу (Панатій), Paңçık (Панчік/Панчик), Paңçura (Панчур), Panfil (Панфіл/Панфил), Ranko (Панко), Rankul (Панкул), Panteley (Пантелей), Pantus (Пантус), Panus (Панус), Papasko (Папаско), Parhim (Пархім/Пархим), Parhven (Пархвен), Parhom (Пархом), Parnuk (Парнук), Paғşın (Паршін/Паршин), Paskal (Паскаль), Paskanık (Пасканік/Пасканик), Raşan (Пашан), Raşenko (Пашенко), Raşko (Пашко), Patrık (Патрік/Патрик), Pavel (Павел), Pavık (Павік/Павик), Pavıl (Павіл), Pavko (Павко), Pavlenko (Павленко), Pavlık (Павлік/Павлик), Pavlına (Павліна/Павлина), Pavlınofçe (Павліновче/Павлиновце), Pavlo (Павло), Pavluşenko (Павлученко), Pavluh (Павлух), Pavlus (Павлус), Pavlusko (Павлуско), Pavluşenko (Павлушенко), Pavo (Паво), Pedçenko (Педченко), Pedko (Педко), Peredenko (Переденко), Peresada (Пересада), Peterko (Петерко), Petran (Петран), Petranık (Петранік/Петраник), Petras (Петрас), Petrasko (Петраско), Petraş (Петраш), Petraşenko (Петрашенко), Petrenenko (Петрененко), Petrenko (Петренко), Petriçam

(Петрічам/Петричам), Petriçenko (Петріченко/Петриченко), Petrik (Петрік/Петрик), Petrin (Петрін/Петрин), Petrişenko (Петрішенко/Петришенко), Petrişin (Петрішін/Петришин), Petriy (Петрій), Petro (Петро), Petrovin (Петровін/Петровин), Petruha (Петруха), Petruk (Петрук), Petruka (Петрука), Petrun (Петрун), Petrunenko (Петруненко), Petrunko (Петрунко), Petrunya (Петруня), Petrus (Петрус), Petruş (Петруш), Petruşin (Петрушін/Петрушин), Petryan (Петрян), Peturenko (Петуренко);

- частково збереглися, окремі варіанти сьогодні функціонують, а деякі занепали (5 антропонімів):

Raneş (Панець/*Панеч), Perehodenko (*Перегоденко/Перехоиденко), Petereş (Петерець/*Петереч), Petrişina (Петрічіна/*Петричина), Petrunecş (Петрунець/*Петрунеч);

- не виявлені на сучасному етапі як прізвища, знаходимо їх у похідних назвах (65 антропонімів):

Palafimenku-leuko (*Палафіменку-лейко/*Палафименку-лейко), Paligoriy (*Палігорій/*Палигорій), Palnik (*Палінік/*Палиник), Palısakşiy (*Палісакчій/*Палисакчій), Panafij (*Панафій), Panalenko(*Паналенко), Panaseş (*Панасець/*Панасеч), Panaska (*Панаска), Panasuş (*Панасуч/*Панасуц), Panatir (*Панатір/*Панатир), Pançuş (*Панчух), Pandom (*Пандом), Panfimon(*Панфімон/*Панфимон), Panita (*Паніта/*Панита), Rankırad (*Панкірад/*Панкирад), Rankun (*Панкун), Pantarak (*Пантарак), Pantefil (*Пантефіл/*Пантефил), Pantel (*Пантел), Pantelko (*Пантелко), Pantenenko (*Пантененко), Pantey (*Пантей), Panteyko (*Пантейко), Pantım (*Пантім/*Пантим), Panuşeş (*Панушець/*Панушеч), Papşiy (*Папчій), Papstin

(*Папстін/*Папстин), Paretuk (*Паретук), Parsım (*Парсім/*Парсим), Pasaranenko (*Пасараненко), Pasdınko (*Пасдінко/*Пасдинко), Paslatvın (*Паслатвін/*Паслатвин), Ratımuk (*Патімур/*Патимур), Patrikanenko (*Патріканенко/*Патриканенко), Pavlıncenko (*Павлінченко/Павлинченко), Pavlovıça (*Павловіча/*Павловича), Pavlunçuçuk (*Павлунчучук), Pavreznık (*Паврезнік/*Паврезник), Pedıneç (*Педінець/*Педінеч/*Пединець/*Пединеч), Pelegrınık (*Пелегрінік/*Пелегриник), Pelıçyan (*Пелічян/*Пеличан), Pereboruk (*Переборук), Peredreç (*Передреч/*Передрець), Peregrınko (*Перегрінко/*Перегринко), Peterçık (*Петерчік/*Петерчик), Peterço (*Петерчо), Petır (*Петір), Petırçuk (*Петірчук/Петирчук), Petıradıs (*Петірадіс/*Петирадис), Petrakostas (*Петракостас), Petraşık (*Петрашік/Петрашик), Petre (*Петре), Petrıçyan (*Петрічян/*Петричян), Petrlun (*Петрілун/*Петрилун), Petrluş (*Петрілуш/*Петрилуш), Petrınenko (*Петріненко/Петриненко), Petroçık (*Петрочік/*Петрочик), Petrovas (*Петровас), Petrovıno (*Петровінко/*Петровинко), Petrudenko (*Петруденко), Petruhna (*Петрухна), Petruneno (*Петрунено), Petrusomıy (*Петрусомій), Returka (*Петурка), Returus (*Петурус).

ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Щодо перспективи такого дослідження, то опрацьований антропонімний фактаж «Дефтера Муфассала 1681 року» уможливить укладання словника власних назв Поділля XVII ст. А репрезентація нововиявлених назв розширить базу даних українського антропонімікону в діяхронії, що буде мати велике значення і для розвитку загальнослов'янської ономастики, зокрема антропоніміки.

Крім цього, за таким взірцем можна опрацьовувати інші історичні джерела, які містять антропонімний матеріал.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

- ДМ** – Kołodziejczyk, D. (2004). *The Ottoman Survey Register of Podolia* (ca. 1681). *Defter-i Mufasssal-i Eyalet-i Kamanice*. Part I: Text, Translation, and Commentary. Harvard University Press for the Harvard Ukrainian Research Institute.
- Редько 2023** – Редько, Ю.К. (2023). *Сучасні українські прізвища (походження, словотвір, поширення)*. ЛНУ ім. Івана Франка [Redko, Y. K. (2023). *Modern Ukrainian Surnames (Origin, Word Structure, Expansion)*. LNU im. Ivana Franka]
- Ред.ІІ** – Редько, Ю. (2007). *Словник сучасних українських прізвищ у 2 т. Т. 2.* НТШ. [Redko, Yu. (2007). *Dictionary Of Modern Ukrainian Surnames In 2 Volumes*. Vol. II. NTSh].
- СПЧ** – *Словник прізвищ: практичний словозмінно-орфографічний (на матеріалі Чернівеччини)* (2002). Букрек. [Dictionary of Surnames: Practical Word-Change and Spelling (on The Material of Chernivtsi Region). Bukrek]
- Тр.** – Трійняк, І.І. (2005). *Словник українських імен.* Довіра. [Triynyak, I.I. (2005). *Dictionary of Ukrainian Names*. Dovira].
- Чучка** – Чучка, П.П. (2005). *Прізвища закарпатських українців: історико-етимологічний словник.* Світ. [Chuchka, P. P. (2005). *Surnames of Transcarpathian Ukrainians: Historical and Etymological Dictionary*. Svit]
- Чучка СлОІ** – Чучка, П. П. (2011). *Слов'янські особові імена українців: історико-етимологічний словник.* Ліра. 428 с. [Chuchka, P. P. (2011). *Slavic Personal Names of the Ukrainians: Historical and Etymological Dictionary*. Lira]

ЛІТЕРАТУРА

- Купчинська, З.О. (2021). Українська антропонімія XVII ст. у маловідомому турецькому історичному джерелі. *Науковий вісник Ужгородського університету. Філологія. Ужгород, 1(45)*, 281–289. [Kupchynska, Z.O. (2021). Ukrainian Anthroponymy of the 17th Century in a Little-Known Turkish Historical Source. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Philology*, 1(45), 281–289.]
- Редько, Ю. (2007). *Словник сучасних українських прізвищ у 2 т. Т. 2.* НТШ. [Redko, Yu. (2007). *Dictionary Of Modern Ukrainian Surnames In 2 Volumes*. Vol. II. NTSh]
- Скрипник, Л.Г., Дзятківська, Н.П. (2005). *Власні імена людей : словник-довідник.* Наукова думка. [Skrypnyk, L.H., Dziatkivska, N.P. (2005). *Proper Names of People : Reference Book*. Naukova Dumka.]
- Словник прізвищ: практичний словозмінно-орфографічний (на матеріалі Чернівеччини)* (2002). Букрек. [Dictionary of Surnames: Practical Word-Change and Spelling (based on the Material of Chernivtsi Region). Bukrek.]
- Слюсар, О. (2005). *Словник буковинських прізвищ.* Рута. [Sliusar, O. (2005). *Dictionary of Bukovina Names*. Ruta.]
- Трійняк, І.І. (2005). *Словник українських імен.* Довіра. [Triynyak, I.I. (2005). *Dictionary of Ukrainian Names*. Dovira.]
- Фаріон, І.Д. (2001). *Українські прізвищеві назви Прикарпатської Львівщини кін. XVIII–поч. XIX ст. (з етимологічним словником).* Літопис. [Farion, I.D. (2001). *Ukrainian Surnames of Prykarpattia Lviv Region end. XVIII–early XIX Century (with Etymological Dictionary)*. Litopys.]

- Чучка, П.П. (2005). Прізвища закарпатських українців: історико-етимологічний словник. Світ. [Chuchka, P. P. (2005). *Surnames of Transcarpathian Ukrainians: Historical and Etymological Dictionary*. Svit.]
- Чучка, П. П. (2011). Слов'янські особові імена українців: історико-етимологічний словник. Ліра. [Chuchka, P. P. (2011). *Slavic Personal Names of the Ukrainians: Historical and Etymological Dictionary*. Lira.]
- Шульгач, В.П. (2008–2023). Нариси з праслов'янської антропонімії. Ч. I – VIII. Довіра. [Shulhach, V.P. (2008–2023). *Essays on Proto-Slavic Anthroponymy*. Ch. I – VIII. Dovira.]

АНОТАЦІЯ

Вступ. Розвідку присвячено дослідженню українських антропонімів XVII ст., які засвідчені в маловідомому турецькому історичному джерелі «Дефтер Муфассал 1681 року». Простудійовано власні назви людей в межах **P – Peturus**.

Мета дослідження. Метою дослідження є аналіз власних назв, засвідчених у «Дефтері Муфассалі 1681 року». Для досягнення мети визначено низку завдань: 1) виокремити українські антропоніми XVII ст. з «Дефтера Муфассала 1681 року»; 2) провести аналіз власних назв людей і порівняти їх із сучасним українським антропоніміконом; 3) виявити суфікси, за допомогою яких творилися похідні імена/прізвиська/прізвищеві назви; 4) засвідчити оніми, поширені й сьогодні на рівні власних імен людей і прізвищ; 5) виявити власні назви, що частково збереглися; 6) законстатувати не виявлені на сучасному етапі оніми; 7) проаналізувати фрагмент антропонімії «Дефтера Муфассала 1681 року» і спробувати зробити часткові висновки щодо загальноукраїнської системи власних назв.

Методи дослідження. У статті використано описовий метод і методи аналізу, систематизації та порівняння. Можемо стверджувати, що з понад 150 назв на **P – Peturus**, засвідчено такі, які: поширені і сьогодні на рівні власних імен людей і прізвищ; частково збереглися, окремі варіанти сьогодні функціонують; не виявлені на сучасному етапі.

Результати дослідження. Практична цінність статті полягає в тому, що виявлені та проаналізовані власні назви людей поповнили загальнослов'янський антропонімікон. У результаті розвідки було встановлено особливості антропонімії, що виділена з турецької пам'ятки «Дефтер Муфассал 1681 року», зокрема це історичне джерело засвідчує функціонування прізвищевих назв в Україні на кінець XVII ст., репрезентований список антропонімів межах **P – Peturus** підтверджує, що у XVII ст. існував обширний реєстр запозичених власних імен, які адаптувалися на українському мовному ґрунті; законстатовано великий спектр різноманітних суфіксів (-ак, -ан, -ар, -ас, -аш, -енк(о), -ець, -ик, -ил(о), -ин, -ич, -иш, -ій, -к(о), -ук, -ун, -ур, -ус, уш, -ух(а) та інші), за допомогою яких творилися похідні імена/прізвиська/прізвищеві назви; проаналізований фрагмент антропонімії «Дефтера Муфассала 1681 року» свідчить про те, що система українських власних назв історично і територіально об'єднана.

Ключові слова: антропонімія, запозичені імена, твірні основи, власні назви людей, «Дефтер Муфассал 1681 року»

Стаття надійшла 29 вересня 2025 р.

Інформація про автора

Зоряна КУПЧИНСЬКА

доктор філологічних наук, професор

Львівський національний університет імені Івана Франка

Львів, Україна

e-mail: kupchynska@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-0000-0345>

Note on Contributor

Zoriana KUPCHYNSKA

Doctor of Philology, Professor

Ivan Franko National University of Lviv

Lviv, Ukraine

e-mail: kupchynska@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-0000-0345>

УДК 811.163'373.231-055.2

DOI <https://doi.org/10.18524/2410-3373.2025.28.343051>**Гергана ПЕТКОВА***Медицински университет
Пловдив, България***Gergana PETKOVA***Medical University
Plovdiv, Bulgaria***Вероника КЕЛБЕЧЕВА***Медицински университет
Пловдив, България***Veronika KELBECHEVA***Medical University
Plovdiv, Bulgaria*

**ЗА ЖЕНСКИТЕ
НЕОЛАТИНСКИ
АНТРОПОНИМИ И
РЕФЛЕКСИЯТА ИМ В
ИМЕННИТЕ СИСТЕМИ НА
ЮЖНОСЛАВЯНСКИТЕ ЕЗИЦИ
(ВЪРХУ МАТЕРИАЛ ОТ
БЪЛГАРСКИ, СРЪБСКИ,
СЛОВЕНСКИ И ХЪРВАТСКИ)**

**ON THE FEMININE NEO-LATIN
ANTHROPONYMS AND THEIR
REFLECTION IN THE NAME
SYSTEMS OF THE SOUTH
SLAVIC LANGUAGES (ON THE
MATERIAL FROM BULGARIAN,
SERBIAN, SLOVENIAN AND
CROATIAN)**

ABSTRACT

Introduction. Due to the influence of Roman mythology, culture, and literature, as well as a result of the emergence of Christianity and its imposition as an official religion in almost all European countries, a huge number of Latin names entered the anthroponymic systems of the languages of Slavia Orthodoxa and Slavia Catholica.

The research object of the present study is female personal names, part of the Bulgarian, Serbian, Slovenian and Croatian anthroponymicons, derived from a Neo-Latin anthroponym. To introduce their original etymology, whenever possible, the extralinguistic information regarding their canonisation, as well as the formation patterns of the Slavic anthroponyms from the basic Latin onym, is of great importance in analysing their functioning as part of the contemporary name systems mentioned.

Methodology. The main methods used are onomastic data extraction and comparative analysis. The expected results are related to describing the appearance and etymology of the Roman gentile names and their equivalents found in the contemporary South Slavic onomasticon.

Results. It may be concluded that their inclusion in the canonical lists of the Catholic or Orthodox Church is usually the main reason for the entry of a given Latin by origin name into one of the studied onomasticons. The total number of female Neo-Latin names included in this study is 542, with 174 equivalents in Bulgarian, 222 in Serbian, 145 in Slovenian, and 441 in Croatian. All of the onyms represent main forms of Slavic personal names with a genuine Latin origin, i.e. they are not derived from a Latinized Greek, Etruscan, Celtic, Germanic, etc. personal name.

The anthroponyms investigated are classified according to the type of motivating base/derivative formant. That is why it is important to emphasise that the classification is prepared by following the principles described and applied by the Latin grammatical norm.

The onyms excerpted from specialised dictionaries provide valuable information not only about the contemporary state of South Slavic personal name systems, but are also applicable as a useful source of information for verifying the exact orthography of a given anthroponym when included in various texts.

Keywords: *Neo-Latin name, Bulgarian, Serbian, Slovenian, Croatian, personal name system, Christianity*

ВЪВЕДЕНИЕ

Вследствие на влиянието на римската митология, култура и литература, както и в резултат на възникването на християнството и налагането на новата религия като официална в почти всички европейски страни, огромен брой латински имена навлизат в антропонимните системи на езиците от *Slavia Orthodoxa* и *Slavia Catholica*. **Обект на настоящето изследване** са женски лични имена, образувани от неолатински антропоним, които са част от българската, сръбската, словенската и хърватската личноименни системи. Проследяването на тяхната изконна етимология, когато това е възможно, принципите на образуване на славянските антропоними от изходното латинско име и екстралингвистичната информация относно тяхната канонизация са от изключителна важност при анализирането на тяхното функциониране. Включването им в каноничните списъци на Католическата или Православната църква обикновено е основната причина за навлизането на дадено латинско по произход име в някой от изследваните антропонимикони.

ОБХВАТ НА ИСЛЕДВАНЕТО

Важно е да се подчертае, че се изследва съвременното състояние на тези антропонимни системи. Времевият обхват е 20. и 21. век. Диахронност може да се наблюдава само в етимологичното проучване на изследваните именни иденици. С цел постигане на неговата точност изследването се придържа стриктно към етимологичните тълкувания, открити в използваните източници.

Както хипокористичните, така и калкираните от тях имена и всички производни форми на ексцерпираните антропоними не са включени тук, а ще бъдат подробно проучени и описани в отделно изследване.

Не са обект на настоящето изследване сравнителни словообразователни анализи, разглеждащи в съпоставителен план ексцерпираните антропоними от отделните системи, деривационните процеси и обсъждането на типовете суфикси, използвани в процеса на деривация както на основните форми на славянските лични имена, така и на производните от тях, пътищата на навлизане в някоя от славянските антропонимни системи (дали дадено име е навлязло директно от латински или чрез посредничеството на друг език/езици), морфематичните и фонематичните особености на ексцерпираните примери и ареалните специфики.

Изследването е фокусирано само върху основните форми на славянските лични имена с латински корен в състава си, т. е. изведени от изконно по произход латинско име, а не от латинизирано гръцко, етруско, келтско, гермаско и т. н. лично име.

Не са включени двойните и тройни лични имена, които имат в състава си славянско име от латински произход.

Посочените показатели са условни и ориентировъчни и не може да се претендира за изчерпателност в поставянето на границите на настоящото изследване, както и при лексикографската ексцерпция на разглежданите примери, включени в него.

Видно е, че като основен източник за ексцерпция са послужили специализираните речници по антропонимия, латински речници, както и редица специализирани сайтове.

ЦЕЛ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Основната цел е да бъде направен пълен списък на изследваните оними. Необходимо е също така изконната мотивираща лексема да бъде открита и да допълни лингвистичната информация за всеки антропоним, когато това е възможно. Както вече бе подчертано, ценна е и екстралингвистичната информация относно канонизацията, т. е. дали дадено славянско лично име е име на светец/светица, канонизиран/канонизирана само от Православната църква, само от Католическата или и от двете. Това обяснява пътищата на

навлизане на чуждите по произход латински имена в южнославянските антропонимни системи, тяхната популярност, изразяваща се в образуване на множество производни форми, както и за това дали името е навлязло директно, или чрез „език посредник/езици посредници“. При навлизане по индиректен път се наблюдава невъзможност за определяне само на една мотивираща лексема. Антропонимът в подобни случаи е възможно да получи и неточно тълкувание или т. нар. „народна етимология“, свързваща го с дума от нелатински произход.

Имената, които са част от това изследване, са класифицирани според характера на изходната мотивираща основа/деривационния формант. Важно е да се подчертае, че класификацията според изходната мотивираща дума се осъществява според принципите, описани и прилагани от латинската граматична норма.

МЕТОДИ НА ИЗСЛЕДВАНЕ

За постигане на гореизложените цели са използвани почти всички методи, прилагани при съвременните антропонимни проучвания – лексикографска ексерпция, ексерпция от справочна литература, ексерпция от електронни източници, класификация на етимологичен принцип и според модел на образуване, осъществяване на етимологичен, емпиричен, типично ономастичен, словообразователен, стратегически диференциален, генетичен, структурен и статистически анализ, както и разглеждане на ономастическите ареали на *Slavia Orthodoxa* и *Slavia Catholoca*, сравнително-съпоставителен анализ от лексикологичен, лексикографски, типологически, исторически, географски и култорологически аспект. Направена е инвентаризация и класификация на ономастичния материал.

Събраните имена дават ценна информация не само за съвременното състояние на южнославянските личноименни системи, но и са приложими като справочник за сверяването на точната ортография на даден антропоним при писането, превеждането и ползването на различни текстове.

РЕЗУЛТАТИ ОТ ИЗСЛЕДВАНЕТО

Неолатинските антропоними в езика и културата на южнославянските народи след приемането на християнството

Според Н. Ковачев личните имена предствалаяват отворена езикова подсистема, която се развива и оформя през вековете под влияние на редица външни и вътрешни езикови и извънезикови условия и фактори (Ковачев 1995: 11), като всяко име се създава строго индивидуално в своя език и дори в своя диалект (Теория 1986: 77).

Сръбските езиковеди Шипка и Клайна са на мнение, че преди почвата на монотеистичните религии (юдеизъм, християнство и ислям), хората са носели имена на езически божества или на различни растения и животни (Шипка, Клайн 2011: 17). Почти всички религии, включително и християнството, се възползват от името в качеството му на социален знак и се опитват да присвоят монополното право да участват в избора на име. Превръщат акта на именуване в религиозен акт и името в символ на принадлежност към дадената религия (Никонов 1974: 28). След възникването и налагането на християнството старите езически имена постепенно се заменят с християнски, които са еврейски, гръцки или латински по произход (Шипка, Клайн 2011: 17 – 18).

И примитивните суеверия, и могъщите религии мистифицират силата на името. Църквата се опитва да наложи каноничните имена, уверявайки миряните си, че даден светец или светица ще закриля човека, който е избрал неговото или нейното име (Никонов 1974: 28), защото се предполага, че той/тя е вече в Рая и оттам може да въздейства върху случващото се на Земята. Смята се дори, че култът към светците не само че прилича на Пантеона от богове и богини, който е отличителна черта на гръко-римската култура, но е и негово естествено продължение (Фармър 2011: 9). Празнувайки своя имен ден, човек почита паметта на светеца, който го покровителства (Суперанска 1998: 9).

Първият официален списък на светци и мъченици е част от най-ранния християнски календар, т. нар. Сирийски календар, който е датиран около 362

г. от н. е. и в него са включени имената на 411 светци във връзка с дните, в които те официално се почитат. Този списък бива обогатяван, допълван и разширяван до създаването на крайния му вариант от Цезар Бароний през 1583 г. Списъкът е одобрен от папа Григорий XIII (Хайду 2002: 15).

Принципите на канонизация са подробно обсъждани и на Трентския събор през 16. в., който поради много причини е повратна точка за християнството. В отговор на тези разисквания папа Урбан VIII и неговият наследник, папа Бенедикт XIV, въвеждат, описват и обобщават единни условия, спазвани в процеса на признаване на даден мъченик за светец, които са все още валидни в приблизително същия вид и се спазват и до днес. Те се отнасят за четирите етапа на процеса (признаване за почитан, слуга на Бога, блажен и светец), които трябва непременно да бъдат преминати, за да се осъществи обявяването и признаването за светец на предложения за такъв (ibidem: 17).

След реформата на Римския календар през 1969 г. се налага ревизия и в календара на почитаните от Католическата църква светци и култове. Основното последствие от тази промяна е, че списъкът, съдържащ имената на мъчениците и светците, официално признати от нея, е намален (Фармър 2011: 18). През 1983 г. обаче папа Йоан-Павел II извършва нова реформа, правейки процеса на канонизация по-лесен и по-бърз, което отново увеличава броя им (ibidem: 19).

Римската мартирология съдържа повече от 4000 имена на светци и светици, признати от Католическата църква като такива. Те се записват с идеята да бъдат използвани при избора на име на новородените (Шипка, Клайн 2011: 31). Но някои от тях като например *Урцисцен*, *Епигмений*, *Ормизда*, *Тотнан*, *Анемподист*, *Барсануфий*, *Вилиброрд*, *Аустриклиния*, *Деограцияс*, *Кводвилтдеус* и т. н. се смятат за толкова странни, че никога не са използвани като кръщелни (Фармър 2011: 32). Имената на православните светци и светици са около 2000, като и тук не всички се използват като кръщелни (Никонов 1974: 143).

Дълго време Църквата не се намесва при избора на име. Това е така до 1566 г., след провеждането на Трентския събор, с който се поставя началото на Контрареформацията. На него представителите на Католическата църква вземат решение новородените деца да бъдат кръщавани само с имена, избрани от Календара на светците. Тогава се появява и твърде любопитният феномен един и същ човек да се назовава едновременно с две имена – едно официално, което е канонично, и едно неофициално, простонародно, което най-често е калкиран вариант на първото (Шипка, Клайн 2011: 44; Кебер 2008: 18), което е със сродна етимология или просто има звучене, подобно на официалното (Кебер 2008: 18).

Развитието на календарните имена в славянските езици е почти идентично. В резултат на това старославянските и календарните имена образуват една обща система в тях (Теория 1986: 86). За нея латинските имена са нови, несвойствени, чужди и поради тази причина претърпяват множество фонетични и морфологични промени. Като последователи на християнството представителите на отделните славянски народи избират името на новороденото в семейството от гореспоменатите традиционни списъци. Така че те не създават нови имена, а избират от определен масив, съобразявайки се само със семейните традиции, стремежа името да звучи хармонично в комбинация с бащиното и фамилното име и т. н. Тези права също могат да се възприемат като вид избор макар и силно ограничен. Там където името е свързано с религията, зад всеки оним стои някакъв духовен, сакрален смисъл, а неговото значение като апелатив стои на заден план (*ibidem*: 19).

Съдбата на различните славянски народи не е еднаква и това безспорно води до особености в ономастикона на всеки един от тях, които не могат да се установят само със сравнение помежду им (Теория 1986: 176-177).

Първият важен момент за оформянето на съвременния облик на разглежданите южнославянски антропонимни системи е разделението през 395 г. на Източна и Западна Римска империя по времето на император Теодосий, което води и до разделението на християнската Църква. Църквата

на изток все още остава подчинена на императора, докато Западната е подчинена на папата, който изпълнява ролята и на духовен, и на светски водач. Императорът до голяма степен е и папа на изток, докато на запад папата често поема функцията на император. Това изгражда у двете Църкви съвършено различно становище за светската власт (Керж 1998: 209).

Официалното разделение се случва на 16 юли 1054 г. Главите на двете Църкви взаимно се отлъчват и това разцепление е в сила до 7 декември 1965 г., когато е отменено от папа Павел VI и патриарх Антипагор (Суперанска 1998: 212).

Така страните от славянския свят попадат под влиянието на две различни енории – българи, сърби, руснаци, украинци и белоруси са в лоното на Православната църква, а хървати, чехи, поляци, словенци и словаци в това на Католическата църква.

Има разлика и в официалния богослужебен език – на запад се използва латински, а на изток се употребява гръцки (Керж 1998: 211). Това също води и до различия в антропонимните системи – във Византия гръцките по произход имена взимат превес над останалите (респективно това повлиява на българската, сръбската, руската, украинската и белоруската именна система), а в римските провинции преобладават латински имена, които произлизат от древни родови имена (което оставя своя отпечатък върху полската, чешката, хърватската, словашката и словенската антропонимна система) (Суперанска 1998: 9).

Не е от маловажно значение и кога християнството се приема за официална религия в отделните славянски страни. В България приемането на християнството като официална религия е наложено през 854/ 855 г. от княз Борис I. Сърбите приемат християнството като официална религия през втората половина на 9. в. и по-специално в периода около 867-878 г. И двете горепосочени славянски страни приемат християнството от Византия и запазват и до настоящия момент принадлежността си към Православната църква.

Словенците са покръстени от Византия през 745 г., когато са част от Карантания. В края на 9. в. в Панония проникват маджарите, които прекъсват връзката на словенската територия със земите на западните славяни (поляци, чехи и словенци). Така изолирани, славяните в Карантания и на юг от нея, започват да се развиват като отделен славянски народ – словенците. След победата на император Отон I над маджарите през 955 г., словенската територия е разделена на различни погранични области на Свещената Римска империя, от които най-важната, Карантания, е издигната през 976 г. в ранг на херцогство Велика Карантания. Така подобно на словаци и чехи попадат в лоното на Католицизма (*ibidem*).

Християнизирването на Хърватия започва около 800 г. от н. е. Църковните събори в Сплит през 925 г. и 928 г. спомагат за регулирането на църковните отношения. На първия събор, където взели участие двама представители на папа Йоан X хърватският крал Томислав и княз Михаил от Захумле, се постановява създаването на една подчинена на Рим църковна провинция (Щайндорф 2009: 38-39).

В духовната култура на много народи от древни времена първостепенна роля е играла религията в качеството си на начин на организация и развитие на човешкия живот. Тя представлява съвкупност от вярвания и нравствени представи за правилно поведение и специфични действия, постъпки, обреди. Именуването на хората също е свързано с религията. Всяка религия съпътства определен морален кодекс, който дава оценка на околния свят. И всичко, което е получило положителна оценка, е включено в състава на личните имена (Суперанска 1998: 65 – 66).

I. Рефлексия на женски неолатински антропоними върху южнославянските антопонимикони

A. Класификация на женските неолатински лични имена с оглед на тяхната деривация:

A. 1. Деривационни модели според

A. 1. 1. Мотивиращата основа

А. 1. 1. 1. От съществително собствено име

а) От римско митологично име:

Genia (< *Genius*¹ > **BG**: Гения (K1)); **Iovita** (< *Iupiter/ Iuppiter/ Jupiter/ Juppiter* > **BG**: Ювита (K2); **HR**: Jovita (SH)); **Latina** (< *Latinus* > **BG**: Латина (I, K1, W, Z); **SRB**: Латина (B); **HR**: Latina (B, M, SH)); **Romula** (< *Romulus* > **HR**: Romula (M)); **Saturna** (< *Saturnus* > **SRB**: Сатурна (B); **HR**: Saturna (B)); **Silvana** (< *Silvanus* > **BG**: Силвана (I, K1, K2); **SRB**: Силвана (B, D, G, KR, SK); **SLN**: Silvána (KE); **HR**: Silvana (B, M, SH)); **Vulcana** (< *Volcanus/ Vulcanus* > **SRB**: Вулкана (B); **HR**: Vulkana (B)).

б) От неолатинско име:

мъжко неолатинско име:

Admira (< *Ademir/ Admir* > **HR**: Admira (SH)); **Amadea** (< *Amadeus* > **BG**: Амедя (K1); **SRB**: Амедя (B); **SLN**: Amadeja (KE); **HR**: Amadea (B, M, SH)); **Aprilia** (< *Aprilis* > **BG**: Априла (K1); **SRB**: Априлка (B, G, I); **HR**: Aprilka (B)); **Aratora** (< *Arator* > **HR**: Aratora (SH)); **Augustiana** (< *Augustianus* > **BG**: Августияна (K1)); **Aventina** (< *Aventinus* > **HR**: Aventina (SH)); **Blasia** (< *Blasius* > **BG**: Власа (K1, Z); **SLN**: Blažena (KE); **HR**: Blasija (SH)/ Blazija (SH)); **Bonefatia/ Bonifacia/ Bonifatia** (< *Bonifacius* > **SLN**: Bonifacija (KE); **HR**: Bonifacija (SH)); **Bonitia** (< *Bonitius* > **HR**: Bonicija (SH)); **Caesaria** (< *Caesarius* > **HR**: Cesarija (SH)/ Cezarija (SH)); **Caesarina** (< *Caesarinus* > **BG**: Цезарина (I, K1, K2); **HR**: Cesarina (M, SH)/ Cezarina (SH)); **Caietana/ Gaetana** (< *Caietanus/*

¹ За улеснение на читателя източниците, използвани за ексцерпиране на изследваните антропоними и тяхната етимология, са заменени от абривиатури, както следва: **B** = Босанац. *Prosvjetin imenoslov*; **D** = Дойчинович. *Књига имена (водич за будуће родитеље и кумове)*; **G** = Гъркович. *Речник личних имена код Срба*; **I** = Илчев. *Речник на личните и фамилните имена у българите*; **K1** = Ковачев. *Честотно-етимологичен речник на личните имена в съвременната българска антропонимия*; **K2** = Ковачев. *Честотно-тълковен речник на личните имена у българите*; **KE** = Кебер. *Leksikon imen. Opomastični kompendij*; **KR** = Кол, Ранчич. *Именар – лексикон српских имена*; **M** = Маревич. *Hrvatsko-latinski rječnik*; **MST** = Милинкович, Сегеди, Тодорович. *Латинско-српски и српско-латински речник (Lexicon Latino-Serbicum et Serbico-Latinum)*; **SK** = Шипка, Клайн. *Име моје и твоје*; **SH** = Шимундич. *Rječnik osobnih imena*; **W** = Вайганд. *Български собствени имена. Произход и значение*; **Z** = Заимов. *Български именник*; **ZH** = Жепич. *Latinsko-hrvatski rječnik (Lexicon Latino-Croaticum)*.

Точната библиографична информация за горепосочените източници е посочена в част **Библиография** на разработвания труд.

Gaetanus > **SRB:** Гаетана (B); **SLN:** Kajetana (KE); **HR:** Gaetana (B)); *Cantiana* (< *Cantianus* > **SLN:** Kancijana (KE)); *Christiana* (< *Christianus* > **BG:** Християна (I, K1, K2); **SRB:** Кристијана (B)/ Христијана (B); **SLN:** Kristijana (KE); **HR:** Hristijana (B, M, SH)/ Kristijana (B, M, SH)); *Christina* (< *Christinus* > **BG:** Христина (K1, K2, W); **SRB:** Христина (B, SK); **SLN:** Kristina (KE); **HR:** Hristina (B, M, SH)/ Kristina (B, M, SH)); *Clementa* (< *Clemens* > **BG:** Климента (K1); **SRB:** Клемента (B); **SLN:** Klementa (KE); **HR:** Klementa (B, SH)/ Klimenta (SH)); *Climentina* (< *Climentinus* > **BG:** Климентина (I, K1); **SRB:** Климентина (K1); **HR:** Klimentina (K1, SH)); *Columbina* (< *Columbinus* > **SLN:** Kolumbína (KE); **HR:** Kolombina (SH)); *Constantina* (< *Constantinus* > **BG:** Константина (I, K1, K2); **SRB:** Константина (B); **SLN:** Konstantina (KE); **HR:** Konstantina (B, M, SH)); *Dava* (< *Davus* > **HR:** Davina (SH)); *Delphina* (< *Delphinus* > **BG:** Делфина (I)); *Desiderata* (< *Desideratus* > **HR:** Deziderata (M)); *Desideria* (< *Desiderius* > **SLN:** Deziderija (KE); **HR:** Desiderija (SH)/ Deziderija (M, SH)); *Duca* (< *Duco* > **BG:** Дука (I, K1, K2); **SRB:** Дука (B); **HR:** Duka (B)); *Eligia* (< *Eligius* > **HR:** Eligija (SH)); *Fidela* (< *Fidelis* > **BG:** Фидела (I, K1, K2); **SLN:** Fidélia (KE); **HR:** Fidelija (SH)); *Francisca* (< *Franciscus* > **BG:** Франциска (I, K1, K2); **SRB:** Франциска (B); **SLN:** Frančiška (KE); **HR:** Franceska (B, SH)/ Franciska (B, M)); *Fruventia* (< *Fruventius* > **HR:** Frumencija (SH)); *Fulgentia* (< *Fulgentius* > **HR:** Fulgencija (SH)); *Galliana* (< *Galianus* > **HR:** Galijana (SH)); *Gaudentia* (< *Gaudentius* > **HR:** Gaudencija (SH)); *Gena* (< *Genus* > **BG:** Гена (K1)); *Gratiana* (< *Gratianus* > **SRB:** Грацијана (B, G); **SLN:** Graciána (KE); **HR:** Gracijana (B, M, SH)); *Hilaria* (< *Hilarius* > **SLN:** Hilarija (KE); **HR:** Hilarija (M, SH)); *Honorina* (< *Honorinus* > **HR:** Honorina (M)); *Innocentia* (< *Innocentius* > **BG:** Инокентия (K1); **HR:** Inocencija (M, SH)); *Iulina* (< *Iulinus* > **BG:** Юлина (K1); **SRB:** Јулина (B); **HR:** Julina (B, SH)); *Iulitta/ Julitta* (< *Julia* > **BG:** Юлита (I, K1, K2, Z); **SRB:** Јулита (B, G); **SLN:** Julita (KE); **HR:** Julita (B)); *Iuventina/ Juventina* (< *Iuventinus/ Juventinus* > **HR:** Juventina (SH)); *Leona* (< *Leo* > **BG:** Леона (K1); **SLN:** Leona (KE); **HR:** Leona (SH)); *Leonina* (< *Leonius* > **SLN:** Leonija (KE); **HR:** Leonija (SH)); *Liberia* (< *Liberius* > **HR:** Liberija (M, SH));

Libertina (< *Libertinus* > **BG**: Либертина (K1)); **Liviana** (< *Livianus* > **SLN**: Livijana (KE); **HR**: Livijana (SH)); **Lolia** (< *Lolium* > **SRB**: Лолија (B); **HR**: Lolija (B)); **Luca** (< *Lucas* > **BG**: Лука (I, K1, K2, Z); **HR**: Luca (M)); **Lucilla** (< *Lucia* > **BG**: Луцила (K1); **SRB**: Луцила (B); **SLN**: Lucilla (KE); **HR**: Lucila (B, SH)); **Martina** (< *Martinus* > **BG**: Мартина (B, I, K1, K2, Z); **SRB**: Мартина (B, G, KR, SK); **SLN**: Martina (KE); **HR**: Martina (B, M, SH)); **Martiniana** (< *Martinianus* > **HR**: Martinijana (M, SH)); **Maura** (< *Maurus* > **BG**: Мавра (K1); **SRB**: Маура (B); **SLN**: Maura (KE); **HR**: Maura (B, M, SH)); **Maurilia** (< *Maurilius* > **HR**: Maurilija (SH)); **Maxentia** (< *Maxentius* > **HR**: Maksencija (SH)); **Maxiana** (< *Maxianus* > **HR**: Maksijana (SH)); **Maximiliana** (< *Maximilianus* > **BG**: Максимилиана (K1); **SLN**: Maksimiljana (KE); **HR**: Maksimilijana (SH)); **Nazaria** (< *Nazarius* > **BG**: Назарка (K1); **SRB**: Назарија (B); **HR**: Nazarija (B, SH)); **Olivera** (< *Oliver* > **BG**: Оливера (I, K1, K2, W); **SRB**: Оливера (B, G, KR, SK); **SLN**: Olivera (KE); **HR**: Olivera (B, SH)); **Oliveria** (< *Oliverius* > **HR**: Oliverija (SH)); **Pasquala** (< *Paschalis* > **BG**: Паскала (K1, K2); **SRB**: Паскалина (K1); **SLN**: Paskália (KE); **HR**: Paskala (SH)); **Principia** (< *Princeps* > **HR**: Principija (SH)); **Puda** (< *Pudus* > **BG**: Пуда (I); **SRB**: Пуда (B)); **Remigia** (< *Remigius* > **SRB**: Ремигија (B); **HR**: Remigija (B, SH)); **Rimma** (< *Romanus* > **BG**: Рима (I)); **Romaea** (< *Romaeus* > **BG**: Ромея (K1); **SLN**: Romea (KE); **HR**: Romea (SH)); **Romila** (< *Romilis* > **BG**: Ромила (K1); **SRB**: Ромила (B); **HR**: Romila (B)); **Rosina** (< *Rosa* > **BG**: Розина (I, K1, K2); **SRB**: Розина (B); **SLN**: Rozína (KE); **HR**: Rosina (B, SH)); **Sabellia** (< *Sabel/ Sabellius* > **BG**: Савелина (K2)); **Sebastiana** (< *Sebastianus* > **BG**: Севастиана (K1); **SLN**: Sebastjana (KE); **HR**: Sebastijana (SH)); **Simplicia** (< *Simplicius* > **HR**: Simplicija (SH)); **Ursulina** (< *Ursula* > **SRB**: Урсулина (B); **HR**: Ursulina (B)); **Venantia** (< *Venantius* > **HR**: Venancija (SH)); **Vicentia** (< *Vicentius* > **SRB**: Виценция (B); **HR**: Vicencija (B, SH)); **Vigilia** (< *Vigilius* > **HR**: Vigilija (SH)); **Vinca** (< *Vincus* > **SRB**: Винка (B, G, SK); **HR**: Vinka (B)).

женско неолатинско име:

Claritia (< *Clara* > **SRB**: Кларета (B); **HR**: Klareta (B)); **Iulitta/ Julitta** (< *Julia* > **BG**: Юлита (I, K1, K2, Z); **SRB**: Јулита (B, G); **SLN**: Julita (KE); **HR**: Julita (B)); **Lucilla** (< *Lucia* > **BG**: Луцила (K1); **SRB**: Луцила (B); **SLN**: Lucilla (KE); **HR**: Lucila (B, SH)); **Rosina** (< *Rosa* > **BG**: Розина (I, K1, K2); **SRB**: Розина (B); **SLN**: Rozína (KE); **HR**: Rosina (B, SH)); **Ursulina** (< *Ursula* > **SRB**: Урсулина (B); **HR**: Ursulina (B)).

в) От топоним:

Adria (< лат. *Adria*, *ae, f*/ *Hadria*, *ae, f* – „Адриа” (SH) > **HR**: Adrija (M, SH)); **Croatia** (< лат. *Croatia*, *ae, f* – „Хърватия” (SH) > **HR**: Kroacija (SH)); **Cypria** (< *Cyprus*, *i, f* – „Кипър” (B) > **HR**: Ćipra (B)); **Etna** (< лат. *Etna*, *ae, f* – „Етна” (SH) > **HR**: Etna (SH)); **Italina** (< лат. *Italia*, *ae, f* – „Италия” (SH) > **HR**: Italina (SH)); **Sicilia** (< лат. *Sicilia*, *ae, f* – „Сицилия” (K1) > **BG**: Сицилия (K1); **SRB**: Сицилија (K1); **HR**: Sicilija (K1, SH)).

А. 1. 1. 2. От апелативи

а) От съществително нарицателно име:

Abundantia (< лат. *abundantia*, *ae, f* – „изобилие, богатство” (SH) > **HR**: Abundancija (SH)); **Agnella** (< лат. *agnellus*, *i, m* – „агънце” (SH) > **HR**: Agnela (SH)); **Alga** (< лат. *alga*, *ae, f* – „морска трева, водорасло (K1) > **BG**: Алга (K1)); **Amelia** (< лат. *amellus*, *i, m* – „амел, звездел (наименование на билка)“ (B) > **SRB**: Амелија (B); **HR**: Amelija (B)); **Amoreta** (< лат. *amor*, *oris, m* – „любов” (B, SH) > **SRB**: Аморета (B); **HR**: Amoreta (B, SH)); **Amoria** (< лат. *amor*, *oris, m* – „любов” (K1) > **BG**: Амория (K1)); **Ancilla** (< лат. *ancilla*, *ae, f* – „служиня, робиня” (B, SH) > **SRB**: Анцила (B); **HR**: Ancila (B, SH)/ Ancilla (SH)); **Anima** (< лат. *anima*, *ae, f* – „душа” (SH) > **HR**: Anima (SH)); **Argentina** (< лат. *argentum*, *i, n* – „сребро” (K2, SH) > **BG**: Аржентина (K2); **SRB**: Аргентина (B); **HR**: Argentina (B)); **Armilla** (< лат. *armilla*, *ae, f* – „гривна” (SH) > **HR**: Armilija (SH)); **Arnica** (< лат. *Arnica*, *ae, f* – „арника” (B) > **SRB**: Арника (B); **HR**: Arnika (B)); **Audacia** (< лат. *audacia*, *ae, f* – „смелост; дързост” (SH) > **HR**: Audacija (SH)); **Auguria** (< лат. *auguria*, *ae, f* – „гадателка, врачка” (SH) > **HR**: Augurija (SH)); **Aura** (< лат. *aura*, *ae, f* – „лъх, подухване; блясък” (SH)

> **HR:** Aura (SH)); *Auspicia* (< лат. *auspiciū*, *ii*, *n* – „знамение“ (SH) > **HR:** Auspicija (SH)); *Avena* (< лат. *avena*, *ae*, *f* – „зоб; тръстика“ (SH) > **HR:** Avenka (SH)); *Aves* (< лат. *aves* – „птици“ (форма за *Nom. pl.* от *avis*, *is*, *f* – „птица; птица-пророчица“) (KE, SH) > **SLN:** Ava (KE); **HR:** Aves (SH)); *Camelia* (< лат. *camellia*, *ae*, *f* – „японска роза (по името на чешкия ботаник Камел)“ (SH) > **HR:** Kamelija (M, SH)); *Canita* (< лат. *canities*, *ei*, *f* – „сив цвят на косата“ (K1) > **HR:** Kanita (SH)); *Cantilena* (< лат. *cantilena*, *ae*, *f* – „несен“ (B, K1) > **BG:** Кантилена (K1); **SRB:** Кантилена (B); **HR:** Kantilena (B)); *Caritas* (< лат. *caritas*, *tatis*, *f* – „милост; любов“ (SH) > **HR:** Karitas (SH)); *Cassida* (< лат. *cassida*, *ae*, *f* – „шлем“ (SH) > **HR:** Kasida (SH)); *Ciriona* (< лат. *cirrus*, *i*, *m* – „къдрица“ (SH) > **HR:** Ciriona (SH)); *Consuela* (< лат. *Consualia*, *ium*, *n* – „празненства в чест на божеството Консус“ (I) > **BG:** Консуела (I)); *Cordula* (< лат. *cordula*, *ae*, *f* – „сърчице“ (I, SH, W) > **BG:** Кордула (W); **SLN:** Kordula (KE); **HR:** Kordula (M, SH)); *Costina* (< лат. *costa*, *ae*, *f* – „ребро“ (SH) > **HR:** Kostina (SH)); *Dea* (< лат. *dea*, *ae*, *f* – „богиня“ (B, K1, KE, SH) > **BG:** Деа (K1); **SRB:** Деа (B); **SLN:** Dea (KE); **HR:** Dea (B, M, SH)); *Delicia* (< лат. *deliciae*, *arum*, *f* – „наслада, удоволствие, радост“ (B) > **SRB:** Делиција (B); **HR:** Delicija (B)); *Dolores* (< лат. *dolor*, *oris*, *m* – „болка“ (B, KE) > **SLN:** Dolores (KE); **HR:** Dolores (B)); *Dominata* (< лат. *dominata*, *ae*, *f* – „господство, власт“ (SH) > **HR:** Dominata (SH)); *Fabella* (< лат. *fabella*, *ae*, *f* – „разказче, приказчица, басничка“ (B) > **SRB:** Фабела (B); **HR:** Fabela (B)); *Florisa* (< лат. *flos*, *oris*, *m* – „цвете“ (SH) > **HR:** Florisa (SH)); *Flosina* (< лат. *flos*, *oris*, *m* – „цвете“ (SH) > **HR:** Flosina (SH)); *Fructula* (< лат. *fructus*, *us*, *m* – „плод“ (SH) > **HR:** Fruktula (SH)); *Galea* (< лат. *galea*, *ae*, *f* – „кожен шлем“ (B) > **SRB:** Галеа (B); **HR:** Galea (B)); *Gentiana* (< лат. *gentiana*, *ae*, *f* – „тинтява“ (B, SH) > **SRB:** Генцијана (B); **HR:** Gencijana (B, SH)); *Gerania* (< лат. *geranium*, *ii*, *n* – „здравец“ (B) > **SRB:** Геранија (B); **HR:** Geranija (B)); *Gloria* (< лат. *gloria*, *ae*, *f* – „слава, почит; чест“ (B, I, K1, K2, KE, SH) > **BG:** Глория (I, K1, K2); **SRB:** Глорија (B); **SLN:** Glorija (KE); **HR:** Glorija (B, M, SH)); *Gloriola* (< лат. *gloriola*, *ae*, *f* – „малка слава“ (B) > **SRB:** Глориола (B); **HR:** Gloriola (B));

Granida (< лат. *granum*, *i*, *n* – „зърно“ (SH) > **HR**: Granida (SH)); **Humilitas** (< лат. *humilitas*, *tatis*, *f* – „покорност“ (SH) > **HR**: Humilitas (SH)); **Imperia** (< лат. *imperium*, *ii*, *n* – „господство, власт; наредба“ (SH) > **HR**: Imperija (SH)); **Ira** (< лат. *ira*, *ae*, *f* – „гняв“ (SH) > **HR**: Ira (SH)); **Iudicia** (< лат. *iudicium*, *ii*, *n* – „съдебно заседание, съд; уверение; остроумие“ (SH) > **HR**: Judicija (SH)); **Iunipera** (< лат. *iuniperus*, *i*, *f* – „хвойна“ (SH) > **HR**: Junipera (SH)); **Laetitia** (< лат. *laetitia*, *ae*, *f* – „радост, веселие, щастие“ (B, I, K1, K2, SH) > **BG**: Летиция (I, K1, K2); **SRB**: Летиција (B, G, K1); **HR**: Leticija (B, K1, SH)); **Lauda** (< лат. *lauda*, *ae*, *f* – „похвална песен“ (B, SH) > **SRB**: Лауда (B); **HR**: Lauda (B, SH)); **Lautitia** (< лат. *lautitia*, *ae*, *f* – „разкош, великолепие“ (B) > **SRB**: Лаутиција; **HR**: Lauticija (B)); **Lea** (< лат. *lea*, *ae*, *f* – „лъвица“ (B, I, D, K1, K2, KE, KR, SH) > **BG**: Леа (I, K1, K2); **SRB**: Леа (B, D, KR); **SLN**: Lea (KE); **HR**: Lea (B, M, SH)); **Leonilla** (< лат. *leonilla*, *ae*, *f* – „лъвичка; малка лъвица“ (SH) > **HR**: Leonila (SH)); **Lilia** (< лат. *lilium*, *ii*, *n* – „лилия“ (B, G, K1, K2, KE, SH, SK) > **BG**: Лилия (K1, K2); **SRB**: Лиља (B); **SLN**: Lilia (KE); **HR**: Lilija (B, SH)); **Liliana** (< лат. *lilium*, *ii*, *n* – „лилия“ (D, K2, KE, KR, SH, SK) > **BG**: Лиляна (K1, K2); **SRB**: Лиљана (B, D, G, KR); **SLN**: Lilijana (KE); **HR**: Lilijana (B, K1, SH)); **Madonna** (< лат. *madonna*, *ae*, *f* – „госпожа“ (B, G) > **SRB**: Мадона (B, G); **HR**: Madona (B)); **Marionella** (< лат. *mare*, *maris*, *n* – „море“ (M) > **HR**: Marijonela (M)/ Marijonila (M)); **Marisca** (< лат. *marisca*, *ae*, *f* – „вид смокиня“ (SH) > **HR**: Mariška (SH)); **Matrona** (< лат. *matrona*, *ae*, *f* – „уважавана жена, матрона“ (B, I, K1, K2, SH, W) > **BG**: Матрона (I, K1, K2, W); **SRB**: Матрона (B, G); **HR**: Matrona (B)); **Meritia** (< лат. *meritum*, *i*, *n* – „заслуга; доброта“ (SH) > **HR**: Mericija (SH)/ Merita (SH)); **Nidia** (< лат. *nidus*, *i*, *m* – „гнездо“ (B, SH) > **SRB**: Нидија (B); **HR**: Nidija (B, SH)); **Nives** (< лат. *nix*, *nivis*, *f* – „сняг“ (KE, SH) > **SLN**: Nives (KE); **HR**: Nives (SH)); **Norma** (< лат. *norma*, *ae*, *f* – „правило, мярка“ (KE, SH) > **SLN**: Norma (KE); **HR**: Norma (SH)); **Nuntiata** (< лат. *nuntiatio*, *onis*, *f* – „известяване, обявяване“ (B) > **SRB**: Нунцијата (B); **HR**: Nuncijata (B)); **Olea** (< лат. *oleum*, *i*, *n* – „зехтин“ (B) > **SRB**: Олеа (B); **HR**: Olea (B)); **Oliva** (< лат. *oliva*, *ae*, *f* – „маслина“ (B, K1, SH) > **BG**: Оливия (I,

K1); **SRB:** Олива (B); **SLN:** Oliva (KE); **HR:** Oliva (B, SH)); **Olor**a (< лат. *olor, oris, m* – „лебед“ (B) > **SRB:** Олора (B); **HR:** Olor (B)); **Optat**ia (< лат. *optatio, tationis, f* – „желание, пожелание“ (SH) > **HR:** Optacija (SH)); **Orient**ina (< лат. *oriens, entis, m* – „изток“ (SH) > **HR:** Orjentina (SH)); **Ornam**ena (< лат. *ornamentum, i, n* – „украшение“ (B) > **SRB:** Орнамена (B); **HR:** Ornamen (B)); **Ornel**a (< лат. *ornus, i, f* – „черен ясен“ (K1, SH) > **BG:** Орнела (K1); **SRB:** Орнела (B, K1); **HR:** Ornela (B, K1, SH)); **Palma** (< лат. *palma, ae, f* – „палма, тропическо дърво (клонче от него е символ на победа и мир)“ (B, K1, K2, KE, SH) > **BG:** Палма (K1, K2); **SRB:** Палма (B, K1); **SLN:** Palma (KE); **HR:** Palma (B, K1, SH)/ Palme (SH)); **Patron**a (< лат. *patrona, ae, f* – „покровителка, защитница“ (B) > **SRB:** Патрона (B); **HR:** Patrona (B)); **Pica** (< лат. *pica, ae, f* – „сврака“ (B) > **SRB:** Пика (B); **HR:** Pika (B)); **Pina** (< лат. *pinus, us, n* – „бор“ (B) > **SRB:** Пина (B); **HR:** Pina (B)); **Placent**a (< лат. *placenta, ae, f* – „баница“ (SH) > **HR:** Placenta (SH)); **Pluma** (< лат. *pluma, ae, f* – „перце, пух, перушина“ (B) > **SRB:** Плума (B); **HR:** Pluma (B)); **Pluvia** (< лат. *pluvia, ae, f* – „дъжд“ (B) > **SRB:** Плувиа (B); **HR:** Pluvia (B)); **Pupa** (< лат. *pupa, ae, f* – „момиче, девойка“ (B, SH) > **SRB:** Пупа (B); **HR:** Pupa (B, SH)/ Pupa (SH)); **Pupilla** (< лат. *pupilla, ae, f* – „момиче-сираче“ (B) > **SRB:** Пупила (B); **HR:** Pupila (B)); **Rabula** (< лат. *rabula, ae, f* – „бъбрица“ (B) > **SRB:** Рабула (B); **HR:** Rabula (B)); **Regina** (< лат. *regina, ae, f* – „царица, кралица; господарка“ (B, I, K1, K2, KE, SH) > **BG:** Регина (I, K1, K2); **SRB:** Регина (B, G); **SLN:** Regína (KE); **HR:** Regina (B, M, SH)); **Retina** (< лат. *retina, ae, f* – „ретина“ (B) > **SRB:** Ретина (B); **HR:** Retina (B)); **Rosa** (< лат. *rosa, ae, f* – „роза“ (B, I, K1, K2, KE, KR, SK, SH, W) > **BG:** Роза (I, K1, K2, W); **SRB:** Роза (B, G, KR, SK); **SLN:** Roza (KE); **HR:** Rosa (B, M, SH)); **Rosmarina** (< лат. *rosmarinus, i, f* – „морска роса“ (SH) > **HR:** Ruzmarinka (SH)); **Sagitta** (< лат. *sagitta, ae, f* – „стрела“ (B) > **SRB:** Сагита (B); **HR:** Sagita (B)); **Sapientia** (< лат. *sapientia, ae, f* – „мъдрост“ (SH) > **HR:** Sapiencija (SH)); **Scholastica** (< лат. *scholasticus, i, m* – „ритор, учител по красноречие“ (SH) > **SLN:** Scholastika (KE); **HR:** Skolastika (SH)); **Semena** (< лат. *semen, minis, n* – „семе; поколение, род; потомък“ (B) > **SRB:** Семена

(B); **HR:** Semena (B)); **Silva** (< лат. *silva*, *ae, f* – „гора“ (B, D, I, K1, K2, KE, SH) > **BG:** Силва (I, K1, K2); **SRB:** Силва (B, D, G, KR); **SLN:** Silva (KE); **HR:** Silva (B, M, SH)); **Sonora** (< лат. *sonor, oris, m* – „звън; звук, шум“ (B) > **SRB:** Сонора (B); **HR:** Sonora (B)); **Spes** (< лат. *spes, ei, f* – „надежда“ (SH) > **HR:** Spes (SH)); **Stella** (< лат. *stella, ae, f* – „звезда“ (B, I, K1, K2, KE, SH) > **BG:** Стела (I, K1, K2); **SRB:** Стела (B); **SLN:** Stela (KE); **HR:** Stela (B, M, SH)); **Terra** (< лат. *terra, ae, f* – „земя“ (B) > **SRB:** Тера (B); **HR:** Tera (B)); **Tilia** (< лат. *tilia, ae, f* – „луна“ (B) > **SRB:** Тилиа (B); **HR:** Tilea (B)); **Tinea** (< лат. *tinea, ae, f* – „молец“ (B) > **SRB:** Тинеа (B); **HR:** Tinea (B)); **Ulva** (< лат. *ulva, ae, f* – „тръстика, блатна трева“ (B) > **SRB:** Улва (B); **HR:** Ulva (B)); **Unda** (< лат. *unda, ae, f* – „вълна“ (B) > **SRB:** Унда (B); **HR:** Unda (B)); **Venia** (< лат. *venia, ae, f* – „милост, снизхождение, услуга, позволение; прошка, извинение“ (B) > **SRB:** Венија (B); **HR:** Venija (B)); **Verbena** (< лат. *verbena, ae, f* – „зелено клонче от лавър, маслина, мирта или кипарис, донесено от свети места, които са употребявани при религиозни обреди“ (SH) > **HR:** Vrbena (SH)); **Vicia** (< лат. *vicia, ae, f* – „фий“ (SH) > **HR:** Vicija (SH)); **Vigora** (< лат. *vigor, oris, m* – „жизнена сила, свежест, бодрост, живост“ (B) > **SRB:** Вигора (B); **HR:** Vigora (B)); **Vindemia** (< лат. *vindemia, ae, f* – „гроздобер“ (B) > **SRB:** Виндемија (B); **HR:** Vindemija (B)); **Vinea** (< лат. *vinea, ae, f* – „лоза“ (B) > **SRB:** Винеа (B); **HR:** Vinea (B)); **Vineta** (< лат. *vinetum, i, n* – „лозе“ (B) > **SRB:** Винета (B); **HR:** Vineta (B)); **Viola** (< лат. *viola, ae, f* – „виолетка, теменужка“ (B, I, K1, K2, KE, KR, SH) > **BG:** Виола (I, K1, K2); **SRB:** Виола (B, G, KR, SK); **SLN:** Viola (KE); **HR:** Viola (B, M, K1, SH)); **Violetta** (< лат. *viola, ae, f* – „виолетка, теменужка“ (B, KE, SK, SH) > **BG:** Виолета (K1, K2); **SRB:** Виолета (B, G, KR, SK); **SLN:** Violeta (KE); **HR:** Violeta (B, SH)); **Visia** (< лат. *visio, onis, f* – „видение, пророчество“ (B) > **SRB:** Визија (B); **HR:** VSKija (B)); **Vitrana** (< лат. *vitrum, i, n* – „стъкло“ (K1) > **BG:** Витра (K1)).

б) От прилагателно име:

Amara (< лат. *amara* – „горчива“ (форма за ж. р. от прил. име *amarus*, 3 – „горчив“) (SH) > **HR:** Amarija (SH)); **Angelica** (< лат. *angelicus*, 3 – „ангелски“

(SH) > **HR:** Anđelika (SH)/ Angelika (SH)); **Antoniana** (< лат. *Antoniana* – „Антониева“ (форма за ж. р. от прил. име *Antonianus*, 3 – „Антониев“) (KE) > **SLN:** Antonjana (KE)); **Apolinaria** (< лат. *Apolinaris*, е – „Аполонов“ (K1) > **BG:** Аполинария (K1)); **Argenteia** (< лат. *argentea* – „сребърна“ (форма за ж. р. от прил. име *argenteus*, 3 – „сребърен“) (B) > **SRB:** Аргента (B); **HR:** Argenta (B, SH)); **Auxilia** (< лат. *auxiliaries*, е – „помощен“ (SH) > **HR:** Auksilija (SH)); **Beata** (< лат. *beata* – „благословена, блажена; щастлива“ (форма за ж. р. от прил. име *beatus*, 3 – „благословен, блажен; щастлив“) (B, K1, KE, SH) > **BG:** Беата (I, K1); **SRB:** Беата (B); **SLN:** Beáta (KE); **HR:** Beata (B, M, SH)); **Bella** (< лат. *bella* – „красива, хубава“ (форма за ж. р. от прил. име *bellus*, 3 – „красив, хубав“) (B, K1, SH) > **BG:** Белла (K1); **SRB:** Бела (B); **SLN:** Bela (KE); **HR:** Bela (B, M, SH)); **Blanca** (< лат. *blanca* – „бяла, чиста“ (форма за ж. р. от прил. име *blancus*, 3 – „бял, чист“) (KE, SH) > **SLN:** Blanka (KE); **HR:** Blanka (SH)); **Blanda** (< лат. *blanda* – „очарователена, ласкъва, дружелюбена“ (форма за ж. р. от прил. име *blandus*, 3 – „очарователен, ласкъв, дружелюбен“) (SH) > **HR:** Blanda (SH)); **Clara** (< лат. *clara* – „ясна, чиста, светла, сияйна; непорочна“ (форма за ж. р. от прил. име *clarus*, 3 – „ясен, чист, светъл, сияен; непорочен“) (B, D, I, K1, K2, KE, KR, SK, SH) > **BG:** Клара (I, K1, K2); **SRB:** Клара (B, D, G, KR, SK); **SLN:** Klara (KE); **HR:** Klara (B, SH)); **Comoda** (< лат. *comoda* – „мила, драга; способна“ (форма за ж. р. на прил. име *comodus*, 3 – „мил, драг; способен“) (SH) > **HR:** Komoda (SH)); **Consortia** (< лат. *consors, tis* – „братска, сестринска“ (SH) > **HR:** Konsorcija (SH)); **Devinia** (< лат. *devina/ divina* – „божествена“ (форма за ж. р. от прил. име *devinus*, 3/ *divinus*, 3 – „божествен“) (I, K1) > **BG:** Девиния (I, K1)); **Dilecta** (< лат. *dilecta* – „любима, скъпа, драга“ (форма за ж. р. от прил. име *dilectus*, 3 – „любим, скъп, драг“) (SH) > **HR:** Dilekta (SH)); **Divina** (< лат. *divina* – „божествена“ (форма за ж. р. от прил. име *divinus*, 3 – „божествен“) (B, SH) > **SRB:** Дивина (B); **HR:** Divina (B, SH)); **Dolorosa** (< лат. *dolorosa* – „болезнена“ (форма за ж. р. от прил. име *dolorosus*, 3 – „болезнен“) (B) > **SRB:** Долороза (B); **HR:** Doloroza (B)); **Dulcelina** (< лат. *dulcis*, е – „сладък, приятен“ (SH) > **HR:** Dulcelina (SH));

Dura (< лат. *dura* – „твърда; строга“ (форма за ж.р. от прил. име *durus*, *3* – „твърд; строг“) (B) > **SRB**: Дурита (B); **HR**: Durita (B)); **Facunda** (< лат. *facunda* – „красноречива“ (форма за ж. р. на прил. име *facundus*, *3* – „красноречив“) (SH) > **HR**: Fakunda (SH)); **Febronia** (< лат. *februus*, *3* – „очистен, пречистен“ (SH) > **HR**: Febronija (SH)); **Fereola** (< лат. *ferrea* – „желязна“ (форма за ж. р. на прил. име *ferreus*, *3* – „железен“) (SH) > **HR**: Fereola (SH)); **Ferraria** (< лат. *ferraria* – „желязна“ (форма за ж. р. на прил. име *ferrarius*, *3* – „железен“) (SH) > **HR**: Ferarija (SH)); **Firma** (< лат. *firma* – „здрава, яка, силна“ (форма за ж. р. на прил. име *firtus*, *3* – „здрав, як, силен“) (SH) > **HR**: Firma (SH)); **Florida** (< лат. *florida* – „цветуца; изпълнена с цветя“ (форма за ж. р. от прил. име *floridus*, *3* – „цветущ; изпълнен с цветя“) (SH) > **BG**: Флорида (K1); **SLN**: Florida (KE); **HR**: Florida (M, SH)); **Fraterna** (< лат. *fraterna* – „братска“ (форма за ж. р. на прил. име *fraternus*, *3* – „братски“) (SH) > **HR**: Fraterna (SH)); **Fusca** (< лат. *fusca* – „тъмна“ (форма за ж. р. на прил. име *fuscus*, *3* – „тъмен“) (SH) > **HR**: Fošca (SH)); **Gaudiosa** (< лат. *gaudiosa* – „весела, радостна“ (форма за ж. р. на прил. име *gaudiosus*, *3* – „весел, радостен“) (SH) > **HR**: Gaudiosa (SH)); **Generosa** (< лат. *generosa* – „благородна“ (форма за ж. р. от прил. име *generosus*, *3* – „благороден“) (SH) > **HR**: Generosa (SH)); **Genuina** (< лат. *genuina* – „природена“ (форма за ж. р. на прил. име *genuinus*, *3* – „природен“) (SH) > **HR**: Genuina (SH)); **Gloriosa** (< лат. *gloriosa* – „славна, честолюбива“ (форма за ж. р. на прил. име *gloriosus*, *3* – „славен, честолюбив“) (B, SH) > **SRB**: Глориоза (B); **SLN**: Gloriosa (KE); **HR**: Gloriosa (SH)); **Granata** (< лат. *granata* – „зърната“ (форма за ж. р. на прил. име *granatus*, *3* – „зърнат“) (SH) > **HR**: Granatirka (SH)); **Gratilla** (< лат. *gratilla* – „която е мила“ (форма за ж. р. на прил. име *gratillus*, *3* – „който е мил“) (K1, SH) > **BG**: Грацилия (K1); **HR**: Gracilija (SH)/ Gracijela (M)); **Gratiosa** (< лат. *gratiosa* – „мила, драга“ (форма за ж. р. на прил. име *gratiosus*, *3* – „мил, драг“) (SH) > **HR**: Graciosa (SH)); **Honesta** (< лат. *honesta* – „добра, достойна за уважение, честна, почитена“ (форма за ж. р. от прил. име *honestus*, *3* – „добър, достоен за уважение, честен, почитен“) (B, SH) > **SRB**:

Хонеста (B); **HR:** Honesta (B, SH)); *Honorabilis* (< лат. *honorabilis*, е – „честна, почитена; честита“ (SH) > **HR:** Honorabilis (SH)); *Humilia* (< лат. *humilis*, е – „покорна; ниска“ (SH) > **HR:** Humilija (SH)); *Immaculata* (< лат. *immaculata* – „неосквернена, чиста“ (форма за ж. р. от прил. име *immaculatus*, 3 – „неосквернен, чист“) (SH) > **HR:** Imakulata (SH)); *Ingenua* (< лат. *ingenua* – „искрена“ (форма за ж. р. на прил. име *ingenius*, 3 – „искрен“) (SH) > **HR:** Ingenua (SH)); *Inviolata* (< лат. *involuta* – „недокосната, невредима“ (форма за ж. р. от прил. име *involutus*, 3 – „недокоснат, невредим“) (SH) > **HR:** Inviolata (SH)); *Iovina* (< лат. *Iovina* – „Юпитерова, принадлежаща на Юпитер“ (форма за ж. р. на прил. име *Iovinus*, 3 – „Юпитеров, принадлежащ на Юпитер“) (SH) > **HR:** Jovina (SH)); *Lauta* (< лат. *lauta* – „славна, знатна“ (форма за ж. р. от прил. име *lautus*, 3 – „славен знатен“) (B) > **SRB:** Лаута (B); **HR:** Lauta (B)); *Lucida* (< лат. *lucida* – „светла; ясна; бистра“ (форма за ж. р. от прил. име *lucidus*, 3 – „светъл; ясен; бистър“) (SH) > **HR:** Lucida (SH)); *Luminosa* (< лат. *luminosa* – „ясна, светла“ (форма за ж. р. на прил. име *luminosus*, 3 – „ясен, светъл“) (SH) > **HR:** Luminosa (SH)); *Maiora* (< лат. *maior* – „по-голям; по-велик“ (форма за сравнителна степен от прил. име *magnus*, 3 – „голям; велик“) (SH) > **HR:** Majorika (SH)); *Mansueta* (< *mansueta* – „блага, кротка, мирна, добродушна“ (форма за ж. р. от прил. име *mansuetus*, 3 – „благ, кротък, мирен, добродушен“) (SH) > **HR:** Mansueta (SH)); *Mirabela* (< лат. *mirabilis*, е – „дивен, чуден, чудесен“ (B, KE, SH) > **SRB:** Мирабела (B); **SLN:** Mirabela (KE); **HR:** Mirabela (B, SH)); *Nobilis* (< лат. *nobilis*, е – „знатен; славен“ (SH) > **HR:** Nobilija (SH)); *Novata* (< лат. *novata* – „обновена; изменена; преоткрита“ (форма за ж. р. от прил. име *novatus*, 3 – „обновен; изменен; преоткрит“) (SH) > **HR:** Novata (SH)); *Novella* (< лат. *novella* – „новичка; неопитна; млада“ (форма за ж.р. от прил. име *novellus*, 3 – „новичък; неопитен; млад“) (B) > **SRB:** Новела (B); **HR:** Novela (B)); *Pacalia* (< лат. *pacalis*, е – „мирен, миролюбив“ (B) > **SRB:** Пакалија (B); **HR:** Pakalija (B)); *Pastoralia* (< лат. *pastoralis*, е – „пастирски, овчарски“ (B) > **SRB:** Пасторала (B); **HR:** Pastoralia (B)); *Pudentia* (< лат. *pudens*, *tis* – „срамежлив,

скромнен“ (SH) > **HR:** Pudencija (SH)); **Pulcheria** (< лат. *pulchra* – „хубава, красива, прекрасна“ (форма за ж. р. от прил. име *pulcher, chra, chrut* – „хубав, красив, прекрасен“) (B, K1, SH) > **BG:** Пулхерия (K1); **HR:** Pulherija (B, SH)); **Rosida** (< лат. *rosida* – „росна, мокра“ (форма за ж. р. от прил. име *rosidus, 3* – „росен, мокър“) (SH) > **HR:** Rosida (SH)); **Rustica** (< лат. *rustica* – „селска“ (форма за ж. р. от прил. име *rusticus, 3* – „селски“) (SH) > **HR:** Rustika (SH)); **Salutaris** (< лат. *salutaris, e* – „користна; здрава“ (SH) > **HR:** Salutaris (SH)); **Salvina** (< лат. *salva* – „здрава, невредима, непорочна; жива“ (форма за ж. р. от прил. име *salvus, 3* – „здрав, невредим, непорочен; жив“) (I, SH) > **BG:** Салвина (I); **HR:** Salvina (SH)); **Sanela** (< лат. *sana* – „здрава“ (форма за ж. р. от прил. име *sanus, 3* – „здрав“) (KE, SH) > **SLN:** Sanela (KE); **HR:** Sanela (SH)); **Sapida** (< лат. *sapida* – „изкустна; мъдра“ (форма за ж. р. от прил. име *sapidus, 3* – „изкустен; мъдър“) (SH) > **HR:** Sapida (SH)); **Sensibilia** (< лат. *sensibilis, e* – „осезаем“ (B) > **SRB:** Сензибила (B); **HR:** Sensibila (B)); **Sexta** (< лат. *sexta* – „шеста“ (форма за ж. р. от прил. име *sextus, 3* – „шести“) (B) > **SRB:** Секста (B); **HR:** Seksta (B)); **Suava** (< лат. *suavis, e* – „приятен, мил, любезен; сладък“ (B) > **SRB:** Суава (B); **HR:** Suava (B)); **Sublima** (< лат. *sublimis, e* – „възвишен, величествен“ (B) > **SRB:** Сублима (B); **HR:** Sublima (B)); **Tranquilla** (< лат. *tranquilla* – „спокойна, мирна, тиха“ (форма за ж. р. от прил. име *tranquillus, 3* – „спокоен, мирен, тих“) (SH) > **HR:** Trankvila (SH)); **Una** (< лат. *una* – „една“ (форма за ж. р. от прил. име *unus, 3* – „един“) (B, SH) > **SRB:** Уна (B); **SLN:** Una (KE); **HR:** Una (B, SH)); **Valida** (< лат. *valida* – „силна, крепка, здрава“ (форма за ж. р. от прил. име *validus, 3* – „силен, крепък, здрав“) (B) > **SRB:** Валида (B); **HR:** Valida (B)); **Vana** (< лат. *vana* – „празна, пуста, ялова“ (форма за ж. р. от прил. име *vanus, 3* – „празен, пуст, ялов“) (SH) > **HR:** Vana (SH)); **Vegeta** (< лат. *vegeta* – „жива, пъргава, бодра“ (форма за ж. р. от прил. име *vegetus, 3* – „жив, пъргав, бодър“) (B) > **SRB:** Вегета (B); **HR:** Vegeta (B)); **Veneranda** (< лат. *veneranda* – „достойна, уважавана, честна“ (форма за ж. р. от прил. име *venerandus, 3* – „достоеен, уважаван, честен“) (B) > **SRB:** Венеранда (B); **HR:** Veneranda (B)); **Vera** (< лат. *vera* – „правилна, вярна,

истинска” (форма за ж. р. от прил. име *verus*, 3 – „правилен, верен”) (SH) > **HR:** Vera (SH)); **Verna** (< лат. *verna* – „пролетна” (форма за ж. р. на прил. име *vernus*, 3 – „пролетен”) (SH) > **HR:** Verna (SH)); **Vicina** (< лат. *vicina* – „близка” (форма за ж. р. от прил. име *vicinus*, 3 – „близък”) (B) > **SRB:** Вицина (B); **HR:** Vicina (B)); **Virinea** (< лат. *virens, entis/ vireus*, 3 – „зелен; цветущ, свеж, млад” (B, K1) > **BG:** Виринея (K1); **SRB:** Вирнеја (B); **HR:** Virneja (B)); **Viva** (< лат. *viva* – „жива” (форма за ж. р. от прил. име *vivus*, 3 – „жив”) (B, I) > **BG:** Вива (I); **SRB:** Вива (B); **HR:** Viva (B)).

в) От глагол:

Canta (< лат. *canto*, 1 – „нея, свиря” (K1) > **BG:** Канта (K1)); **Cavena** (< лат. *caveo*, 2 – „предпазлив съм” (K1) > **BG:** Кавена (K1)); **Condocea** (< лат. *condoco*, 2 – „приучавам, обучавам” (SH) > **HR:** Kondosija (SH)); **Gaudia** (< лат. гл. *gaudeo*, 2 – „радвам се, веселя се” (SH) > **HR:** Gaudija (SH)); **Iteria** (< лат. *itero*, 1 – „вървя, ходя, отивам” (SH) > **HR:** Iterija (SH)); **Merona** (< лат. *mereo*, 2 – „заслужавам, достоен съм” (B) > **SRB:** Мерона (B); **HR:** Merona (B)); **Oriana** (< лат. *orior*, 4 – „появявам се; раждам се; изгрявам” (KE, SH) > **SLN:** Orjana (KE); **HR:** Orijana (SH)); **Respicia** (< лат. *respicio*, 3 – „скърбя, страдам” (SH) > **HR:** Respicija (SH)); **Stilita** (< лат. *stillo*, 1 – „капя, напикавам” (SH) > **HR:** Stilita (SH)); **Venita** (< лат. *venio*, 4 – „идвам, пристигам” (SH) > **HR:** Venita (SH)).

г) От наречие:

Benicia (< лат. *bene* – „добре” (SH) > **HR:** Benicija (SH)).

А. 1. 1. 1. 1. От глаголни форми /вербоиди/:

Adiuta (< лат. *adiuta* – „подпомогната” (форма за ж. р. от мин. страд. прич. *adiutus*, 1 – „подпомогнат”, от гл. *adiuvo*, 1 – „помагам, подпомагам”) (SH) > **HR:**

Adjuta (SH)); **Ampliata** (< лат. *ampliata* – „разширена, уголемена” (форма за ж. р. на мин. страд. прич. *ampliat*, 3 – „разширен, уголемен” от гл. *amplio*, 1 – „отлагам, отсрочвам; разширявам, уголемявам”) (SH) > **HR:** Amplijata (SH));

Armata (< лат. *armata* – „въоръжена, готова за бой, за сражение” (форма за

ж. р. от мин.страд. прич.*armatus*, 3 – „въоръжен, готов за бой, за сражение“ от гл. *armo*, 1 – „въоръжавам се, подготвям се за бой, за битка“) (SH) > **HR:** Armata (SH)); **Asumpta** (< лат. *asumpta* – „прибавена, добавена“ (форма за ж. р. от мин. страд. прич. *asumptus* – „прибавен, добавен“ от гл. *assumo*, 3 – „прибавям, добавям“) (SH) > **HR:** Asumpta (SH)); **Concepta** (< лат. *concepta* – „събрана“ (форма за ж. р. от мин. страд. прич. *conceptus*, 3 – „събран“ от гл. *concipio*, 1 – „събирам“) (SH) > **HR:** Cončeta/ Conćeta (SH)); **Consolata** (< лат. *consolata* – „утешена“ (форма за ж. р. от мин. страд. прич. *consolatus*, 3 – „утешен“ от гл. *consolor*, 1 – „утешавам“) (SH) > **HR:** Konsolata (SH)); **Coronata** (< лат. *coronata* – „овенчана, коронована“ (форма за ж. р. от мин. страд. прич. *coronatus*, 3 – „овенчан, коронован“ от гл. *corono*, 1 – „овенчавам, коронясвам“) (SH) > **HR:** Koronata (SH)); **Illuminata** (< лат. *illuminata* – „осветена“ (форма за ж. р. от мин. страд. прич. *illuminatus*, 3 – „осветен“ от гл. *illumino*, 1 – „осветявам“) (SH) > **HR:** Illuminata (SH)); **Iuravita** (< лат. *iuravi* – „заклех се“ (аористна форма от гл. *iuro*, 1 – „заклевам се; правя заклинание“) (SH) > **HR:** Juravita (SH)); **Lucenia** (< лат. *lucens, tis* – „светеща“ (сег. деят. прич. от гл. *luceo*, 2 – „светя“) (SH) > **HR:** Lucenija (SH)); **Miranda** (< лат. *mirandus*, 3 – „удивителен, чудесен, дивен“ (герундив от гл. *miror*, 1 – „чудя се“) (G, K1, KE, SH) > **BG:** Миранда (K1); **SRB:** Миранда (G, K1); **SLN:** Miranda (KE); **HR:** Miranda (K1, SH)); **Ornata** (< лат. *ornata* – „украсена, красива, изящна“ (форма за ж. р. от мин. страд. причастие *ornatus*, 3 – „украсен, красив, изящен“ от гл. *orno*, 1 – „крася, украсявам“) (B) > **SRB:** Орната (B); **HR:** Ornata (B)); **Redempta** (< лат. *redempta* – „спасена“ (форма за ж. р. от мин. страд. прич. *redemptus*, 3 – „спасен“ от гл. *redimo, emi, emptus*, 3 – „спасявам“) (SH) > **HR:** Redenta (SH)); **Reparata** (< лат. *reparata* – „обновена“ (форма за ж. р. от мин. страд. прич. *reparatus*, 3 – „обновен“ от гл. *reparo*, 1 – „обновявам; подмладявам се“) (SH) > **HR:** Reparata (SH)); **Separata** (< лат. *separata* – „отделена“ (форма за ж. р. от мин. страд. прич. *separatus*, 3 – „отделен“ от гл. *separo*, 1 – „отделям“) (SH) > **HR:** Separata (SH)); **Sperata** (< лат. *sperata* – „очаквана; надяваща се“ (форма за ж. р. от мин. страд. прич.

speratus, 3 – „очакван; надяващ се” от гл. *spero*, 1 – „очаквам; надявам се”) (SH) > **HR**: Sperata (SH)); *Vestita* (< лат. *vestita* – „облечена, покрита” (форма за ж. р. от мин. страд. прич. *vestitus*, 3 – „облечен, покрим” от гл. *vestio*, 4 – „обличам, покривам”) – „покрита” (B) > **SRB**: Вестита (B); **HR**: Vestita (B)).

А. 1. 1. 1. 2. От синтагма:

а) От обектна синтагма:

Caelifora/ Coelifora (< лат. *caelum*, *i, n* – „небе” + *for*, 1 – „прорицавам, предвещавам, предричам” (SH) > **HR**: Celifora (SH)).

б) От атрибутивна синтагма:

Bonafida (< лат. *bona* – „добра, хубава” (форма за ж. р. от прил. име *bonus*, 3 – „добър, хубав”) + *fides*, *ei, f* – „вяра” (B) > **SRB**: Бонафида (B); **HR**: Bonafida (B)); *Bonavita* (< лат. *bona* – „добра, хубава” (форма за ж. р. от прил. име *bonus*, 3 – „добър, хубав”) + *vita*, *ae, f* – „живот” (B) > **SRB**: Бонавита (B); **HR**: Bonavita (B)); *Domnica* (< лат. *dies dominica* – „божи ден (Възкресение)” (K1) > **BG**: Домника (K1); **SRB**: Домника (B); **HR**: Domnika (B)).

А. 1. 1. 1. I. От падежна конструкция:

Albona (< комбинация между женските лични имена *Alba* и *Bona* (K1) > **BG**: Албона (K1)); *Maristella* (< лат. *mare*, *maris*, *n* – „море” + *stella*, *ae, f* – „звезда” (SH) > **HR**: Maristela (SH)); *Stelamaris* (< лат. *stella*, *ae, f* – „звезда” + *mare*, *maris*, *n* – „море” (SH) > **HR**: Stelamaris (SH)).

Б. Етимологична характеристика на немотивирани женски неолатински лични имена:

Б.1. Женски неолатински лични имена с различни етимологични интерпретации:

Aemilia (< 1) римското родово име *Aemilius* (B, I, K2, KE, KR); 2) лат. *aemula*, *ae, f* – „враг, конкурентка, съперничка” (SH); 3) лат. *aemilia* – „вражеска” (форма за ж. р. на прил. име *aemilius*, 3 – „вражески”) (SH) > **BG**: Емилия (I, K1, K2, KR, W); **SRB**: Емилија (B, D, G, KR, MST); **SLN**: Emília (KE); **HR**: Emilija (B, M, SH)); *Aemiliana* (< 1) римския когномен *Aemilianus* (B, I, K2, KE); 2) женското лично име *Aemilia* (B, SH) > **BG**: Емилиана (I, K1, K2); **SRB**:

Емилијана (B, G, KR, MST); **SLN:** Emilijana (KE); **HR:** Emilijana (B, SH, ZH)); ***Agna*** (< 1) гр. Ἀγνή – „чиста, непорочна” (G); 2) лат. *agnus, i, m* – „агне” (G) > **BG:** Агна (I); **SRB:** Агна (G)); ***Alba*** (< 1) римския когномен *Albus* (K1); 2) от лат. *alba* – „бяла, светла” (форма за ж. р. от прил. име *albus, 3* – „бял, светъл”) (B, K1, SH) > **BG:** Алба (K1); **SRB:** Алба (B, G); **HR:** Alba (B, SH)/ Albe (SH)); ***Alma*** (< 1) лат. *alma* – „добра, мила; благодатна; кърмяща (форма за ж. р. от прил. име *altus, 3* – „добър, мил; благодатен; кърмящ”) (B, I, K1, K2, KE, SH); лат. 2) *alma, ae, f* – „кърмилница” (K2, SH) > **BG:** Алма (I, K1, K2); **SRB:** Алма (B, KE); **SLN:** Alma (KE); **HR:** Alma (B, M, KE, SH)); ***Albina*** (< 1) римския когномен *Albinus* (KE); 2) лат. *alba* – „бяла” (форма за ж. р. от прил. име *albus, 3* – „бял”) (B, K2) > **BG:** Албина (I, K1, K2); **SRB:** Албина (B, G); **SLN:** Albina (KE); **HR:** Albina (B, K1, M, SH)); ***Amabilia*** (< 1) мъжкото лично име *Amabilis* (KE); 2) лат. *amabilis, e* – „любезна, мила, обилива” (KE, SH) > **SLN:** Amabila (KE); **HR:** Amabilis (SH)); ***Amanda*** (< 1) мъжкото лично име *Amandus* (KE); 2) лат. *amanda* – „обичана, достойна за обичане” (форма за ж. р. от мин. страд. прич. *amandus, 3* – „обичан, достоен за обичане” от гл. *amo, 1* – „обичам”) (B) > **BG:** Аманда (I); **SRB:** Аманда (B); **SLN:** Amanda (KE); **HR:** Amanda (B, M, SH)); ***Amata*** (< 1) мъжкото лично име *Amatus* (KE); 2) лат. *amata* – „обичана” (форма за ж. р. от мин. страд. прич. *amatus, 3* – „обичан” от гл. *amo, 1* – „обичам”) (B, KE, SH) > **SRB:** Амата (B); **SLN:** Amáta (KE); **HR:** Amata (B, M, SH)); ***Aquila*** (< 1) римски когномен *Aquila* (B, K2); 2) лат. *aquila, ae, f* – „орел” (B, K2) > **BG:** Акила (K2); **SRB:** Акила (B); **HR:** Akila (B)); ***Aquilina*** (< 1) римския когномен *Aquilinus* (K1); 2) лат. *aquillina* – „орлова” (форма за ж. р. от прил. име *aquilinus, 3* – „орлов”) (K1); 3) лат. *aquilina, ae, f* – „орлица” (K1) > **BG:** Акилина (K1)); ***Augusta*** (< 1) римското родово име *Augustus* (K1, KE); 2) лат. *augusta* – „велика; възвишена, свещена; почитана, уважавана” (форма за ж. р. от мин. страд. прич. *augustus, 3* – „велик; възвишен, свещен; почитан, уважаван” от гл. *augeo, 2* – „увеличавам, нараствам”) (B, K1, K2, SH) > **BG:** Август (I, K1, K2); **SRB:** Августа (B, SK); **SLN:** Avgusta (KE); **HR:** Augusta (B, M, SH, ZH)); ***Aurea*** (< 1) мъжкото лично име *Auraeus* (KE); 2) лат. *aurea* –

„златна“ (форма за ж. р. от прил. име *aureus*, 3 – „златен“) (KE) > **SLN:** Avrea (KE)); **Aurelia** (< 1) римското родово име *Aurelius* (K1, KE, SH); 2) лат. *aureola* – „златна; скъпа“ (форма за ж. р. от прил. име *aureolus*, 3 – „златен; скъп“) (B, K2) > **BG:** Аурелия (I, K1, K2); **SRB:** Аурелија (B); **SLN:** Aurélia (KE)/ Avrelīja (KE); **HR:** Aurelija (B, M, SH)); **Balbina** (< 1) римския когномен *Balbinus* (SH); 2) лат. *balbina* – „заекваща“ (форма за ж. р. на прил. име *balbinus*, 3 – „заекващ“) (SH) > **HR:** Balbina (M, SH)); **Beatrix/ Viatrix** (< 1) лат. *viator, oris, m* – „пътешественик, пътник“ (I); 2) женското лично име *Viatrix* (форма за ж. р. от мъжкото лично име *Viator*) (I); 3) лат. *beatus*, 3 – „благословен; блажен, щастлив“ (B, I, K1, KE); 4) лат. *beatrix, icis* – „носец щастие“ (KE, SH) > **BG:** Беатрис (K1); **SRB:** Беатрица (B); **SLN:** Beatrice (KE); **HR:** Beatrica (B, M, SH)/ Beatrice (M, SH)); **Benedicta** (< 1) мъжкото лично име *Benedictus* (B, KE); 2) лат. *benedicta* – „благословена; похвалена“ (форма за ж. р. от мин. страд. прич. *benedictus*, 3 – „благословен; похвален“ от гл. *benedico*, 3 – „хваля някого, говоря добри неща за някого“) (SH) > **BG:** Бенедикта (K1); **SRB:** Бенедикта (B); **SLN:** Benedikta (KE); **HR:** Benedikta (B, M, SH)); **Benigna** (< 1) мъжкото лично име *Benignus* (SH); 2) лат. *benigna* – „мила, добродушна, приятелски настроена“ (форма за ж. р. от прил. име *benignus*, 3 – „мил, добродушен, приятелски настроен“) (SH) > **HR:** Benigna (SH)); **Beneventa/ Benvenuta** (< 1) мъжкото лично име *Beneventus/ Benvenutus* (M); 2) лат. *beneventa* – „добре дошла (от лат. *bene* – „добре“ и *venuta* – „дошла, пристигнала“ (форма за ж. р. от мин. страд. прич. *venutus*, 3 – „дошъл, пристигнал“ от гл. *venio*, 4 – „идвам, пристигам“) (SH) > **HR:** Benvenuta (M, SH)); **Bibiana/ Viviana** (< 1) мъжкото лично име *Bibianus/ Vivianus* (KE); 2) лат. *viva* – „жива“ (форма за ж. р. от прил. име *vivus*, 3 – „жив“) (B, SH) > **BG:** Вивиана (K1, K2); **SRB:** Вивиана (B); **SLN:** Bibijana (KE)/ Vivijana (KE); **HR:** Bibijana (M, SH)/ Vivijana (B, SH)); **Blandina** (< 1) римския когномен *Blandinus* (SH); 2) женското лично име *Blanda* (SH); 3) лат. *blanda* – „очарователена, ласкъва, дружелюбена“ (форма за ж. р. от прил. име *blandus*, 3 – „очарователен, ласкъв, дружелюбен“) (SH) > **HR:** Blandina (SH)); **Bona** (< 1)

мъжкото лично име *Bonus* (K1); 2) лат. *bona* – „добра, хубава“ (форма за ж. р. от прил. име *bonus*, 3 – „добър, хубав“) (B, SH) > **BG**: Бона (K1); **SRB**: Бона (B); **HR**: Bona (B, M, SH)); *Caecilia/ Cecilia/ Coecilia* (< 1) римско родово име *Caecilius* (I, K2, KE, SH); 2) лат. *caeca* – „сляпа“ (форма за ж. р. от прил. име *caecus*, 3 – „сляп“) (B) > **BG**: Цецилия (I, K1, K2); **SRB**: Цецилија (B, G); **SLN**: Cecília (KE); **HR**: Cecilija (B, M, SH); *Caelesta/ Coelesta* (< 1) мъжкото лично име *Caelestus/ Coelestus* (KE); 2) лат. *caelestis*, *e* – „небесна“ (SH) > **SLN**: Celesta (KE); **HR**: Celesta (SH)); *Caelestina/ Coelestina* (< 1) мъжкото лично име *Caelestinus/ Coelestinus* (G, KE); 2) лат. *caelestis*, *e* – „небесен“ (I, K1, SH) > **BG**: Челестина (I, K1); **SRB**: Целестина (B); **SLN**: Celestina (KE); **HR**: Celestina (B, SH)); *Caelia* (< 1) римското родово име *Caelius/ Coelius* (SH); 2) лат. *caelum*, *i, n* – „небе“ (SH) > **HR**: Celija (SH)); *Caelina/ Cilinia/ Coelina* (< 1) римското родово име *Caelinus* (KE); 2) женското лично име *Caelia* (SH) > **SLN**: Celina (KE); **HR**: Celina (M, SH)); *Camilla* (< 1) римския когномен *Camillus* (B, KE, SH); 2) лат. *camilla*, *ae, f* – „момиче от благороден произход, помагача при жертвоприношение в чест на римско божество“ (K1) > **BG**: Камила (K1); **SRB**: Камила (B); **SLN**: Kamila (KE); **HR**: Kamila (B, M, SH)); *Candida* (< 1) мъжкото лично име *Candidus* (M); 2) лат. *candida* – „бяла, блестяща; белоснежна“ (форма за ж. р. от прил. име *candidus*, 3 – „бял, блестящ; белоснежен“) (B, SH) > **SRB**: Кандида (B); **HR**: Kandida (B, M, SH)); *Capitolina* (< 1) римския когномен *Capitolinus* (B); 2) от лат. *Capitolina* – „капитолийска“ (форма за ж. р. от прил. име *Capitolinus*, 3 – „капитолийски“) (B); I лат. *capitalis*, *e* – „главен; отличен“ (SH) > **SRB**: Капитолина (B); **HR**: Kapitolina (B)); *Carina* (< 1) лат. *carina*, *ae, f* – „кил на кораб“ (K1); 2) римския когномен *Carinus* (B); I лат. *carus*, 3 – „драг, мил“ (B) > **BG**: Карина (K1); **SRB**: Карина (B); **HR**: Karina (B)); *Carmen* (< 1) лат. *carmen*, *inis, n* – „несен“ (B, I, K1, KE); 2) митологичното женско име *Carmena* (K1) > **BG**: Кармен (M); **SRB**: Кармен (B); **SLN**: Carmen (KE)/ Karmen (KE); **HR**: Karmen (B)); *Claudia/ Clodia* (< 1) римското родово име *Claudius/ Clodius* (B, I, K2, KE); 2) лат. *claudia* – „куца, саката“ (форма за ж. р. от прил. име *claudus*, 3 – „куц, сакат“) (B, SH) > **BG**:

Клавдия (I, K1, K2); **SRB:** Клаудија (B, D, MST)/ Клодија (B); **SLN:** Klavdiја (KE); **HR:** Klaudija (B, M, SH)/ Klodija (B)); **Claudiana** (< 1) римското родово име *Claudianus* (SH); 2) женското лично име *Claudia* (SH) > **HR:** Klaudijana (SH)); **Clementia** (< 1) мъжкото лично име *Clemens* (KR, SH); 2) мъжкото лично име *Clementius* (KR); 3) лат. *clementia, ae, f* – „милост, благост; милосърдност“ (SH) > **SLN:** Klemenca (KE); **HR:** Klemencija (M, SH)/ Klimentija (SH)); **Clementina** (< 1) мъжкото лично име *Clementinus* (I, K2, KR); 2) лат. *clemens, entis* – „милостива, мила, милосърдна; спокойна“ (B) > **BG:** Клементина (K1, K2, Z); **SRB:** Клементина (B, KR); **SLN:** Klementina (KE); **HR:** Klementina (B, M, SH)/ Klimentina (SH)); **Columba** (< 1) лат. *columba, ae, f* – „гълъбица“ (SH); 2) мъжкото лично име *Columbus* (M) > **HR:** Kolomba (M, SH)); **Constantia** (< 1) мъжкото лично име *Constans* (B, KE); 2) мъжкото лично име *Constantius* (B, KE); I) лат. *constantia, ae, f* – „постоянство, твърдост, спокойствие“ (I, K1, K2, SH) > **BG:** Констанца (I, K1, K2)/ Констанция (K1, K2); **SRB:** Констанца (B, K1); **SLN:** Konstancija (KE); **HR:** Konstancija (B, M, SH)); **Cordelia** (< 1) лат. *cor, cordis, n* – „сърце“ (B, K2, SH); 2) лат. *cor de illa* – „от сърцето ѝ“ (B) > **BG:** Корделия (K2); **SRB:** Корделија (B); **HR:** Kordelija (B, M, SH)); **Corona** (< 1) лат. *corona, ae, f* – „венец; корона; кръг“ (B, D, I, D, K1, KR, SH); 2) лат. *coronatus, 3* – „овенчан, коронован“ (мин. страд. прич. от гл. *corono, 1* – „овенчавам, короновам“) (KR) > **BG:** Корона (K1); **SRB:** Корона (B); **HR:** Korona (B, SH)); **Crescentia** (< 1) мъжкото лично име *Crescentius* (KE); 2) лат. *crescentia* – „растяща, която расте“ (форма за ж. р. от мин. страд. прич. *crescentius, 3* – „растящ, който расте“ от гл. *cresco, 3* – „раса“) (B, SH) > **SRB:** Кресценција (B); **SLN:** Krescencija (KE); **HR:** Krescencija (B)); **Domina/ Domna** (< 1) мъжкото лично име *Domnus* (K1); 2) мъжкото лично име *Dominus* (B); I) лат. *domna, ae, f/ domina, ae, f* – „господарка, покровителка; госпожа“ (I, K1, K2, KE, SH) > **BG:** Домина (I, K1)/ Домна (K1, K2); **SRB:** Домина (B); **SLN:** Domina (KE); **HR:** Domina (B, SH)/ Domna (SH)); **Dominica** (< 1) мъжкото лично име *Dominicus* (KE); 2) лат. *dominica, ae, f* – „неделя; господарка“ (I, K2); 3) лат. *dominica* – „господарска, господска“ (форма за ж.

р. от прил. име *dominicus*, 3 – „господарски, господски”) (B, SH) > **BG**: Доминика (I, K1, K2); **SRB**: Доминика (B, G); **SLN**: Dominika (KE); **HR**: Dominika (B, M, SH)); **Donata** (< 1) римския когномен *Donatus* (B, KE); 2) лат. *donata* – „дадена, подарена” (форма за ж. р. от мин. страд. прич. *donatus*, 3 – „даден, подарен” от гл. *dono*, 1 – „подарявам, давам, дарявам”) (SH) > **SRB**: Доната (B); **SLN**: Donáta (KE); **HR**: Donata (B, SH)); **Donatella/ Donatilla** (< 1) римския когномен *Donatianus* (KE); 2) деминутативна форма на женското лично име *Donata* (SH) > **SLN**: Donatela (KE)/ Donatella (KE); **HR**: Donatela (M, SH)/ Donatila (SH)); **Fausta** (< 1) римския преномен *Faustus* (B); 2) лат. *fausta* – „благоприятна, късметлийска, щастлива” (форма за ж. р. от прил. име *faustus*, 3 – „благоприятен, късметлийски, щастлив”) (SH) > **SRB**: Фауста (B); **HR**: Fausta (B, M, SH)); **Faustina** (< 1) римския когномен *Faustinus* (B); 2) женското лично име *Fausta* (B, SH) > **BG**: Фаустина (K1); **SRB**: Фаустина (B); **SLN**: Faustina (KE); **HR**: Faustina (B, M, SH)); **Felicia** (< 1) мъжкото лично име *Felicius* (K1); 2) мъжкото лично име *Felix* (SH); 3) лат. *felix, icis* – „щастлив, късметлийски, успешен” (K2) > **BG**: Фелиция (K1, K2); **SRB**: Фелиција (B, K1); **SLN**: Felicija (KE); **HR**: Felicija (B, K1, M, SH)); **Felicissima** (< 1) мъжкото лично име *Felicissimus* (SH); 2) лат. *felicissima* – „най-щастлива” (форма за ж. р. от *felicissimus*, 3 – „най-щастлив”, превъзходна степен от прил. име *felix, icis* – „щастлив”) (SH) > **HR**: Felicissima (SH)); **Felina** (< 1) мъжкото лично име *Felinus* (K1); 2) лат. *felina* – „подобна на котка, котешка” (форма за ж. р. от прил. име *felinus*, 3 – „подобен на котка, котешки”) (SH) > **BG**: Фелина (K1); **SRB**: Фелина (K1); **HR**: Felina (K1, SH)); **Firmina** (< 1) римския когномен *Firminus* (K1); 2) лат. *firmina* – „здрава, твърда, яка” (форма за ж. р. от прил. име *firminus*, 3 – „здрав, твърд, як”) (SH) > **BG**: Фермана (K1); **SRB**: Фермана (K1); **HR**: Firmina (SH)); **Flavia** (< 1) римското родово име *Flavius* (K2); 2) лат. *flava* – „жълта, златна, златистожълта; жълтеникава, руса” (форма за ж. р. от прил. име *flavus*, 3 – „жълт, златен, златистожълт; жълтеникав, рус”) (B, SH) > **BG**: Флавия (K2); **SRB**: Флавија (B); **SLN**: Flávia (KE); **HR**: Flavija (B, SH)); **Florentina** (< 1) мъжкото лично име *Florentinus* (K1); 2) лат.

Florentina, *ae, f* – „жителка на гр. Флоренция” (I, K2) > **BG**: Флорентина (I, K1, K2); **SLN**: Florentina (KE); **HR**: Florentina (SH)); **Florina** (< 1) римския когномен *Florinus* (K1); 2) деминутивна форма от женското митологично име *Flora* (SH) > **BG**: Флорина (I, K1, K2); **SLN**: Florina (KE); **HR**: Florina (SH)); **Florentia** (< 1) римския когномен *Florentius* (K1); 2) лат. *florens, entis* – „цветуц, процъфтяващ” (сег. деят. прич. от гл. *floreo*, 2 – „цъфтя, процъфтявам”) (SH) > **BG**: Флоренция (K1); **SLN**: Florenca (KE); **HR**: Florencija (SH)); **Florentina** (< 1) мъжкото лично име *Florentinus* (K1); 2) лат. *Florentina, ae, f* – „жителка на гр. Флоренция” (I, K2) > **BG**: Флорентина (I, K1, K2); **SLN**: Florentina (KE); **HR**: Florentina (SH)); **Florita** (< 1) лат. *flos, oris, m* – „цвете” (SH); 2) женското митологично име *Flora* (SH) > **HR**: Florita (SH)); **Fortunata** (< 1) мъжкото лично име *Fortunatus* (KE); 2) женското митологично име *Fortunata* (SH); 3) лат. *fortunata* – „щастлив, благословен, удачна” (форма за ж. р. на прил. име *fortunatus*, 3 – „щастлив, благословен, удачен”) (SH) > **SRB**: Фортуната (B); **SLN**: Fortunata (KE); **HR**: Fortunata (B, M, SH)); **Fulvia** (< 1) римското родово име *Fulvius* (SH); 2) лат. *fulva* – „тъмножълта; ръждива, червеникава” (форма за ж. р. от прил. име *fulvus*, 3 – „тъмножълт; ръждив, червеникав”) (B) > **SRB**: Фулвија (B); **HR**: Fulvija (B, M, SH)); **Galla** (< 1) римското родово име *Gallus* (KE); 2) лат. *Galla, ae, f* – „жителка на Галия” (B); 3) лат. *galla, ae, f* – „шишарка” (B) > **SRB**: Гала (B); **SLN**: Gala (KE); **HR**: Gala (B)); **Gemella** (< 1) римския когномен *Gemellus* (B); 2) лат. *gemella* – „двойна” (форма за ж. р. от прил. име *gemellus*, 3 – „двоен; отнасящ се до двойника”) (B, SH) > **SRB**: Гемела (B); **HR**: Gemela (B, SH)); **Geminiana** (< 1) мъжкото лично име *Geminianus* (SH); 2) лат. *geminiana* – „която е двойна” (форма за ж. р. от прил. име *geminianus*, 3 – „който е двоен”) (SH) > **HR**: Geminijana (SH)); **Germana** (< 1) римския когномен *Germanus* (B, K2); 2) лат. *germana* – „родна, братска; правилна, истинска” (форма за ж. р. от прил. име *germanus*, 3 – „роден, братски; правилен, истински”) (D, K1, SH) > **BG**: Германа (I, K1, K2, Z); **HR**: Germana (M, SH)); **Gladiola** (< 1) лат. *gladiolus*, 3 – „мечовиден (K1, K2)”; 2) лат. *gladiolus, i, m* – „малък меч” (K1,

K2); 1) лат. *gladiola*, *ae, f* – „гладиола“ (B) > **BG**: Гладиола (K1, K2); **SRB**: Гладиола (B); **HR**: *Gladiola* (B)); **Honora** (< 1) мъжкото митологично име *Honor/ Honos* (M); 2) лат. *honora* – „почтена, славна“ (форма за ж. р. от прил. име *honorus*, 3 – „почтен, славен“) (B) > **SRB**: Хонора (B); **HR**: *Honora* (B, M)); **Honorata** (< 1) мъжкото лично име *Honoratus* (B); 2) лат. *honorata* – „уважавана, изтъкната, почитана“ (форма за ж. р. от прил. име *honoratus*, 3 – „уважаван, изтъкнат, почитан“) (B, SH) > **SRB**: Хонората (B); **HR**: *Honorata* (B, M, SH)); **Honorija** (< 1) мъжкото лично име *Honorius* (M); 2) лат. *honorija* – „честна“ (форма за ж. р. от прил. име *honorius*, 3 – „честен“) (SH) > **HR**: *Honorija* (M, SH)); **Iusta/ Justa** (< 1) мъжкото лично име *Iustus/ Justus* (KE); 2) лат. *iusta* – „справедлива; праведна; блага, благопристойна“ (форма за ж. р. от прил. име *iustus*, 3 – „справедлив; праведен; благ, благопристойен“) (SH) > **SRB**: Јуста (B); **SLN**: *Justa* (KE); **HR**: *Justa* (B, SH)); **Iustina/ Justina** (< 1) римския когномен *Iustinus/ Justinus* (B, KE, KR); 2) лат. *iusta* – „заслужена, справедлива; предана; блага; пристойна“ (форма за ж. р. от прил. име *iustus*, 3 – „заслужен, справедлив; предан; благ; пристойен“) (SH) > **BG**: Юстина (K1); **SRB**: Јустина (B, G, KR); **SLN**: *Justina* (KE); **HR**: *Justina* (B, M, SH)); **Laura** (< 1) мъжкото лично име *Laurus* (K1); 2) лат. *laurus*, *i, f/ us, f* – „лавър, лаврово дърво; победа, тържество (прен.)“ (K2, SH) > **BG**: Лавра (K1); **SRB**: Лаура (B); **SLN**: *Lavra* (KE); **HR**: *Laura* (B, M, SH)); **Longina** (< 1) римския когномен *Longinus* (B); 2) лат. *longa* – „дълга“ (форма за ж. р. от прил. име *longus*, 3 – „дълъг“) (SH) > **BG**: Лонгина (K1); **SRB**: Лонгина (B); **HR**: *Longina* (B, SH)); **Liberata** (< 1) мъжкото лично име *Liberatus* (KE); 2) лат. *liberata* – „освободена“ (форма за ж. р. от мин. страд. прич. *liberatus*, 3 – „освободен“ от гл. *libero*, 1 – „освобождавам“) (B, SH) > **SRB**: Либерата (B); **SLN**: *Liberata* (KE); **HR**: *Liberata* (B, M, SH)); **Liberta** (< 1) мъжкото лично име *Libertus* (K1); 2) лат. *liberta* – „пусната на свобода, освободена“ (форма за ж. р. от мин. страд. прич. *libertus*, 3 – „пуснат на свобода, освободен“ от гл. *libero*, 1 – „освобождавам“) (B, SH) > **BG**: Либерта (K1); **SRB**: Либерта (B); **HR**: *Liberta* (B, SH)); **Luceria** (< 1) лат. *Luceria*, *ae, f* – „Луцерия (град в Апулия, Италия)“

(K1); 2) женското лично име *Luca* (K1) > **BG**: Лукерия (K1)); **Lucretia** (< 1) римското родово име *Lucretius* (K2); 2) лат. *lucretia* – „която носи полза“ (форма за ж. р. от прил. име *lucretius*, 3 – „който носи полза“) (B, K1, K2, SH); 3) лат. *lucrum*, *i*, *n* – „богатство“ (съществително нарицателно име); 4) лат. *lucror*, *l* – „печеля, спечелвам, извличам полза“ (K1) > **BG**: Лукреция (I, K1, K2); **SRB**: Лукреција (B, K1); **SLN**: Lukrécia (KE); **HR**: Lucrecija (K1, ZH)/Lukrecija (B, M, SH)); **Luxa** (< 1) лат. *lux*, *lucis*, *f* – „блясък; светлина“ (I, K1, K2); 2) лат. *luxus*, *us*, *m* – „разкош, великолепие“ (K1) > **BG**: Лукса (I, K1, K2)); **Macrina** (< 1) римското родово име *Macrinus* (I); 2) лат. *macrina* – „която е мършава“ (форма за ж. р. от прил. име *macrinus*, 3 – „който е мършав“ < *macer*, *cra*, *crit* – „слаб, мършав“) (B, SH) > **BG**: Макрина (I); **SRB**: Макрина (B); **HR**: Makrina (B, M, SH)); **Magna** (< 1) мъжкото лично име *Magnus* (B); 2) лат. *magna* – „голяма, велика“ (форма за ж. р. от прил. име *magnus*, 3 – „голям, велик“) (B, SH) > **SRB**: Магна (B); **HR**: Magna (B, SH)); **Marcellina** (< 1) римското родово име *Marcellinus* (B, SH); 2) лат. *Marcellina* – „марселинска“ (форма за ж. р. от прил. име *Marcellinus*, 3 – „марселински“) (K1) > **BG**: Марселина (K1); **SRB**: Марселина (K1); **SLN**: Marcelina (KE); **HR**: Marcelina (B, M, SH)); **Mariana** (< 1) римското родово име *Marianus* (B, KE, SH, SK); 2) комбинация между женските библейски имена *Maria* и *Ana* (B, K2, KE, SH, SK) > **BG**: Мариана (I, K1, K2); **SRB**: Маријана (B, KR, SK); **SLN**: Marjana (KE); **HR**: Marijana (B, M, SH)); **Marina** (< 1) римското родово име *Marinus* (I, K2, KE); 2) лат. *marina* – „морска“ (форма за ж. р. от прил. име *marinus*, 3 – „морски“) (B, I, K1, KR, SH) > **BG**: Марина (I, K1, K2, W, Z); **SRB**: Марина (B, D, G, KR); **SLN**: Marina (KE); **HR**: Marina (B, M, SH)); **Marita** (< 1) лат. *maritus*, 3 – „бракосъчетан“ (K1); 2) лат. *marita*, *ae*, *f* – „съпруга“ (K1) > **BG**: Марита (K1)); **Moderata** (< 1) мъжкото лично име *Moderatus* (SH); 2) лат. *moderata* – „мирна, спокойна; разсъдлива“ (форма за ж. р. от прил. име *moderatus*, 3 – „мирен, спокоен; разсъдлив“) (SH) > **HR**: Moderata (SH)); **Modesta** (< 1) мъжкото лично име *Modestus* (B, KE); 2) лат. *modesta* – „въздържана, сдържана, умерена, скромна, благоразумна, почитена“ (форма

за ж. р. от прил. име *modestus*, 3 – „въздържан, сдържан, умерен, скромен, благоразумен, почтен”) (B, SH) > **SRB**: Модеста (B); **SLN**: Modesta (KE); **HR**: Modesta (B, KE, SH)); **Modestina** (< 1) мъжкото лично име *Modestinus* (B); 2) женското лично име *Modesta* (SH) > **SRB**: Модестина (B); **HR**: Modestina (B, M, SH)); **Natalia** (< 1) лат. *Natalia*, ae, f – „Коледа” (B, D, W); 2) лат. (*dies*) *Natalis* – „рожден ден, свързан с раждането” (G, KE, KR, SK); 3) лат. *natalis*, e – „родна, рождена” (I, K1, K2, KE, KR, SH) > **BG**: Наталия (I, K1, K2, W, Z); **SRB**: Наталија (B, D, G, KR, SK); **SLN**: Natalija (KE); **HR**: Natalija (B, M, SH)); **Nona/ Nonna** (< 1) името на римската богиня на бременността *Nona* (B); 2) римския преномен *Nonnus/ Nonus* (SH); 3) лат. *nona* – „девета” (форма за ж. р. от прил. име *nonus*, 3 – „девети”) (K1, SH); 4) лат. *nonna*, ae, f – „монахиня; гледачка на деца” (K1, SH) > **BG**: Нона (K1, K2); **SRB**: Нона (B); **HR**: Nona (B, SH)); **Octavia** (< 1) римското родово име *Octavius* (K1); 2) лат. *octava* – „осма” (форма за ж. р. от прил. име *octavus*, 3 – „осми”) (B, SH) > **BG**: Октавия (I, K1); **SRB**: Октавија (B); **SLN**: Oktavía (KE); **HR**: Oktavija (B, M, SH)); **Octaviana** (< 1) римския когномен *Octavianus* (SH); 2) женското лично име *Octavia* (SH) > **HR**: Oktavijana (SH)); **Patricia/ Patritia** (< 1) мъжкото лично име *Patricius/ Patritius* (I, K1, K2, KE); 2) лат. *patricia* – „благородна, великодушна” (форма за ж. р. от прил. име *patricius*, 3 – „благороден, великодушен”) (B, K1, SH); 1) лат. *patrita* – „наследена от бащата, бащина” (форма за ж. р. от прил. име *patritus*, 3 – „наследен от бащата, бащин”) (SH) > **BG**: Патриция (I, K1, K2); **SRB**: Патрициа (K1); **SLN**: Patricija (KE); **HR**: Patricija (B, SH)); **Paula/ Paulla/ Polla** (< 1) римския преномен *Paullus/ Paulus* (B, I, K2, KE); 2) лат. *paulla/ paulla* – „малка; скромна” (форма за ж. р. от прил. име *paullus/ paulus*, 3 – „малък; скромен”) (B, SH) > **BG**: Павла (I, K1, K2, Z); **SRB**: Павла (B, D, KR); **SLN**: Pavla (KE); **HR**: Paula (B, SH)); **Paulina** (< 1) римския когномен *Paulinus* (B, K2); 2) женското лично име *Paula* (B, KE, SH) > **BG**: Павлина (I, K1, K2, Z); **SRB**: Паулина (B, G); **SLN**: Pavlina (KE); **HR**: Paulina (B, M, SH)); **Peregrina** (< 1) мъжкото лично име *Peregrinus* (KE, SH); 2) лат. *peregrina*, ae, f – „чужденка, чуждоземка” (SH) > **SLN**: Peregrina (KE); **HR**: Peregrina (SH));

Perpetua (< 1) мъжкото лично име *Perpetuus* (M); 2) лат. *perpetua* – „постоянна” (форма за ж. р. от прил. име *perpetuus*, 3 – „постоянен”) (M) > **HR:** Perpetua (M)); **Pia** (< 1) мъжкото лично име *Pius* (KE); 2) лат. *pia* – „набожна, благочестива, покорна, добродетелна” (форма за ж. р. от прил. име *pius*, 3 – „набожен, благочестив, покорен, добродетелен”) (B, SH) > **SRB:** Пија (B); **SLN:** Pia (KE); **HR:** Pija (B, SH)); **Placida/ Placidia** (< 1) мъжкото лично име *Placidus* (B); 2) лат. *placida* – „тиха, спокойна, смирена, мирна, блага” (форма за ж. р. от прил. име *placidus*, 3 – „тих, спокоен, смирен, мирен, благ”) (B, SH) > **SRB:** Плацида (B); **HR:** Placida (B, M, SH)); **Prima** (< 1) мъжкото лично име *Primus* (I); 2) лат. *prima* – „първа” (женска форма от прил. име *primus*, 3 – „първи”) (B) > **BG:** Прина (K1); **SRB:** Прима (B); **HR:** Prima (B)); **Prisca** (< 1) римския когномен *Priscus* (B); 2) лат. *prisca* – „древна, старинна” (форма за ж. р. от прил. име *priscus*, 3 – „древен, старинен”) (SH) > **SRB:** Приска (B); **SLN:** Priska (KE); **HR:** Priska (B, M, SH)); **Priscilla** (< 1) деминутивна форма от женското лично име *Prisca* (SH); 2) лат. *prisca* – „древна, старинна” (форма за ж. р. от прил. име *priscus*, 3 – „древен, старинен”) (B) > **SRB:** Присцила (B); **HR:** Priscila (B, M, SH)); **Prudentia** (< 1) мъжкото лично име *Prudentius* (M); 2) лат. *prudentia, ae, f* – „мъдрост, знание” (B, SH) > **SRB:** Пруденција (B); **HR:** Prudencija (B, M, SH)); **Palmiria** (< 1) лат. *Palmaria, ae, f/ Palmarum, i, n* – „Цветница, Врѣбница” (K1, KE); 2) лат. *palmaris, e* – „отличен, превъзходен” (KE, SH) > **BG:** Палмира (K1); **SRB:** Палмира (B, K1); **SLN:** Palmira (KE); **HR:** Palmira (B, K1, SH)); **Renata** (< 1) мъжкото лично име *Renatus* (KE); 2) лат. *renata* – „родена отново, преродена, възродена” (форма за ж. р. от мин. страд. прич. *renatus*, 3 – „роден отново, прероден, възроден” от гл. *renascor*, 3 – „прераждам се, отново се раждам,; възраждам се”) (B, K2, KE, SH) > **BG:** Рената (I, K1, K2); **SRB:** Рената (B, K1, KR); **SLN:** Renata (KE); **HR:** Renata (B, M, K1, SH)); **Romana** (< 1) мъжкото лично име *Romanus* (I, D, K2, KE, KR); 2) лат. *Romana, ae, f* – „римлянка” (B, SH); 3) *Romana* – „римска” (форма за ж. р. от прил. име *Romanus*, 3 – „римлянин; римски”) (B, SH) > **BG:** Романа (I, K1, K2); **SRB:** Романа (B, D, G,

KR); **SLN:** Romana (KE); **HR:** Romana (B, M, SH)); **Rosalia/ Rosaria** (< 1) лат. *rosa*, *ae, f* – „роза“ (KE, SH); 2) лат. от *rosaria* – „розова“ (форма за ж. р. от прил. име *rosarius*, 3 – „розов“) (K1, K2, SH); 3) лат. *rosarium*, *ii, n* – „розова градина“ (KE); 4) комбинация между *rosa*, *ae, f* – „роза“ и *lilium*, *ii, n* – „лилия“ (B) > **BG:** Розалия (K1, K2); **SRB:** Русалија (B, G); **SLN:** Rozalija (KE); **HR:** Rosalija (B, SH)/ Rosarija (SH)); **Rosamaria** (< 1) лат. *rosmarinus*, *i, f* – „морска роза“ (I); 2) комбинация между женските лични имена *Rosa* и *Maria* (I) > **BG:** Розмари (I); **HR:** Rosamarija (SH)); **Rufina** (< 1) римския когномен *Rufinus* (K1); 2) лат. *rufa* – „червена; риж, червенокоса“ (форма за ж. р. от прил. име *rufus*, 3 – „червен; риж, червенокос“) (B, SH) > **BG:** Руфина (K1); **SRB:** Руфина (B, G); **HR:** Rufina (B, M, SH)); **Rufiniana** (< 1) мъжкото лично име *Rufinianus* (SH); 2) женското лично име *Rufina* (SH) > **HR:** Rufinijana (SH)); **Sabina/ Savina** (< 1) римския когномен *Sabinus* (K2, SH); 2) лат. *Sabina*, *ae, f* – „сабинянка“ (SH, W) > **BG:** Сабина (K1, K2)/ Савина (I, K1, W); **SRB:** Савина (B); **SLN:** Sabina (KE)/ Savina (KE); **HR:** Sabina (KE, M, SH)/ Savina (B, SH)); **Sabiniana** (< 1) мъжкото лично име *Sabenianus/ Sabinianus/ Savinianus* (SH); 2) женското лично име *Sabina/ Savina* (SH) > **HR:** Sabinijana (SH)); **Salvia** (< 1) римското родово име *Salvius* (B); 2) лат. *salvia*, *ae, f* – „салавия“ (B, SH); 3) лат. *salva* – „здрава, невредима, непорочна; жива“ (форма за ж. р. от прил. име *salvus*, 3 – „здрав, невредим, непорочен; жив“) (B, SH) > **SRB:** Салвија (B); **HR:** Salvija (B, SH)); **Sancta** (< 1) мъжкото лично име *Sanctus* (K1); 2) лат. *sancta*, *ae, f* – „светица“ (B, K1, SH); 3) лат. *sancta* (форма за ж. р. от прил. име *sanctus*, 3 – „свят, свещен, извисен; благороден“) – „свята, свещена, извисена; благородна“ (B, K1, SH) > **BG:** Санта (K1); **SRB:** Санта (B); **HR:** Santa (B, SH)); **Secunda** (< 1) римския преномен *Secundus* (M); 2) лат. *secunda* – „втора; друга“ (форма за ж. р. от прил. име *secundus*, 3 – „втори; друг“) (SH) > **HR:** Sekunda (M, SH)); **Secundina** (< 1) римския преномен *Secundus* (I); 2) лат. *secunda* – „втора; друга“ (форма за ж. р. от прил. име *secundus*, 3 – „втори; друг“) (I) > **BG:** Секундина (I)); **Severa** (< 1) римското родово име *Severus* (B); 2) лат. *severa* – „сурова, строга, сериозна“ (форма за ж. р. от прил. име *severus*,

3 – „суров, строг, сериозен”) (SH) > **BG**: Севера (K1); **SRB**: Севера (B); **SLN**: Severa (KE); **HR**: Severa (B, SH)); **Severina** (< 1) римското родово име *Severinus* (B, I, K2, KE, KR, SK,); 2) женското лично име *Severa* (SH) > **BG**: Северина (K1, K2, SK); **SRB**: Северина (B, G, K1, KR, SK); **SLN**: Severina (KE); **HR**: Severina (B, K1, M, SH)); **Sidonia** (< 1) мъжкото лично име *Sidonius* (SH); 2) лат. *Sidonia*, ae, f – „жена, родом от гр. Сидон” (KE) > **BG**: Сидония (K1); **SRB**: Сидония (K1); **SLN**: Sidonija (KE); **HR**: Sidonija (M, SH)); **Silvestra** (< 1) мъжкото лично име *Silvester* (I, KE, SH); 2) лат. *silvestris*, e – „горски” (B) > **BG**: Силвестра (I, K1); **SRB**: Силвестра (B); **SLN**: Silvestra (KE); **HR**: Silvestra (B, M, SH)); **Silvia** (< 1) римския прякор *Silvius* (KE, KR); 2) лат. *silva*, ae, f – „гора” (B, KE, SH) > **BG**: Силвия (I, K1, K2); **SRB**: Силвија (B, D, G, K1, KR); **SLN**: Silvija (KE); **HR**: Silvija (B, K1, M, SH)); **Tatiana** (< 1) римския когномен *Tatianus* (SH); 2) името на сабинския цар *Tatius* (I) > **BG**: Татяна (I, K1, K2, Z); **SRB**: Татјана (B); **SLN**: Tatjana (KE); **HR**: Тасијана (M, SH)); **Undina** (< 1) лат. *undina*, ae, f – „русалка” (SH); 2) лат. *unda*, ae, f – „вълна” (SH) > **HR**: Undina (SH)); **Urbana** (< 1) римския когномен *Urbanus* (B, KE); 2) лат. *urbana* – „градска” (форма за ж. р. от прил. име *urbanus*, 3 – „градски”) (SH) > **SRB**: Урбана (B); **SLN**: Urbanja (KE); **HR**: Urbana (B, SH)); **Ursa** (< 1) римския когномен *Ursus* (B); 2) лат. *ursa*, ae, f – „мечка” (B, KE, SH) > **SRB**: Урса (B); **SLN**: Urška (KE); **HR**: Ursa (B, SH)); **Ursula** (< 1) римския когномен *Ursulus* (K1); 2) лат. *ursula*, ae, f – „малка мечка, меченце” (B, K1, KE, SH) > **BG**: Урсула (K1); **SRB**: Урсула (B, K1); **SLN**: Uršula (KE); **HR**: Ursula (B, M, K1, SH)); **Valentia** (< 1) римския когномен *Valens* (K1); 2) лат. *valens*, *entis* – „силен, здрав” (K2); 3) лат. *Valentia*, ae, f – „Валенция” (K1, K2) > **BG**: Валента (K1)); **Valentina** (< 1) римския когномен *Valentinus* (D, I, K2, KE, KR); 2) лат. *valens*, *entis* – „силен, енергичен, здрав” (KR, SH); 3) лат. *valentina* – „която е здрава” (форма за ж. р. от прил. име. *valentinus*, 3 – „който е здрав”) (K1, SH) > **BG**: Валентина (I, K1, K2); **SRB**: Валентина (B, D, G, KR); **SLN**: Valentina (KE); **HR**: Valentina (B, M, SH)); **Valeria** (< 1) римското родово име *Valerius* (D, I, K2, KE, KR); 2) лат. *valeo*, 2 – „здрав съм, силен съм; як, крепък” (B, SH) > **BG**:

Валерия (I, K1, K2); **SRB:** Валерија (B, D, G, KR); **SLN:** Valerija (KE); **HR:** Valerija (B, M, SH)); *Valeriana* (< 1) римския когномен *Valerianus* (K1); 2) женското лично име *Valeria* (SH) > **BG:** Валериана (K1); **SLN:** Valerijana (KE); **HR:** Valerijana (SH)); *Venetia* (< 1) лат. *Venetia, ae, f* – „Венеция“ (I, K2); 2) лат. *venetus, 3* – „синкав като морето“ (K2) > **BG:** Венеция (I, K1, K2)); *Venusta* (< 1) мъжкото лично име *Venustus* (SH); 2) лат. *venusta* – „изящна, привлекателна; мила, любезна“ (форма за ж. р. от прил. име *venustus, 3* – „изящен, привлекателен; мил, любезен“) (SH) > **HR:** Venusta (M, SH)); *Verena* (< 1) лат. *vereor, veritus sum, 2* – „страхувам се“ (KE, SH); 2) лат. *verus, 3* – „верен“ (I) > **BG:** Верена (I); **SLN:** Verena (KE); **HR:** Verena (SH)); *Vergilia/Virgilia* (< 1) римското родово име *Vergilius/ Virgilius* (I, K2, KE); 2) лат. *vergiliae, arum, f* – „съзвездие Плеади“ (K2) > **BG:** Вергилия (I, K1, K2)/ Виргилия (K1); **SRB:** Вергилија (B)/ Виргилија (B); **SLN:** Vergilija (KE)/ Virgilija (KE); **HR:** Vergilija (B)/ Virgilija (B)); *Verginia/Virginia* (< 1) римското родово име *Verginius/ Virginius* (K2, KE); 2) лат. *virgo, inis, f* – „девица“ (B, K2, SH) > **BG:** Вергиния (I, K1, K2)/ Виргиния (I, K1, K2); **SRB:** Вергинија (B)/ Виргинија (B); **SLN:** Verginija (KE)/ Virginija (KE); **HR:** Verginija (B, M, SH)/ Virginija (B, M, SH)); *Victorina* (< 1) римския когномен *Victorinus* (K1); 2) лат. *victorina* – „победна“ (форма за ж. р. от прил. име *victorinus, 3* – „победен“) (K1) > **BG:** Викторина (K1); **SRB:** Викторина (B); **SLN:** Viktorina (KE); **HR:** Viktorina (B, M, SH)); *Vitalia* (< 1) римския когномен *Vitalis* (K2, KE, SH); 2) лат. *vitalis, e* – „жизнен“ (B) > **BG:** Виталия (K2); **SRB:** Виталија (B); **SLN:** Vitalija (KE); **HR:** Vitalija (B, SH)); *Vita* (< 1) мъжкото лично име *Vitus* (B, K1, KE, SH); 2) лат. *vita, ae, f* – „живот“ (B, KE) > **BG:** Вита (K1); **SRB:** Вита (B); **SLN:** Vida (KE); **HR:** Vida (M, SH)).

В. Класификация на женските неолатински имена според канонизацията им:

В. 1. Имена на светици, канонизирани от Католическата църква:

Aemiliana, Amadea, Aquila, Aurea, Balbina, Beata, Beneventa/ Benvenuta, Benigna, Bibiana/ Viviana, Blanca, Bona, Bonaventura, Bonavita, Bonefatia/

Bonifacia/ Bonifatia, Caelesta/ Coelesta, Caelestina/ Coelestina, Caelina/ Cilinia/ Coelina, Caesaria, Caietana/ Gaetana, Carmen, Christiana, Columbina, Concessa, Cordula, Crescentiana, Delphina, Domitilla, Domnica, Exsuperantia, Felicissima, Firmina, Florentia, Florina, Gaudentia, Gloria, Honorata, Laetitia, Lea, Maxellendis, Maxentia, Miranda, Nives, Norma, Oliva, Olivera, Oliveria, Pia, Placida/ Placidia, Prisca, Quiteria, Revocata, Romula, Sancia/ Sanctia, Scholastica, Secundina, Serena, Severa, Severina, Silva, Silvestra, Sollemnina/ Solemnia, Ursulina, Verena, Violetta.

В. 2. Имена на светици, канонизирани от Православната църква:

Antiqua, Antiquaria, Armata, Aventina, Bima, Bonita, Celerina, Cotidia, Credula, Dativa, Desideria, Dictorina, Dominata, Felicitata, Fertula, Formosa, Ingeniana, Inna, Iubitana, Laetissima, Larisa, Lautia, Liberia, Liberta, Libosa, Lilia, Luta, Modestina, Optatia, Palma, Parta, Peregria, Prodokia, Rimma, Sana, Sanctiana, Secusa, Sedesa, Sina, Spica, Spinica, Stria, Subitana, Sumissa, Sursita, Undina, Vicentia, Vitalina.

В. 3. Имена на светици, канонизирани и от Католическата, и от Православната църква:

Aemilia, Agna, Albina, Amanda, Amata, Antoniana, Aquilina, Argenteia, Astuta, Augusta, Aurelia, Beatrix/ Viatrix, Benedicta, Blandina, Caecilia/ Cecilia/ Coecilia, Caleria, Camilla, Candida, Capitolina, Carina, Casta, Castula, Clara, Claudia/ Clodia, Clementina, Climentina, Columba, Constantia, Crescentia, Digna, Domina/ Domna, Domnina, Donata, Donatella/ Donatilla, Exsuperia, Famosa, Fausta, Faustina, Febronia, Felicia, Flavia, Florentina, Florida, Fortunata, Francisca, Frontina, Fructa, Fructuosa, Frustina, Galla, Gemella, Germana, Gloriosa, Hilaria, Honesta, Iulitta/ Julitta, Iusta/ Justa, Iustina/ Justina, Jucunda, Laura, Lauta, Leonia, Leonilla, Liberata, Liliana, Lolia, Lucella, Lucilla, Lucretia, Macrina, Magna, Malina, Marcellina, Mariana, Marina, Martina, Matrona, Maura, Medulla, Mellitina, Mica, Moderata, Modesta, Mulier, Muscila, Natalia, Nona/ Nonna, Novella, Octavia, Pacta, Patricia/ Patritia, Paula/ Paulla/ Polla, Paulina, Peregrina, Perpetua, Piama, Poplia, Praepedigna, Priscilla, Prudentia, Pulcheria,

Quieta, Regina, Renata, Reparata, Rogata, Rogatiana, Romana, Rosa, Rosalia/ Rosaria, Rosina, Rufina, Rufiniana, Sabina/ Savina, Salvia, Sebastiana, Secunda, Secundella/ Secundilla, Silvana, Silvia, Surdida, Surdila, Tatiana, Tecla, Tertia, Tertiana, Urbana, Ursa, Ursula, Valentina, Valeria, Venusta, Verginia/ Virginia, Vestita, Victorina, Viola, Virinea, Vita, Vitalia, Vitalica, Vivea.

ИЗВОДИ

Общият брой на включените в настоящото изследване женски неолатински имена е 542, които имат 174 еквиваленти в български, 222 в сръбски, 145 в словенски и 441 в хърватски.

От класификацията, направена според мотивираща основа, става ясно, че се обособяват четири големи групи – женски неолатински имена, образувани от съществително собствено име, от апелативи, от глаголни форми /вербоиди/, от синтагма и от падежна конструкция. От своя страна съществителните собствени се разделят на три подгрупи – образувани от римско митологично име, от друго неолатинско име и от топоним. Апелативите се разделят на четири подгрупи – образувани от съществително нарицателно име, от прилагателно име, от глагол и от наречие. Очевидно е, че най-продуктивни са апелативите, а най-непродуктивни са падежните конструкции.

При класификацията според етимологичната характеристика на немотивираните неолатински имена, се обособява група, включваща 173 антропонима с различни етимологични интерпретации с 90 еквивалента в български, 97 в сръбски, 80 в словенски и 134 в хърватски.

При класификацията, свързана с включването на латинския антропоним в каноничните списъци, най-многобройна е групата на имената на светици, канонизирани и от Православната, и от Католическата църква (166 антропонима), следвана от тези на светиците, включени в каноничните списъци само от Католическата църква (77 антропонима) и на включените в списъците само от Православната църква (48 антропонима).

Неканонизирани са следните 292 женски неолатински имена (от общо 542 женски неолатински имена, включени в настоящото изследване):

Abundantia, Adaucta, Adiuta, Admira, Adria, Aera, Afra, Agnella, Alba, Alobona, Alga, Alma, Alta, Amabilia, Amara, Amelia, Amora, Amoreta, Amoria, Ampliata, Ancilla, Angelica, Anima, Apolinaria, Aprilia, Aquilina, Aratora, Argentina, Armilla, Arnica, Asumpta, Audacia, Auguria, Augustiana, Aura, Auspicia, Auxilia, Avena, Avercia, Aves, Bella, Benicia, Blanda, Blasia, Bonafida, Caelia, Caelifora/ Coelifora, Caesarina, Callista/ Calixta, Camelia, Candelia, Canita, Canta, Cantiana, Cantilena, Caritas, Cassida, Cavena, Christina, Ciriona, Claritia, Claudiana, Clementa, Clementia, Comoda, Concepta, Condocea, Consolata, Consorcia, Constantina, Consuela, Cordelia, Corona, Coronata, Costina, Croatia, Cypria, Dava, Dea, Delicia, Deodata, Desoderata, Devinia, Dilecta, Divina, Dolores, Dolorosa, Domicella, Dominica, Duca, Dulcelina, Dura, Eligia, Etna, Fabella, Facunda, Februalina, Felina, Fereola, Ferraria, Fidela, Firma, Florisa, Florita, Flosina, Fraterna, Fructula, Frumentia, Fulgentia, Fulvia, Fusca, Galea, Galliana, Gaudia, Gaudiosa, Gemma, Geminiana, Gena, Generosa, Genia, Gentiana, Genuina, Gerania, Gladiola, Gloriola, Granata, Granida, Gratiana, Gratilla, Gratirosa, Honora, Honorabilis, Honoria, Honorina, Humilia, Humilitas, Illuminata, Immaculata, Imperia, Ingenua, Innocentia, Inviolata, Iovina, Iovita, Ira, Italina, Iteria, Iudicia, Iulina, Iunipera, Iuravita, Iuventina/ Juventina, Latina, Lauda, Leona, Libertina, Liviana, Longina, Luca, Lucenia, Luceria, Lucida, Luminosa, Luxa, Madonna, Maiora, Mansueta, Marionella, Marisca, Maristella, Marita, Martiana, Martiniana, Maurilia, Maxiana, Maximiliana, Mediana, Meritia, Merona, Mirabela, Nazaria, Nidia, Nigella, Nobilia, Novata, Nuntiata, Octaviana, Octiana, Olea, Olor, Oriana, Orientina, Ornamena, Ornata, Ornela, Pacalia, Palmiria, Pasquala, Pastoralia, Patrona, Pica, Pina, Placenta, Pluma, Pluvia, Prima, Principia, Puda, Pudentia, Pupa, Pupilla, Rabula, Redempta, Rema, Remigia, Respicia, Retina, Romaea, Romila, Rosmarina, Rosida, Rosamaria, Rustica, Sabellia, Sabiniana, Sagitta, Salutaris, Salvina, Sancta, Sanela, Sapida, Sapientia, Saturna, Semena, Sensibilia, Separata, Sexta, Sicilia, Sidonia, Silveria, Silvina, Simplicia, Sonora, Sperata, Spes, Stelamaris, Stella, Stilita, Suava, Sublima, Tabelina, Tacita, Terra, Tertula, Tilia, Tinea, Tranquilla, Ulva, Una, Unda,

Valentia, Valeriana, Valida, Vana, Vegeta, Venantia, Veneranda, Venetia, Venia, Venita, Vera, Verbena, Vergilia/ Virgilia, Verna, Vestalis, Vicia, Vicina, Vidana, Vigilia, Vigora, Vinca, Vindemia, Vinea, Vineta, Visia, Vitrana, Viva, Vulcana.

Authors' Contributions

G. Petkova conceptualized and designed the study. V. Kelbecheva and G. Petkova collected the data. Both authors contributed to the data analysis and writing of the original draft. G. Petkova performed the critical review, and V. Kelbecheva edited the final version of the manuscript. All authors have read and approved the final version of the manuscript.

Внесок авторів

Г. Петкова здійснила концептуалізацію та розробку дослідження. В. Келбечева та Г. Петкова провели збір даних. Обидві авторки брали участь в аналізі даних і підготовці початкового варіанту рукопису. Г. Петкова здійснила критичне рецензування, а В. Келбечева відредагувала остаточну версію рукопису. Усі авторки прочитали та схвалили остаточний варіант рукопису.

ЛИТЕРАТУРА

- Вайганд, Г. (1926). *Български собствени имена. Произход и значение*. Книгоиздателство „Т. Ф. Чипев“. [Weigand, G. (1926). *Bulgarian Personal Names. Origin and Meaning*. Knihoizdetelstvo „T. F. Chipev“.]
- Грковић, М. (1966). *Речник личних имена код Срба. „Вук Караџић“*. [Grkovich, M. (1966). *Dictionary of Serbian Personal Names. „Вук Караџић“*.]
- Дојчиновић, Б. (2010). *Књига имена (водич за будуће родитеље и кумове)*. Креативни центар. [Dojchinovich, B. (2010). *Book of Names (a guide for future parents and godfathers)*. Kreativni Tsentar.]
- Заимов, Йо. (1998). *Български именник*. Издателство на БАН. [Zaimov, Yo. (1998). *Bulgarian Onomasticon*. Izdatelstvo na BAN.]
- Илчев, Ст. (1959). *Речник на личните и фамилните имена у българите*. Издателство на БАН. [Ilchev, S. (1959). *Dictionary of Bulgarian Personal and Family Names*. Izdatelstvo na BAN.]
- Керж, Ђ. (1998). *Християнството през вековете. История на Църквата*. София: Нов човек. [Kerzh, U. (1998). *Christianity through the Centuries. History of Church*. Sofia: Нов човек.]
- Ковачев, Н. (1987). *Честотно-тълковен речник на личните имена у българите. „Д-р Петър Берон“*. [Kovachev, N. (1987). *Thesaurus of Bulgarian Personal Names. „D-r Petr Beron“*.]
- Ковачев, Н. (1995). *Честотно-етимологичен речник на личните имена в съвременната българска антропонимия. „Пик“*. [Kovachev, N. (1995). *Frequency and Etymological Dictionary of Personal Names in Contemporary Bulgarian Anthroponymy. „Pik“*.]
- Кол, П., Ранчић, А. (2011). *Именар – лексикон српских имена*. Јован. [Kol, P., Ranchich, A. (2011). *Onomasticon – Dictionary of Serbian Personal Names*. Јован.]
- Миљинковић, Сл., Сегеди, П., Тодоровић, Вл. М. (2009). *Латинско-српски и српско-латински речник (Lexicon Latino-Serbicum et Serbico-Latinum)*. Службени гласник.

- [Milinkovich, Sl., Segedi, P., Todorovich, Vl. M. (2009). *Latin-Serbian and Serbian-Latin dictionary (Lexicon Latino-Serbicum et Serbico-Latinum)*. Sludjebni Glasnik.]
- Никонов, В. А. (1974). *Имя и общество*. Наука. [Nikonov, V. A. (1974). *Name and Society*. Nauka.]
- Суперанская, А. В. (1998). *Словарь русских личных имён*. АСТ. [Superanskaya, A. V. (1998). *Dictionary of Russian Personal Names*. AST.]
- Теория и методика ономастических исследований*. (1986). Наука. [Theory and Methodology of the Onomastic Research. (1986). Nauka.]
- Шипка, М., Клајн, Ив. (2011). *Име моје и твоје*. ИК Прометеј. [Shipka, M., Klain, Iv. (2011). *The Name – Mine and Yours*. ИК Прометеј.]
- Щайндорф, Л. (2009). *Хърватия. От Средновековието до наши дни*. Рива. [Steindorf, L. (2009). *Croatia. From the Middle Ages up to Present Days*. Riva.]
- Bosanac, M. (1984). *Prosvjetin imenoslov*. Prosvjeta.
- Farmer, D. H. (2011). *Oxford Dictionary of Saints*. Oxford University Press.
- Hajdú, M. (2002). The History of Onomastics. *Onomastica Uralica*, 2 (History of the Study of Toponyms in the Uralian Languages), 7-45. URL: <http://nevtan.arts.unideb.hu/nevtan/tagozat/0Ghajdu.pdf>.
- Keber, J. (2008). *Leksikon imen. Onomastični kompendij*. Celjska Mohorjeva družba
- Marević, J. (1994). *Hrvatsko-latinski rječnik*. Školska knjiga.
- Šimundić, M. (1988). *Rječnik osobnih imena*. Nakladni zavod Matice hrvatske.
- Žepić, M. (2000). *Latinsko-hrvatski rječnik (Lexicon Latino-Croaticum)*. Školska knjiga.

**ПРО ЖІНОЧІ НЕОЛАТИНСЬКІ АНТРОПОНІМИ ТА ЇХ ВІДОБРАЖЕННЯ
В ІМЕННИКОВИХ СИСТЕМАХ ПІВДЕННОСЛОВ'ЯНСЬКИХ МОВ
(НА МАТЕРІАЛІ БОЛГАРСЬКОЇ, СЕРБСЬКОЇ,
СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ТА ХОРВАТСЬКОЇ МОВ)**

АНОТАЦІЯ

Вступ. Під впливом римської міфології, культури та літературної традиції, а також унаслідок виникнення християнства й утвердження його як офіційної релігії більшості європейських країн, значна кількість латинських особових імен увійшла до антропонімічних систем мов *Slavia Orthodoxa* та *Slavia Catholica*.

Об'єктом дослідження в цій роботі є жіночі особові імена, що функціонують у болгарському, сербському, словенському та хорватському антропоніміконі та походять від неолатинських антропонімів. Для реконструкції їхньої первісної етимології, наскільки це можливо, важливим є залучення позамовної інформації – зокрема даних про канонізацію імен, а також моделей адаптації базових латинських онімів у слов'янських антропонімічних системах. Такий підхід дозволяє повніше простежити особливості функціонування цих імен у межах сучасних південнослов'янських іменних систем.

Методологія. Основними методами дослідження є вилучення ономастичних даних та порівняльний аналіз. Очікувані результати пов'язані з описом зовнішнього вигляду та етимології римських імен язичників та їхніх еквівалентів, що зустрічаються в сучасному ономастиконі південнослов'янських мов.

Результати дослідження дають підстави стверджувати, що включення певного латинського імені до канонічних списків католицької або православної церкви, як правило, було визначальним чинником його проникнення до одного з досліджуваних ономастиконів. Загальна кількість жіночих неолатинських імен, розглянутих у цьому дослідженні, становить 542 одиниці, зокрема 174 – у болгарській, 222 – у сербській, 145 – у словенській та 441 – у хорватській мовах.

Усі ці оніми становлять основні форми слов'янських особових імен латинського походження, тобто не є похідними від латинізованих грецьких, етрусських, кельтських чи германських антропонімів. Досліджувані імена класифіковано за типом мотивувальної основи або дериваційного форманта, що зумовлює потребу врахування латинських граматичних принципів при їхній систематизації.

Залучення матеріалів із фахових ономастичних словників дало змогу не лише уточнити сучасний стан південнослов'янських систем особових імен, але й забезпечити можливість використання отриманих даних як орфографічного еталона під час відтворення відповідних антропонімів у наукових і практичних текстах.

Ключові слова: неолатинське ім'я, болгарська, сербська, словенська, хорватська системи власних імен, Християнство

Стаття надійшла 18 вересня 2025 р.

Інформація про авторів

Гергана ПЕТКОВА

кандидат філологічних наук, старший викладач

Медичний університет

Пловдив, Болгарія

e-mail: Gergana.Petkova@mu-plovdiv.bg; gi4e82ap@abv.bg

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-7209-9765>

Вероника КЕЛБЕЧЕВА

кандидат філологічних наук, старший викладач

Медичний університет

Пловдив, Болгарія

e-mail: Veronika.Kelbecheva@mu-plovdiv.bg; veronikakelbecheva@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1045-9208>

Notes on Contributors

Gergana PETKOVA

PhD in Linguistics, Senior Lecturer

Medical University

Plovdiv, Bulgaria

e-mail: Gergana.Petkova@muplovdiv.bg; gi4e82ap@abv.bg

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-7209-9765>

Veronika KELBECHEVA

PhD in Linguistics, Senior Lecturer

Medical University

Plovdiv, Bulgaria

e-mail: Veronika.Kelbecheva@mu-plovdiv.bg; veronikakelbecheva@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1045-9208>

УДК 81'373.2:523.42

DOI <https://doi.org/10.18524/2410-3373.2025.28.343052>**Михайло ТОРЧИНСЬКИЙ***Хмельницький національний університет
Хмельницький, Україна***Mykhailo TORCHYNSKYI***Khmelnyskyi National University
Khmelnyskyi, Ukraine***Наталія ТОРЧИНСЬКА***Хмельницький національний університет
Хмельницький, Україна***Nataliia TORCHYNSKA***Khmelnyskyi National University
Khmelnyskyi, Ukraine*

ВЛАСНІ НАЗВИ ПРОСТОРОВИХ ОБ'ЄКТІВ НА МЕРКУРІЇ

PROPER NAMES OF SPATIAL OBJECTS ON MERCURY

ABSTRACT

Introduction. Approximately 7,000 names of spatial objects located on planets other than Earth or their moons have been recorded. Among them, researchers have traditionally singled out the proper names of spatial objects on Venus, Mars, Mercury, and the Moon.

The aim of the study – to determine the structure, semantics of the root elements, method of formation, and motivation of the names of spatial objects on Mercury.

Object of the study. In total, 613 proper names of spatial objects on Mercury are analyzed.

Methods of the study. The research employed stratigraphic, genetic, etymological, and word-formation techniques of the descriptive method, as well as classification and systematization, comparative analysis, and quantitative calculations.

Research results. The names of spatial objects on Mercury are predominantly simple. The mercurionyms were formed by the lexico-semantic method (primarily through direct semantization) from anthroponyms, nautonyms, and appellatives. The main motivational relationships are memorial, essential-nominal, and locative. The number of new and recent mercurionyms is almost the same.

Conclusions. Commonalities with venusonyms include the dominance of cosmo-oronyms, particularly crateronyms. All cosmonyms are formed by the lexico-semantic method, and their composition contains the most anthroponyms, which led to the prevalence of memorial motivation. Eponyms such as theonyms and other mythonyms are also relatively productive.

Simple constructions that arose through direct semantization prevail on Mercury, while on Venus, complex ones formed by the syntactic method are dominant. Almost all venusonyms have feminine nouns as eponyms, while mercurionyms often have appellatives, nautonyms, and toponyms. The majority of venusonyms are new, while mercurionyms are recent structures.

Keywords: astronomical term, cosmonym, mercurionym, motivation, origin, semantics, structure

ВСТУП

Власні назви космічних об'єктів, або космоніми, є найменшим онімним полем. За нашими підрахунками, таких найменувань зафіксовано понад 40 000, що становить менш ніж п'ять тисячних відсотка від загальної кількості пропріальних одиниць (Торчинський, 2019: 130).

Серед космонімів майже уп'ятеро більше найменувань динамічних об'єктів, які рухаються в космосі за певними орбітами, так званих космоорбітонімів, до яких належать власні назви галактик (галактиконіми), зірок (астроніми), комет (кометоніми), планет і їхніх супутників (планетоніми й сателітоніми) тощо (Торчинський, 2008: 170–175).

Натомість космопонімів, тобто назв просторових об'єктів, які знаходяться на інших, крім Землі, планетах або їхніх супутниках, фіксується близько 7 000 (Торчинський, 2019: 130). Із-поміж них дослідники традиційно виокремлювали венусоніми, марсоніми, меркуріоніми й селеноніми (власні назви просторових об'єктів на Венері, Марсі, Меркурії й Місяці), до яких останнім часом додано нептуноніми, сатурноніми, ураноніми, юпітероніми та інші різновиди (Торчинський, 2008: 177–178).

Крім того, за типом іменованих об'єктів додатково розрізнялися, наприклад, на Меркурії оромеркуріоніми (*Долина Нептуна*), хоромеркуріоніми (*Пієрія*) гідромеркуріоніми (*Море Прометей, Океан Гермеса Тринайвеличнійшого*), зокрема фіордомеркуріоніми (*Затока Нус*) (Торчинський, 2008: 176–176), «однак природа цих денотатів абсолютно не відповідає земній, тому поки що, на нашу думку, можна обмежитися лише тими термінами, які вказують на співвіднесеність географічних об'єктів із певним космічним тілом і в загальному характеризують ту чи іншу його особливість. Єдиний виняток можна зробити для власних назв кратерів як типових об'єктів» (Торчинський, 2008: 177), відповідно, найменування найбільш поширених на Меркурії об'єктів кваліфікуватимуться як кратеромеркуріоніми, що є складником оромеркуріонімів, паралельно з якими існують хоромеркуріоніми.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Класичним описом власних назв космічних об'єктів вважається книга Ю. О. Карпенка «Назви зоряного неба», надрукована в Москві 1985 р., а українською мовою в скороченому вигляді (як компіляція низки наукових статей) видана у Львові 2016 р. Ґрунтовно схарактеризовано найменування галактик, сузір'їв та їхніх частин, зірок, планет і їхніх супутників, астероїдів, комет, метеорів і частин поверхні Місяця (Карпенко, 2016).

Різнобічна інформація про космічні тіла і їхні назви наявна в окремих працях довідникового типу, на зразок опису космічної терміносистеми в «Астрономічному енциклопедичному словнику» (Климишин, Корсунь, 2003), характеристики особливостей переважно найменувань сузір'їв, зірок і планет у «Лінгвокраїнознавчому словнику власних назв української мови» (Процик, Тимошик, 2006) та «Словнику власних астрономічних назв української мови» (Процик, 2014), реєстру найменувань малих планет, астероїдів, комет тощо, що увічнюють у Всесвіті літопис Української держави, в науково-енциклопедичному виданні «Імена України в Космосі» (Вавилова, Плачинда, 2005). Виконано й комплексний аналіз окремих розрядів космоорбітонімів, зокрема сузір'їв (Торчинський, 2023), планет (Торчинський, Торчинська, 2022) і їхніх супутників (Торчинський, 2022). Аналогічно схарактеризовані космопоніми Венери (Торчинський, Торчинська, 2025). Як бачимо, описи власних назв просторових об'єктів на планетах та інших космічних тілах, крім Венери, практично відсутні, що унеможливорює формулювання певних висновків щодо структурно-дериваційних та семантико-мотиваційних атрибутів космопонімів, космонімів і, зрештою, всього українського ономастикону, чим і визначається **актуальність теми** статті.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета роботи – визначити структуру, семантику твірних основ, спосіб творення й мотивацію найменувань просторових об'єктів на Меркурії.

ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ

Завдяки більш ретельним дослідженням змінилися і квантитативні характеристики меркуріонімікону. Якщо 2019 р. ми стверджували, що на Меркурії зафіксовано до 250 найменувань просторових об'єктів: басейн *Спеки*, кратер *Верді* (Торчинський, 2019: 130), то нині, за твердженням Міжнародного астрономічного союзу (МАС), на поверхні інших, крім Землі, планет і їхніх супутників нараховується понад 15 000 пропріальних одиниць, з яких 59 % знаходяться на Місяці, 13 % – на Венері, 12 % – на Марсі, 3 % (тобто приблизно 450 онімів) – на Меркурії [Меркурій, 2025]. Загалом аналізується 613 меркуріонімів, із-поміж яких домінують **оромеркуріоніми** (517; 84,34 %) завдяки значній кількості кратеронімів (444; 72,43 %); чисельність **хоромеркуріонімів** становить 96 (15,66 %).

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

У процесі дослідження використано стратиграфічний, генетичний, етимологічний й словотвірний прийоми описового методу, що дозволило схарактеризувати структурно-дериваційні й семантико-мотиваційні особливості меркуріонімів, а також класифікації і систематизації, порівняльний та кількісних підрахунків, завдяки чому уможливилось створення відповідних систем оро- і хоромеркуріонімів, їх порівняння між собою та з аналогічними атрибутами венусонімів.

Основні просторові об'єкти Меркурія, які отримали найменування, поділяються на дві групи: орієнтовані на деталі альbedo та рельєфу.

Перша група має в основі термін «альbedo» – фізичну величину, пов'язану зі здатністю космічного тіла відбивати й розсіювати випромінення, тобто це своєрідна гра світла й тіні, що створює ілюзії існування на поверхні рівнин та підвищень. Такі спостереження досить давні, адже перші згадки про Меркурій з'явилися в XIV ст. до н. е., а більш ретельно, за допомогою телескопа, Меркурій почали досліджувати 1609 р. Систематизував меркуріоніми 1934 р. Е. Антоніаді, Пізніше об'єкти рельєфу спостерігалися з

космічних апаратів (зокрема, на орбіті Меркурія його поверхню 1974 р. знімав зонд «Марінер-10», а 2011 р. – «Месенджер»).

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Описуючи час фіксації Меркурія на наших теренах, Ю. О. Карпенко зазначив, що спочатку використовувалася його грецька форма (наприклад, в «Ізборнику Святослава» 1073 р. названо сім планет, серед яких – *єрмис*, як і в староукраїнській «Космографії» XVI ст., що є перекладом латинського «Трактату про сферу» англійця Сакробоско: *Ермисъ*), натомість у книзі «Астрономія» давньоримського автора Гая Юлія Ігіна 1482 р. видання та в оригіналі названого вище трактату з-поміж інших наведено латинізований варіант планетоніма: *Mercurius*, і така форма в нас остаточно закріпилася на межі XVII–XVIII ст. [Карпенко, 2016: 97–98]. В інших мовах трапляються назви, часто пов'язані з розташуванням Меркурія поряд із Сонцем, наприклад: *Стілбон* – «мерехтливий» (старогрецька мова), *Кохав Хамма* – «зоря Сонця» (іврит), *Шхен шинг* – «годинна зоря» (китайська мова).

Пропріатив *Меркурій*, як і більшість планетонімів, є простою, архаїчною, природною, ідеологічною, запозиченою з латинської мови власною назвою з відомою і прозорою етимологією, утвореною шляхом власне семантизації від імені бога торгівлі римського пантеону, тому що ця планета найшвидша з-поміж інших (Торчинський, Торчинська, 2022).

Серед екстралінгвальних атрибутів Меркурія також відзначимо ті, які певним чином впливають на функціонування назв просторових об'єктів на планеті, Зокрема, Меркурій не має супутників; температура на поверхні коливається від -180°C вночі до 430°C вдень; навколо своєї осі Меркурій обертається за 58,6 земної доби, а навколо Сонця – за 87,97 земної доби. Атмосфера тонка і розріджена, складається з водню, гелію, кисню та інших елементів. Меркурій є найменшою планетою Сонячної системи (він у 18 разів менший за Землю).

Як уже відзначалося, найбільш продуктивними із-поміж меркуріонімів є найменування кратерів, які майже втричі перевищують кількість інших

найменувань, при цьому варто зазначити, що це лише 7 %, адже на Меркурії зафіксовано 6040 кратерів, що мають діаметр понад 20 км.

Кратери названі переважно в честь людей мистецтва, насамперед письменників: американських (*Фолкнер, Хемінгуей*), англійських (*Байрон, Шекспір*), арабських (*Аль-Ахталь, Аль-Джахіз*), грецьких (*Гомер, Софокл*), індійських (*Андал, Сур Дас*), іспанських (*Сервантес, Хіменес*), італійських (*Боккаччо, Петрарка*), китайських (*Лі По, Лу Сін*), німецьких (*Гейне, Ремарк*), римських (*Горацій, Овідій*), російських (*Аксаков, Чехов*), французьких (*Бальзак, Гюго*), японських (*Акутагава, Хітомаро*) та інших.

Поширеними є кратеромеркуріоніми, присвоєні в честь композиторів: австрійських (*Гайдн, Моцарт*), американських (*Еллінгтон, Соуза*), італійських (*Верді, Пуччіні*), німецьких (*Бах, Бетховен*), російських (*Глінка, Рахманінов*), французьких (*Берліоз, Куперен*), а також художників: американських (*Анрі, Хоппер*), бельгійських (*Ван Ейк, Рубенс*), іспанських (*Далі, Пікассо*), італійських (*Караваджо, Рафаель*), китайських (*Лян Кай, Цю Ін*), нідерландських (*Ван Гог, Рембрандт*), російських (*Рубльов, Суріков*), французьких (*Гоген, Моне*), японських (*Кьомай, Кунісада*) та інших.

З одного боку, для найменувань кратерів ця інформація етимологічно зайва, адже всі оніми мають меморіальну мотивацію, а з іншого – це свідчення про вагомість мистецтва певного етносу у світовому масштабі та можливості вітчизняної астрономії впливати на процес творення космонімів. Що стосується українців, то серед меркуріонімів є два кратери – *Шевченко* (діаметр 143 км, назва затверджена МАС 1976 р.) і *Білокур* (діаметр 135 км, назва затверджена МАС 2008 р.). Певний стосунок до України мають й епоніми кратерів *Гоголь* (письменник М. Гоголь), *Рєпін* (художник І. Рєпін), *Чайковський* (композитор П. Чайковський), *Шолом-Алейхем* (псевдонім письменника Ш. Рабиновича).

На карті Меркурія фіксуються і представники інших творчих професій: артисти (*Нурєєв, Фонтейн*), архітектори (*Аполлодор, Гауді*), скульптори (*Лісіпп, Роден*), музиканти (*Беше, Ларроча*), співаки (*Карузо, Леннон*),

фотографи (*Карш*, *Штігліц*) і хореографи (*Баланчін*, *Ейлі*). Одиночні слововживання мають пропріативи, похідні від прізвищ американського сценариста, кінорежисера й аніматора (*Дісней*), єгипетського лікаря й мудреця (*Імхотен*) і японського майстра чайної церемонії (*Рікю*).

Лише один кратеронім не пов'язаний із прізвищами й не має меморіальної мотивації: *Хун Каль* (мовою майя це двадцятий градус, з яким на Меркурії пов'язана система координат, і якраз через цей кратер проходить цей меридіан західної довготи).

Міжнародний астрономічний союз визначив низку правил, які стосуються найменувань меркуріанських кратерів (окремі з них ми частково прокоментували):

1) прізвище-епонім назви кратера береться в людини, але має пройти не менше ніж п'ятдесят років після того, як вона стала знаменитою, а також три роки після її смерті;

2) дослідники намагаються поєднувати розмір кратера із внеском певної людини у світову культуру, хоча іноді такі оцінки є досить суперечливими, та й відкритим пізніше кратерам не завжди вистачає прізвищ маститих митців;

3) переважно іменуються кратери діаметром понад 100 км і особливо примітні з менших. Найбільші кратери (діаметром більш ніж 300 км, і їх часто називають басейнами) мають такі найменування (в порядку зменшення діаметра): *Рембрандт*, *Бетховен*, *Санаї*, *Анейрвін*, *Достоевський*, *Шекспір*, *Толстой*, *Рафаель*, *Гомер*, *Гете*, *Рахманінов* і т. д.;

4) відсутність прізвищ науковців пояснюється тим, що вони мотивували назви кратерів Марса й Місяця. Лише чотири кратеромеркуріоніми похідні від таких лексем: *Арісторхен* (грецький філософ), *Боецій* (римський учений), *Гвідо д'Арецо* (італійський музичний теоретик) і *Койпер* (американський астроном);

5) астрономічний термін «кратер» поряд із найменуванням не вживається, на відміну від інших меркуріонімів, поєднаних з АТ;

6) більшість таких онімів за структурою прості (400; 90,09 %: *Мендельсон*, *Шуберт*), проте трапляються складні (14; 3,15 %: *Ель-Хусейні*,

Саят-Нова) і складені (30; 6,76 %: *Африкан Хортон*, *Марк Твен*), спосіб творення усіх типів – власне семантизація, оскільки епоніми складними чи складеними стали ще до моменту назвотворення.

Зазначимо, що значна частина кратерів була поіменована ще у ХХ ст. (нових пропріативів зафіксовано 230 (51,8 %), а новітніх – 214 (48,2 %).

Перші найменування так званих уступів, тобто звивистих урвищ довжиною в сотні кілометрів та висотою до 2–3 км, Міжнародний астрономічний союз затвердив 1961 р.; 2014 р. їх було 30, а нині 64. Такі структури двослівні («АТ + назва корабля видатного дослідника чи першопрохідця»), причому відзначимо відсутність лапок у наутоніма, який увійшов до складу меркуріоніма: *уступ Вікторія* (← «Вікторія», корабель експедиції Фернана Магеллана), *уступ Санта-Марія* (← «Санта-Марія» корабель експедиції Христофора Колумба).

Інші оромеркуріоніми малопоширені (дев'ять назв восьми денотатів, тому що *борозна Пантеон* має неофіційне найменування *борозна Павук*):

це, зокрема, одна гірська система з висотами від півтора кілометра до трьох, названа *гори Спеки* (об'єкт розташований на рівнині Спеки в найбільш спекотному регіоні Меркурія);

дві гряди гір: *гряда Антоніаді* і *гряда Скіапареллі* (від прізвищ астрономів, які досліджували Меркурій);

дві борозни – довгі й вузькі впадини, які розходяться із спільного центру й тягнуться на сотні кілометрів: *борозна Пантеон* (за подібність із ребристим куполом римського Пантеону), *борозна Боробудур* (від назви храму буддизму Махаяна IX ст. в Індонезії);

три ланцюжки невеликих кратерів: *ланцюжки Аресібо*, *Голдстоун* і *Хайстек* (від найменувань радіотелескопів у Пуерто-Ріко й Каліфорнії та Массачусетсі у США).

Загалом серед власних назв об'єктів рельєфу зафіксовано 400 простих (77,37 %), тобто однослівних з одним коренем: *Ожогі*, *Рабле*; 14 складних (2,71 %) – однослівних із двома й більше коренями: *Вергеланд*, *Вілла-Лобос*;

103 складені (19,92 %) – переважно підрядні іменниково-іменникові словосполучення (*уступ Вегас, уступ Тангароа*) або багатокomпонентні прізвища (*Ахмад Баба, Чіанг Куї*).

Усі оніми утворені двома різновидами лексико-семантичного способу: синтаксичним, коли словосполучення трансформується в найменування (74; 14,31 %: *уступ Гріфо, уступ Селен*), і шляхом власне семантизації, коли твірне слово без зміни його структури перетворюється в космопонім (443; 85,69 %: *Ерте, Керолан*).

Відантропонімними (відпрізвищевими) є 399 простих кратеронімів (*Бознаньска, Пруст*), 14 складних (*Ель-Хусейні, Шер-Гіл*) і 30 складених (*Ду Фу, Хан Кан*); дві останні групи утворюють переважно китайські, корейські, японські та інші східноазійські пропріативи. До складу 74 назв-словосполучень входить АТ, що поєднується з наутонімами (64: *уступ Італіка, уступ Челленджер*), прагматонімами – найменуваннями споруд (5: *ланцюжок Голдстоун, ланцюжок Хайстек*), антропонімами (2: *гряда Антоніаді, гряда Скіапареллі*) й апелятивами (2: *борозна Павук, гори Спеки*). Один космопонім (*Хун Каль*) є відчислівниково-відіменниковим.

Домінують пропріативи з меморіальною мотивацією – найменування увічне пам'ять про певну людину (443; 85,69 %: кратери *Депре, Шеллі*); відносно продуктивними є назви із сутнісно-номінальною – АТ вказує на тип іменованого об'єкта, а онімна частина не пов'язана якимись відношеннями з ним, хоча підпорядковується певним правилам (68; 13,15 %: *уступ Академік, уступ Карраско*); окремі пропріативи мають мотивацію сутнісно-меморіальну (2; 0,39 %: *гряда Антоніаді, гряда Скіапареллі*), сутнісно-квалітативну – АТ і вказівка на якусь ознаку денотата (3; 0,58 %: *борозна Павук, гори Спеки*), локативну – місцезнаходження об'єкта (1; 0,19 %: *Хун Каль*, тобто двадцятий градус).

За часом створення розрізняються нові (247; 47,78 %: *Бронте* – 1976 р., *Сезанн* – 1985 р.) й новітні (270; 52,22 %: *Копленд* – 2010 р., *уступ Протея* – 2022 р.) оромеркуріоніми, які виникли відповідно у ХХ або ХХІ ст.

Так звані рівнини, кваліфіковані за принципом альbedo як світліші або темніші від довкілля, відносимо до хоромеркуріонімів, оскільки це вже назви об'єктів горизонтального членування поверхні, іноді досить великі. Наприклад, *рівнина Снеки* має діаметр майже 1500 км, а названа так через розміщення на одному із двох меридіанів, де температура є найвищою на планеті. Рівнина з мінімальними температурами, що знаходиться в районі північного полюса, названа *Північною (рівнина Бореаліс)*. Це сутнісно-квалітативні назви.

Сім таких об'єктів отримали назви планети Меркурій у різних мовах світу (*рівнини Апарангі* й *Суйсей* мовами маорі і японською), і це сутнісно-локативна мотивація; два – ім'я бога Меркурій (*рівнини Будх, Лугус* індійською і галльською мовами), і це сутнісно-асоціативна мотивація; три – імена богів-посланців як еквівалентів Меркурія (*рівнини Папсуккаль, Собкоу, Турмс* аккадською, давньоєгипетською і етрусською мовами), і це теж сутнісно-асоціативна мотивація; *рівнина Одін* названа іменем верховного скандинавського бога, і це сутнісно-номінальна мотивація. Сім пропріативів нові, а десять – новітні.

Усі 29 найменувань факул – невеликих, яскравих областей на поверхні Меркурія, є словосполученнями, до складу яких входить АТ і слово «змія» різними мовами світу – європейськими (*факули Маду, Орм* – естонською і шведською), азійськими (*факули Нгу, Пампу* – лаоською і тамільською в Індії), африканськими (*факули Абісо, Хаву* – сомалійською і каннада в Ефіопії) та іншими (*факули Ахас, Накахі* – таганською на Філіппінах і маорі). Всі оніми новітні сутнісно-номінальні.

Власні назви так званих долин (всі п'ять складені, новітні, сутнісно-номінальні) складаються з АТ і найменувань закинутих древніх поселень (*долини Ангкор, Карал* – від назв древніх міст у Камбоджі й Перу).

Низка просторових об'єктів на поверхні Меркурія за допомогою телескопа була досліджена ще у XIX ст. астрономом Дж. Скіапареллі, який назвав багато областей на Меркурії, спираючись на міфологічні та географічні

назви, зокрема ті, що пов'язані з грецькою міфологією. 1976 р. Міжнародний астрономічний союз офіційно затвердив 32 таких космопоніми: з яких 14 – прості конструкції, утворені шляхом власне семантизації.

Шість із них походять від найменувань географічних об'єктів: як грецьких і навколишніх (*Аполлонія* ← давньогрецьке місто, засноване в VI ст. до н. е. і присвячене Аполлону, грецькому богом мистецтва, музики та світла, тісно пов'язаному із Сонцем; *Лігурія* ← регіон Італії, розташований на півночі країни, на узбережжі Лігурійського моря), так і не пов'язаних з античністю (*Австралія* ← найстаріший і найсухіший континент на планеті; *Галлія* ← історична область у Західній Європі, відома з часів стародавнього Риму).

Від теонімів виникли два хоромеркуріоніми (*Аврора* ← богиня ранкової зорі в римській міфології як символ того, що Меркурій часто можна побачити на небі саме під час світанку; *Фаетоній* ← син бога Сонця Геліоса Фаетон, який спробував керувати сонячною колісницею, але втратив над нею контроль і загинув); від інших міфонімів – три (*Гесперіс* ← Геспериди, ніяди, дочки богині вечірньої зорі Геспери й Атланта; *Кадуцеата* ← Кадуцей, жезл римського бога Меркурія, один із найвідоміших його символів; *Плеяс* ← Плеяди, сім дочок німфи Плейони й титана Атланта); ще три – від різних лексем: *Бореа* (від латинського слова «borealis», що означає «північний»), *Геліокамін* (від грецьких слів «Геліос» – Сонце і «камін» – піч, вогнище зі значенням «Сонячна піч», що підкреслює екстремальну спеку на поверхні Меркурія, спричинену близькістю до Сонця; *Пентас* (від грецького слова «п'ять», можливо, із символічним значенням).

Решта 18 найменувань – складені конструкції, першим компонентом яких є АТ «пустеля», а другим – пропріатив, пов'язаний з античною міфологією, зокрема іменами богів як грецького пантеону (*пустелі Афродіти*, *Персефони* – в честь богині краси й кохання та богині весни, родючості й підземного царства), так і римського (*пустелі Марса*, *Нептуна* – в честь бога війни й бога морів), а також героїв давньогрецьких міфів (*пустеля Адмета* ← Адмет, син фессалійського володаря Ферета, один з аргонавтів; *пустеля*

Лікаоніс ← Лікаон, цар Аркадії, який, згідно з міфами, був перетворений Зевсом на вовка).

Низка хоромеркуріонімів пов'язана з варіантними іменами бога Гермеса (грецький варіант назви Меркурій), що також асоціюється з планетою Меркурій (*пустеля Аргіфонте* ← Аргіфонт, одне з імен бога Гермеса, тобто «убивця Аргуса», стоокого велетня, який охороняв німфу Іо; *пустеля Аларум* ← «крило», на яке візуально схожий об'єкт; крім того, Гермес був відомий своїми крилатими сандалями і жезлом-кадуцеем, що теж мав крила).

Подвійну етимологію має і найменування *пустеля Горарум*, що виводять від латинського слова «*hora*» – година (символізує швидкість, з якою Меркурій обертається навколо Сонця, що, у свою чергу, відображається у швидкій зміні температур на його поверхні) та теоніма Гор – єгипетського бога неба, царства та Сонця.

Ще три оніми мотивовані теонімом (*пустеля Геліоса* ← Геліос, давньогрецький бог Сонця, який керував сонячною колісницею по небу) і міфонімами (*пустеля Фенікса* ← Фенікс, міфічний птах, який відроджується з попелу; *пустеля Прометей* ← Прометей, титан із давньогрецької міфології, відомий тим, що викрав вогонь у богів і подарував його людям). Ці пропріальні частини найменувань мають асоціативно-символічну мотивацію, адже перша підкреслює близькість об'єкта до Сонця, друга є чудовим образом для планети, яка постійно перебуває під палючим Сонцем, а третя асоціюється з вогнем і небесним покаранням, що ідеально відповідає екстремальній спеці, що панує на цій планеті.

Зазначимо, що вказані хоромеркуріоніми – досить нестабільні, оскільки часто варіюється як форма онімного компонента (*Кріофори* – *Кріофор*, *Ціллен* – *Кіллена*), так і його структура (*Атлантида* – *пустеля Атлантида*, *пустеля Гермеса Трисмегіста* – *пустеля Гермеса Тринайвеличнійшого*), що загалом фундаментального значення для характеристики цього класу пропріальних одиниць не має.

Це тим більш неважливо, що майже всі наведені вище власні назви так званих пустель із розвитком космічної науки й отриманням набагато детальніших зображень поверхні Меркурія Міжнародним астрономічним союзом протягом 2012–2015 рр. були замінені або уточнені. Зокрема, *Пієрія* отримала назву квадрант *Дерана*. Квадрант – це частина поверхні небесного тіла, розділена за сіткою координат. На Меркурії виділено 15 квадрантів, кожен з яких має свою назву та номер, що полегшує складання карт і дослідження планети (наприклад, *Н-8 – Гермес-8* із назвою *Деран*).

Кожен квадрант названий в честь якоїсь визначної деталі рельєфу, яка знаходиться в його межах, найбільш часто – кратера (10: *Аполлодор, Копланд*), двічі – рівнини (*Бореаліс, Лігурія*), по одному разу – басейну (*Радітладі* – це прізвище африканського драматурга, а басейн – це насправді великий кратер), каньйону (*Кобра*), уступу (*Вікторія*). Як бачимо, такі оніми прості, утворені шляхом власне семантизації, відмеркуріонімі, з локативною мотивацією, оскільки денотати твірних лексем вказують на місцезнаходження квадрантів.

Також зникли такі термінопозначення, як *затока мис, море, океан*; відповідно, змінилися й сутнісні компоненти складених конструкцій (наприклад, *затока Аргіфонта* стала *пустелею Аргіфонта*; *мис Геліоса* – *пустелею Геліоса* і т. д.).

Із-поміж хоромеркуріонімів виокремлено 29 простих конструкцій (30,21 %: *Галлія, Гесперіс*), до яких віднесено окремі складні іншомовного походження, в яких важко виокремити їхні компоненти (*Аполлодор, Геліокамін*), і 67 складених (69,79 %: *долина Пестум, рівнина Лугус*). Перші утворені шляхом власне семантизації, а другі – синтаксичним способом.

Як твірні лексеми більш часто фіксуються пропріальні одиниці (60), зокрема теоніми (18: *Аврора, рівнина Турмс*), інші міфоніми (9: *Кадуцеата, пустеля Прометей*), топоніми (11: *Австралія, долина Кахокія*), меркуріоніми (15: *Отараед, Хокусай*) і планетоніми (7: *рівнини Сіхту, Суйсей*). Усі складені найменування, як бачимо, містять апелятив – астрономічний термін, а власне

відапелятивних похідних реєструємо 36 (*Пентас*, *рівнина Снеки*), і передусім вони мотивовані словом «змія» різними мовами світу (*факули Амару*, *Сарпа*).

Завдяки різноплановій семантиці твірних лексем, мотиваційні відношення хоромеркуріонімів теж неоднакові. У простих конструкціях це мотивація локативна (15; 15,63%: *Гомер*, *Койпер*), номінальна (7; 7,29 %: *Пієрія*, *Плеяс*), асоціативно-символічна, коли онім певним чином пов'язаним із твірним словом і має символічне забарвлення (6; 6,25 %: *Аврора*, *Геліокамін*) і одна невідома (1,04 %: *Пентас*). Складені структури – це насамперед сутнісно-номінальні (43; 44,78 %: *пустелі Адмета*, *Марса*); менш продуктивні сутнісно-асоціативно-символічні (9; 9,38 %: *пустелі Аргіфонте*, *Геліоса*) сутнісно-локативні (7; 7,29 %: *рівнини Меаркайр*, *Утаріді*), сутнісно-асоціативні (5; 5,21 %: *пустелі Кріофорі*, *Трікрена*) і сутнісно-квалітативні (3; 3,13: *гори Снеки*, *рівнина Бореаліс*) мотиваційні відношення.

Чисельність новітніх хоромеркуріонімів (57; 59,38 %: *долина Карал* – 2013 р., *рівнина Апарангі* – 2017 р.) незначною мірою переважає кількість нових (39; 40,63 %: *рівнина Будх* – 1976 р., *Ціллен* – 1976 р.).

ДИСКУСІЯ

Зазвичай процес утворення власних назв є нерегламентованим, тобто не підпорядкованим суворим стандартам і правилам, тому такими різноплановими є антропоніми, топоніми, ідеоніми, ергоніми тощо. Що стосується найменувань просторових об'єктів, розташованих на інших, ніж Земля, космічних тілах, то МАС якраз і визначив низку вимог, що стосуються процесу номінації статичних космічних тіл.

Добре це чи погано – досить дискусійне питання. З одного боку, не слід обмежувати творчість і самостійність тих, хто іменує певні об'єкти, а з іншого – при обранні найменувань вже існують канони, яких варто дотримуватися, і тому номінатору потрібно добирати твірні лексеми з якоїсь визначеної групи можливих варіантів, і при цьому з'являється можливість представити в переліку космопонімів слова практично з усіх мов світу, та й можна лише за найменуванням з'ясувати тип космічного тіла. Зрештою, це майже

унеможлиблює появу серед власних назв просторових об'єктів численних омонімів, чого було б неможливо уникнути за відсутності наявних правил. Якщо ж є якісь винятки, то причину їх появи теж цікаво з'ясувати.

Висновки щодо таких найменувань, зафіксованих на Венері (Кропивницький, 2015, с. 148, 151; Поділля, 2025, с. 116–117, 135–136), були однозначними: більшість венусонімів відповідає стандартам МАС.

На основі аналізу найменувань просторових об'єктів на Меркурії теж можемо стверджувати дотримання всіх шести вимог МАС.

По-перше, більшість меркуріонімів є макроназвами, адже загалом номінуються об'єкти розміром десятки й сотні кілометрів.

По-друге, переважно обмежується кількість іменованих деталей на поверхні планети (крім кратерів, яких 444), тому що іменується лише те, що велике, цікаве чимось для науковців або корисне для картографічних цілей.

По-третє, рідко повторюються однакові найменування для деталей поверхні Меркурія (за невеликими винятками, коли в цьому існує особлива доречність, на зразок назв деталей альбеда і тих онімів, які їх замінили).

По-четверте, меркуріоніми затверджуються Міжнародним астрономічним союзом у латинському написанні (іноді – в англійському) і зазвичай складаються із власної назви, що стоїть на першому місці, і родового терміну, розташованого після неї, причому обидва слова пишуться з великої літери (*Solitudo Alarum*, тобто *пустеля Аларум*). У національних терміносистемах такі назви часто мають низку специфічних ознак (наприклад, родовий термін стоїть на першому місці й пишеться з малої літери; хоч вони переважно транслітеруються, але термінопозначення можуть перекладатися, якщо є відповідне слово українською мовою) Така структура оніма дозволяє розрізняти омонімічні найменування космічних об'єктів (на зразок: *рівнина* і *гори Снеки*).

По-п'яте, як твірні лексеми використовуються прізвища людей, пов'язаних із творчими професіями, рідко – науковців, а також імена богів та міфічних істот з інших релігій, насамперед античних). Для уникнення

різноваріантності космопонімів за основу береться та форма антропоніма, якій віддавав перевагу сам його носій.

По-шосте, практично для всіх різновидів меркуріонімів пропонуються певні моделі утворення пропріативів, яких номінатори дотримуються у процесі присвоєння власних назв однотипним денотатам.

ВИСНОВКИ

Таким чином, найменування просторових об'єктів на Меркурії – здебільшого прості (429; 69,98 %); менш поширені складені (170; 27,73 %) і складні (14; 2,38 %). Утворені меркуріоніми лексико-семантичним способом (синтаксичним – 141 (23 %); шляхом власне семантизації – 472 (77 %)) переважно від антропонімів (445), наутонімів (64) та апелятивів (39), зокрема від лексеми «змія» (29). До складу більшості складених пропріативів входять астрономічні терміни. Основними мотиваційними відношеннями є меморіальні (443; 72,27 %), сутнісно-номінальні (111; 18,11 %) і локативні (16; 2,61 %). Чисельність нових (286; 46,66 %) і новітніх (327; 53,34 %) меркуріонімів відрізняється незначним чином.

Спільними з венусонімами атрибутами є домінування космооронімів, зокрема кратеронімів; усі космопоніми утворені лексико-семантичним способом, а в їхньому складі найбільше антропонімів, що спричинило перевагу меморіальної (сутнісно-меморіальної) мотивації; відносно продуктивні й такі епоніми, як теоніми й інші міфоніми, і такі пропріативи часто мають номінальні (сутнісно-номінальні) мотиваційні відношення. Майже збігаються інші етимолого-дериваційні, денотатно-характеристичні та функційні атрибути венусонімів і меркуріонімів.

Фіксуємо й низку відмінних ознак. На Меркурії переважають прості конструкції, які виникли шляхом власне семантизації, тоді як на Венері – складені, утворені синтаксичним способом. Астрономічні терміни входять до складу венусонімів утричі частіше, ніж меркуріонімів; крім того, майже в усіх венусонімах епонімами є субстантиви жіночого роду, а у пропріативах другої групи активно представлені апелятиви, наутоніми, меркуріоніми й топоніми. Із-

поміж меркуріонімів виокремлюємо низку найменувань з локативною (сутнісно-локативною) та асоціативно-символічною (сутнісно-асоціативно-символічною) мотивацією. Більшість венусонімів є новими, а меркуріонімів – новітніми структурами.

ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Перспективи наступних студій вбачаємо в характеристиці власних назв просторових об'єктів на інших космічних тілах (передусім на Місяці й Марсі) і встановленні дієвості тих норм іменування, які зафіксовані на Меркурії й Венері.

Authors' Contributions

M. Torchynskyi conceptualized and designed the study. N. Torchynska collected the data. Both authors contributed to the data analysis and writing of the original draft. M. Torchynskyi performed the critical review, and N. Torchynska edited the final version of the manuscript. All authors have read and approved the final version of the manuscript.

Внесок авторів

М. Торчинський здійснив концептуалізацію та розробку дослідження. Н. Торчинська провела збір даних. Обидва автори брали участь в аналізі даних і підготовці початкового варіанту рукопису. М. Торчинський здійснив критичне рецензування, а Н. Торчинська відредагувала остаточну версію рукопису. Усі автори прочитали та схвалили остаточний варіант рукопису.

ЛІТЕРАТУРА

- Вавилова, І. Б., Плачинда, В. П. (2001). *Імена України в Космосі : науково-енциклопедичне видання*. НАУТИЛУС. [Vavylowa, I. B. & Plachynda, V. P. (2001). *Names of Ukraine in Space : Academic Encyclopedic Publication*. NAUTILUS.]
- Жайворонок, В. В. (2018). *Антологія знаків української культури: словник-довідник*. Наукова думка. [Zhaivoronok, V. V. (2018). *Anthology of Signs of Ukrainian Culture : Glossary and Reference Guide*. Naukova dumka.]
- Карпенко, Ю. (2016). Назви зоряного неба. *Українське небо 2. Студії над історією астрономії в Україні*. Інститут прикладних проблем механіки і математики ім. Я. С. Підстригача НАН України, сс. 88–151. [Karpenko, Yu. (2016). Names of the Starry Sky. *Ukrainian sky 2. Studies on the History of Astronomy in Ukraine*. Instytut prykladnykh problem mekhaniky i matematyky im. Ya. S. Pidstrygacha NAN Ukrainy, pp. 88–151.]
- Климишин, І. А., Корсунь, А. О. (2003). *Астрономічний енциклопедичний словник*. Головна астрономічна обсерваторія НАН України : Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. [Klymyshyn, I. A. & Korsun, A. O. (2003). *Astronomical Encyclopedic Dictionary*. Holovna astronomichna observatoriia NAN Ukrainy, Lvivskyi natsionalnyi universytet im. Ivana Franka.]
- Меркурій (2025). Ціль: Меркурій. Довідник планетарної номенклатури. URL : <https://planetarynames.wr.usgs.gov/Page/MERCURY/target>. [Target: Mercury. *Gazetteer of Planetary Nomenclature*. URL : [https:// planetarynames.wr.usgs.gov/Page/MERCURY/target](https://planetarynames.wr.usgs.gov/Page/MERCURY/target)]

- Процик, І. (2014). Словник власних астрономічних назв української мови. *Українське небо. Студії над історією астрономії в Україні*. Інститут прикладних проблем механіки і математики ім. Я. С. Підтригача НАН України, 318–336. [Protsyk, I. (2014). Dictionary of Proper Astronomical Names in the Ukrainian Language. *Ukrainske nebo. Studii nad istoriieiu astronomii v Ukraini*. Instytut prykladnykh problem mekhaniky i matematyky im. Ya. S. Pidtrygacha NAN Ukrainy, 318–336.]
- Процик, І., Тимошик, Г. (2006). *Лінгвокраїнознавчий словник власних назв української мови. Зошит 4. Астрономічні назви*. Львів. [Protsyk, I. & Tymoshyk, H. (2006). Linguocultural Dictionary of Proper Names in the Ukrainian Language. Chapter 4. Astronomical Names. Lviv.]
- Торчинський, М. М. (2008). *Структура онімного простору української мови*. Авіст. [Torchynskyi, M. M. (2008). *The Structure of the Onymic Space of the Ukrainian Language*. Avist.]
- Торчинський, М. М. (2019). Кількісна характеристика найменувань космічних об'єктів. *Славістичні студії: лінгвістика, літературознавство, дидактика*, 6, 127–131. [Torchynskyi, M. M. (2019). Quantitative Characteristics of Cosmic Object Names. *Slavistic Studies: Linguistics, Literary Studies, Didactics*, 6, 127–131.]
- Торчинський, М. М. (2022a). Власні назви природних супутників планет: денотатно-характеристичні, етимолого-словотвірні та функціональні особливості. *Наукові записки Національного університету “Острозька академія”: серія “Філологія”*, 13 (81), 330–335. [Torchynskyi, M. M. (2022a). Proper Names of Natural Satellites of Planets: Denotative-Characteristic, Etymological-Word-Formative and Functional Features. *Scientific Notes of the National University of Ostroh Academy: Philology Series*, 13 (81), 330–335.]
- Торчинський, М., Торчинська, Н. (2022b). Денотатно-характеристичні, етимолого-словотвірні та функціональні особливості власних назв планет. *Студії з ономастики та етимології. 2021–2022*, 177–190. [Torchynskyi, M. & Torchynska, N. (2022b). Denotative-Characteristic, Etymological-Word-Formative and Functional Features of Proper Names of Planets]. *Studies in Onomastics and Etymology. 2021–2022*, 177–190.]
- Торчинський, М. М. (2023). Власні назви сузір'їв: словотвір і функціонування в українській мові. *Sborník příspěvků*, 24–29. [Torchynskyi, M. M. (2023). Proper Names of Constellations: Word formation and functioning in the Ukrainian language. *Sborník příspěvků*, 24–29.]
- Торчинський, М. М., Торчинська, Н. М. (2025a). Власні назви просторових об'єктів на Венері. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*, 213, 147–152. [Torchynskyi, M. M. & Torchynska, N. M. (2025a). Proper Names of Spatial Objects on Venus. *Research Bulletin. Series: Philological Sciences*, 213, 147–152.]
- Торчинський, М. М., Торчинська, Н. М. (2025b). Етимолого-словотвірні та функціональні особливості власних назв просторових об'єктів на Венері. *Поділля. Філологічні студії: електронний збірник наукових праць*, 18, Т. 2, 115–137. [Torchynskyi, M. M., & Torchynska, N. M. (2025b). Etymological-Word-Formative and Functional Features of Proper Names of Spatial Objects on Venus. *Podillia. Studies in Philology: Online Collection of Scientific Papers*, 18 (2), 115–137.]

АНОТАЦІЯ

Вступ. Найменувань просторових об'єктів, які знаходяться на інших, крім Землі, планетах або їхніх супутниках, фіксується близько 7 000. Із-поміж них дослідники традиційно виокремлювали власні назви просторових об'єктів на Венері, Марсі, Меркурії й Місяці.

Мета дослідження – визначити структуру, семантику твірних основ, спосіб творення й мотивацію найменувань просторових об'єктів на Меркурії.

Об'єкт дослідження. Загалом аналізується 613 власних назв просторових об'єктів на Меркурії.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано стратиграфічний, генетичний, етимологічний та словотвірний прийоми описового методу, а також класифікації і систематизації, порівняльний та кількісний підрахунків.

Результати дослідження. Найменування просторових об'єктів на Меркурії – переважно прості. Утворені меркуріоніми лексико-семантичним способом (насамперед шляхом власне семантизації) від антропонімів, наутонімів та апелятивів. Основними мотиваційними відношеннями є меморіальні, сутнісно-номінальні і локативні. Чисельність нових і новітніх меркуріонімів майже однакова.

Висновки. Спільними з венусонімами ознаками є домінування космооронімів, зокрема кратеронімів. Усі космопоніми утворені лексико-семантичним способом, а в їхньому складі найбільше антропонімів, що спричинило перевагу меморіальної мотивації. Відносно продуктивні й такі епоніми, як теоніми й інші міфоніми.

На Меркурії переважають прості конструкції, які виникли шляхом власне семантизації, а на Венері – складені, утворені синтаксичним способом. Майже всі венусоніми епонімами мають субстантиви жіночого роду, а меркуріоніми – часто апелятиви, наутоніми й топоніми. Більшість венусонімів є новими, а меркуріонімів – новітніми структурами.

Ключові слова: астрономічний термін, космопонім, меркуріонім, мотивація, походження, семантика, структура

Стаття надійшла 14 вересня 2025 р.

Інформація про авторів

Михайло ТОРЧИНСЬКИЙ

доктор філологічних наук, професор

Хмельницький національний університет

Хмельницький, Україна

e-mail: mina@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-5268-0237>

Наталія ТОРЧИНСЬКА

кандидат філологічних наук, доцент

Хмельницький національний університет

Хмельницький, Україна

e-mail: torchynskan@khnmu.edu.ua

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-6182-0027>

Notes on Contributors

Mykhailo TORCHYNSKYI

Doctor of Philological Sciences, Professor

Khmelnytskyi National University

Khmelnytskyi, Ukraine

e-mail: mina@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-5268-0237>

Nataliia TORCHYNSKA

PhD in Linguistics, Associate Professor

Khmelnytskyi National University

Khmelnytskyi, Ukraine

e-mail: torchynskan@khnmu.edu.ua

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-6182-0027>

УДК 81'373.2:81(477)(092)Лучик

ХРОНІКИ

XXI ВСЕУКРАЇНСЬКА (З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ) ОНОМАСТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ, ПРИСВЯЧЕНА 70-РІЧЧЮ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ДОКТОРА ФІЛОЛОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОРА, ЗАСЛУЖЕНОГО ДІЯЧА НАУКИ І ТЕХНІКИ В. В. ЛУЧИКА

22–23 травня 2025 року в Центральнотраваїнському державному університеті імені Володимира Винниченка відбулася XXI Всеукраїнська (з міжнародною участю) ономастична конференція, присвячена 70-річчю від дня народження доктора філологічних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки В.В. Лучика. Робота наукового заходу тривала в очно-дистанційному форматі. Співорганізаторами конференції стали Інститут української мови НАН України, Українська ономастична комісія, кафедра української філології та журналістики ЦДУ ім. В. Винниченка. У програмі конференції було задекларовано понад 60 доповідей. Крім українських науковців, у заході взяли участь ономасти з Польщі (*Інститут україністики Варшавського університету, м. Варшава*), Словаччини (*Трнавський університет, м. Трнава*), Литви (*Інститут литовської мови, м. Вільнюс*).

Конференцію відкрила проректор із наукової роботи ЦДУ ім. В. Винниченка професор Л.В. Клочек. З вітальним словом виступили: декан факультету української філології, іноземних мов та соціальних комунікацій ЦДУ ім. В. Винниченка О.М. Габелко, голова Української ономастичної комісії С.О. Вербич, професор кафедри словацької мови і літератури педагогічного факультету Трнавського університету (Словаччина) Юрай Гладкий, завідувач кафедри української філології та журналістики ЦДУ ім. В. Винниченка О.Л. Кирилюк.

Перше пленарне засідання 22 травня 2025 року відкрила дружина Василя Вікторовича Лучика – д. філол.н., професор кафедри загального і слов'янського мовознавства Національного університету «Києво-Могилянська академія» А.А. Лучик. Свою доповідь **«Онімний простір Кіровоградщини в працях В.В. Лучика»** вона виголосила у співавторстві з к. філол. н., старшим науковим співробітником, ученим секретарем Українського мовно-інформаційного фонду НАН України М.В. Надутенко.

Про ономастичний доробок В.В. Лучика йшлося й у доповідях д. філол.н., старшого наукового співробітника, провідного наукового співробітника Інституту української мови НАН України О.П. Карпенко – **«Ойконіми Кіровоградщини: минуле і сьогодення»**; к. філол. н., наукового співробітника Інституту мовознавства ім. О.О.Потебні НАН України О.В. Малаш – **«Наукова спадщина Василя Лучика на сторінках мовно-теоретичного журналу “Мовознавство”»**.

На першому пленарному засіданні також виголосили доповіді д. філол. н., професор кафедри загального мовознавства Львівського національного університету імені Івана Франка Г.П. Мацюк – **«Мовне законодавство України і суспільство про топоніми публічного простору в роки війни: динаміка змін»**; д. філол. н., професор, завідувач кафедри історії та культури української мови Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича Н.С. Колесник – **«До проблеми статусу імені по батькові в українському назовництві»**. Міжнародний аспект ономастичних досліджень представив доктор філософії, професор кафедри словацької мови і літератури педагогічного факультету Трнавського університету (Словаччина) Юрай Гладкий, виголосивши доповідь **«Slovenská onomastická terminológia v medzinárodnom kontexte»**.

Подальша робота конференції тривала в межах п'яти секцій: **«Актуальні питання слов'янської антропоніміки»**, **«Актуальні питання слов'янської топоніміки»**, **«Онімна лексика у сфері художньої літератури та фольклору»**, **«Оніми в інформаційному, освітньому та суспільно-**

політичному дискурсі», «Власні назви та відонімні утворення в українському онімному просторі».

Незважаючи на те, що в перший день роботи конференції місто Кропивницький зазнало ударів ворожих російських ракет, секційні засідання відбувалися відповідно до визначеного графіку. Учасники конференції перебували в надійному укритті ЦДУ ім. В. Винниченка.

Перша секція «**Актуальні питання слов'янської антропоніміки**» була представлена найбільшою кількістю учасників. Доповіді виголосили: к. філол. н., доцент Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка Г.Є. Бучко («**Проблемні аспекти дослідження українських прізвищ**»); к. філол. н., доцент кафедри німецької філології та методики навчання німецької мови Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка Н.Б. Вирста («**Сучасні німецькі прізвища з патронімними суфіксами**»); к. філол. н., доцент кафедри української мови Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна К.В. Дюкар («**Неогенні тенденції в неофіційному антропоніміконі українського політикуму: від номінації до наративізації**»); к. філол. н., доцент кафедри слов'янської філології імені професора Іларіона Свенціцького Львівського національного університету імені Івана Франка Л.Р. Осташ («**Сліди давніх слов'янських автохтонних імен у сучасному антропоніміконі**»); к. філол. н., доцент кафедри іноземної та української філології Луцького національного технічного університету Л.О. Садова («**Специфіка формування системи прізвищ волинських селян XIX століття**»); к. філол. н., доцент, завідувач кафедри слов'янської філології Хмельницького національного університету Н.М. Торчинська («**Польські впливи на структуру подільських антропонімів**»); к. філол. н., доцент кафедри журналістики та українознавства Національного університету водного господарства та природокористування С.В. Шийка («**Прізвища Рівненщини із суфіксами -ак, -як**»); к. філол. н., доцент кафедри української мови та методики її навчання Житомирського державного університету імені

Івана Франка Л.В. Ящук (**«Іменування чоловіків у поборових реєстрах Звягельської волості XVI ст.»**); к. філол. н., доцент кафедри української мови та прикладної лінгвістики Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імена Тараса Шевченка Л.О. Кравченко та студентка II курсу магістратури Навчально-наукового інституту філології того ж університету А.В. Борисюк (**«Неофіційна антропонімія українського села»**); аспірантка кафедри української мови та славістики Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка М.В. Войнова (**«Особові імена єврейського населення Умані та Уманщини початку XX століття»**); завідувач відділу мов України Інституту мовознавства імені О.О. Потебні НАН України О.І. Михальчук (**«Нетрадиційні варіанти християнських імен в українському офіційному іменнику XXI ст.: між правом і правописом»**); к. філол. н., доцент кафедри української філології та журналістики Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка Т.А. Нестеренко (**«Взаємодія української і польської антропонімічних систем (на матеріалі власних імен людей)»**); к. філол. н., доцент Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка Л.О. Кравченко (**«Власні особові імена українців: сучасні виклики»**).

На другій секції **«Актуальні питання слов'янської топоніміки»** виступили: к. філол. н., доцент кафедри української філології та журналістики Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка І.М. Демешко (**«Сучасний урбанонімний простір міста Кропивницького»**); к. філол. н., старший науковий співробітник відділу історії української мови та ономастики Інституту української мови НАН України І.В. Єфименко (**«Назви козацьких поселень на території Південно-Східної України»**); к. філол. н., науковий співробітник відділу історії української мови та ономастики Інституту української мови НАН України О.В. Іваненко (**«Назви поселень Чернігівщини (фрагмент історико-етимологічного словника)»**); к. філол. н., доцент кафедри прикладної

лінгвістики, заступник декана філологічного факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова А.М. Кіщенко (**«Складні випадки наголошування топонімів у мовленні медіа»**); к. філол. н., доцент кафедри літературознавства імені В. Моренця Національного університету «Києво-Могилянська академія» А.В. Ожоган (**«Історія перейменування Ляличів у переказах В.П. Енгельгардта»**); к. філол. н., старший науковий співробітник Українського мовно-інформаційного фонду НАН України Г.М. Ярун (**«Породжувальні процеси в системі топонімів (за матеріалами Етимологічного словника топонімів України В.В. Лучика»**)); к. філол. н., старший науковий співробітник відділу історії української мови та ономастики Інституту української мови НАН України В.О. Яцій (**«Ойконіми Луганської області, мотивовані мікротопонімами»**); к. філол. н., доцент, декан філологічного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича Я.П. Редьква (**«Ойконіміїні системи українсько-польського пограниччя: синхронно-діахронний підхід до аналізу»**); докторантка Інституту литовської мови (Литва) В. Гусак (**«Linguistic peculiarities of hodonyms in the post-Soviet period»**).

У роботі третьої секції **«Онімна лексика у сфері художньої літератури та фольклору»** взяли участь: к. філол. н., доцент кафедри української мови Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» А.І. Вегеш (**«Характеристично-оцінні літературно-художні антропоніми в романі «Жінці можна довіряти» Марії Матіос»**); к. філол. н., доцент кафедри української філології і методики навчання фахових дисциплін Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» Т.І. Крупеньова (**«Антропонімікон роману «Амадока» Софії Андрухович: функційний аспект»**); к. філол. н., доцент кафедри української мови Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка М.С. Стечик (**«“В імені – початок і кінець”: антропонімікон прози Марії Матіос»**); ст. викладач кафедри слов'янської філології Хмельницького національного університету Л.В. Терещенко

(«**Функції онімів у різних жанрах усної народної словесності**»); аспірантка, асистент кафедри української мови та славістики Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка М.В. Марковська («**Ономастикон роману Олександра Михеда “Позивний для Йова”**»).

На четвертій секції **«Оними в інформаційному, освітньому та суспільно-політичному дискурсі»** доповіді виголосили: д. філол. н., доцент кафедри української філології та журналістики Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка О.Л. Кирилюк та аспірант кафедри української філології та журналістики того ж університету В.Л. Салтан («**Оними як сугестивні засоби сучасного мережевого дискурсу**»); к. філол. н., доцент кафедри української філології та журналістики Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка О.І. Крижанівська («**Структура ономастичного простору сучасного українського села: проблеми стійкості**»); к. філол. н., доцент кафедри прикладної лінгвістики філологічного факультету Одеського національного університету імені І.І. Мечникова О.Ю. Семененко («**Функціональні особливості регіонімів у медіатексті періоду повномасштабної російсько-української війни**»); к. філол. н., доцент кафедри прикладної лінгвістики, декан філологічного факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова Л.І. Стрій («**Функціональне навантаження антропонімів у політичному дискурсі**»); учитель української мови і літератури, зарубіжної літератури Дніпровського ліцею №1 Дніпровської міської ради Ю.В. Хожаєнко («**Вивчення ономастичних компонентів на уроках української мови в основній школі**»); к. філол. н., доцент кафедри прикладної лінгвістики філологічного факультету Одеського національного університету імені І.І. Мечникова Н.М. Хрустик («**Деривація позивних українських військовослужбовців – учасників російсько-української війни: актуалізація асоціативного способу словотворення (на матеріалі мови ЗМІ)**»); аспірантка кафедри загального і слов'янського

мовознавства Національного університету «Києво-Могилянська академія» О.М. Потаржевська (**«Український онімний простір творів американського кіномистецтва про Голокост»**).

У роботі п'ятої секції **«Власні назви та відонімні утворення в українському онімному просторі»** взяли участь: д. філол. н., професор кафедри інформаційних систем Донецького національного університету імені Василя Стуса Г.П. Лукаш (**«Семіотичний код власних назв»**); д. філол. н., професор кафедри української лінгвістики, літератури та методики навчання Харківської гуманітарно-педагогічної академії Р.В. Міняйло (**«Мотиваційні моделі українського “рибальського” антропонімікону”**»); к. філол. н., доцент кафедри української мови та славістики, декан факультету філології і журналістики Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка Г.В. Бачинська (**«Лексико-граматичні особливості назв кінофільмів про російсько-українську війну»**); к. філол. н., доцент кафедри української мови та славістики Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка О.С. Вербовецька (**«Лінгвістичні особливості назв українських вишиванок»**); к. філол. н., старший науковий співробітник Інституту мовознавства імені О.О. Потебні НАН України Г.В. Зимовець (**«Комерційні назви банківської сфери: моделі творення та особливості функціонування»**); к. філол. н., доцент кафедри української мови Національного університету «Києво-Могилянська академія» О.П. Кадочнікова (**«Дитинство в міському просторі: мотивованість назв закладів дошкільної освіти»**); аспірантка кафедри української мови Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна Д.В. Задорожня (**«Власна назва як носій ознаки дії: структура й семантика інноваційних відонімних прислівників»**); аспірантка кафедри прикладної лінгвістики філологічного факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, старший викладач кафедри філософії та україністики Навчально-наукового інституту морського права та менеджменту

Національного університету «Одеська морська академія» І.В. Кравець (**«Структурні моделі бренд-онімів в іміджевому рекламному дискурсі»**); аспірантка факультету романо-германської філології Одеського національного університету імені І.І. Мечникова Т.О. Хаджилій (**«Психоментальний аспект мотиваційної організації англомовних піктонімів»**); д. філол. н., професор кафедри української мови Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна А.М. Нелюба, к. філол. н., доцент кафедри української мови того ж університету Р.А. Трифонов, к. філол. н., доцент кафедри української мови того ж університету Г.А. Губарева (**«Відонімні інновації: словотвірний і конотаційний аспекти»**); к. філол. н., доцент кафедри соціогуманітарних дисциплін Київської державної академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука Д.В. Козловська (**«Імажоніми українського авангарду: семантика, зв'язок з концептами мистецького дискурсу»**).

23 травня 2025 року розпочалося підсумкове пленарне засідання, під час якого свої доповіді виголосили: д. філол. н., старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу історії української мови та ономастики Інституту української мови НАН України С.О. Вербич (**«Історичні документи – важливі джерела фіксації назв зниклих поселень (на матеріалі ойконімікону Тернопільщини)»**); д. філол. н., професор, завідувач кафедри української мови та славістики Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка Т.П. Вільчинська (**«Структурно-семантична характеристика заголовків у поезії Бориса Гуменюка»**); д. філол. н., професор, завідувач кафедри граматики англійської мови Одеського національного університету імені І.І. Мечникова О.Ю. Карпенко та д. філол. н. професор кафедри граматики англійської мови того ж університету В.Ю. Неклесова (**«Онімний каламбур у меметичному дискурсі як продовження літературної традиції»**); к. філол. н., професор, професор кафедри української філології та журналістики Центральноукраїнського державного університету імені

Володимира Винниченка С.Л. Ковтюх (**«Ономастична діяльність як складова інформаційно-цивілізаційного протистояння під час російсько-української війни»**); д. філол. н., професор, завідувач кафедри української мови Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка В.В. Котович (**«Ономастикон «Перспектив української революції» Степана Бандери»**); д. філол. н., професор кафедри прикладної лінгвістики філологічного факультету Одеського національного університету імені І.І. Мечникова Н.В. Кутуза (**«Ономастичний простір медіадискурсу (на прикладі таргет-реклами)»**); доктор габілітований, професор Інституту україністики Варшавського університету Ірена Митник (**«Післяіменні означення української шляхти в джерелах 15–16 ст.»**); д. філол. н., професор кафедри української філології Хмельницького національного університету М.М. Торчинський (**«Власні назви просторових об'єктів на Венері»**); д. філол. н., професор кафедри фундаментальних дисциплін початкової освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка М.Ю. Федурко (**«Теоніми в поетичному словнику Петра Карманського»**); д. філол. н., старший науковий співробітник, завідувач відділу історії української мови та ономастики Інституту української мови НАН України В.П. Шульгач (**«Про походження ойконіма Полтава»**).

У межах роботи конференції 23 травня відбулося засідання Української ономастичної комісії, під час якого обговорили такі питання:

1. Робота Української ономастичної комісії впродовж 2024–2025 рр. (звіт голови Комісії д. філол. н. С.О. Вербича).
2. Про доцільність фахового підходу до аналізу онімної лексики (участь у дискусії взяли всі члени Комісії).
3. «Повідомлення Української ономастичної комісії». Інформація про випуски №8, 9 (доповів відповідальний редактор, голова УОК С.О. Вербич).
4. Обговорення змін у складі Української ономастичної комісії (ухвалили ввести до складу УОК замість померлих членів Комісії І.В. Муромцева, В.О. Горпинича, І.Д. Фаріон нових членів: кандидата

філологічних наук, завідувача відділу мов України Інституту мовознавства ім. О.О. Потебні О.І. Михальчук, доктора філологічних наук, професора кафедри граматики англійської мови Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова В.Ю. Неклесову, доктора географічних наук, декана географічного факультету Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича, члена Топонімічної комісії Чернівецької міської ради Я.Д. Заячука).

5. Обговорення ідеї та концепції створення енциклопедії «Українська ономастика» (доповідали члени Комісії д. філол. н. Г.П. Лукаш і д. філол. н. Н.С. Колесник).

6. Про роботу сайту Української ономастичної комісії (доповіла член Комісії д. філол. н. Г.П. Лукаш).

XXI Всеукраїнська (з міжнародною участю) ономастична конференція, присвячена 70-річчю від дня народження доктора філологічних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки В.В. Лучика, завершила роботу ухваленням такої резолюції:

1. Відзначити високий науково-теоретичний рівень доповідей усіх учасників конференції.

2. Висловити подяку ректорові Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, докторові юридичних наук, професорові Соболю Євгенові Юрійовичу; докторові філологічних наук, доцентів, завідувачеві кафедри української філології та журналістики Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка Кирилюк Ользі Леонідівні, колективу кафедри, оргкомітетові за організацію та успішне проведення конференції.

3. Рекомендувати всім учасникам конференції опублікувати свої наукові доповіді в збірникові *Наукові записки [Цentrальноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка]*. Серія: *Філологічні науки* (Випуск 2 (213)'2025) або в інших виданнях, а також на сайті Української ономастичної комісії.

4. Хроніку про роботу конференції опублікувати в 10-му випуску бюлетеня «Повідомлення Української ономастичної комісії».

5. Підтримувати тісний зв'язок поміж українськими ономастичними осередками, налагоджувати співпрацю з назвознавчими центрами за межами України, зокрема зі Словацькою ономастичною комісією.

6. Популяризувати результати ономастичних досліджень у навчальному процесі закладів вищої освіти, а також у засобах масової інформації та на сайті Української ономастичної комісії, консультувати органи місцевої влади щодо перейменувань об'єктів у межах конкретних населених пунктів.

7. Наступну, XXII, Всеукраїнську ономастичну конференцію з міжнародною участю провести у 2027-му році на базі Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

О. Л. Кирилюк
доктор філологічних наук, доцент,
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка,
Кропивницький, Україна

ЗМІСТ

Siarhei BASIK

NAMES OF THE COMMERCIAL SPACECRAFTS.....5

Святослав ВЕРБИЧ

АНТИОФІЛАС (АНТИФІЛА) – СМІЛ – СІНІЛ – ІСМАЇЛ – ІЗМАЇЛ:

ЕТНІЧНА ІСТОРІЯ РЕГІОНУ, ВІДОБРАЖЕНА У ВАРІАНТНИХ НАЗВАХ МІСТА.....22

Наталія КОЛЕСНИК

ДО ПРОБЛЕМИ СТАТУСУ ІМЕНІ ПО БАТЬКОВІ В УКРАЇНСЬКІЙ СИСТЕМІ
НАЗИВАННЯ.....36

Тетяна КРУПЕНЬОВА

ОНОМАСТИКОН РОМАНУ «НОВІ ТЕМНІ ВІКИ» МАКСА КІДРУКА.....57

Зоряна КУПЧИНСЬКА

УКРАЇНСЬКА АНТРОПОНІМІЯ XVII СТ. У МАЛОВІДОМОМУ ТУРЕЦЬКОМУ
ІСТОРИЧНОМУ ДЖЕРЕЛІ. XI.....68

Гергана ПЕТКОВА, Вероника КЕЛБЕЧЕВА

ЗА ЖЕНСКІТЕ НЕОЛАТИНСКИ АНТРОПОНІМИ И РЕФЛЕКСИЯТА ИМ В
ИМЕННИТЕ СИСТЕМИ НА ЮЖНОСЛАВЯНСКИТЕ ЕЗИЦИ (ВЪРХУ МАТЕРИАЛ ОТ
БЪЛГАРСКИ, СРЪБСКИ, СЛОВЕНСКИ И ХЪРВАТСКИ).....98

Михайло ТОРЧИНСЬКИЙ, Наталія ТОРЧИНСЬКА

ВЛАСНІ НАЗВИ ПРОСТОРОВИХ ОБ'ЄКТІВ НА МЕРКУРІЇ.....141

ХРОНІКИ

XXI ВСЕУКРАЇНСЬКА (З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ) ОНОМАСТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ, ПРИСВЯЧЕНА 70-РІЧЧЮ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ДОКТОРА
ФІЛОЛОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОРА, ЗАСЛУЖЕНОГО ДІЯЧА НАУКИ І ТЕХНІКИ
В. В. ЛУЧИКА.....160

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ

Карпенко Олена Юріївна

Електронна адреса: elena_karpenko@ukr.net

Адреса: Французький бульвар, 24/26, каб.131, 132, м. Одеса, 650586 Україна
кафедра граматики англійської мови
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Електронні версії випусків збірника представлені у базі «Наукова періодика України» Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (, на сторінці видання на сайті Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова та на власному сайті видання).

CONTACT INFORMATION

Karpenko Olena Yuriivna

E-mail: elena_karpenko@ukr.net

Address: Off. 131, 132, 24/26 Frantsuzkyi Blvd, Odesa, 65058
English Grammar Department, Odesa I. I. Mechnikov National University

Electronic versions of the publication's issues are available in the database “Scientific Periodicals of Ukraine” of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine, on the publication's webpage on the website of the Scientific Library of Odesa I. I. Mechnikov National University and on the publication's official website.

Рекомендовано до друку Вченою радою Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (протокол № 4 від 25.11.2025 р.).

Галузь і проблематика: висвітлення питань теорії та розкриття джерельної бази досліджень української та загальної ономастики, зокрема літературної.

Мови видання: українська, англійська та інші офіційні мови Європейського Союзу.

Журнал реферується та індексується у таких базах даних: Електронний архів-репозитарій ОНУ імені І. І. Мечникова; «Наукова періодика України» Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського; «Україніка наукова»; Index Copernicus International Journals Master List; Google Академія; WorldCat; Base-search.

Згідно з Рішенням Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення № 36 від 11.01.2024 р. збірник зареєстрований як друковане медіа і внесений до Реєстру суб'єктів у сфері медіа з ідентифікатором R30-02635.

*Українською, англійською
та іншими офіційними мовами Європейського Союзу*

Відповідальний за випуск

О. Ю. Карпенко

Адреса редакційної колегії:
65058, м. Одеса, Французький бульвар, 24/26, каб. 131, 132
Кафедра граматики англійської мови
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
Електронна пошта: elena_karpenko@ukr.net

Підписано до друку 28.11.2025 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times.
Цифровий друк. Ум. друк. арк. 10,11. Наклад 100 пр. Зам. № 1125/920.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавництво – Видавничий дім «Гельветика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1
Телефони: +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@helvetica.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7623 від 22.06.2022 р.